

Inspiratie en het gezag van de Bijbel

René Pache

Inhoud

Woord vooraf

Deel I De Openbaring

- I Waarom is een openbaring noodzakelijk?
- II Kan of wil God Zich aan de mens openbaren?
- III De eerste twee universele openbaringen
- IV Kan het verstand een onafhankelijk middel zijn?
- V De methoden en stadia van de openbaring

Deel II Het Woord

- I Het Goddelijk Woord
- II Het geschreven Woord
- III Het vleesgeworden Woord

Deel III De inspiratie

- I Definitie van inspiratie, Algemene opmerkingen
- II Verschillende inspiratietheorieën
- III De algehele en woordelijke inspiratie van de Schrift
- IV Is de bijbel het Woord van God
- V De inspiratie van het Nieuwe Testament
- VI Citaten uit het Oude in het Nieuwe Testament
- VII De voortgang in de Openbaring
- VIII De eenheid van de Bijbel
- IX Foutloosheid en inspiratie
- X De moeilijkheden van de Bijbel
- XI De canon
- XII De overdracht van de tekst. De varianten
- XIII De verlichting

Deel IV Getuigenissen aangaande de inspiratie van de Heilige Schrift

- I Jezus Christus en de Heilige Schrift
- II De apostelen en de Heilige Schrift
- III Het getuigenis van de kerk over de inspiratie
- IV Waar kan verzet tegen de volledige inspiratie en de bijbelkritiek toe leiden?

Deel V Het gezag van de Schrift

- I Het bovennatuurlijke van de Schrift
- II Het goddelijke gezag van de Schrift

Register van verwijzingen

Woord vooraf

Mijn lippen zullen overvloeien van lof,
Want Gij zult mij uw inzettingen leren.
Mijn tong zal uw woord bezingen

Psalm 119 :171-172a

Het thema van de inspiratie en het gezag van de Heilige Schrift is een van de belangrijkste onderwerpen voor de christen. De waarheden betreffende God, Christus en het heil zijn zeker van alles-overheersende betekenis. Maar hoe kunnen we deze waarheden anders kennen dan alleen door de Heilige Schrift? Men zou kunnen zeggen, dat de inspiratie van de Schrift in dit opzicht het eerste van alle dogma's is: als de bijbel werkelijk van God komt, aan Hem zijn gezag ontleent en geheel binnen het bereik van de mens gesteld is, dan rust de gehele geopenbaarde godsdienst op een vaste grondslag. Als daarentegen de inspiratie twijfelachtig is of slechts bepaalde gedeelten betreft of zich wijzigt naar gelang van de ervaring en de mening van de lezer of de prediker, dan wankelt alles. Als men een groot deel van de bijbel het vertrouwen niet waardig acht, dan verwerpt men niet alleen het getuigenis van de heilige schrijvers en van Christus zelf, maar dan trekt men ook hun waarachtigheid en hun zedelijke onkreukbaarheid in twijfel.

Het vraagstuk van de inspiratie is tegenwoordig meer dan ooit het terrein geworden waar de grote theologische strijd zich afspeelt. De allereerste aanval van de verleider was reeds gericht op het Woord: 'God heeft zeker wel gezegd ...?' (Gen. 3:1). Niettemin heeft de Kerk, evenals de synagoge, de bijbel gehouden voor wat hij pretendeert te zijn: het Woord van God. Gedurende de laatste twee eeuwen zijn de aanvallen op de bijbel steeds heviger geworden. We beleven ongetwijfeld nu de tijd waarvan Paulus zegt: 'Elk Schriftwoord is van God ingegeven ... Verkondig het woord ... Want er komt een tijd, dat (de mensen) de gezonde leer niet (meer) zullen verdragen, maar, omdat hun gehoor verwend is, naar hun eigen begeerte zich (tal van) leraars zullen bijeenhalen, dat zij hun oor van de waarheid zullen afkeren en zich naar de verdichtels keren'. (2 Tim. 3:16; 4:3, 4).

Het komt allemaal neer op de vraag aangaande de waarheid. Kunnen wij met Christus zeggen 'Uw woord is de waarheid' (Joh. 17:17), of zullen wij ons met Pilatus afvragen: 'Wat is waarheid?' (18:38).

Het doel van dit boek is in de eerste plaats te onderzoeken wat de Heilige Schrift zelf zegt over de openbaring en over haar eigen inspiratie, om dan bij de vermelding van hetgeen Christus en de kerk van alle eeuwen van haar getuigd hebben in het kort enkele theorieën samen te vatten die over haar in omloop zijn gebracht; en om tenslotte op de bovennatuurlijke kenmerken te wijzen die getuigen van de goddelijke oorsprong van de bijbel en die zijn soeverein gezag staven. Wij verontschuldigen ons, dat we soms in herhalingen zullen moeten vervallen, omdat bepaalde teksten of argumenten betrekking hebben op meer dan één gedeelte van onze studie. Soms is dit ook een gevolg van het feit, dat we elk hoofdstuk min of meer als één geheel hebben beschouwd, met het doel om persoonlijke studie of groepsstudie te vergemakkelijken.

Moge de wonderbare waarheid van de bijbel de lezers van dit werk zo overtuigend voor ogen komen te staan, dat van hen gezegd kan worden wat Paulus destijds over de Thessalonicenzen schreef ... 'Wij danken God onophoudelijk, dat gij, toen gij het gepredikte woord Gods van ons hebt ontvangen, het hebt aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een woord van God, dat ook werkzaam is in u, die gelooft'. (1 Thess. 2:13).

9

Deel I

De openbaring

I WAAROM IS EEN OPENBARING NOODZAKELIJK?

De mens bevindt zich op aarde in een paradoxale situatie. Begiftigd met intelligentie en logica, schijnt hij gemaakt te zijn om de reden en de zin van zijn bestaan te kennen, evenals de oorsprong van het heelal en de persoon van zijn Schepper.

In werkelijkheid is hij echter omgeven door duisternis. Als hij aan zichzelf is overgelaten, is hij niet in staat de vragen te beantwoorden die hem het nauwst raken: Waar komt hij vandaan? Waarom is hij blootgesteld aan lijden en dood? Zal hij ooit geluk en vrede vinden? Wat wacht hem na de dood: vernietiging, oordeel of eeuwig leven? En boven alles deze vraag: bestaat God? En als Hij dan al bestaat, waarom is Hij zo ver van ons weg, en hoe kunnen we Hem ooit ontmoeten?

Alle godsdiensten en alle wijsgerige stelsels getuigen van de hartstochtelijke pogingen van de mens de waarheid te vinden en God te kennen. Toch moeten we erkennen dat de resultaten van dit zoeken teleurstellend en zelfs tragisch zijn geweest. Wat een onvolmaakte goden, geschapen naar het beeld van de mens, en wat een ingewikkelde en vaak absurde stelsels die elkaar te niet doen! De moderne wetenschap zelf, waarop we zo trots zijn, helpt ons niet om het laatste raadsel van het heelal op te lossen, en sommige kosmonauten die de ruimte zijn ingeslingerd hebben naïef beweerd, dat ze daar niemand zijn tegengekomen.

Wil de mens tot waar inzicht komen dan moet hij een openbaring van boven ontvangen, hoofdzakelijk om de volgende twee redenen:

a) God is *vanzelfsprekend onbereikbaar voor het schepsel*. Ons beperkt verstand kan zich geen voorstelling maken van Zijn almacht, Zijn eeuwigheid, en Zijn absolute volmaaktheid. Heeft Hij Zelf niet gezegd: 'Zoals de hemelen hoger zijn dan de aarde, zo zijn Mijn wegen hoger dan uw wegen en Mijn gedachten dan uw gedachten' (Jes. 55:9)? 'De zalige en enige Heerser, de Koning der koningen en de Here der heren ... die een ontoegankelijk licht bewoont, die geen der mensen gezien heeft of zien kan' (1 Tim. 6:15-16). Ook de profeet roept uit: 'Gij zijt een God die Zich verborgen houdt, de God van Israël, een Verlosser' (Jes. 45:15). Bovendien is het duidelijk, dat als de mens zich een voorstelling zou kunnen maken van het absolute Opperwezen, hij zelf God zou zijn.

Maar het behaagt de Here Zich te openbaren. Hij schiep de mens naar Zijn beeld, om zodoende iemand tegenover Zich te hebben, die Hem zou kennen, Hem zou liefhebben en Hem zou verheerlijken. In Eden kende Adam de vreugde zich in de onmiddellijke tegenwoordigheid Gods te bevinden, in gelukkige gemeenschap met Hem te leven. Aangezien 'Gods vreugde met de mensenkinderen was' (Spr. 8:31), zou deze heerlijke staat tot in de eeuwige volheid ongehinderd hebben kunnen voortduren.

b) *Door de zondeval heeft de mens het contact met God verbroken*. Vanaf het ogenblik waarop hij uit het paradijs is verdreven, verkeert hij in een staat van geestelijke dood (Gen. 2:17; 3:24; Eph. 2:1, 5) en blindheid. Hij 'aanvaardt niet hetgeen van de geest Gods is, want het is hem dwaasheid en hij kan het niet verstaan, omdat het slechts geestelijk te beoordelen is' (1 Cor. 2:14). 'De god dezer eeuw heeft de overleggingen van hen die verloren gaan met blindheid geslagen, zodat zij het schijnsel niet ontwaren van het evangelie der heerlijkheid van Christus' (2 Cor. 4:4). De zondaar, degene die niet is wedergeboren, kan het koninkrijk Gods niet zien of binnengaan. Om het koninkrijk binnen te gaan, moet men opnieuw geboren worden, en openbaring die van boven is ontvangen. Dit is 'Wat geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en wat in geen mensenhart is opgekomen, al wat God heeft bereid voor degenen, die Hem liefhebben. Maar ons heeft God het geopenbaard door de Geest' (1 Cor. 2:9-10).

II KAN OF WIL GOD ZICH AAN DE MENS OPENBAREN?

Anders gezegd, bestaat de mogelijkheid van een openbaring van God wel? Bepaalde filosofen hebben dit ontkend door te zeggen: 'Hoe kan de Oneindige ooit gemeenschap hebben met datgene wat beperkt is en de Schepper met Zijn schepsel? Kan men absolute waarheid uitdrukken in de relatieve termen van de menselijke taal?'

Maar zien wij niet dagelijks hoe een vader zijn zoon woord voor woord onderricht, en daarbij zijn gedachten en woordenschat aanpast aan het begrip van het kind? Op dezelfde manier beschrijft een reiziger het onbekende met gebruik van bekende termen. God doet precies hetzelfde wanneer Hij Zich tot ons neerbuigt om ons Zijn waarheid mee te delen op een begrijpelijke manier. Want 'Het is

geen sprake en het zijn geen woorden, hun stem wordt niet vernomen: toch gaat hun prediking uit over de ganse aarde en hun taal tot aan het einde der wereld'. (Ps. 19:4-5).

Laten we een heel belangrijk feit nog eens onderstrepen: de openbaring is noodzakelijkerwijs een daad van God. De intieme gedachten van een mens kunnen alleen maar door hemzelf geopenbaard worden (1 Cor. 2:11). Evenzo, en in een veel diepere zin, kan alleen de Geest van God ons de geheimenissen van God doen kennen. We hebben zo-even opgemerkt dat, als de mens deze geheimenissen zelf zou kunnen peilen en ze zou kunnen uitleggen, hij dan gelijk aan God zou zijn. Want de gedachten van de Here gaan vanzelfsprekend de onze ver te boven. Irenaeus heeft terecht gezegd: 'De Here heeft ons geleerd dat niemand God kan kennen, tenzij God Zelf hem onderwijst; dat wil zeggen dat zonder God, God niet gekend kan worden'.

De agnosticus die beweert te twijfelen aan de mogelijkheid van een openbaring, trekt twee dingen in twijfel; het vermogen van de mens om God te kennen en het vermogen van God om Zich te openbaren.

Deze laatste suggestie komt praktisch neer op het ontkennen van God. Want het denkbeeld van een goddelijke openbaring is gekoppeld aan het bestaan van God. Immers, als Hij bestaat, dan is het normaal dat Hij Zich openbaart, en wel op een bovennatuurlijke en onfeilbare manier. Elk mens wil contact hebben met zijn kind. Zou God dan geen contact willen hebben met de wezens die Hij naar Zijn beeld heeft geschapen, wezens die in staat zijn gemeenschap met Hem te hebben op het morele, intellectuele en geestelijke vlak? De ver verwijderde god van de deïsten die zich niet laat horen en die onverschillig is ten opzichte van zijn schepselen, is geen volmaakte god, hij mist de grootste volmaaktheid, namelijk liefde, en zodoende verdient hij op geen enkele manier de naam God.

Wat moeten we zeggen over de bewering dat de mens niet in staat is de stem van God te vernemen? Nogmaals, als we dit zouden toegeven dan zou dat betekenen dat we het bestaan van God Zelf ontkennen. Nadat Hij de mens een oor heeft gegeven om de tere geluiden of de wanklanken van de aarde te horen, en nadat Hij ook in zijn hart de gedachte aan en een verlangen naar de eeuwigheid heeft gelegd (Pred. 3:11), zou Hij onmachtig zijn geweest hem de stem uit de hemel te doen horen? Zo'n machteloze God zou onze aandacht niet kunnen boeien.

Maar de hele bijbel laat juist zien, dat de Here Zich tot ons richt, en dat het ons grootste geluk is naar Hem te horen: 'Hooft, hemelen en aarde, neig uw oor, want de Here spreekt' (Jes. 1:2).

De mensheid kan niet bestaan zonder het werk van haar Schepper, en de gevallen mens wordt alleen gered door een openbaring van de Almachtige: 'Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt' (Joh. 17:3).

III DE EERSTE TWEE UNIVERSELE OPENBARINGEN

De God van kracht en van liefde verlangt ernaar Zich door Zijn schepselen te doen kennen en te worden bemind. Dus openbaart Hij Zich aan hen en buigt Hij Zich neer naar het niveau van hun begrip. Reeds vóór de zondeval had Hij twee bijzonder welsprekende openbaringen van Zijn persoon en Zijn eigenschappen gegeven.

1. *De openbaring van God in de natuur.*

Volgens Paulus 'is hetgeen van God gekend kan worden in hen openbaar, want God heeft het hun geopenbaard. Want hetgeen van Hem niet gezien kan worden, Zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, wordt sedert de schepping der wereld uit Zijn werken met het verstand doorzien, zodat zij geen verontschuldiging hebben. Immers, hoewel zij God kenden, hebben zij Hem niet als God verheerlijkt of gedankt' (Rom. 1:19-21). De psalmdichter roept uit: 'De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt het werk Zijner handen' (Ps. 19:2).

Deze zo treffende natuurlijke openbaring doet ieder oprecht mens voelen hoe klein hij is tegenover de schepping en haar Maker. 'Aanschouw ik Uw hemel, het werk van Uw vingers, ... wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt?' (Ps. 8:4-5). 'Wie mat de wateren met Zijn holle hand, bepaalde den omvang der hemelen met een span? ... Zie, volken zijn geacht als een druppel aan een emmer en als een stofje aan een weegschaal' (Jes. 40:12-15).

Tegelijkertijd zien we de almacht, de wijsheid, de zorgzame liefde en de eeuwigheid van de Schepper van alle dingen. 'De levende God, die de hemel, de aarde, de zee en al wat erin is gemaakt heeft. Hij heeft ten tijde der geslachten, die achter ons liggen, alle volken op hun eigen wegen laten gaan, en toch heeft Hij Zich niet onbetuigd gelaten door wél te doen, door u van den hemel regen en vruchtbare tijden te geven en aan uw harten overvloed van spijs en vrolijkheid te schenken' (Hand. 14:15-17). Deze zelfde God heeft gewild dat alle mensen 'God zouden zoeken, of zij Hem al tastende vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van een ieder van ons. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij' (17:27-28). Iemand zou blind moeten zijn of zou zichzelf vrijwillig moeten verblinden om een dergelijk bewijs te ontkennen. 'De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God' (Ps. 14:1). En inderdaad kan alleen een dwaas beweren dat de wereld uit zichzelf is ontstaan. Zelfs Voltaire heeft gezegd, 'de wereld brengt me in verlegenheid, en ik kan me niet voorstellen dat deze klok bestaat en er helemaal geen klokkenmaker is'.

P. E. Hughes zegt hierover in het kort het volgende:

De man van wetenschap gaat a priori van het standpunt uit dat het heelal en de natuur een samenhangend geheel vormen, en dat de ontdekking van een 'wet' logischerwijs tot de ontdekking van een andere zal leiden. De wetenschap kan geen wetenschap zijn, tenzij de natuur een gecoördineerd geheel vormt, een universum, niet een chaotisch stel feiten die geïsoleerd, onafhankelijk en zonder zin zijn. De geleerde weet dat de waargenomen feiten hem ergens zullen brengen; een dergelijke kennis is het mensenhart eigen. Hij weet dat hij zelf werd geschapen, en dat de wereld draait volgens een plan en een doel dat door God bepaald werd. Als hij die innerlijke aangeboren overtuiging verwerpt betekent dat voor hem, dat hij weigert zichzelf te kennen. Te erkennen dat de wereld het werk van Gods handen is, is volkomen normaal voor degene die geschapen is naar Zijn beeld.

We hebben zojuist gezien, dat de openbaring van deze grote waarheden duidelijk te zien is in de schepping (Ps. 19:1-4), en dat alles om ons heen ons daarvan spreekt. Toch is het deze zelfde altijd aanwezige openbaring die de gevallen mens weigert te aanvaarden. Verblind door de zonde, 'houden zij de waarheid in ongerechtigheid ten onder'. 'Hoewel zij God kenden, hebben zij Hem niet als God verheerlijkt ... maar hun overleggingen zijn op niets uitgelopen ... Bewerende wijs te zijn, zijn zij dwaas geworden' (Rom. 1:21-22). Omdat zij bezeten zijn van de menselijke wijsheid en filosofie, wijden de mensen hun intellectuele en geestelijke energie aan een nimmer eindigend 'zoeken naar de waarheid', terwijl de waarheid aldoor vlak voor hun ogen is geweest, zo helder als de zon op de middag. De mens heeft letterlijk 'de waarheid Gods vervangen door de leugen en het schepsel vereerd en gediend boven de Schepper' (vs 25). Dit geldt niet alleen van de afgodendienst van het primitieve heidendom, maar ook van het humanisme van onze beschaving.

De fundamentele tegenstrijdigheid die ten grondslag ligt aan al het denken van de niet wedergeboren mens is in het kort de volgende: naast het rationele principe dat onmisbaar is voor ieder logisch redeneren, heeft hij een irrationeel principe ingevoerd. Hij kent de waarheid omtrent de eeuwige kracht van de Goddelijke Schepper en omtrent de orde der dingen in de schepping naar Zijn wil vastgesteld - deze waarheid alleen is het die een rationeel, wetenschappelijk begrip van de wereld mogelijk maakt. Maar geheel irrationeel onderdrukt hij deze waarheid tegelijkertijd. Omdat hij niet wil dat God over hem regeert, geeft hij er de voorkeur aan de feiten van het heelal te interpreteren door middel van een egocentrische filosofie in plaats van door een theocentrische filosofie, en zodoende verheerlijkt hij de mens in plaats van God. Door deze, in zijn diepste wezen, valse logica zijn zijn voornaamste vermogens als het ware lam gelegd. Vandaar dat alle menselijke filosofische systemen falen, hoe indrukwekkend ze ook mogen lijken. Omdat ze op een tegenstrijdigheid zijn gebaseerd, zijn ze noodzakelijkerwijs wankel, en doen zij elkaar te niet.

Maar laten we goed in het oog houden, dat, vooral sedert de zondeval, de openbaring die in de natuur wordt gegeven onvoldoende is. Zij geeft ons wel een idee van de kracht, de voorzienigheid en de eeuwigheid van God; maar zij geeft geen duidelijke voorstelling van Zijn persoon, Zijn heiligheid, Zijn gerechtigheid, noch - boven alles - van Zijn verlossende liefde en Zijn eeuwig plan met ons. Dat wordt men zich bewust als men let op de verwarde en tegenstrijdige conclusies die de Babyloniërs, de Egyptenaren en de Romeinen, evenals de Mohammedanen, de Hindoes, de Boeddhisten en zelfs de westerse humanisten en rationalisten hebben getrokken uit de openbaring in de natuur. Dus is het noodzakelijk dat de mensheid licht kan ontvangen uit geheel andere bronnen.

2. *De stem van God in ons geweten.*

Behalve in de natuur, buiten de mens, komt Gods stem ook tot ons, doordat Hij Zich richt tot ons geweten. Paulus zegt: 'Wanneer toch heidenen, die de wet niet hebben, van nature doen wat de wet gebiedt, dan zijn dezen, ofschoon zonder wet, zichzelf tot wet; immers zij tonen, dat het werk der wet in hun harten geschreven is, terwijl hun geweten medegetuigt en hun gedachten elkander onderling aanklagen of ook verontschuldigen, ten dage, dat God het in de mensen verborgene oordeelt volgens mijn evangelie, door Christus Jezus'. (Rom. 2:14-16).

Toen God de mens schiep naar Zijn beeld, begiftigde Hij hem met zedelijk en geestelijk besef. De verheven beginselen van de goddelijke wet zijn in zijn hart gegrift: waardering voor de voortreffelijkheid van het goede en de vreugde die we ervaren als we het tot stand brengen; kennis van het kwade dat zich tegen de goddelijke wet stelt, schuldgevoel, verlangen naar rechtvaardiging en naar verantwoordelijkheid ten opzichte van de Schepper. Uiteraard kan men zijn geweten misvormen of tot zwijgen brengen. Een individu, of een volk, kan ver van deze hoge beginselen afdwalen. Maar, ook al willen we het niet, er blijft toch altijd iets van over. Het geweten van een kind dat niet verhard is door het leven reageert levendig. Het zal op geheel natuurlijke wijze het gevoel van zonde hebben, ook al betreft het maar een kleine ongehoorzaamheid, iets wegpakken of een leugentje. Om deze reden erkent men onder alle volken overal ter wereld de noodzaak van boetedoening. Op de een of andere manier geven de menselijke godsdiensten uitdrukking aan de schuld van de mens die de godheid heeft beledigd. Godsdiensten die niet het bloedig offer kennen van een slachtoffer dat in de plaats van de schuldige wordt geslacht, komen maar heel zelden voor. Wij geloven overigens, dat de universele opvatting dat er 'zonder bloedstorting geen vergeving geschiedt', niet zo maar uit het geweten van de mens voortkomt. Zij was het voorwerp van een openbaring aan de eerste mensen na de zondeval: de naaktheid van Adam en Eva werd bedekt met huiden van dieren, die ongetwijfeld speciaal hiervoor ter dood waren gebracht (vgl. Gen. 3:21; 1:29). Abel werd gerechtvaardigd door het offer van een van de eerstelingen van zijn schapen, en van hun vet (Gen. 4:4; Hebr. 11:4). Nadat Noach uit de ark was gegaan, bracht hij brandoffers aan God (Gen. 8:20-21), enz.

Ideaal gesproken zou ieder mens die onderricht is door de tweeërlei openbaringswijze, die van de natuur en die van het geweten, klaar moeten zijn om het heil te ontvangen: in het besef van zijn eigen geringheid en de bewonderenswaardige grootsheid van het heelal, aanbidt hij de onzichtbare Schepper. Tegelijkertijd beeft hij voor Zijn aangezicht, want zijn geweten klaagt hem aan, daar immers geen mens op aarde ooit al Zijn geboden kan gehoorzamen. Hij zoekt, min of meer rechtstreeks, naar verlossing. Als hij die zelf tot stand wil brengen, zal hij een aanhanger worden van één van de talloze menselijke godsdiensten, die allemaal verkondigen dat de redding van de mens door hem zelf bewerkstelligd wordt. Als hij, overtuigd door Gods Geest, inziet dat hij volstrekt niet in staat is het kwaad dat hij heeft begaan ongedaan te maken en het goede dat van hem verwacht wordt tot stand te brengen, dan zal hij getroost en dankbaar de aankondiging van de Verlosser ontvangen, waarvan heel de bijbel, Gods geschreven openbaring, vol is. We hebben een voorbeeld van deze houding bij heidenen zoals de Ethiopische kamerling (Hand. 8:26) en de hoofdman Cornelius (Hand. 10). Op ieder zendingsveld treft men zulke reacties bij mensen die voor de eerste keer het Evangelie hebben gehoord. Helaas zijn zulke gevallen slechts grote uitzonderingen. Het overgrote deel der mensen schenkt niet genoeg aandacht aan de stemmen van de natuur en van het geweten. De zogenaamde primitieve heiden keert zich af van de Schepper om valse goden, afgoden, fetisjen en zelfs dieren te aanbidden. De moderne, beschaafde heidenen aanbidden zichzelf en verheerlijken vol trots en in alle opzichten de mens, en bereiden zo de weg voor de toejuicing van de supermens, de Antichrist (Rom. 1:21-25; 2 Thess. 2:3-4). Omdat ze hun goed geweten hebben verloren, zijn ze bang voor de ware God; en hun geloof heeft schipbreuk geleden (1 Tim. 1:19). Dit is de reden waarom Paulus zegt, dat zij geen verontschuldiging hebben (Rom. 1:20); zij zijn verloren en zullen voor het vreselijke oordeel van de Here moeten verschijnen. Toch heeft Hij hen lief en heeft Hij Zijn Zoon in de wereld gezonden met het doel hen aan zulk een verderf te ontrukken. Om ons Zijn verlossende liefde te doen kennen, heeft God ons een derde openbaring gegeven, die van de Bijbel, en deze openbaring vormt het onderwerp van dit boek.

3. *Kan een heiden die alleen de openbaring van de natuur en van het geweten heeft ontvangen tot het heil komen?*

Paulus verklaart nadrukkelijk dat iedereen geoordeeld zal worden naar de mate van het licht dat hij heeft ontvangen: 'Allen, die zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan en allen, die onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden' (Rom. 2:12). We hebben gezien dat de openbaringen van natuur en geweten genoegzaam zijn om bij de heidenen aanbidding en berouw teweeg te brengen en dat zij daardoor volledig verantwoordelijk zijn. Evenwel, God, die rechtvaardig en alwetend is, weet precies of een oprecht maar onwetend mens, indien in aanraking gebracht met het aanbod van het heil, het zou aanvaarden of niet. Christus is gestorven voor de zonden van de gehele wereld, zowel voor de zonden die begaan zijn vóór Zijn komst als ook voor de zonden die begaan zijn in tijden en op plaatsen die nog niet met de verkondiging van het Evangelie in aanraking waren gekomen (vgl. Rom. 3:25). Dus zal de Here weten hoe Hij elke zondaar moet behandelen volgens Zijn liefde en Zijn gerechtigheid.

Dit ontslaat ons, de ontvangers van al dit goddelijk licht, niet van de plicht het Evangelie aan ieder schepsel bekend te maken. Hoeveel 'oprechte heidenen' zijn er immers, gezien de verschrikkelijke duisternis die hun levens omringt? Hun lichamen zijn bezoedeld, hun gewetens zijn ontaard en hun harten zijn gebonden door boze geesten. Laten wij medelijden hebben met hun lijden en met hun geestelijke verlatenheid; en laten we ons haasten om hun de Bijbel te brengen, de heerlijke boodschap van de Heiland. Hoe zullen wij dan ontkomen, indien wij nalaten hun zulk een groot heil te brengen?

IV. KAN HET VERSTAND MISSCHIEEN EEN ONAFHANKELIJK MIDDEL ZIJN OM TOT DE KENNIS VAN GOD TE KOMEN?

Is het verstand niet een prachtig aan de mens geschonken vermogen dat hem in staat stelt om alles te beoordelen en op de juiste waarde te schatten? Kan hij niet, daar hij de natuur om zich heen heeft en de stem van het geweten binnen in zich, door middel van het verstand tot volledige kennis komen zonder enige andere openbaring? Velen achten de mens immers volkomen in staat om alle waarheden die essentieel zijn voor zijn aardse leven en voor zijn eeuwige bestemming zonder enig bovennatuurlijk hulpmiddel te ontdekken. Overigens valt op te merken, dat het in onze westerse wereld moeilijk is het verstand volledig van de openbaring te scheiden, want elementen van de openbaring zijn diep in onze zogenaamd christelijke beschaving doorgedrongen. Als we de universele openbaringen die we al genoemd hebben (de schepping en het geweten) buiten beschouwing laten, dan is een blik op de volkeren en op de individuen die aan hun eigen licht zijn overgelaten, genoeg om ons een betreurenswaardig bewijs te geven van de beperkingen van de menselijke natuur en van het menselijk denken.

Zoals we eerder opgemerkt hebben, is de mens, gescheiden van God door de zondeval, geheel besmet door het kwaad. Hij is niet langer het volmaakte wezen, geschapen naar het beeld van God. Zijn hart is in staat om gruwelijke gevoelens te koesteren, zijn wil is zwak en opstandig en zijn vernederd lichaam komt gestadig elke dag een stapje dichterbij het graf. Ook zijn verstand, alhoewel het nog in staat is tot knappe redeneringen, is toch ontspoord en feilbaar. Wat Paulus zei over de verfijnde heidenen van zijn tijd geldt ook voor die van onze tijd: 'Hun overleggingen zijn op niets uitgelopen, en het is duister geworden in hun onverstandig hart. Bewerende wijs te zijn, zijn zij dwaas geworden' (Rom. 1:21-22). De ongeestelijke mens (de 'natuurlijke', dat wil zeggen niet wedergeboren mens) 'aanvaardt niet hetgeen van den Geest Gods is, want het is hem dwaasheid en hij kan het niet verstaan, omdat het slechts geestelijk te beoordelen is'. De geestelijke mens daarentegen, ontvangt door openbaring de zin zelf van Christus (1 Cor. 2:14-15). De apostel is dus niet erg toegeeflijk jegens de menselijke wijsheid, die hij dwaasheid acht (1 Cor. 1:19). Hij gaat zelfs zo ver dat hij zegt: 'Zodat wij de redeneringen en elke schans, die opgeworpen wordt tegen de kennis van God, slechten, elk bedenksel als krijgsgevangene brengen onder de gehoorzaamheid aan Christus' (2 Cor. 10:5). 'Ziet toe, dat niemand u medeslepe door zijn wijsbegeerte en door ijdel bedrog in overeenstemming met de overlevering der mensen, met de wereldgeesten en niet met Christus' (Col. 2:8). Verplicht een dergelijke verklaring er ons niet toe om de gehele zogenaamde christelijke theologie, vermengd als zij is met filosofische en intellectualistische elementen, op bijbelse wijze te herzien?

Het is in ieder geval duidelijk, dat - gezien het tekortschieten van de natuur, het geweten en het verstand - de enige weg om tot een persoonlijke en ware kennis van God te komen de openbaring is die Hij ons verleent door Zijn Geest.

V. DE METHODEN EN STADIA VAN DE OPENBARING SEDERT DE ZONDEVAL.

Meteen na de ongehoorzaamheid van onze eerste ouders, ondernam de Heer de verwezenlijking van Zijn heilsplan. Volgens de bijbel is het niet de mens die de ware God zoekt (Rom. 3:11). Elk initiatief komt van de Heer Die onvermoeibaar Zijn verloren schapen zoekt. Omdat dit het eeuwige leven is, dat zij den enigen waarachtigen God kennen, en Jezus Christus, dien Hij gezonden heeft (Joh. 17:3), stelt Hij alles in het werk om aan de mens niet alleen Zijn zegeningen te schenken, maar ook Zichzelf. 'Zijn goddelijke kracht immers heeft ons met alles, wat tot leven en godsvrucht strekt, begiftigd door de kennis van Hem die ons geroepen heeft...' (2 Petrus 1:3). Een zo grootse onderneming moest uiteraard tot stand gebracht worden op een voortgaande en afwisselende wijze. Dit zijn de beginstadia ervan:

1. De *theofanieën* (godsverschijsningen) komen veelvuldig voor in de eerste boeken van de bijbel. God verscheen direkt, of als de Engel des Heren, bijvoorbeeld:

- aan Abraham (Gen. 17:1, 22; 18:1, enz.)
- aan Isaäk (Gen. 26:2)
- aan Jakob (Gen. 32:30)
- aan Mozes (Exodus 9:2-6, 33:11).
- aan Gideon (Richteren 6:12, 14-18, enz.)

Men kan zich afvragen of deze Engel des Heren, die gelijkgesteld wordt met God niet de anticiperende en tijdelijke verschijning van Jezus Christus Zelf was. Niemand anders dan de eniggeboren Zoon kan God doen kennen (Johannes 1:18). Volgens Exodus 23:20-21 zei de Here van die Engel, wat Hij van geen der andere engelen sprak: 'Mijn naam is in Hem'. Het was dezelfde engel die tot Mozes sprak op de berg Sinaï (Hand. 7:38) en die Israël uit al zijn benauwdheid heeft gered (Jes. 63:9).

2. *Dromen en visioenen* (Num. 12:6), gegeven b.v.: aan Jakob (Gen. 28:12-16)

aan Salomo (1 Kon. 3:5-15) aan Daniël (Dan. 2:19, 28, 7:1, 10:7-8) aan Jozef, de echtgenoot van Maria (Matth. 1:20, 2:13, enz.). 3. *Rechtstreekse* contacten tot stand gebracht zonder vermelding van een speciale verschijning. God kwam tot Bileam (of God kwam Bileam tegemoet, Num. 22:9, 23:4). De Here sprak tot Mozes van aangezicht tot aangezicht, zoals iemand spreekt met zijn vriend (Exodus 33:11).

4. *Wonderen en tekenen trokken* de aandacht van de mens en lieten hem de kracht, de heiligheid, de aanwezigheid en de daden van de soevereine God zien in:

het oordeel van de zondvloed en de redding van Noach (Gen. 6-9), de verwoesting van Sodom en de bewaring van Lot (Gen. 19),

de brandende braamstruik, de plagen van Egypte, de wolkkolom, de verlossing van Israël (Exodus 3-15), de wonderen in de woestijn (Numeri) en de intocht in Palestina (Jozua), enz.

Hoe verder men komt in het Oude Testament, hoe meer de openbaring geestelijk en innerlijk wordt. (We vinden dezelfde voortgang bij het overgaan van de periode van de evangeliën en van het begin der Handelingen naar de periode van de Brieven).

5. *De profeten*.

Nadat God Zich aan personen, die Hij voor Zijn dienst heeft uitgekozen, heeft geopenbaard, stuurt Hij hen erop uit om aan de mensen bekend te maken wat zij hebben gehoord. Hij spreekt daarom niet zo zeer tót de profeet als wel dóór de profeet. Bovendien betekent het woord *nabai* (profeet) in het Hebreeuws 'heraut', een 'aankondiger'. De eerste van deze grote boodschappers was Mozes, die de wet openbaar maakte. In het begin verklaarde hij dat hij onwaardig en niet in staat was om een dergelijke taak tot stand te brengen, maar God antwoordde hem: 'Wie heeft den mens een mond gegeven? Of wie heeft den mens gemaakt? ... ben Ik het niet, de Here? Nu dan, ga heen, Ik zal met uw mond zijn en u leren, wat gij spreken moet' (Exodus 4:11-12). Daarna kondigt Hij duidelijk aan

hoe Hij profeten zal verwekken, te beginnen bij Mozes tot Jezus Christus. 'Een profeet zal ik hun verwekken ... , zoals gij zijt; Ik zal mijn woorden in zijn mond leggen, en hij zal alles tot hen zeggen, wat Ik hem gebied (Deut. 18:18).

Visioenen en woorden worden vaak onderling verwisseld. Het boek van Amos begint als volgt: 'De woorden, die Amos ... geschouwd heeft over Israël' 1:1). De profeet werd vroeger een ziener genoemd (1 Sam. 9:9) en het kenmerkende van de valse profeten was juist, dat zij 'niets geschouwd' hadden (Ezech. 13:3).

De profeten werden duidelijk beheerst door de Geest van God. Een mens kan slechts dan profeteren als hij door Hem daartoe in staat wordt gesteld (Num. 11:25, 29; 1 Sam. 10:6, 10). Nehemia zei, sprekende over God die telkens weer een beroep deed op Israël: 'Vele jaren waart Gij lankmoedig over hen en vermaandet hen door Uw Geest, door den dienst van uw profeten, maar zij gaven daaraan geen gehoor' (9:30, vgl. Zach. 7:12). Ezechiël verklaarde dat de hand des Heren op hem was, dat zij 'zwaar' op hem was, dat de Geest hem ophief en hem wegnam, dat de Geest in hem kwam en hem op zijn voeten deed staan (1:3; 3:14, 22, 24). Micha zei dat hij vol van kracht, van den Geest des Heren was, om zijn geduchte boodschap te brengen (3:8). Petrus bevestigde, dat de profeten door de heilige Geest gedreven, van Godswege hebben gesproken (2 Petr. 1:21).

De dienst van deze mensen werd vooral belangrijk in Israël na het verwerpen van de theocratie en de instelling van het koningschap (1 Sam. 9:17). God laat Zich nooit onbetuigd, en door middel van een dergelijke bediening sprak Hij onophoudelijk tot Zijn volk. Volgens de woorden van Amos: 'de Here HERE doet geen ding, of Hij openbaart Zijn raad aan Zijn knechten, de profeten' (3:7). Deze mannen hadden ook de taak het fundament te leggen voor het volgende stadium van de openbaring: de vleeswording en het verlossende werk van de Messias.

6. De openbaring van God in Jezus Christus.

Alle voorafgaande openbaringen waren slechts indirect en fragmentarisch. Zij spraken inderdaad van de ware God, maar zij gaven het beeld van een God Die ver weg en onzichtbaar was, of beter gezegd, zij kwamen hierin overeen, dat zij niet meer waren dan een vluchtig contact, een droomgezicht, een boodschap. Wel betekenisvol en aangrijpend van inhoud, maar toch ook onvolledig. Jesaja, de meest geestelijke van de profeten voelde dit onvolmaakte zo sterk dat hij uitriep: 'Voorwaar, Gij zijt een God die Zich verborgen houdt, de God van Israël, een Verlosser ... Waarom liet Gij ons afdwalen, Here, van Uw wegen? ... Och, dat Gij de hemel scheurde, dat Gij nederdaalde!' (45:15; 63:17; 64:1). En dezelfde profeet bracht het antwoord op deze hartverscheurende roep van de verloren mensheid als volgt tot uiting: 'Weest sterk, vreest niet, zie, uw God ... Hij zal komen en Hij zal u verlossen' (35:4).

Jezus Christus is God die mens is geworden, het eeuwige Woord dat vlees is geworden. Hij brengt ons niet maar een nieuwe openbaring; Hij is deze openbaring Zelf. 'Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die aan de boezem des Vaders is, die heeft hem doen kennen' (Joh. 1:18). 'Niemand kent den Vader dan de Zoon en wien de Zoon het wil openbaren' (Matth. 11:27). En Christus voegt er Zelf aan toe: 'Wie Mij gezien heeft, heeft den Vader gezien' (Joh. 14:9). Hij bezit het totaal van alle goddelijke eigenschappen: almacht, volstrekke heiligheid, volmaakte liefde, alomtegenwoordigheid en alwetendheid (het geval van Mattheus 24:36 houdt ongetwijfeld verband met Zijn vrijwillige vernedering). Hij is voor ons 'wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en verlossing' (1 Cor. 1:30), want 'in Hem woont al de volheid der godheid lichamelijk' (Col. 2:9).

De theofanieën zijn slechts een bliksemstraal in de nacht in vergelijking met de vleeswording van Hem die het licht der wereld is. De profeten ontvingen en brachten één voor één op schrift de aanduiding van de geheimenissen die de Here hun had willen bekend maken. Maar de Vader heeft geen geheimen voor de Zoon. De Zoon is Zelf 'het geheimenis Gods, ... in wien al de schatten der wijsheid en kennis verborgen zijn' (Col. 2:3). Dit is de reden waarom de brief aan de Hebreeën de geschiedenis van de openbaring als volgt samenvat: 'Nadat God eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vaders gesproken had in de profeten, heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in den Zoon' (1:1). En meer dan ooit tevoren zijn in Jezus Christus Gods woorden daden geweest: door het offer aan het kruis gaf Hij op overweldigende wijze blijk van Zijn liefde en gerechtigheid

door onze zonden ten volle te verzoenen. Daarna heeft Hij Zijn beloften van eeuwig leven vervuld door Zijn Zoon uit de dood op te wekken.

Christus, God ten volle geopenbaard, is daarom niet alleen het einde der wet (Rom. 10:4), maar ook van de openbaring. Hij is ook het hart van de openbaring, daar het immers Zijn Geest was die alle profetie inspireerde (1 Petrus 1:11; Openb. 19:10) en zo strekt Zijn openbaring zich uit tot het einde der tijden (Openb. 1:1).

7. De Schrift.

Alle openbaringen die we hierboven besproken hebben, waren gegeven aan personen of aan generaties die nu niet meer in leven zijn. Wat zou ons bekend kunnen zijn over de ontvangen verlichting, over de verkregen ervaringen, over de tot stand gebrachte verlossing als deze niet voor goed vastgelegd waren in een geïnspireerd Boek? Allereerst werd de wet opgesteld voor een volk dat geroepen was de godsspraken te ontvangen. Daarna brachten de profeten deze door vuur ontstoken woorden op schrift. Tenslotte kwam het onderwijs van Christus en van de apostelen.

We zullen nu nader bezien op welke wijze het ontvangen, bewaren en overbrengen van deze goddelijke boodschap heeft plaats gehad.

Deel II

Het Woord

HOOFDSTUK I

Het Goddelijk Woord

Laten we, voordat we de inspiratie van het geschreven Woord behandelen, eerst de rol bezien die het Woord zelf speelt.

I DE GOD VAN DE BIJBEL IS EEN GOD DIE SPREEKT

Vanaf de schepping en door de hele geschiedenis van Zijn volk heen, openbaart God Zich door te spreken. Hij spreekt, en uit het niets ontstaat het heelal (Gen. 1:3, 6, 9, enz.). Johannes zegt van Christus, die mens werd om ons redding te brengen en die ons de Vader openbaarde: 'In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God ... En het Woord is vlees geworden' (1:1, 14).

De Here die zowel licht als liefde is (1 Joh. 1:5; 4:8), wil Zichzelf kenbaar maken aan Zijn schepselen. Hij brengt Zijn aard, Zijn gedachten, Zijn wil en Zijn plannen tot uitdrukking. Hij verklaart Zijn werk van verleden en heden; Hij kondigt Zijn toekomstige daden aan en Zijn uiteindelijke overwinning.

Onze God blijft niet stom, zoals de afgoden van zowel de oude als de moderne heidenen (1 Cor. 12:2). De bijbel is op dit punt vol ironie:

'Zij schudden goud uit hun buidel en wegen zilver in een weegschaal;

zij huren een goudsmid, opdat hij er een god van make.

Zij knielen, ook buigen zij zich neder.

Zij heffen hem op den schouder,

zij torsen hem en zetten hem neer op zijn plaats, daar staat hij,

hij wijkt niet van zijn plaats.

Al schreeuwt iemand tot hem, hij antwoordt niet, uit de benauwdheid redt hij hem niet'. (Jes. 46:6-7).

Hij antwoordt niet en hij redt ook niet! Dit is het kenmerkende van de valse god. Op de berg Karmel daagde Elia de profeten van de Baäl uit om een antwoord van hun god te krijgen. Zij 'riepen van den morgen tot den middag den naam van den Baäl aan en zeiden: 'Baäl, antwoord ons! Maar er kwam geen geluid en niemand gaf antwoord ... Toen het middag was geworden, begon Elia hen te bespotten en zeide: Roept luider, want hij is immers een god. Hij is zeker in gepeins, of hij heeft

zich afgezonderd, of hij is op reis; misschien slaapt hij en moet wakker worden ... Maar er kwam geen geluid, en niemand gaf antwoord, of sloeg er acht op' (1 Kon. 18:26-29).

God heeft ook niets gemeen met de koude en afwezige goden van de filosofen, die ons in het duister hebben gelaten zonder ons één enkele boodschap mede te delen. Hij blijft niet onverschillig, kwaadwillend, of krachteloos zwijgen, aangezien het in Zijn aard ligt om Zich uit te drukken. Als Hij blijft zwijgen, is dat veeleer omdat heel ernstige redenen Hem hiertoe dwingen. In zo'n geval betekent zelfs Zijn stilzwijgen een verschrikkelijk oordeel.

Toen Saul, die verworpen was vanwege zijn herhaalde ongehoorzaamheid, 'den Here vroeg, antwoordde de Here hem niet, noch door dromen noch door de Urim noch door de profeten' (1 Sam. 28:6).

God zei tegen Jeremia betreffende Israël: 'Bid niet voor dit volk ten goede; al vasten zij, Ik hoor niet naar hun geroep' (14:11-12). En elders voegt Hij daaraan toe: 'Zelfs wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet: uw handen zijn vol bloed' (Jes. 1:15).

Tegen de ongelovigen die Hem bespotten spreekt de Here: 'Keert u tot mijn vermaning! ... Ik wil u mijn woorden bekend maken. Omdat gij weigerde, toen ik riep, ... daarom zal Ik ook lachen om uw verderf; ... Dan zullen zij tot mij roepen, maar ik zal niet antwoorden, zij zullen mij zoeken, maar mij niet vinden' (Spr. 1:23-28).

II DE MENS, DIE BEGIFTIGD IS MET HET VERMOGEN OM TE SPREKEN, KAN WERKELIJK GEMEENSCHAP HEBBEN MET GOD

De mens, geschapen naar het beeld van God, is evenals Hij begiftigd met het vermogen zich uit te drukken. Zijn woord is een antwoord op het goddelijke woord en een echo hiervan. Deze ene faktor - de taal - maakt een fundamenteel onderscheid tussen mens en dier. Zeggen we niet van een intelligente en toegenegen hond 'Het enige dat hem ontbreekt is het vermogen om te kunnen spreken'? De taal is verreweg het beste communicatiemiddel tussen twee personen. Op tastbare wijze, door hem te liefkozen of te slaan, kan ik iemand mijn gevoelens kenbaar maken; maar wat betekent dat in vergelijking met het woord? En hoe gehandicapt zijn degenen die niet kunnen spreken.

Door het woord kan men de meest subtiele nuances van de gedachten en van het gevoel uitdrukken. Het doet dit met een verscheidenheid die de lichamelijke gewaarwordingen primitief en eenvormig doet lijken en stelt in staat tot de meest volledige uitdrukking van de persoonlijkheid. Zodoende oefent het woord in de gehele wereld een ongeëvenaard sterke invloed uit. Naties worden geregeerd door mensen met een sterke wil, die onweerstaanbaar zijn door hun woorden.

In zekere zin heeft het woord meer uitwerking dan de daden zelf; beter gezegd, het is de ware bron van onze daden. Onze gedachten, uitgedrukt en medegedeeld door het woord, vormen de beweegredenen van ons gedrag. Want van binnenuit, uit het hart der mensen, komen de goede en de kwade werken (Marcus 7:21).

Daarom kunnen we spreken - en dat niet alleen met betrekking tot God - van de scheppende kracht van het Woord. 'In den beginne was het Woord ... Alle dingen zijn door het Woord geworden' (Joh. 1:1-3). Dit betekent dat God, voordat er iets bestond, eenvoudigweg in een woord Zijn gedachten en Zijn wil tot uitdrukking bracht. Door te spreken, handelde Hij en deed Hij Zich kennen. Wat de mens aangaat, hij openbaart zich ook door zijn mond te openen. Dit is de reden waarom 'van elk ijdel woord, dat de mensen zullen spreken, zij rekenschap zullen geven op den dag des oordeels, want naar uw woorden zult gij gerechtvaardigd worden, en naar uw woorden zult gij geoordeeld worden' (Matt. 12:36-37).

God had daarom geen beter middel dan dit kunnen kiezen om met ons in gemeenschap te treden.

III HET GODDELIJK GEBRUIK VAN HET WOORD

1. *Het eeuwige Woord.* Daar 't Woord de uitdrukking is van God Die Zich openbaart, is het eeuwig in de hemel. 'In den beginne was het Woord' (Joh. 1:1). 'Voor eeuwig, o Here, houdt Uw woord stand in de hemelen' (Ps. 119:89). In dezelfde geest verklaart Jezus, denkende aan de komende eeuwen: 'De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan' (Matt. 24:35). 'Het woord des Heren blijft in der eeuwigheid. (1 Petr. 1:25). 2. *Het*

scheppende woord. ‘God zeide: Er zij licht, en er was licht’ (Gen. 1:3; het woord ‘zeide’ wordt elf keer herhaald in dit hoofdstuk). ‘Door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het woord Gods tot stand gebracht is, zodat het zichtbare niet ontstaan is uit het waarneembare’ (Hebr. 11:3).

3. *Het Woord van God in het Oude Testament.* Tot de aartsvaders spreekt God voortdurend (Gen. 12:1, enz.). Op de berg Sinai laat Hij het Beluid van Zijn woorden horen, slechts een stem (peut. 4:12), opdat Zijn openbaring zuiver en alleen geestelijk zou blijven. De brief aan de Hebreëen vat de gehele oude bedeling als volgt samen: ‘Nadat *God* eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vadersen *gesproken had* in de profeten ...’ (1:1). Hij heeft inderdaad vele opzienbarende daden verricht, maar het meest essentiële is dat Hij heeft gesproken!

4. *Het Woord dat vlees is geworden.* Aan de andere kant wordt het gehele Nieuwe Testament als volgt samengevat: ‘God heeft nu in het laatst der dagen tot ons *gesproken in den Zoon*’ (Hebr. 1:1). ‘Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond’ (Joh. 1:14). Jezus Zelf legt, aan het einde van Zijn bediening onder Zijn discipelen op de volgende manier, de nadruk op het voornaamste punt: ‘De woorden die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven en zij hebben ze aangenomen’ (Joh. 17:8).

5. *Het Woord van de Heilige Geest.* Het is nogmaals dit Woord dat de discipelen onderricht na Pinksteren: ‘De Geest der waarheid, ... zal u den weg wijzen tot de volle waarheid; want Hij zal niet uit Zichzelf spreken, maar al wat Hij hoort, zal Hij spreken en de toekomst zal Hij u verkondigen’ (Joh. 16:13). En we zien duidelijk in het Boek der Handelingen dat de Geest spreekt tot de kerk: ‘De Geest zeide tot Philippus: Treed toe’ (8:29). ‘De Heilige Geest zeide: zondert Mij nu Barnabas en Saulus af voor het werk, waartoe Ik hen geroepen heb’ (13:2). Zelfs het woord van de apostel wordt toegeschreven aan de Heilige Geest, evenals dit geschiedde met de woorden van de profeten van oudsher (1 Petr. 1:12, 2 Petr. 1:21).

IV DE GODSDIENST VAN HET WOORD

De bijbelse openbaring, het Evangelie, is wezenlijk goed nieuws, de verkondiging van een boodschap. Het christendom dient zich bovenal aan als een godsdienst van het Woord, die de verschijning van de goddelijke Persoon en de waarheid daaromtrent als middelpunt heeft. Zodoende berust het christendom op een zuiver geestelijk vlak. Maar de menselijke godsdiensten zijn alle gebaseerd op dingen die men moet doen, op rituelen die betracht moeten worden, op beelden die aanbeden moeten worden en die rondgedragen moeten worden in processies, en op de kerkelijke organisatie.

Met een verwonderlijke eenvoud zegt Christus tot ons: ‘Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie Mijn woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit den dood in het leven’ (Joh. 5:24). ‘De woorden die Ik tot u gesproken heb, zijn geest en zijn leven’ (6:63). En wij hebben deze belofte van God: ‘Mijn woord, dat uit Mijn mond uitgaat ... zal niet ledig tot Mij wederkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen, waartoe Ik het zend’ (Jes. 55:11).

‘Here, tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt woorden van eeuwig leven’ (Joh. 6:68).

HOOFDSTUK II

Het geschreven Woord

Het Evangelie is niet alleen een godsdienst van het Woord, maar het is ook een godsdienst van een Boek.

I DE NOODZAAK VAN EEN GESCHREVEN OPENBARING

Een mondelinge mededeling aan een man Gods, aan een generatie of een uitverkoren volk is niet genoeg. Het is noodzakelijk, dat de boodschap op schrift wordt gesteld. In dit verband dient opgemerkt, dat het de uitvinding van de schrijfkunst is, die de grootste voortgang van de beschaving heeft mogelijk gemaakt. In de hele geschiedenis van de mensheid, kent men geen voorbeeld van een volk dat een ware beschaving heeft bereikt of een samenhangende ontwikkeling van het denken, zonder het schrift. Het eerste wat een barbaarse stam moet leren om uit zijn barbaarsheid te komen

is om zijn taal, de woorden ervan, op papier te zetten. Evenzo moet een blijvende goddelijke openbaring berusten op een geschreven basis.

II HET SCHRIFT IS NOODZAKELIJK OM DE BOODSCHAP VAST TE LEGGEN.

De boodschap neemt op die manier een definitieve vorm aan en wordt behoed voor de veranderingen, de toevoegingen en de vergissingen die binnensluipen bij een mondelinge overlevering. Zij kan niet corrupt of onbetrouwbaar worden. Het wetboek werd naast de ark des verbonds gelegd als een getuigenis tegen Israël (Deut. 31:26). Als onveranderlijke norm van de goddelijke wil, zou het door de eeuwen heen dienen als maatstaf voor de ongehoorzaamheid van het volk.

Doordat de openbaring een vaste vorm heeft aangenomen krijgt zij een blijvende waarde: ‘Want voorwaar, Ik zeg u, eer de hemel en de aarde vergaat, zal er niet één jota of één tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied’. (Matt. 5:18).

III DE GESCHREVEN TEKST HERINNERT ONS STEEDS AAN DE OORSPRONKELIJKE BOODSCHAP, DIE MEN ZO SPOEDIG GENEIGD IS TE VERGETEN.

Na de grote gebeurtenissen in Rafidim, beval God aan Mozes: ‘Schrijf dit ter gedachtenis in een boek’ (Exodus 17:14). Deze passage doet ons denken aan dezelfde uitdrukking die Maleachi gebruikte: „Dan spreken zij die den Here vrezen, onder elkander, ieder tot zijn naaste: de Here bemerkte het toch en hoorde het en er werd een gedenkbuch voor Zijn aangezicht geschreven’ (3:16).

IV IN EEN BOEK KUNNEN ALLE BOODSCHAPPEN DIE ONTVANGEN ZIJN GERANGSCHIKT WORDEN.

Op die wijze kan men de ene boodschap bij de andere voegen, de openbaringen van het verleden bijeenbrengen en hen als een geheel overdragen aan toekomstige generaties. ‘Dit is hun overkomen tot een voorbeeld (voor ons) en het is opgetekend ter waarschuwing voor ons, over wie het einde der eeuwen is gekomen’ (1 Cor. 10:11).

V DE GESCHREVEN BOODSCHAP WORDT ONAFHANKELIJK VAN DEGENE DIE HAAR UITGESPROKEN OF OPGESCHREVEN HEEFT.

Jeremia levert hiervan een frappant voorbeeld. Nadat hij vele jaren zijn bediening had uitgevoerd en had gepredikt, beval God hem om alle woorden die Hij tot Jeremia had gesproken in een boekrol te schrijven (Jer. 36:2). De profeet dicteerde zijn secretaris, Baruch, deze achtereenvolgende boodschappen (v. 4). Maar omdat hij zelf in de gevangenis zat, stuurde hij Baruch om ten aanhoren van het volk en zijn leiders de tekst voor te lezen (vv. 5-13). De toehoorders waren zo bewogen, dat zij ervoor zorgden dat het ook voor de koning werd voorgelezen (vv. 14-21). De koning werd woedend bij het horen van zulke woorden en sneed het boek in stukken en wierp het in het vuur; hierop ontving de profeet eenvoudig de opdracht een nieuw boek te schrijven, zelfs vollediger dan het eerste (vv. 28, 32).

De geschreven boodschap is dus meer mobiel: hoewel de opsteller gevangen zit, bereikt het boek ondanks gesloten gevangenisdeuren de meest uiteenlopende kringen; bovendien kan het gemakkelijk weer gereproduceerd worden. Al verdwijnt de profeet, God blijft spreken door de geïnspireerde tekst.

VI DE GESCHREVEN TEKST WORDT UNIVERSEEL, ONVERWOESTBAAR EN BIJNA OVERAL AANWEZIG.

De eerste openbaring wordt gegeven aan de profeet zelf. Mondeling kan hij zich een beperkt gehoor verwerven. Maar zodra de tekst op schrift is gesteld, kan zij onbeperkt vermenigvuldigd worden. Het is gemakkelijk ze over te schrijven, te vertalen en te reproduceren in steeds weer nieuwe uitgaven. Het is nu mogelijk geworden dat iedereen zijn eigen exemplaar van het Woord van God heeft. Er komen vervolgingen en zendelingen verdwijnen, maar de Bijbel blijft bestaan. Misschien blijft een enkele bladzijde lange tijd verborgen net als een zaadje. Als het op een goede dag ontkiemt; zal het niets van zijn jeugdige kracht verloren hebben. Om de miljarden in onze tijd te bereiken moeten we wat het ook kost dit wonderwerkende zaad blijven uitstrooien.

VII NADAT DE OPENBARING IS OPGESCHREVEN, WORDEN DE LEZERS VOOR ALTIJD VERANTWOORDELIJK.

‘Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren’ (Lucas 16:29). De broeders van de slechte rijke man hebben waarlijk alles wat ze nodig hebben: God zal hun dan ook geen onnodige tussenkomst verlenen of een overbodig wonder doen. En dit geldt des te meer voor de mensen van onze generatie die zo gemakkelijk over de hele Bijbel kunnen beschikken.

HOOFDSTUK III

Het vlees geworden Woord en het geïnspireerde Woord

I CHRISTUS EN DE HEILIGE SCHRIFT

Het is in de mode om te beweren dat alleen Christus het Woord van God is en dat de Bijbel niet het Woord is maar slechts het Woord ‘bevat’ (zie Deel III, hoofdstuk II, 3). Een blik op de Bijbel is genoeg om te laten zien hoe absurd een dergelijke bewering is. Christus Zelf verkondigde het Woord van God in Zijn prediking (Lucas 5:1). Philippus predikte de Christus in Samaria en de apostelen ontdekten dat het Woord van God daar aanvaard was (Hand. 8:5, 14). Paulus bevestigde dat zijn prediking niet het woord van mensen was, maar inderdaad het woord van God (1 Thess. 2:13). Zo is de leer van Christus en van de apostelen (evenals die van de vroegere profeten), zoals die is opgetekend in de Heilige Schrift, voor ons werkelijk het Woord van God.

Een vergelijking tussen Christus, het Woord dat vlees is geworden, en de bijbel, het Woord van God dat de vorm van een boek heeft aangenomen, kan bijzonder leerzaam zijn, evenzeer door de tegenstellingen als door de overeenkomsten die ze aan het licht brengt.

Christus sprak over Zijn komst in de wereld: ‘Gij hebt Mij een lichaam bereid; ... Zie, hier ben Ik (in de boekrol staat van Mij geschreven)’ (Hebr. 10:5-7). ‘Welke boekrol? Welke persoon?’ vroeg Luther in verband met dit schriftgedeelte. Eén Boek, de bijbel; één persoon, Jezus Christus, zo moet het antwoord luiden. We zullen zien hoezeer die twee niet van elkaar gescheiden kunnen worden.

CHRISTUS

1. Christus, het goddelijke en eeuwige Woord (Joh. 1:1), de tweede Persoon van de Drieëenheid, is - met de Vader en de Geest - de ware Schrijver van de Bijbel (1 Petr. 1:11; Openb. 19:10). Zijn Naam is het Woord van God (Openb. 19:13).

2. Christus werd verwekt door de Heilige Geest (Openb. 19:13).

3. ‘Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond’ (Joh. 1:14). De goddelijke en eeuwige Christus werd mens en werd zichtbaar en bereikbaar voor de mensen. Zij konden Hem nu kennen, Hem horen spreken en Hem liefhebben. Hij stelde Zich binnen het bereik van de nederigsten, daar Hij was gekomen als een eenvoudig man, als een dienstknecht, een werkmans (Fil. 2:7). Hij had nooit onderricht ontvangen, en sprak vrijwillig de taal van het gewone volk (Joh. 7:15; Lucas 10:21).

4. Toen Christus mens werd, vernederde Hij

DE BIJBEL

De gedachten van God, bewaard gebleven in de bijbel zijn eeuwig: ‘Voor eeuwig, o Here, houdt Uw Woord stand in de hemelen’ (Ps. 119:89). Paulus stelt het geheimenis van Christus en van de Kerk in het licht, dat ‘van eeuwen her verborgen is gebleven in God’ (Efz. 3:9, Col. 1:26-27).

‘Elk schriftwoord is van God ingegeven (2 Tim. 3:16). ‘Door den heiligen Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken’ (2 Petr. 1:21).

De ondoorgrondelijke gedachten van de Heerser van het heelal (Jes. 55:8-9) zijn in onze aardse taal uitgedrukt: het Woord van God werd het woord van mensen. In deze zin werd het geschreven voor mensen en door mensen van vlees en bloed, van hun eigen tijd en land. Waarachtig menselijk geworden, voert het ons een wereld van zondige mensen binnen en niet een onwezenlijke wereld. Het maakt de goddelijke boodschap leesbaar, begrijpelijk en vertaalbaar in een ieders taal. Het gaat aan de wijsheid en de filosofie van mensen voorbij en richt zich opzettelijk tot de nederigen, om hun de verborgen wijsheden van de Here te openbaren (1 Cor. 2:4-10).

Het geschreven Woord van God beperkt zich

Zich vrijwillig (Fil. 2:5-8). Hij werd ontvangen, Hij werd geboren en groeide op. Hij beperkte Zijn aanwezigheid tot een kleine groep mensen en tot een klein land. Toch is deze 'Zoon van Jozef' tegelijkertijd de goddelijke Heiland van de wereld.

5. De Christus die mens is geworden, in elk opzicht zoals wij, was tegelijkertijd volmaakt, zonder zonde (Joh. 8:46; Hebr. 2:17; 4:15), alwetend (Joh. 4:16-19), de waarheid (14:6) en almachtig (11:44).

6. Jezus Christus had een uniek gezag. 'Hij leerde hen als gezaghebbende, en niet als de schriftgeleerden' (Marcus 1:22). 'Nooit heeft een mens zo gesproken' (Joh. 7:46).

7. Christus werd verraden en verworpen. De zijnen namen Hem niet aan (Joh. 1:11-12; 7:5). De godsdienstige leiders geloofden niet in Hem (7:48). De mensen verkozen hun eigen duisternis boven Zijn goddelijk licht, omdat hun werken boos waren (3:19; 7:7). Zij kruisigden Hem, omdat Hij verklaarde de Zoon van God te zijn (19:7). Het getuigenis dat Jezus van Zichzelf gaf was duidelijk en waar, maar tot het allerlaatst beschuldigden zij Hem van dubbelzinnigheid en van leugen: 'Indien Gij de Christus zijt, zeg het ons ronduit' (10:24). 'Uw getuigenis is niet waar' (8:13).

8. Christus verschijnt roemrijk als de overwinende Heiland. Hij is het licht der wereld en het levende brood dat uit de hemel nedergedaald is (Joh. 8:12; 6:51). Hij doet wedergeboren worden en geeft eeuwig leven (5:24; 10:28). Uit Zijn mond komt het tweesnijdende scherpe zwaard

ook tot het begrip van de mens. Het openbaart ons slechts een gedeelte van de geheimenissen (1 Cor. 13:12). De openbaring wordt gekenmerkt door een langzame ontwikkeling, van Genesis tot Openbaring; en sommige bladzijden zijn nog moeilijk te begrijpen. De bijbel is in de eerste plaats een Joods boek, uit een heel klein land. Toch is het het meest universele boek, het Woord van God voor de gehele mensheid.

Jezus zegt: 'Uw woord is de waarheid' (Joh. 17:17). De psalmdichter voegt er aan toe: 'De wet des Heren is volmaakt... Uw wet is waarheid... Heel uw woord is de waarheid' (Ps. 19:8; 119:142, 160). De schrijver van de brief aan de Hebreëen besluit nadat hij volop uit het Oude Testament heeft geciteerd: 'Want het woord Gods is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard... en het schift overleggingen en gedachten des harten' (Hebr. 4:12). De originele tekst van de bijbel, die tegelijkertijd menselijk is en door God geïnspireerd, is gevrijwaard gebleven tegen fouten (zie deel III, hoofdstuk IX).

Er is ook nooit een boek geweest dat zo gesproken heeft als dit boek. Het heeft de vermetelheid te zeggen: 'Hoort, hemelen, en aarde neig uw oor, want de Here spreekt (Jes. 1:2). Iet Oude Testament alleen al bevestigt 3.808 keer dat het Gods eigen woorden overbrengt.

Meer dan enig ander boek, is het Boek der boeken verafschuwd en zijn mensen ertegen in opstand gekomen. Zondaars die zich door deze bladzijden veroordeeld voelden hebben zich er fel tegen verzet. Het is in stukken gescheurd en verbrand (vgl. Jer. 36:23), en verboden. Het is belachelijk gemaakt en bekritiseerd, zelfs door diegenen die het hadden moeten eerbiedigen en het hadden moeten verspreiden. De mensen kunnen niet verdragen dat het pretendeert het Woord van God te zijn en gezag te hebben om hun leven te regeren. Ondanks het feit dat de bijbel talloze malen verklaart het Woord van God te zijn, zijn er vandaag de dag nog steeds mensen die beweren, dat ze niet zeker weten of hij werkelijk het Woord van God is. En de mensen vinden ook het getuigenis dat de Schrift van zichzelf geeft onaanvaardbaar.

De bijbel zegeviert in alle tijden over zijn vijanden. Hij is altijd levend en actueel. De bijbel is een licht op ons pad (Ps. 119:105). De mens leeft niet alleen van brood, maar van elk woord dat uit Gods mond uitgaat (Matth. 4:4). Het levende, blijvende Woord van God doet wedergeboren

van Zijn almachtig woord (Openb. 1:16; 19:15). Hij zal de Rechter van de wereld zijn en de Redder van hen die geloven (Hand. 10:42; 1 Tim. 4:10).

9. Christus openbaart Zich aan hen die geloven: 'Indien gij gelooft, zult gij de heerlijkheid Gods zien' (Joh. 11:40). 'Wees niet ongelovig maar gelovig. Thomas antwoordde en zeide tot Hem: Mijn Here en mijn God' (20:27-28).

10. Christus getuigt onvoorwaardelijk van de Schrift, van haar inspiratie, haar gezag en van het beslissend karakter van haar uitspraken (Matt. 4:4; 5:17-18; Joh. 10:35, enz.; zie deel IV, hoofdstuk I, par III).

11. Alleen Christus doet ons de Vader kennen (Joh. 1:18). Wie Hem gezien heeft, heeft de Vader gezien, en niemand komt tot de Vader dan door Hem (14:9, 6). Dus als Christus spreekt, is het God die spreekt en van ons absoluut geloof en volstreekte gehoorzaamheid eist (8:28, 24).

II. ONZE HOUDING TEGENOVER HET LEVENDE WOORD BEPAALT ONZE HOUDING TEN OPZICHTE VAN HET GESCHREVEN WOORD:

Wanneer ons hart zich bekeert tot de Here Jezus Christus:

Wanneer het hart zich verhardt en zich sluit voor Jezus Christus:

Het is onmogelijk te weigeren in Christus te geloven en tegelijkertijd te beweren in de bijbel te geloven, want hij getuigt van Hem (Joh. 5:39-40).

Aan de andere kant:

Als we luisteren naar de boodschap van Christus,

Als we Christus gehoorzamen en Zijn leer bewaren:

Als we Christus prediken:

Als we Christus liefhebben:

worden en redt de zondaar (1 Petr. 1:23; Jac. 1:21). Het is het tweesnijdende zwaard dat ons leven tot in z'n diepste diepte binnendringt (Hebr. 4:12). Het Woord van God zal de ongelovige oordelen ten jongsten dage (Joh. 12:48).

De bijbel is alleen maar van nut voor gelovigen en alleen zij zijn er ontvankelijk voor (1 Thess. 2:13; Hebr. 4:2. Hij ontsluit zich alleen voor hen die geloven in Jezus (2 Cor. 3:14-16).

De bijbel getuigt op zijn beurt voortdurend van Christus, die het grote thema is van de bijbelse openbaring (1 Petr. 1:10-12; Lucas 24:27, 44). De twee Woorden zijn dus onverbrekkelijk met elkaar verbonden: Als iemand niet in de Schrift gelooft, hoe kan hij dan geloven in Degene die zij openbaart? En als iemand Jezus, het levende Woord, niet aanvaardt, hoe kan hij dan vertrouwen op het geschreven Woord, de basis van heel Zijn leer?

Alleen de bijbel openbaart ons ten volle de Vader en de Zoon. Wat hadden wij, buiten de bijbel, kunnen weten over de ware God en over Jezus Christus (Joh. 5:39)? Dus vraagt de geschreven openbaring onvoorwaardelijk geloof en gehoorzaamheid van ons (vgl. Openb. 1:3; 22:18-19).

wordt het Oude Testament en de hele bijbel verlicht, de bedekking wordt weggenomen (2 Cor. 3:15-16).

kunnen de mensen de openbaring zien noch begrijpen (Joh. 12:37-41). Het Woord dringt niet tot hen door (8:37, 43), en de bijbel blijft een gesloten boek dat hen veroordeelt (Jes. 29:11; Jer. 6:10).

Omgekeerd kan iemand die twijfelt aan de bijbel niet zijn geloof in Christus, die voortdurend van de waarheid der Schriften getuigde, handhaven (Joh. 5:46-47).

overtuigt de Bijbel ons dat Zijn boodschap waar is (Hand. 17 2-3, 11; 18:28).

heiligt het Woord der Waarheid ons (Joh. 17:6, 17).

is de bijbel onze autoriteit (Hand. 2:17, 25, 31, 34-35; 3:18; 1 Cor. 15:3-4, enz.).

zal Zijn Woord, zoals het in de bijbel is bewaard gebleven, ons vervullen met vreugde, kracht en

Laten we, bij het besluiten van deze parallel, nadrukkelijk verklaren dat we de bijbel in geen geval tot een voorwerp van aanbedding maken. Het grote verschil tussen Christus en de Bijbel blijft bestaan: alleen de Here is de goddelijke Heiland, terwijl de bijbel slechts een door God geïnspireerd middel is om Hem aan ons te openbaren en ons naar Hem toe te leiden. We eerbiedigen het Heilige Boek en we aanvaarden zijn woorden geheel, maar we aanbidden alleen de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

III. HET GEHEIMENIS VAN DE TWEE NATUREN VAN CHRISTUS EN VAN DE SCHRIFT.

We hebben zojuist gezien, dat Christus door de vleeswording tegelijkertijd volmaakt God (Joh. 1:1, 14; 20:28; Rom. 9:5) en volmaakt mens is (Hebr. 2:14, 17). Ook de bijbel is, door het wonder van de inspiratie, tegelijkertijd een woord van God en een woord van mensen. We beweren niet, dat we het ene wonder of het andere kunnen verklaren - wij die niet eens de geboorte van een mens of de wedergeboorte van een gelovige kunnen verklaren. Wij worden immers geboren met een lichaam en een geest - en geen enkele geleerde kan ons zeggen waar en hoe beide verbonden zijn. Dat de gelovige door de Heilige Geest deel krijgt aan de goddelijke natuur (Titus 3:5; 2 Petr. 1:4) is voor ons evenzo een heerlijke zekerheid, ofschoon het volkomen ons begrip te boven gaat.

We citeren Adolphe Monod over dit onderwerp:

‘Als de bijbel spreekt, is het God die spreekt. Het vertrouwen en de onderwerping die wij verschuldigd zijn aan de bijbel, kennen geen grenzen - evenals Gods waarheid en trouw onbeperkt zijn ... Maar ... als ik de bijbel nader beschouw, zie ik dat hij vol is van de mens ... Ik constateer immers bij de schrijvers van dit boek het persoonlijk eigene, zowel in stijl als in karakter ... Zo zien we de plaats die de geest van de mens inneemt in de teboekstelling van het Woord van God. Het was klaarblijkelijk Gods bedoeling dat we, op iedere bladzijde van dit boek dat we het Woord van God noemen, tegelijkertijd het woord van de mens zouden herkennen ... Het is meer goddelijk naarmate het meer menselijk is; dat wil zeggen, dat wij de kracht en de aanwezigheid van de Geest van God en Zijn invloed op onze zielen des te meer voelen, omdat God instrumenten gebruikte om het te schrijven, aan wie alleen Zijn Geest die kracht en dat bovennatuurlijk licht kon geven die hen tot ‘uitverkoren werktuigen’ maakte om de waarheid uit te dragen tot het uiterste der aarde.

De Schriften geven soms dezelfde naam aan Jezus Christus en aan de Heilige Schrift: zij noemen beiden het Woord van God. Het ene Woord, Jezus Christus, is het levende Woord van God, de persoonlijke manifestatie onder de mensen van Zijn onzichtbare volmaaktheden; het andere, de Schrift, is het geschreven Woord van God, een woordelijke manifestatie in de taal van deze zelfde onzichtbare volmaaktheden. Zij zijn voor ons niet van elkaar te scheiden; want Jezus Christus wordt alleen maar aan ons geopenbaard door de Schrift en de Schrift is ons alleen maar gegeven om Jezus Christus te openbaren. Zo is de bijbel het geschreven woord van God, zoals Jezus Christus het levende woord van God is. Zij die in het menselijke karakter van de bijbel een voorwendsel vinden zijn goddelijke oorsprong te ontkennen, redeneren net als zij die in de menselijke persoon van Jezus Christus een voorwendsel vinden om Hem de titel van God te weigeren ... Het feit dat de Schrift, ofschoon zij het woord van God is, tegelijkertijd zoveel menselijke trekken vertoont, is niet méér verbazingwekkend dan het feit dat Jezus Christus, ofschoon Hij God is, ook mens is. Wat betreft de manier waarop de twee naturen in het ene geval en tweeërlei Woord in het andere geval samenvallen - dit mysterie is de kern van het geloof dienaangaande. Het is ongetwijfeld een diep geheimenis, maar zoals Paulus zegt, een geheimenis der godsvrucht, dat onze ziel met vreugde en hoop vervult’.^{1*}

Tenslotte laten we hier de gevolgtrekking van Louis Gaussen volgen over dit onderwerp: ‘Het staat met de leer van de inspiratie net als met die van de menswording. In beide wordt een feit ten volle geopenbaard; en in dit feit geloof ik volledig. Maar ten aanzien van beide

* zie het register van verwijzingen.

leerstellingen blijf ik aandachtig en onderworpen en ik verklaar niets... In het ene geval is het God Zelf die spreekt in de bijbel; het is het onuitsprekelijke werk van de Heilige Geest die ervoor zorgt dat Zijn goddelijke uitspraken door de mens en voor de mens worden geschreven ... En 'elk schriftwoord', zegt Paulus, 'is theopneustisch', dat wil zeggen door God geïnspireerd. Wat een aanbiddelijk geheimenis! In het andere geval is het het Woord 'dat in den beginne bij God was en dat vlees is geworden' ... Zonder tegenspraak, zegt dezelfde apostel, groot is het geheimenis van de godsvrucht: God verscheen in het vlees ... Zeg dan niet: als Jezus Christus God is, hoe kan Hij dan mens zijn? Of, als Jezus Christus mens is, hoe kan Hij dan God zijn? En zeg ook niet: als de bijbel het woord van God is, hoe kan het dan het woord van mensen zijn? Of, als de bijbel het woord van mensen is, hoe kan het dan het woord van God zijn?

Nee, laten we eenvoudigweg lezen en studeren, geloven en aanbidden!'²

Deel III

De inspiratie

HOOFDSTUK I

Definitie van inspiratie en algemene opmerkingen

I. DEFINITIE.

De *openbaring* is de daad waardoor God Zich doet kennen aan Zijn schepselen.

Inspiratie (in de beperkte zin van het woord, zoals het in dit boek onderwerp van behandeling is) is de beslissende invloed die de Heilige Geest uitoefende op de schrijvers van het Oude en het Nieuwe Testament, opdat zij op een juiste en authentieke wijze de boodschap zoals ze die van God hadden ontvangen zouden verkondigen en opschrijven. Deze invloed heeft hen geleid, zelfs in het gebruik van hun woorden, teneinde hen voor iedere vergissing en nalatigheid te behoeden. (De kwestie van de onjuistheden die door kopiïsten in de tekst zijn gekomen wordt behandeld in deel III, hoofdstuk XII). Een dergelijke inspiratie werd eveneens aan de bijbelschrijvers verleend met betrekking tot gebeurtenissen of feiten die hun reeds bekend waren zonder een speciale openbaring, opdat zij deze zouden vertellen zoals God dat wilde.

'De Bijbelse inspiratie is dat werk van de Heilige Geest waardoor Hij op mysterieuze wijze de menselijke geest van de schrijvers van de bijbel vervulde en hen zo leidde en bestuurde, dat er een onfeilbaar en geïnspireerd werk ontstond, een gewijde tekst, een boek van God, waarmee de Geest van God voor altijd organisch verbonden blijft'.³

II. DE KLASSIEKE TEKST, 2 Tim. 3:16-17, en wat zij ons leert over dit onderwerp:

1. Elk schriftwoord *is van God ingegeven*, in het Grieks theopneustos, letterlijk: *van God uitgeblazen* (en niet 'ingebleden', *geïnspireerd*), voortgebracht door de leven-wekkende adem van God, uit Hem afkomstig, door Hem gesproken. B. B. Warfield gaat zelfs zo ver dat hij zegt dat de term 'inspiratie' als zodanig niet in de Bijbel voorkomt. De schrijvers van de Bijbel werden gegrepen door het initiatief van de Here en gedragen door Zijn onweerstaanbare kracht, die niet de Schriften in iemand of iets inblies, maar die ze rechtstreeks uit Zijn mond deed voortkomen.⁴

De schepping, dat andere grote 'boek' van God, kwam op dezelfde manier tot stand: 'Door het woord des Heren zijn de hemelen gemaakt, door den adem van Zijn mond al hun heir' (Ps. 33:6). Flavius Josephus, een Joodse geschiedschrijver en tijdgenoot van Paulus zegt in zijn eerste boek, '*Tegen Apion*', dat de profeten die verantwoordelijk waren voor de tweeëntwintig gewijde boeken (van het Oude Testament) schreven volgens de 'pneustia' die voortkomt uit God (1, 7). Dus elk schriftwoord is overal en helemaal van God, ofschoon het is geschreven door en voor de mens.

2. *Hoe moet 2 Tim. 3:16 vertaald worden?* Moet de vertaling luiden 'Elk schriftwoord is van God ingegeven en is nuttig...' of 'Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig...'?

We moeten ons realiseren dat in het Grieks het woord 'is' hier stilzwijgend wordt bedoeld, terwijl onze taal eist dat we het ergens invoegen. In overeenstemming met het eigenaardige karakter van de

oorspronkelijke taal, is men gewoon dit werkwoord te plaatsen op de manier waarop dat gedaan is in elk van de volgende verzen in het Nieuwe Testament, die allemaal op precies dezelfde wijze geconstrueerd zijn:

Romeinen 7:12: ‘Zo is dan de wet heilig, en ook het gebod is heilig en rechtvaardig en goed’ (niet ‘Het heilige gebod is ook rechtvaardig en goed’).

2 Cor. 10:10: ‘Zijn brieven ... zijn wel gewichtig en krachtig’ (niet: ‘zijn gewichtige brieven zijn ook krachtig’).

1 Tim. 1:15: ‘Dit is een getrouw woord en alle aanneming waard’ (niet: ‘het getrouwe woord is ook alle aanneming waard’).

1 Tim. 2:3: ‘Dit is goed en aangenaam voor God, onzen Heiland’ (niet: ‘Dit is goed en ook aangenaam voor God, onzen Heiland’).

Hebr. 4:13: ‘Alle dingen liggen open en ontbloot’ (niet: ‘Alle open dingen liggen ook ontbloot’).

(Zie ook in het Grieks 1 Cor. 11:30; 1 Tim. 4:4, 9). Dus de volgende vertaling is bepaald de juiste:

2 Tim. 3:16: ‘Elk schriftwoord is van God ingegeven en is nuttig...’ Na dit gezegd te hebben, willen we vervolgens nog vaststellen, dat de vertaling ‘Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig’ in feite niets anders zou betekenen, want het is duidelijk:

3. ‘*Elk schriftwoord*’, of ‘*de hele schrift*’ is van God ingegeven; dit betekent, in het tekstverband, het gehele Oude Testament, ‘de heilige Schriften’ waarover Paulus spreekt in vers 15. Hetgeen hier wordt gezegd over het Oude Testament zonder enige beperking, geldt duidelijk ook voor elk schriftwoord uit het Nieuwe Testament (zie Deel III hoofdst. V).

4. *Het schriftwoord*, de tekst zelf, is volgens Paulus van God ingegeven. Dit is voor ons van essentieel belang, want wat voor nut zouden de goddelijke openbaringen die de schrijvers van de bijbel ontvangen hadden voor ons hebben, als zij die niet op een volkomen zekere en authentieke wijze op schrift hadden kunnen stellen? We weten dat bijvoorbeeld Bileam, David en Petrus helemaal niet onfeilbaar waren, noch in woorden, noch in daden, als zij niet door God geïnspireerd werden (Num. 22:24; 2 Sam. 11; 24:1-11; Gal. 2:11-14). Als God alleen maar de gedachten in het verstand van de schrijvers had ingegeven, dan zou er vandaag de dag niets van de boodschap zijn overgebleven, want de mannen zijn al lang geleden gestorven.

5. *Elk schriftwoord is nuttig*. Dit ligt voor de hand. Het is nuttig, omdat het van God ingegeven is, en het is van God ingegeven om nuttig te zijn. Zelfs de minst gelezen bladzijden en boeken in de bijbel hebben hun plaats, en we mogen er niets aan toevoegen of er iets van weglaten (Deut. 4:2; Openb. 22:18-19). Wij zijn geneigd ons tevreden te stellen met een paar bij voorkeur geliefde schriftgedeelten, met bepaalde verzen die we hier en daar uitlichten. Toch heeft het allemaal waarde zoals het er staat in de context: de geslachtsregisters en de naamlijsten zijn geschiedkundig gezien bijzonder waardevol; de rituele wetten in Exodus en Leviticus onderwijzen door uitbeelding hoe een zondaar in gemeenschap met de heilige God kan komen (hetgeen de brief aan de Hebreëen verklaart); het boek Prediker laat ons zien, dat aardse wijsheid en goederen volkomen onvoldoende zijn; de profeten tonen ons de ontwikkeling van het plan van God aan; de donkere bladzijden van de geschiedkundige boeken laten ons de ernst van de zonde, het oordeel van God en de absolute noodzaak van redding zien; en de brieven zijn onmisbaar om ons de samenhang te doen zien tussen de christelijke leer en het leven van de kerk en van de gelovige, enz.

Volgens 2 Tim. 3:16-17, is de hele bijbel nuttig, ‘om te *onderrichten*’, dat wil zeggen, om het fundament te leggen voor de goddelijke waarheid. ‘De studie en meditatie van deze bladzijden is de beste cursus in theologie en godsdienst’ (A. Monod). ‘Uit den hemel heeft Hij u Zijn stem doen horen om u te vermanen’ (Deut. 4:36). ‘Welzalig de man... dien Gij onderwijst uit Uw wet’ (Ps. 94:12). ‘Al wat namelijk te voren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven’ (Rom. 15:4); ‘om te *overtuigen*’ (hetzelfde woord als in Joh. 16:8): om overtuiging teweeg te brengen, en om de dwaling, die ernstiger is dan onwetendheid, te weerleggen en weg te nemen. Het verstand van de mens is verduisterd en zijn hart is verhard (Ef. 4:18); de kracht van het goddelijk woord is nodig om zijn ogen te openen en hem van de waarheid te overtuigen (Jer. 23:29; Hebr. 4:12);

‘om te *verbeteren*’: om een dwalend kind van God terug te brengen op het rechte pad en om hem te waarschuwen en hem te berispen met de liefde en het gezag van de Heer Zelf. De mens raakt zo gemakkelijk van het rechte pad af, zowel in de moraal als in de leer. Net als een jonge boom heeft hij een sterke stut nodig om hem rechtop te houden. Waarmede zal de jongeling zijn pad rein bewaren? Als hij dat houdt naar Uw woord. Ik berg Uw woord in mijn hart, opdat ik tegen u niet zondige’ (Ps. 119:9, 11); ‘om op te voeden ... in de *gerechtigheid*’: om de gelovige op te bouwen en hem te grondvesten door die geestelijke opvoeding die hem zal brengen tot de volkomen gestalte van Christus. De Schrift zal zowel zijn denken als zijn karakter vormen; zij geeft zijn leven een diepe zin en een levensbeschouwing voor heel zijn bestaan. ‘Uw gebod maakt mij wijzer dan mijn vijanden ... Ik ben verstandiger dan al mijn leermeesters, want uw getuigenissen zijn mij tot overdenking. Het openen van Uw woorden verspreidt licht, het geeft den onverstandigen inzicht (Ps. 119:98-99, 130). ‘De heilige Schriften... kunnen u wijs maken tot zaligheid’ (2 Tim. 3:15);

‘opdat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volkomen toegerust’. Dit is het doel van de Schrift: ons tot het heil te brengen door de kennis van de Here, een ieder van ons tot een mens Gods te maken, een volkomen en verantwoordelijke persoonlijkheid (vgl. Jac. 1:4), die door zijn leven en zijn werken het bewijs geeft van het goddelijk karakter van de openbaring die hij heeft ontvangen.

III. HET ONVERKLAARDE EN NIET TE VERKLAREN WONDER VAN DE INSPIRATIE.

Hoeveel kunnen we op zijn minst genomen weten over de werking van de inspiratie?

1. *De oorsprong van de inspiratie, volgens 1 Cor. 1 en 2:*

- a. Er is een gedachte van de Here, een mysterieuze, verborgen en eeuwige wijsheid van God (2:7, 16).
- b. De ongeestelijke mens, verblind door zijn zonde, kan die verstaan, noch aanvaarden. Voor hem is het Evangelie zowel een dwaasheid als een aanstoot. (2:14, 9; 1:18, 23).
- c. God openbaart ons uit eigen beweging door de Heilige Geest Zijn persoon en Zijn heil. Hij heeft deze openbaring bereid voor hen die Hem liefhebben (2:9-12).
- d. Nu we deze wonderbare genade ontvangen hebben, kunnen we erover vertellen en haar bekend maken. Paulus deed dit mondeling, toen hij het woord van God predikte (1 Thess. 2:13), maar ook door de boodschap op schrift te stellen (4:8, 15; 1 Cor. 14:37). De apostelen werden duidelijk geleid in deze bediening (dit komt zelfs nog duidelijker tot uitdrukking in wat ze schreven dan in wat ze zeiden): hun verhandeling (*logoi*, in het Grieks, letterlijk: ‘hun woorden, de manier waarop ze zich uitdrukten’) was hun geleerd door de Geest Gods (1 Cor. 2:13).
- e. De geestelijke mens, dat wil zeggen degene die is wedergeboren en onderdanig is aan de Geest van God, kan deze geïnspireerde taal verstaan. Hij kent haar en kan haar beoordelen: hij heeft aldus de zin van Christus (vv. 14-16).

2. *De uitspraken van de apostel Petrus.* Petrus sprak op gelijke wijze

over de manier waarop de schrijvers van het Oude Testament waren geïnspireerd (1 Petr. 1:10-12; 2 Petr. 1:19-21; het woord profeet wordt hier gebruikt in de wijde zin van ‘tolk’ van de openbaring).

- a. Christus, het Lam van God, was van te voren bestemd, voor de grondlegging der wereld, om de Leidsman van ons heil te worden (1 Petr. 1:10, 19-20).
- b. De Heilige Geest, geschonken aan de profeten (Hij ‘was in hen’), openbaarde hun de tijd en de omstandigheden van de komst van de Messias en ook Zijn lijden en al de heerlijkheid daarna (v. 11), want hierin ligt de centrale en de wezenlijke boodschap van de Schrift.
- c. Deze openbaring ging verder dan de profeten: omdat ze beseften dat anderen de vervulling van dit heil zouden zien, speurden zij deze dingen van te voren ijverig na.
- d. De aankondiging van het werk van Christus is voor de engelen en de bewoners van de hemelse gewesten een onderwerp van verbazing en bewondering (v. 12; Efz. 3:10).

- e. Door de Heilige Geest gedreven hebben de profeten van Godswege gesproken (2 Petr. 1:21); zij dienden ons in deze dingen (1 Petr. 1:12); dat wil zeggen, zij brachten ze aan ons over door middel van hun geschriften.
- f. De boodschap van de vroegere profeten (in het Oude Testament) is in wezen gelijk aan het Evangelie (in het Nieuwe Testament), thans verkondigd met de kracht van dezelfde Heilige Geest (v. 12; 1 Thess. 1:5).

We kunnen de behoedzaamheid en de soberheid van de Schrift alleen maar bewonderen. Zij bevestigt voortdurend het wonder van de inspiratie; maar Paulus, Petrus of iemand anders onthulden nooit hoe dit gebeurde, of op welke manier en in welke mate God invloed uitoefende op de bijbelschrijvers. Dus we zijn net zo min gemachtigd dit geheimenis uit te leggen als de geheimenissen van de menswording van Jezus Christus, de wedergeboorte van de gelovige, of de schepping van het heelal. Toch zal een beschouwing van enkele concrete feiten uit de bijbel ons helpen om bepaalde aspecten van de goddelijke daad te begrijpen.

IV. HOE SPRAK GOD TOT ZIJN PROFETEN?

‘Nadat God eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vaderen

gesproken had in de profeten, heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in den Zoon’. (Hebr. 1:1). Het is steeds dezelfde God die spreekt zowel in het Oude Testament als in de Evangelien.

Laten we zien op welke verschillende manieren Hij dat deed.

1. *Een beslissende ontmoeting met God* kenmerkt meestal het begin

van de loopbaan van een profeet. Deze ontmoeting bewijst, dat het de Here is die het initiatief neemt en die Zijn instrument uitkiest en voorbereidt zelfs nog voordat Hij hem Zijn boodschap mededeelt.

Mozes zei, bij de brandende braamstruik, dat hij geen man van het woord was. God sprak tot hem: ‘Wie heeft den mens een mond gegeven? ... Ga heen, Ik zal met uw mond zijn en u leren wat gij spreken moet ... Aäron ... zal voor u tot het volk spreken; ... hij zal u tot een mond zijn, en gij zult hem tot God zijn’ (Exodus 4:11-16).

Samuël: ‘Nu was in die dagen het woord des Heren schaars; gezichten waren niet talrijk ... Samuël nu kende den Here nog niet; nog nooit was hem een woord des Heren geopenbaard’. De Here riep Samuël drie keer en Samuël antwoordde Hem, ‘Spreek, want Uw knecht hoort ... Samuël ... liet geen van Zijn woorden ter aarde vallen ... de Here openbaarde Zich in Silo aan Samuël (1 Sam. 3).

Jesaja zag de Here in Zijn heiligheid. Een seraf reinigde zijn lippen met een gloeiende kool van het altaar. De profeet schreef: ‘Ik hoorde de stem des Heren, die zeide: Wie zal Ik zenden en wie zal voor ons gaan? En ik zeide: Hier ben ik, zend mij. Toen zeide Hij: Ga, zeg tot dit volk...’ (Jes. 6:1-9).

Jeremia: ‘Het woord des Heren nu kwam tot mij: Eer Ik u vormde in de moederschoot, heb Ik u gekend ... Ik heb u geheiligd; tot een profeet voor de volkeren heb Ik u gesteld ... Alles wat Ik u gebied, zult gij spreken ... Zie, Ik leg mijn woorden in uw mond’ (Jer. 1:4-9). ‘Ik maak Mijn woorden in uw mond tot vuur en dit volk tot hout en het zal hen verteren’ (5:14). De profeet antwoordde: ‘Weet, dat ik om Uwentwil smaad draag. Zo vaak Uw woorden gevonden werden, at ik ze op, Uw woord was mij tot vreugde en blijdschap mijns harten’ (15:15-16). Toen gaf de Here hem deze belofte: ‘Indien gij uitspreekt wat waarde heeft, zonder vermete taal, zult gij als Mijn mond zijn’ (v. 19).

Ezechiël: ‘Hij zeide tot mij: Mensenkind, Ik zend u tot de Israëlieten . . . Neem al de woorden, die Ik tot u spreken zal, in uw hart op en hoor ze aan met uw oren. Ga ... spreek tot hen ... of zij het horen dan wel het nalaten ... Zeg hun: Zo zegt de Here HERE...’ De Here liet hem symbolisch de rol eten waarop de boodschap die hij moest brengen geschreven stond en deze was tegelijkertijd zoet en bitter (Ezech. 2:3-3:11).

Amos: ‘Ik ben geen profeet en ik ben geen profetenzoon, maar ik ben veehouder en kweker van moerbeivijgen. Doch de Here nam mij achter de schapen vandaan, en de Here zeide tot mij: Ga heen, profeteer tegen mijn volk Israël’ (7:14-15).

Paulus: Tegen hem zegt Ananias: ‘De God onzer vaders heeft u voorbestemd om zijn wil te leren kennen en den Rechtvaardige te zien en een stem uit zijn mond te horen; want gij moet getuige voor Hem zijn bij alle mensen, van hetgeen gij gezien en gehoord hebt’ (Hand. 22:14-15). De apostel voegt er zelf aan toe: ‘Maar toen het Hem, die mij van den schoot mijner moeder aan afgezonderd en door Zijn genade geroepen heeft, behaagd had, Zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Hem onder de heidenen verkondigen zou, ben ik geen ogenblik te rade gegaan met vlees en bloed’ (Gal. 1:15-16).

Johannes: ‘Ik kwam in vervoering des geestes op den dag des Heren, en ik hoorde achter mij een luide stem, ... zeggende: Hetgeen gij ziet, schrijf het in een boek en zend het aan de zeven gemeenten. Schrijf dan hetgeen gij gezien hebt en hetgeen is en hetgeen na dezen geschieden zal’. (Openb. 1:10-11, 19). Johannes moest ook ‘een boek eten’: toen werd hem gezegd: ‘Gij moet wederom profeteren over vele natiën en volken en koningen’ (10:8-11).

Christus Zelf, het Woord dat vlees is geworden, krijgt de boodschap van Zijn Vader. Jesaja zegt over Hem: ‘De Here ... maakte mijn mond als een scherp zwaard’ (49:1-2). De Here HERE heeft mij als een leerling leren spreken om met het woord den moede te kunnen ondersteunen. Hij wekt elken morgen, Hij wekt mij het oor, opdat ik hore zoals leerlingen doen’ (50:4). Iets verder spreekt God opnieuw tot Zijn dienstknecht: ‘Ik heb Mijn woorden in uw mond gelegd ... Ik, die den hemel uitspan en de aarde grondvest’ (51:16). Jezus verklaart Zijnerzijds uitdrukkelijk: ‘Ik doe niets uit Mijzelf, doch Ik spreek dit, gelijk de Vader Mij geleerd heeft’. (Joh. 8:28). Toen sprak Hij tot Zijn Vader: ‘De woorden die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven en zij hebben ze aangenomen ... en zij hebben Uw woord bewaard’ (17:8, 6).

2. *De inspiratie werd door God verleend op een volstrekt soevereine manier.* In elk geval is de inspiratie niet blijvend, want de Geest spreekt en doet mensen schrijven, wanneer en zoals het Hem behaagt. We lezen bijvoorbeeld dikwijls het volgende:

het Woord des Heren kwam tot *Jeremia* ten tijde van Josia, in het dertiende jaar van diens regering (Jer. 1, 2),

met betrekking tot de grote droogte (14:1),

in het vierde jaar van Jojakim (25:1),

in het begin der regering van Jojakim (26:1),

in het begin der regering van Zedekia (28:1),

na de aanval van Nebukadrezar (34:1),

in de gevangenhof (39:15), enz.

Habakuk drukte zich als volgt uit: ‘Ik wil gaan staan op mijn wachttoren en mij stellen op den wal, ik wil uitzien naar wat Hij tot mij spreken zal, en wat ik moet antwoorden op mijn klacht. Toen antwoordde de Here mij: Schrijf het gezicht op’ (2:1-2).

De profeten spraken dus niet zoals en wanneer zij dat wilden, noch op vaste tijden. Zij wachtten totdat zij een boodschap van boven ontvingen. God sprak rechtstreeks met Mozes, ‘van mond tot mond’ (Num. 12:6-8). Maar Hij kon Zich ook openbaren in een droom, zoals bij Daniël (7:1): in een gezicht (8:1); door het zenden van een engel (9:21-22; 10:5-11) of, bij wijze van uitzondering, in een extatische ervaring (2 Cor. 12:2-4; Openb. 1-10).

3. *In het algemeen bleef de bijbelschrijver volkomen die hij was, zelfs zo, dat hij in een dialoog trad met de Here, en Hem vragen stelde en Hem op de hoogte stelde van zijn reacties* (Jes. 6:11; Jer. 14:13; 15:15; Ezech. 9:8; 11:13, enz.). Daniël is doodsbang bij het zien van zijn gezichten; maar zij werden hem onmiddellijk uitgelegd (Dan. 7:15-16, 19, 28; 8:15-16, 26), tenzij hij de opdracht krijgt de boodschap voorlopig te verzegelen (8:26; 12:4, 9; Openb. 10:4).

4. *Het gebeurde ook vaak - of de schrijver zich dit nu bewust was of niet, - dat de boodschap zijn begrip ver te boven ging.* We hebben dit zojuist gezien in het geval van Daniël (bijv. 12:8-9). Hoe het ook zij, de verborgen wijsheid Gods ‘is in geen mensenhart opgekomen’ (1 Cor. 2:9); de open

baring van Zijn plannen voor het heden, en nog meer die voor de toekomst, kan zelfs de meest geestelijke mens versted doen staan. De profeten beseften, dat anderen de vervulling van hun boodschap zouden zien en zij zouden er natuurlijk graag zelf meer over hebben willen weten (1 Petr. 1:10-12). Dit is de reden waarom Jezus tot Zijn discipelen sprak: ‘Zalig de ogen, die zien, wat gij ziet. Want Ik zeg u: Vele profeten en koningen hebben willen zien, wat gij ziet, en zij hebben het niet gezien, en horen, wat gij hoort, en zij hebben het niet gehoord’ (Lucas 10:23-24). In Psalm 22 beschreef David uitvoerig iets dat hij niet kon begrijpen: de zielesmart van de kruisiging (vv. 1-3, 7-9, 15-19), een vorm van straf die de Joden niet kenden en die pas kort voor het begin van onze jaartelling door de Romeinen in Palestina werd ingevoerd. Begreep hij geheel de Messiaanse betekenis van zijn woorden in Psalm 16:8-10? Het was vanzelfsprekend gemakkelijker voor Petrus en Paulus om in dit schriftgedeelte een profetie van de opstanding van Christus te herkennen dan voor hem (Hand. 2:24-31; 13:35-37).

Daniël ontving en schreef woorden die duidelijk niet voor hem of voor zijn tijd waren. Hij zei: ‘Ik hoorde het wel, maar ik begreep het niet’. Als antwoord kreeg hij deze opdracht ‘Ga heen, Daniël, want deze dingen blijven verborgen en verzegeld tot den eindtijd’ (12:8-9).

Hetzelfde geldt zelfs nog meer voor hen die, zonder het te weten, bestemd waren om te gelden als typen van Christus en van Zijn werk: Adam, het beeld van Hem die zou komen (Rom. 5:14); Hagar en Sara die de twee verbonden vertegenwoordigden (Gal. 4:22-26); Aäron, het beeld van Christus Jezus, onze hogepriester (Hebr. 7-10). Deze mensen waren, ieder op zijn eigen manier, instrumenten van een openbaring waarvan zij de draagwijdte niet konden beseffen.

Dit alles laat zien, dat, ofschoon het menselijke instrument een rol speelt in het overbrengen van de boodschap, het de Auteur van de openbaring is die verreweg de belangrijkste plaats inneemt.

5. De inspiratie werd soms geheel en al dwingend gegeven. Jeremia b.v. probeerde tevergeefs de taak te weerstaan, die de Here hem oplegde, n.l. de verschrikkelijke tijding die hij Israël moest brengen ‘Gij hebt mij overreed, Here, en ik heb mij laten overreden; Gij zijt mij te sterk geweest en hebt overmocht. Ik ben tot een bespotting geworden den gansen dag ... Want telkens wanneer ik spreek, moet ik het uitschreeuwen, van geweld en onderdrukking roepen; want het woord des Heren is mij geworden tot smaad en spot den gansen dag. Maar zeide ik: Ik wil aan Hem niet denken en in Zijn naam niet meer spreken, dan werd het in mijn hart als brandend vuur ... wel matte ik mij af om het in te houden, maar ik kon het niet’ (Jer. 20:7-9). Vanaf het moment dat Hij hem riep, waarschuwde God de profeet: ‘Alles wat Ik u gebied, zult gij spreken. Zie, Ik leg mijn woorden in uw mond’ (1:7,9).

Bileam, die gekomen was om het volk te vervloeken, werd letterlijk gedwongen het te zegenen. De engel sprak tot hem: ‘Ga ... doch alleen het woord, dat Ik tot u spreken zal, zult gij spreken’. Toen Balaks toorn tegen hem ontbrand was, antwoordde Bileam: ‘Ik ben niet in staat het bevel des Heren te overtreden door goed of kwaad te doen uit mijzelf; wat de Here spreken zal, dat zal ik spreken’ (Num. 22:35; 24:13).

Kajafas sprak ook niet uit eigen wil toen hij profeteerde, dat Jezus voor het volk moest sterven. In die omstandigheden heeft God gewild dat nu juist de hogepriester een dergelijke uitspraak zou doen, ofschoon hij een ongelovige was (Joh. 11:51).

Inderdaad is geen enkele profetie ooit voortgekomen uit de wil van een mens (2 Petr. 1:21).

6. De schrijver had soms zelfs geen vermoeden, dat God invloed op hem uitoefende. Besepte de getrouwe geschiedschrijver Lucas, toen hij zijn documenten verzamelde en de ooggetuigen ondervroeg, dat zijn relaas in de Heilige Schrift zou worden opgenomen? Meestal stelde hij eenvoudigweg feiten op schrift die hem bekend geworden waren zonder enige bovennatuurlijke openbaring. Maar de inspiratie leidde hem in de keuze van deze feiten, in het verstaan van de betekenis van die feiten en zelfs in het weglaten van zaken die niet door de Heilige Geest waren uitgekozen. Hetzelfde kan worden opgemerkt met betrekking tot de schrijvers van de andere geschiedkundige boeken van de bijbel. Kortom, we kunnen zeggen dat iemand gegrepen kon worden door de profetische inspiratie

- zonder dat hij dit voorzag, zoals de oude profeet van 1 Kon. 13:20 - zonder dat hij het wist, zoals Kajafas, Joh. 11:51

- zonder het te willen, zoals Bileam, Num. 23:24

- zonder het te begrijpen, zoals Daniël, Dan. 12:8-9.

7. *In wezen kent de goddelijke inspiratie geen graden.* Zij is altijd volmaakt en volledig. Zoals we zojuist hebben gezien, werd Bileam evenzeer door de Geest beheerst als David, toen hij uitriep: ‘De Geest des Heren spreekt door mij, Zijn woord is op mijn tong’ (2 Sam. 23:2). De profetie van Kajafas, de hogepriester (Joh. 11:51), was precies even nauwkeurig en bovennatuurlijk van oorsprong, als de openbaringen van de apostel Paulus (Efz. 3:3, 5).

‘Er zijn graden van verlichting; maar bij de inspiratie is er geen sprake van graden. Een profeet wordt op mindere of meerdere wijze verlicht door God; maar zijn woord is niet óf meer óf minder geïnspireerd. Het is geïnspireerd, of niet. Het is van God, of het is niet van God. Er is daarin geen maat, geen graad, geen toename noch vermindering. David werd verlicht door God; Johannes de Doper in meerdere mate dan David; een eenvoudige christen mogelijkerwijs in meerdere mate dan Johannes de Doper; een apostel was meer verlicht dan die christen en Jezus Christus meer dan die apostel. Maar het geïnspireerde woord van David, ja zelfs het geïnspireerde woord van Bileam, is het woord van God, net zoals de geïnspireerde woorden van Johannes de Doper, en van Paulus, en van Jezus Christus! *Het is het Woord van God.*’⁵

8. *De profeten hadden volstrekte zekerheid dat zij de eigen woorden van God overbrachten.* Mozes herhaalt alleen al in het boek Leviticus meer dan vijftig keer een uitdrukking als ‘De Here sprak tot Mozes’ ... ‘Hij sprak tot hem en zeide: Spreek tot de kinderen Israëls en zeg hen...’ Afgezien van een twaalfstal verzen in hoofdstuk 10 en 24 bevestigt de auteur van het boek Leviticus, dat het niets anders bevat dan de woorden van God die door Mozes voor zijn volk op schrift zijn gesteld.

David, zoals we zojuist hebben gezien, roept uit: ‘De Geest des Heren spreekt door mij, zijn woord is op mijn tong’ (2 Sam. 23:2).

Jeremia gebruikt voortdurend een uitdrukking zoals: ‘Het woord des Heren kwam tot mij: ... ‘Toen sprak de Here tot mij ...’ Zo zegt de Here...’

Paulus aarzelt niet om te zeggen: ‘Gij hebt het gepredikte woord Gods aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een woord van God’ (1 Thess. 2:13).

Johannes verklaart plechtig: ‘Openbaring van Jezus Christus ... aan Zijn dienstknecht Johannes. Deze heeft van het woord Gods getuigd ... Dit zegt de Zoon Gods ... Wie een oor heeft, die hore wat de Geest tot de gemeenten zegt ... Dit zijn de waarachtige woorden van God’ (Openb. 1:1-2; 2:18, 29; 19:9).

Wij zullen later meer in bijzonderheden terugkomen op deze allervoornaamste vraag: Is de bijbel het woord van God? (zie Deel III hoofdstuk IV).

HOOFDSTUK II

Verschillende inspiratietheorieën

De voornaamste vier opvattingen omtrent de Heilige Schrift zijn:

1. Zij is slechts een opmerkelijk menselijk boek zonder goddelijke inspiratie.
2. Zij is gedeeltelijk door God geïnspireerd.
3. Zij is alleen maar goddelijk, zonder enig menselijk toevoegsel.
4. Zij is tegelijkertijd goddelijk en menselijk, omdat God de schrijvers die in Zijn naam spraken volledig heeft geïnspireerd.

De eerste drie van deze opvattingen worden in dit hoofdstuk behandeld en de vierde in een ander hoofdstuk.

I DE BIJBEL IS SLECHTS EEN OPMERKELIJK MENSELIJK BOEK ZONDER GODDELIJKE INSPIRATIE

Zoals geniale kunstenaars, schrijvers, dichters, en musici ongeëvenaarde meesterwerken hebben kunnen scheppen, hebben godsdienstgenieën ook de bijbel kunnen produceren. Begiftigd met de uitzonderlijke intuïtie van grote zieners, konden zij geschriften voortbrengen van hetzelfde niveau als de Odyssee van Homerus, de Koran van Mohammed, of de Goddelijke komedie van Dante, de tragedies van Shakespeare en de heilige boeken van de Hindoes.

De bijbel is misschien het grootste van al deze werken, een uniek document uit de oudheid, het meest universele boek der mensheid. Maar hij is feilbaar zoals elk menselijk werk en is niet het directe resultaat van een goddelijke tussenkomst.

Deze theorie van de 'natuurlijke inspiratie', ontkent in werkelijkheid dat de bijbel echt geïnspireerd is. Omdat zij de menselijke schrijver verheerlijkt en God uitsluit, is zij in feite een uiting van ongehoof. De redeneringen van deze theorie zijn duidelijk onhoudbaar in het licht van de volgende feiten:

De stralende persoonlijkheid van Christus gaat in zijn zuiverheid, liefde, gerechtigheid en volmaaktheid alles te boven wat we ooit in de universele menselijke literatuur kunnen tegenkomen. Waaraan zouden de schrijvers van de evangeliën dan het voorbeeld voor een dergelijke figuur, die nooit ergens ter wereld heeft bestaan, hebben moeten ontlenuen? Rousseau zegt hierover: 'Men verzint iets niet op zo'n manier'. Om een dergelijke figuur te scheppen, hadden de schrijvers nog verhevener dan Hij moeten zijn, want de kunstenaar is altijd groter dan zijn werk. Maar de schrijvers wisten wel, dat ze in geen enkel opzicht zo volmaakt waren als Hij en dat lieten ze ook blijken.

Anderzijds, als de bijbelschrijvers in staat waren zelf de sublieme bladzijden van de bijbel samen te stellen, dan zouden ze ook andere dergelijke werken hebben kunnen schrijven. Hoe komt het dan dat ze, aan zichzelf overgelaten, helemaal niets hebben kunnen produceren dat leek op de canonieke boeken?

Er zijn talloze andere blijken van het goddelijk karakter van de Heilige Schrift die we later nog zullen behandelen (zie Deel V, hoofdstuk I); deze zouden allemaal onverklaarbaar zijn geweest zonder een bovennatuurlijke interventie. Om in dit hoofdstuk nog één ding te noemen waaruit het goddelijk karakter van de bijbel blijkt: Hoe hadden de bijbelschrijvers ooit zulke gedetailleerde voorspellingen kunnen doen, die bevestigd zijn door de geschiedenis, als zij geen openbaring van boven hadden ontvangen? Als de bijbel alleen maar het product zou zijn van het menselijk verstand dat zó feilbaar is, dan zou de bijbel in het geheel niet beantwoord hebben aan zijn doel, namelijk om ons onfeilbare kennis van de waarheid te geven.

II DE BIJBEL IS SLECHTS GEDEELTELIJK DOOR GOD GEÏNSPIREERD.

De aanhangers van deze theorie zijn talrijk en vertolken haar op geheel verschillende wijzen:

1. *De inspiratie gold alleen maar voor de gedachten van de schrijver, niet voor de woorden die hij gebruikte.* God zou slechts de ideeën en de grote richtlijnen van de openbaring hebben ingegeven, maar de mens verder vrij gelaten om deze in zijn eigen taal uit te drukken, zoals hij dat wilde.

In werkelijkheid is het duidelijk, dat ideeën alleen maar kunnen worden ontworpen en overgebracht door middel van woorden. Als de gedachte die aan de mens wordt meegedeeld goddelijk is en het karakter van een openbaring draagt, dan is de vorm waarin zij wordt uitgedrukt van het allerhoogste belang. Het is onmogelijk het een van het ander te scheiden. In een juridisch document kan alles afhangen van één enkele uitdrukking. De beloften en de plechtige uitspraken van de bijbel ontlenuen dikwijls hun kracht en hun waarde aan één bepaald woord. De exegetische studie van de bijbel in de oorspronkelijke talen is een minutieus overwegen van de woorden. Als de uitdrukkingen niet geïnspireerd zijn, verliest deze studie haar doel. De bijbel zelf legt de nadruk op de belangrijkheid van de woorden; we zullen op dit punt terugkomen als we de woordelijke inspiratie behandelen. Paulus zegt over de dingen die door Gods Geest geopenbaard zijn: 'Hiervan spreken wij dan ook met *woorden*, die niet door menselijke wijsheid, maar door den Geest geleerd zijn' (1 Cor. 2:13); het Griekse woord hier is *logoi*, letterlijk vertaald 'woorden'. Achter dit onderscheid dat gemaakt wordt tussen de geïnspireerde gedachten en de woorden die aan de vrije keuze van de mens zouden zijn

overgelaten, ligt in werkelijkheid het niet willen aanvaarden van het gezag van de heilige tekst. De-
genen die een dergelijke onderscheiding maken schijnen toe te geven dat God tot de profeten sprak,
maar zij vinden dat zij zelf volledig vrij zijn de geschreven boodschap te verwerpen of er verande-
ringen in aan te brengen. Zij denken, dat zij op deze manier bepaalde moeilijke of onduidelijke
punten uit de tekst terzijde kunnen stellen. Maar als werkelijk de uitdrukkingen onjuist of onzeker
zijn, dan verdwijnt elke zekerheid dat we Gods gedachten zouden kunnen kennen. Bovendien lost
deze irrationele en ongegronde hypothese niets op. Als sommige mensen het moeilijk vinden zich in
te denken hoe God de schrijvers leidde in de keuze van de woorden van de bijbel, is het dan mak-
kelijker voor hen om te verklaren hoe Hij de gedachten inspireerde?

Toen Mozes een relaas gaf van de schepping van de wereld, toen David duizend jaar van te vo-
ren de gebeden van de Zoon van God aan het kruis uitsprak, toen Salomo de Eeuwige Wijsheid
deed spreken, toen Daniël een zeer gedetailleerd verslag gaf van gebeurtenissen die in de verre
toekomst lagen met betrekking tot de wereld en het volk van God, zonder dat hij ze zelf hele-
maal begreep, toen onontwikkelde vissers van Galilea de sublieme bladzijden van de Evangeli-
en schreven, toen Paulus een uiteenzetting gaf van de diepste waarheden van het heil, en, ten-
slotte, toen Johannes in grootse taferelen de eeuwigheid afschilderde, was het toen niet nodig,
dat ieder woord hun door God gegeven werd?⁶

De gelovigen begonnen op Pinksteren zelfs plotseling in vijftien verschillende talen van de grote
daden Gods te spreken, 'zoals de Geest het hun gaf uit te spreken' (Hand 2:4-11). Laten we tot be-
sluit een samenvatting geven van enkele opmerkingen van Louis Gaussen: Zij die zeggen dat de
gedachten van God afkomstig, maar dat de woorden slechts die van mensen zijn, beginnen onmid-
dellijk aan de woorden allerlei tegenstrijdigheden, misverstanden en vergissingen toe te kennen.
Deze veronderstelde fouten liggen daarom meer in de gedachten dan in de woorden. We kunnen de
twee niet van elkaar scheiden, want een openbaring van de gedachten van God vereist altijd de in-
spiratie van het Woord van God.

Als de Heilige Schrift geïnspireerd is, dan heeft God voortdurend gewaakt over de uitdrukkingen
van de tekst, maar Hij heeft niet altijd de andere gedachten van de schrijver geïnspireerd. *Paulus*
vergiste zich toen hij tegenover de hogepriester stond, maar niet toen hij het Woord van God sprak,
of toen Jezus Christus in hem sprak (Hand. 23:5; 1 Thess. 4:15; 2 Cor. 13:3). *Petrus* had ongelijk
tegenover Jezus Christus en in Antiochië (Matth. 16:22-23; Gal. 2:11-14), maar niet toen hij de uit-
spraken van God opschreef. Hetzelfde geldt ook voor *Bileam*, toen zijn slechte gedachten werden
omgezet in gezegende woorden (Num. 22:6, 38; 23:5). Kortom, inspiratie van de gedachten kan
verleend worden aan de gelovige, inspiratie van de woorden maakt iemand tot profeet, inspiratie
van het geschrevene is het kenmerkende voor de schrijver van een bijbelboek.

De diepzinnigste redevoeringen van Cyprianus, Augustinus, Luther en Calvijn, zijn slechts de
woorden van mensen over de waarheden Gods; eerbiedwaardige, waardevolle en machtige woor-
den, maar die, zonder de inspiratie te bezitten waarover we spreken, blijven behoren tot de categorie
van alleen maar leerredenen.

In uitzonderlijke gevallen is het mogelijk, dat iemand de woorden van God verkondigt zonder deze
zelf te begrijpen: Daniël schreef dingen die nog „verzegeld” waren (12:8-9); Kajafas profeteerde
zonder de draagwijdte van zijn uitspraak te beseffen (Joh. 11:51); de oude profeet sprak zonder het
te hebben gewild of voorzien (1 Kon. 13:21). Het is dus zo, dat de mensen veel minder belangrijk
zijn dan de boodschap, of deze nu gesproken of geschreven werd. De Here vermocht de persoon-
lijkheid van de schrijvers, hun geweten, hun geheugen, hun gevoelens te verenigen met hetgeen Hij
hen deed zeggen. Maar de hoofdzaak is: 'nooit is profetie voortgekomen uit de wil van de mens,
maar, door de heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken'. (2 Petr. 1:21).

Of het instrument nu machtig was zoals Mozes, of wijs zoals Daniël, onrein zoals Bileam, een vij-
and van God zoals Kajafas, heilig zoals Johannes, zonder gestalte zoals de stem van de berg Sinaï,
ontastbaar zoals de hand die op de muur schreef in Babylon, - afgezien nu van de noodzaak van de
menswording van Christus om de boodschap binnen ons bereik te brengen, - het allervoornaamste is
de gedachte en het Woord van God Zelf.?

2. *De leer volgens welke alleen het morele en geestelijke in de bijbel zou geïnspireerd zijn.* Sommigen zeggen dat God bovennatuurlijke dingen heeft geopenbaard, dingen die anders buiten het bereik van de mens liggen, maar omdat Hij geen nutteloze wonderen verricht, zou Hij de bijbelschrijvers op hun eigen manier hebben laten opschrijven wat zij wisten, vooral met betrekking tot de geschiedenis en de opvattingen van hun tijd. Zo zouden er in de bijbel vele onjuistheden en legenden ingebracht zijn en begrippen die vanuit ons moderne gezichtspunt als vals worden beschouwd.

Ons antwoord hierop is dat, als een getuige op een bepaald punt dubbelzinnige of misleidende taal gebruikt, het moeilijk is te geloven dat de rest van hetgeen hij te zeggen heeft waarheid bevat.

Was het echt noodzakelijk dat de geschiedkundige verhalen geïnspireerd werden? Het is belangrijk nadruk te leggen op het feit dat de Joods-christelijke godsdienst gestalte heeft aangenomen in de geschiedenis. De grote feiten van de openbaring en de verlossing hebben daadwerkelijk op aarde plaatsgevonden op een bepaalde plaats en op een bepaald tijdstip. Als we deze feiten alleen maar kennen uit onnauwkeurige of legendarische verhalen (mythen, om het modewoord te gebruiken), welke geestelijke zekerheid kunnen we daar dan op baseren? De bijbel zelf bevestigt de waarheid en de geestelijke waarde van de geschiedkundige verhalen. Jezus Christus onderschreef zonder enig voorbehoud de grote gebeurtenissen die in het Oude Testament vermeld worden (zie Deel IV, hoofdstuk I, paragraaf III, punt 6). Paulus zegt, dat deze dingen werden opgetekend ter waarschuwing en dat ze als voorbeeld de geestelijke waarheden van het Evangelie bevatten (1 Cor. 10:4, 6, 11). De schrijvers van de geschiedkundige boeken moeten des te meer geïnspireerd zijn geweest, daar ze immers openbaringen, waarschuwingen, profetieën en wetten van onbetwistbaar bovennatuurlijke oorsprong onlosmakelijk verweven hebben met hun vermelding van de feiten zoals God die zag.

Zo gaf een eenvoudig verslag van het verleden vaak zonder dat de schrijvers dit wisten, maar omdat de Here dit wilde, een gedetailleerde voorafschaduwning van de Messias - van Zijn persoonlijkheid, Zijn lijden, Zijn dood en Zijn heerlijkheid. Adam was 'een beeld van de komende' (Rom. 5:14); Hagar en Sara symboliseerden respectievelijk de twee verbonden van de wet en van de genade (Gal. 4:24); het Joodse Paasfeest, en het geofferde lam, beeldden Christus af, ons Paaslam (1 Cor. 5:7); de rots waarop Mozes sloeg op de Horeb 'was Christus' (10:14), enz.

Kortom, de bijbelse geschiedschrijvers moesten stap voor stap geleid worden in hun keuze uit het materiaal waarover zij beschikten. Volgens Johannes 21:25, zou de wereld zelf de volledige beschrijving van alle dingen die Jezus gedaan heeft, niet kunnen bevatten. Wat een goddelijke inspiratie was er niet voor nodig om aan de Evangelieën een dergelijke niet te evenaren soberheid, beknoptheid en verscheidenheid te verlenen (om niet te spreken van de andere geschiedkundige boeken)! Dit is zo waar dat men, hoe meer men vordert in de kennis van de bijbel, daarin des te meer op iedere bladzijde een geestelijke onderwijzing vindt. Dit is vanzelfsprekend, want 'al wat te voren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven' (Rom. 15:4). De dag zal ongetwijfeld komen, waarop we nog duidelijker zullen zien de volmaakte manier waarop in de bijbel geschiedenis, openbaring en inspiratie geheel met elkaar verweven zijn.

3. *De bijbel 'bevat' - maar 'is niet' - het woord van God.*

Dit is de leus die tegenwoordig in de mode is. Vele theologen zijn van mening, dat er in de bijbel vele mythen, legenden en vergissingen staan, hetgeen hen niet belet, zeggen ze, op hun manier daarin Gods Woord te onderscheiden. Volgens hun mening kan geen enkel geschoold en eerlijk mens meer geloven in een volledige inspiratie. De moderne wetenschap zou een dergelijke naïeve opvatting volkomen onhoudbaar gemaakt hebben. (Zie Deel III, hoofdst. IV).

Voor Roland de Pury is 'het verwarren van de bijbel met het woord van God' even ernstig als de Roomse dwaalleer; er is een wezenlijk verschil, en, tenzij het Protestantisme deze twee dingen duidelijk gescheiden houdt, 'zal het gevaar lopen tot het heidendom te vervallen'. De bijbel is alleen maar 'een getuigenis van de openbaring', en die openbaring komt tot uitdrukking ondanks de tegenstrijdigheden van de tekst. Het fundamentalisme met 'zijn boek dat uit de hemel gevallen is' is een bijbels fetisjisme dat de moeilijkheden weggoochelt en dat de heidense denkwijze erg dicht nadert.⁸

Eén van de invloedrijkste hedendaagse theologen, Rudolf Bultmann, heeft zijn best gedaan alle mythen uit de bijbelse tekst te verwijderen met de bedoeling om zo het wezenlijke van het Evange

lie, het *kerygma* (het Griekse woord voor verkondiging) te behouden, dat wil zeggen: de waarheid die verkondigd moet worden.

Hier onder volgen enkele van de elementen van het Nieuwe Testament die, volgens Bultmann, verwijderd moeten worden, omdat hun mythologisch karakter hen onaanvaardbaar maakt voor het moderne denken. Het gaat in feite om alles wat bovennatuurlijk of een wonder is:

Het bestaan van Christus vóór Zijn aardse leven
Zijn wonderbare geboorte
Zijn godheid Zijn wonderen
Zijn plaatsvervangend sterven aan het kruis
Zijn opstanding en de opstanding van de gelovigen
Zijn hemelvaart
Zijn wederkomst in heerlijkheid
Het laatste oordeel
Het bestaan van goede en kwade geesten
De persoonlijkheid en de kracht van de Heilige Geest
De leer van de drieëenheid
De dood als gevolg van de zonde
De leer van de erfzonde, enz.⁹

Na deze ontmythologisering van de bijbelse tekst hoeft men zich niet meer af te vragen wat er over blijft van het 'wezen van het Evangelie' en welke 'verkondiging' (kerygma) men er nog kan uithalen! Aangezien deze ontleding op een nog radicalere wijze op het Oude Testament wordt toegepast, kan men gemakkelijk zien dat, als de bijbel naast de mythen en legenden enkele elementen van het woord van God bevat, deze elementen bijna geheel door de mythen en legenden zijn overwoerd. Als Bultmann de uiterst logische conclusie zou willen trekken uit deze opvatting, wat zou hem er dan van weerhouden tenslotte te verklaren, dat God Zelf de laatste mythe is die verwijderd moet worden?

Als de bijbel werkelijk zo vol staat met twijfelachtige en onbetrouwbare dingen, kan men hem op zichzelf niet beschouwen als de openbaring van God. Dit is de reden waarom deze zelfde schrijvers beweren, dat hij slechts een menselijke echo is van de openbaring, een feilbaar getuigenis daarvan. We vinden hier weer de gedachte dat God, nadat Hij tot de bijbelschrijvers gesproken had, hen aan hun eigen lot overliet, zodat in hun herinneringen onjuistheden, verfraaiingen en legenden werden gevlochten. Het is zonneklaar, dat het dan in onze tijd volkomen onmogelijk zou zijn in deze mengmoes de waarheid van de dwaling te onderscheiden.

In hun poging om uit deze moeilijkheid te komen, zijn grote theologen tot deze redenering gekomen: de bijbel is slechts het woord van mensen; maar God kan maken dat hij Zijn Woord wordt, als Hij ons door middel van de bijbel een boodschap meedeelt. In dat ogenblik van 'persoonlijke ontmoeting' deelt God ons iets van Zijn waarheid mee; dit verandert echter niets aan het feit, dat de desbetreffende bladzijde uit de bijbel een legende blijft, een onnauwkeurig en tendentius verhaal. Theodore Engelder merkt hieromtrent op, dat zulke mensen 'weigeren te geloven, dat God het wonder heeft volbracht ons door inspiratie een onfeilbare bijbel te geven, maar ... wel bereid zijn te geloven, dat God dagelijks het nog groter wonder verricht de mensen in staat te stellen in het feilbare woord van mensen het onfeilbare Woord van God te ontdekken'.¹⁰

We kunnen ons inderdaad erg moeilijk voorstellen dat God gebruik zou maken van iets dat onwaar is om ons de waarheid te leren. En meer nog, als de bijbelse tekst vol fouten en vergissingen staat, naar welke maatstaf kunnen we dan de ervaring van de gelovige controleren voor wie deze bladzijde plotseling het Woord van God 'is geworden'? Zulk een theologie moet wel leiden tot een zeer subjectief en irrationeel mysticisme.

Laten we hier nog een ogenblik bij stilstaan en ons de verwarring indenken van de eenvoudige gelovige die geschokt is in zijn geloof in de gehele bijbel. Men zegt hem, dat hij het zelf moet uitzoeken, en dat hij het goede moet behouden. Maar nogmaals, hoe kan hij dat wat vals is van de waarheid onderscheiden en het menselijke van het goddelijke? Hoe moet hij het voor elkaar krijgen om de bladzijden van de bijbel in te delen in geïnspireerde, gedeeltelijk geïnspireerde of niet geïnspi

reerde? Welke autoriteit veroorlooft hem te zeggen, dat een bepaald gedeelte al of niet de gedachten van God weergeeft? Dit is een uitermate ernstige zaak, aangezien ons eeuwig heil ervan afhangt. Wie zou bovendien de vermetelheid hebben om te beweren: 'Dit menselijke woord heeft God gesproken', of 'in dit goddelijke woord is het slechts de mens die spreekt'?¹¹ Wie wil beslissen wat geïnspireerd is in de bijbel en wat niet, stelt zichzelf boven de Schrift en verliest de goddelijke boodschap.

In de praktijk, omdat niemand die indeling kan verrichten, blijft alles in een soort halfduister hangen. Men moet zelf beslissen of een bepaald gebod au sérieux genomen moet worden of niet, of een gegeven belofte zeker is of bedrieglijk, of een bepaalde schrijver een bedrieger is of een betrouwbaar getuige. Overal duiken vraagtekens op. De prediking zelf wordt daardoor verlamd, want de spreker wordt gedwongen over dogma's te spreken waar hij niet zeker van is en over verhalen die hij slechts als legendarisch beschouwt. Meestal zal hij niet vanaf de preekstoel durven zeggen, dat de schepping en de zondeval en de zondvloed alleen maar mythen zijn en dat de Pentateuch een verzameling niet-authentieke documenten is. Bovendien, wat kunnen mensen preken die de wonderbare geboorte van Christus, het kruis, de opstanding en de heerlijke wederkomst als mythologisch beschouwen? Een van hen verklaarde: 'Toen ik student in de theologie was, brachten mijn vrienden en ik gewoonlijk veel tijd door met te argumenteren of op de Paasdag het graf van Christus al of niet leeg was. Maar nu ben ik gaan inzien, dat het van geen enkel belang is'. Tijdens een kerstdienst las een andere predikant kort geleden het verhaal van het evangelie, waarna hij eraan toevoegde: 'Dit is wat Lucas en Mattheus zeggen, maar we weten nu dat het slechts een legende is'. Een student in de theologie, die een preek moest voorbereiden voor ditzelfde feest, riep uit: 'Wat zou ik kunnen preken over een mythe?'

Als een groot gedeelte van de bladzijden van de bijbel niet-authentiek maar mythisch is, wat blijft er dan over waar we zeker van kunnen zijn? Dan zou Jezus zelf zich vergist hebben, evenals de profeten en de apostelen, want zij geloofden de bijbelse tekst onvoorwaardelijk. Aan de andere kant, wie moeten we geloven? Wij zouden ons leven en onze eeuwige bestemming niet willen laten afhangen van zo'n onbetrouwbaar boek. Moeten we ons vertrouwen stellen in deze of gene grote theoloog, in theorieën die steeds veranderen, of in de kerk, die in de loop der geschiedenis zoveel fouten heeft gemaakt en ontrouw is gebleken? Of in ons 'godsdienstig geweten' dat telkens faalt?

4. *Alleen Christus is het 'Woord van God'.*

Om ons een beetje gerust te stellen zijn er sommigen die zeggen: 'We geloven onvoorwaardelijk in het Woord van God, maar Jezus Christus alleen is dit Woord; wat de bijbel betreft, hij is slechts een echo. Het is onmogelijk het ene met het andere gelijk te stellen. Een dergelijke uitspraak lijkt op het eerste gezicht erg vroom, maar zij is desalniettemin onjuist en onvolledig. Christus is inderdaad bij uitstek het goddelijke, eeuwige en scheppende Woord, dat vlees is geworden om ons te redden (Joh. 1:1-3, 14). We weten echter helemaal niets over Hem - over Zijn persoon of Zijn verlossingswerk - buiten het geschreven Woord.

Als Jezus alleen Gods Woord is, onafhankelijk van de Heilige Schrift, om welke Christus gaat het dan in werkelijkheid? Als de Christus van Mattheus, Johannes en Paulus onbetrouwbaar is, geldt dat dan ook niet voor de Christus van Bultmann of Robinson of van welke andere beroemde theologen ook die voortdurend bezig zijn de bijbelse tekst te herzien en te verbeteren?

De bijbel zelf bevestigt telkens weer dat hij het Woord van God is. Het Oude Testament herhaalt 3.808 keer synonieme uitdrukkingen zoals 'de Here sprak', 'zo spreekt de Here', 'de Here sprak tot mij deze woorden ... enz'. De psalmdichter, evenals Jezus zelf, noemde de Wet (de Oudtestamentische Schrift) 'het woord van God' (Ps. 119:9; Matth. 15:6). Dezelfde uitdrukking wordt in het Nieuwe Testament gebruikt voor het woord gepredikt door Christus en Zijn apostelen (Lucas 5:1; Hand. 13:44; en vooral 1 Thess. 2:13). (We komen op deze bewijsgrond terug als we de bijbelkritiek behandelen (zie Deel IV, Hoofdstuk IV).

III. DE BIJBEL IS EEN BOEK DAT UITSLUITEND GODDELIJK IS EN DAT DE MENSEN OP MECHANISCHE MANIER GEDICTEERD WERD.

Volgens deze opvatting was de schrijver volkomen passief en nam hij de openbaring op en gaf hij deze wéér op de manier waarop een bandrecorder werkt. Zijn persoonlijkheid zou volkomen terzij

de zijn gesteld, opdat de tekst vrij zou blijven van elk feilbaar menselijk element. Op deze manier daalde volgens de Mohammedanen de Koran zonder enige verandering te hebben ondergaan op aarde neer, nadat hij in de hemel al volledig in het Arabisch opgesteld was. Om deze reden hebben de mohammedanen ook lange tijd geen toestemming willen geven om de Koran te vertalen, omdat deze niet zou kunnen bestaan anders dan in de volmaakte vorm zoals die aan Mohammed gegeven was. Volgens degenen die niet geloven in de volledige inspiratie van de bijbel, zouden wij door onze theopneustische opvattingen gedwongen worden tot een soortgelijke houding.

Laten we onmiddellijk zeggen, dat een dergelijke opvatting volstrekt niet de onze is ofschoon men ons die voortdurend toeschrijft. We constateren integendeel, dat God op geen enkele manier de persoonlijkheid van Mozes, David, Johannes en Paulus uitschakelde. Men herkent overal duidelijk hun stijl, temperament en persoonlijke gevoelens (zie Rom. 9:1-S). Hun geschriften dragen het kenmerk van hun tijd en de sporen van de omgeving waar ze geschreven zijn. Dit is de reden waarom een diepgaande studie van de geschiedkundige, culturele en taalkundige omlijsting van de bijbelse geschriften veel bijdraagt tot het verstaan van hun geestelijke betekenis. Een mechanisch dictaat zou een volledige gelijkvormigheid van alle bladzijden van de bijbel tot gevolg hebben gehad, iets dat in geen enkel opzicht het geval is.

F. E. Gaebelien stelt het volgende: 'Helaas bestaat er een hardnekkige neiging om een karikatuur te maken van ons standpunt, door te beweren dat een volledige inspiratie niet anders dan een mechanische inspiratie kan zijn. Deze karikatuur ziet er ongeveer als volgt uit: De schrijvers van de Bijbel waren niet veel meer dan menselijke dictafoons, die op mechanische wijze de woorden van de goddelijke auteur vastlegden. De persoonlijkheid van de schrijver kwam er niet aan te pas, daar hij de boodschap slechts als een papegaai hoefde te herhalen. Ook in onze huidige bijbel staat geen enkele fout; zelfs de leestekens zijn onveranderd overgebracht'. Men beweert dan verder, dat een dergelijke mening intellectueel gesproken onhoudbaar is, en dat alleen zeer onwetende mensen zo kunnen denken'.¹²

Waarom blijft men hardnekkig de evangelische gelovigen een dergelijke valse theorie toeschrijven, die naar ons weten niemand tegenwoordig aanhangt? Het is omdat we de tweevoudige natuur van de bijbel erkennen: de goddelijke inspiratie van elke bladzijde, evenals zijn echt menselijk karakter. Een dergelijke bovennatuurlijke trek schijnt de moderne ongelovigen, zelfs de 'godsdiensstige' ongelovigen onaanvaardbaar toe. Voor hen betekent het geloof in de goddelijke inspiratie van de gehele bijbel, dat elke inbreng van de bijbelschrijvers wordt uitgesloten; het betekent vergoddelijking van de bijbel alsof hij in zijn geheel 'uit de hemel gevallen is'. Dit scheidt dan de mogelijkheid dat men hem op een zeer letterlijke manier gaat interpreteren en dientengevolge de bijbel gaat verafgoeden. In werkelijkheid weigeren deze critici eenvoudig in wonderen te geloven. Voor hen zijn er slechts twee mogelijkheden: of de tekst komt helemaal van God en in dat geval is zij mechanisch geïnspireerd (hetgeen volkomen absurd is) óf de mens heeft er een aandeel in gehad en in dat geval is de Schrift feilbaar en staat zij vol legenden, overdrijvingen en 'vroom' bedrog (hetgeen haar getuigenis onaanvaardbaar zou maken).

Hadden de Joden en de doceten van de eerste eeuwen niet dezelfde instelling tegenover Christus? Voor hen moest de Messias óf alleen God zijn, en in dat geval was zijn mens-zijn niet meer dan een uiterlijke verschijning, óf alleen mens en daarom feilbaar en in staat te liegen en te bedriegen. Maar het Evangelie bestaat nu juist hierin, dat Christus in Zijn volmaaktheid tegelijkertijd God en Mens is, zoals de volledig geïnspireerde bijbel tegelijkertijd van mensen en van God afkomstig is.

Men heeft vaak beweerd dat het 'mechanische dictaat' geleerd werd door de Hervormers en meer nog door de Lutherse theologen van de zeventiende eeuw. Maar geleerden als Robert Preus¹³ en James I. Packer¹⁴ verzekeren, dat die mannen het woord 'dictaat' nooit hebben opgevat in de zin die men hun toeschrijft. Packer schrijft: 'Omdat evangelische christenen van mening zijn, dat de bijbelschrijvers volkomen onder de leiding van de Heilige Geest stonden, wordt vaak verondersteld dat zij de theorie van de mechanische inspiratie aanhangen ... Maar dat is helemaal niet waar. Deze theorie is niets meer dan een stelling. We kunnen gerust zeggen, dat vanaf de Reformatie tot nu er geen enkele protestantse theoloog is geweest die deze opvatting verkondigde en de huidige evangelische christenen hangen deze theorie bepaald ook niet aan ... Weliswaar hebben vele zestiende en zeventiende-eeuwse theologen gezegd, dat de bijbel 'door de Heilige Geest gedictieerd werd', maar wat ze

daarmee bedoelden was dat de schrijvers woord voor woord opschreven wat God wilde ... De term 'dictaat' werd altijd figuurlijk gebruikt ... Het bewijs daarvoor ligt in het feit dat ze op de vraag: 'Hoe werkte de Heilige Geest in de geest van de schrijver', altijd antwoordden met de uitdrukking 'aanpassing' en niet 'dictaat'. Ze hielden terecht vol, dat God Zijn inspirerend werk volkomen aanpaste aan de geestesgesteldheid, de kijk op de dingen, het temperament, de belangen, de literaire gewoonten en de stylistische eigenaardigheden van iedere schrijver.¹⁵ Niet alleen was elke mechanische opvatting van de inspiratie deze dogmatici vreemd, maar zij veroordeelden haar openlijk en nadrukkelijk. Zij verklaarden dat het absurd was de schrijvers als niet levende objecten te beschouwen. Als God 'dicteerde', dan betekende dit dat Hij inspireerde en suggereerde (deze zelfde theologen gebruiken graag het woord 'Eingebung', ingeving). De bijbelschrijvers van hun kant namen vrijwillig de pen ter hand. Ze deden dit bewust en uit overtuiging, op grond van ervaring en spontaan. Alhoewel deze twee uitspraken paradoxaal lijken of zelfs tegenstrijdig, probeerden deze theologen nooit ze met elkaar in overeenstemming te brengen, zoals ze dat evenmin deden met betrekking tot de vele andere paradoxen in de bijbel.¹⁶

Professor B. B. Warfield is niet minder categorisch met betrekking tot de kerken van de Reformatie: 'Men moet zich in geen geval verbeelden, dat het dogma van de volledige inspiratie een mechanische inspiratie betekent. De kerken van de Reformatie hebben nooit een dergelijke theorie aangehangen, ofschoon dit vaak door oneerlijke, slordige, onwetende of overijverige betwisters van deze theorie werd beweerd ... De kerken van de Reformatie zijn inderdaad van mening, dat ieder woord van de bijbel, zonder uitzondering, het woord van God is; maar daarnaast zijn ze even stellig van mening, dat ieder woord het woord van mensen is'. Men kan inderdaad de vurige onstuimigheid van Paulus, de tedere heiligheid van Johannes, de praktische geest van Jacobus herkennen in de geschriften die de Heilige Geest *dóór* hen heeft gegeven voor ons onderricht'.¹⁷

Wat is het standpunt van de mannen van het Réveil van Genève, aan wie alle Franstalige evangelische groepen zoveel te danken hebben? Louis Gaussen, schrijver van het klassieke boek 'La Theopneustie' verwierp met deze woorden de '*dictaattheorie*' die sommigen hebben geprobeerd hem toe te schrijven: 'Men schrijft mij met betrekking tot de inspiratie van de Heilige Schrift een verwerpelijke opvatting toe, die nooit de mijne is geweest en waartegen ik altijd geprotesteerd heb ... Van alle theorieën die verzonnen zijn om de inspiratie te verklaren is er geen een die meer in strijd is met de grote rol die ik toeken aan de individualiteit van de bijbelschrijvers in de samenstelling van de Heilige Schrift'.¹⁸ J. I. Packer citeert veertien van de beroemdste evangelische theologen van het einde van de XIXe eeuw, die zelf ook uitdrukkelijk de theorie van de mechanische inspiratie verwerpen. B. B. Warfield schreef in 1893: 'Het zou overbodig moeten zijn om weer te protesteren tegen de gewoonte de aanhangers van de 'woordelijke inspiratie' ervan te beschuldigen, dat ze leren dat de inspiratie geschiedde door middel van dictering'.¹⁹ Packer voegt hieraan toe: 'Dat zou nog minder noodzakelijk moeten zijn in 1958 - maar de meest in het oog springende dwaling heeft het langste leven'. De befaamde samenvatting van het geloof getiteld 'The fundamentals' (waarvan de benaming 'fundamentalisten' stamt) weerlegt ook nadrukkelijk deze zelfde theorie. Het is dus duidelijk, dat ze een zuiver theologisch verzinsel is; zij heeft nooit bestaan gedurende de afgelopen eeuw, behalve in de verbeelding van sommige mensen.²⁰

Voor Adolph Saphir is de 'mechanische dictering' nonsens. Als een mens bewaard blijft voor vergissingen en zonde, dan betekent dat in geen enkel opzicht, dat hij zijn individualiteit of zijn originaliteit verliest. Wanneer de Heilige Geest zijn verstand verlicht en zijn hart met liefde vult, en hem vrij maakt voor God, dan is hij in zijn normale toestand. In de hemel zullen de heiligen een uitgesproken individualiteit hebben. We moeten wel de bewonderenswaardige verscheidenheid onder de bijbelschrijvers opmerken die voortkomt uit het verschil in beroep, taal, tijd en land. Zou het niet absurd zijn te veronderstellen 'dat Jesaja niet bevende, bewogen en in diepe eerbied het zesde hoofdstuk van zijn profetie schreef; dat Jeremia het boek Klaagliederen schreef enkel als een kopiist, die, zonder medegevoel in zijn hart en tranen in zijn ogen, eenvoudig een hogere stem gehoorzaamde; dat Davids hart niet overvloedig van vreugde en dankbaarheid toen hij de 23e of de 103e psalm zong, dat Paulus, toen hij aan zijn gemeenten schreef, hij niet de rijke schat van zijn persoonlijke ervaring en van zijn liefde aanbood?'²¹

Erich Sauer schreef enkele jaren geleden: 'Men moet ons niet verkeerd begrijpen. We spreken niet van een inspiratie die een star, mechanisch dictaat van woorden is. Dat zou een goddelijke openbaring onwaardig zijn. Een mechanische inspiratie (automatische dictering) komt voor in het occultisme, het spiritisme en daarom in het demonisme, waar de boze geest zijn inspiraties voortbrengt door de menselijke individualiteit te verdringen en uit te sluiten. De goddelijke openbaring heeft echter niets te maken met het onderdrukken van de menselijke persoonlijkheid. Zij leent zich niet tot het opheffen van de door God gegeven wetten voor het menselijk bewustzijn en zij wil de mens ook niet omvormen tot een automaat. Zij wil de menselijke vermogens niet uitschakelen, maar eerder tot krachtiger en verhevener werking brengen. 'Het licht kan geen duisternis voortbrengen, maar integendeel een scherper zicht'. De goddelijke openbaring beoogt de gemeenschap tussen de menselijke geest en de Goddelijke Geest. Zij wil de persoonlijkheid heiligen en veranderen als voorbereiding voor de dienst. Zij wil geen passieve 'mediums', maar *actieve mannen* Gods; geen dode werktuigen, maar levende, geheiligde medewerkers van God, geen slaven, maar vrienden (Joh. 15:15). Daarom is de inspiratie niet mechanisch, maar organisch, niet magisch, maar goddelijk natuurlijk, geen levenloos dictaat, maar een levend woord van de Geest. Alleen op deze manier kan het woord van God het woord van de mens zijn en het woord van de mens het woord van God'.²²

Ook dr. André Lamorte verwerpt onvoorwaardelijk de theorie die de bijbelschrijvers tot zuiver passieve organen maakt.²³

Ondanks al het voorafgaande, is de volgende opmerking van Edward J. Young betreffende de meeste moderne theologen maar al te waar: 'Er is één ding waarover bijna alle moderne theologen het eens schijnen te zijn: 'Wat we ook doen - zeggen zij - we kunnen onmogelijk terugkeren naar het oude orthodoxe geloof in de mechanische dictering van de bijbel. We willen niets te maken hebben met een statische opvatting van inspiratie die van de schrijvers automaten maakt of eenvoudig stenografen'.²⁴

Wat ons betreft, wij hebben eveneens geen enkele behoefte terug te keren tot een dergelijke denkbeeldige opvatting, want wij hebben nooit die opvatting verkondigd.

HOOFDSTUK III

De algehele en woordelijke inspiratie van de Schrift

Laten we, nu we verschillende inspiratie-theorieën de revue hebben laten passeren - die alle ontoereikend bleken - zien wat de bijbel zelf erover leert.

I DEFINITIE

Wat verstaan we onder *volledige* en *woordelijke* inspiratie?

We geloven, dat bij het opstellen van de oorspronkelijke manuscripten de Heilige Geest de schrijvers leidde, zelfs in de keuze van hun uitdrukkingen, op iedere bladzijde van de Schrift, zonder echter hun persoonlijkheid uit te schakelen.

Geleerden hebben zich als volgt over dit onderwerp uitgelaten: 'De kerk heeft van het begin af aan de Bijbel voor het Woord van God gehouden in die zin, dat de woorden, alhoewel die geschreven werden door mensen en het onuitwisbaar kenmerk van hun menselijke oorsprong dragen, niettemin onder invloed van de Heilige Geest zijn geschreven, zó dat ze ook de woorden van God zijn, de adequate uitdrukking van Zijn gedachten en Zijn wil. Inzake deze tweezijdige oorsprong van de bijbel heeft de kerk altijd erkend, dat de invloed van de Heilige Geest zich uitstreckte tot de woordkeus van de menselijke schrijvers (woordelijke inspiratie, maar geen mechanisch dictaat !) waardoor de tekst gevrijwaard bleef voor alles wat een goddelijk schrijver onwaardig zou zijn. Het gevolg daarvan is in het bijzonder dat de bijbelse auteurs de hele bijbel het kenmerk van volstrekte waarheid hebben meegegeven (onfeilbaarheid)'.²⁵

'De leer van de volledige inspiratie houdt in, dat de oorspronkelijke tekst van de bijbel opgesteld is door mensen, die, hoewel ze hun eigen persoonlijkheid behielden en hun literaire talenten konden aanwenden, toch onder de controle en leiding van de Geest van God schreven. Hierdoor brengt ie

der woord van de oorspronkelijke documenten ons volmaakt en feilloos de boodschap over die God de mensen wilde mededelen'.²⁶

Gausson drukt zich op gelijke wijze uit:

'De theopneustie (in 2 Tim. 3:16, theopneustos, ingeblazen, geïnspireerd door God) is de geheimzinnige kracht door de Heilige Geest uitgeoefend op de auteurs van de Heilige Schrift, om hen in staat te stellen haar te schrijven, om hen te leiden tot in de keuze van de woorden die ze gebruiken, en om hen zodoende voor iedere vergissing te bewaren'.²⁷

Laten we nu bezien welke positieve gevolgtrekkingen we kunnen maken uit de bovenstaande definities. In volgende hoofdstukken zullen we op bepaalde bezwaren ingaan.

II WAT BETEKENT, IN BIJBELSE ZIN, DE UITDRUKKING 'VOLLEDIG GEÏNSPIREERD?'

Het betekent, dat de inspiratie algeheel is en zonder beperking. Dit wordt overal door de bijbelschrijvers bevestigd: 'Elk schriftwoord is door God ingegeven' (2 Tim. 3:16); de profeten en de apostelen hebben ons niet het woord van de mens overgebracht, maar waarlijk het Woord van God (1 Thess. 2:13). De geschreven openbaring is volledig, zodat niemand eraan kan toevoegen of ervan kan afnemen (Openb. 22:18-19); er zal niet een jota of een tittel vergaan van de wet (de Heilige Schrift van het Oude Testament), eer alles zal zijn geschied (Matth. 5:18).

Men kan niet genoeg de nadruk leggen op de waarde die de bijbel hecht aan het nauwkeurig ontvangen en doorgeven van de goddelijke uitdrukkingen.

Mozes was er zich volledig van bewust, dat hij in het Boek der Wet de woorden van God Zelf overbracht, evenals op de stenen tafelen die de Tien Geboden bevatten (Exodus 24:4, 7, 12). Tenslotte 'zeide de Here tot Mozes: Schrijf u deze woorden op, want op grond van deze woorden heb Ik met u en met Israël een verbond gesloten' (34:27).

Bileam wist, dat hij geïnspireerd werd, zelfs op een dwingende manier: 'Het woord dat God in mijn mond zal leggen, zal ik spreken. Ik zou niet in staat zijn het bevel des Heren te overtreden door goed of kwaad te doen uit mijzelf; wat de Here spreken zal, dat zal ik spreken' (Num. 22:38; 24:13). Welnu, kan God hetgeen Hij deed voor een slechte en vijandiggezinde man, een valse profeet, ook niet doen voor zijn ware profeten, die zich blijmoedig aan Zijn wil onderwierpen? *David* sprak tot Salomo, in verband met de bouw van de tempel: 'Alles staat in een geschrift, ontvangen uit de hand des Heren, waarin Hij mij onderrichtte aangaande de gehele uitvoering van het ontwerp' (1 Kron. 28:19). Ongetwijfeld ging het om een openbaring die door een van de profeten getrouw op schrift was gesteld. *David* beschouwde het als iets dat door de hand van God geschreven was. Hij riep uit: 'De Geest des Heren spreekt door mij, zijn woord is op mijn tong' (dus niet enkel en alleen 'de goddelijke gedachte was in mijn geest') (2 Sam. 23:2).

De *psalmdichter* beschouwde de Wet, de Joodse Schrift, als de waarheid van God: 'Ik vertrouw op Uw woord ... het woord der waarheid ... Al Uw geboden zijn trouw ... Voor eeuwig, o Here, houdt Uw woord stand in de hemelen ... Uw gebod is onbegrensd. Hoe lief heb ik Uw wet ... Uw wet is waarheid ... Heel Uw woord is de waarheid' (Ps. 119:42-43, 86, 89, 96-97, 142, 160).

God beval *Jeremia* het volgende: 'Zie, ik leg mijn woorden in uw mond. Spreek tot hen al wat Ik u gebieden zal. Die mijn woord heeft, spreke mijn woord naar waarheid. Spreek ... al de woorden die Ik u gebied te spreken ... ; doe er geen woord af. Neem een boekrol en schrijf daarop al de woorden die Ik tot u gesproken heb' (Jer. 1:9, 17; 23:28; 26:2; 36:2; zie ook Jes. 6:7, 9; 51:16; Ezech. 2:7-8; 3:10-11, 17; Deut. 18:18).

Jezus Christus verklaarde met betrekking tot Zijn woorden, die voor ons bewaard zijn gebleven in het Nieuwe Testament: 'De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar Mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan' (Matth. 24:35).

Paulus omschrijft op de volgende wijze zijn eigen instelling tegenover de ganse Schrift: 'Ik vereerd den God der vaders, gelovende al hetgeen in de wet en in de profeten geschreven staat ... zonder iets anders te zeggen dan wat de profeten en Mozes gesproken hebben, dat geschieden zou' (Hand.

24:14; 26:22). Hij bevestigt nogmaals, dat al wat te voren geschreven is, tot ons onderricht werd geschreven (Rom. 15:4).

En *Johannes* zegt telkens met grote stelligheid in het laatste boek van de bijbel: 'Dit zijn de waarachtige woorden van God ... Deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Here, de God van de geesten der profeten, heeft Zijn engel gezonden om Zijn knechten te tonen hetgeen weldra geschieden moet'. (Openb. 19:9; 21:5; 22:6).

III WAAROM SPREEKT MEN OVER 'WOORDELIJKE' INSPIRATIE?

Een volledige inspiratie sterkt zich noodzakelijkerwijs uit tot de woorden. We hebben dit al gezegd (zie Deel III, hoofdstuk II): de woorden kunnen niet van de boodschap gescheiden worden. De betekenis van de goddelijke openbaring is onafscheidelijk verbonden met de uitdrukkingen van de Schrift; haar inhoud kan niet tot uitdrukking worden gebracht zonder woorden. Dus, als we niet kunnen zeggen, dat de woorden van de bijbel gegeven zijn door God, kunnen we ook niet beweren dat de bijbel geïnspireerd is, want hij bestaat uit woorden. We zullen nooit zeker zijn wat de Geest Gods in de bijbel zeggen wil, als we er niet zeker van kunnen zijn, dat de woorden van de tekst uitdrukkelijk door Hem geïnspireerd zijn.^{2g}

'De enige methode om begrippen mee te delen die wij als verstandelijke wezens bevatten kunnen, is de methode die haar doel bereikt door gelijke begrippen op te roepen bij de persoon voor wie de mededeling bestemd is. De meest universele vorm van een dergelijke communicatie is de taal. Alhoewel de taal in haar primitiefste vorm geen andere tekenen uitsluit, heeft zij zich langzamerhand beperkt tot geluiden en hun zichtbare symbolische uitdrukking in geschreven letters. Als het bericht van de menswording van Jezus en de stem van de profeet werkelijk een boodschap van God uitdrukten, dan heeft God het middel van gesproken en geschreven woorden gebruikt, het universele kenmerk van de taal, om Zijn wil aan de mens te openbaren ... Het succes van iedere communicatie hangt bovendien af van de geschiktheid van de uitdrukking. Wanneer de manier van uitdrukken gebrekkig is, is ook het begrip van de oorspronkelijke gedachte onvolkomen'.²⁹

Wat betreft de uitdrukking 'woordelijke inspiratie', zegt Hodge, dat dit voor vele theologen de opvatting van een mechanisch dictaat inhoudt. Maar, voegt hij eraan toe: 'Wij verwerpen deze opvatting even krachtig als zij. De aanhangers van de meest strikte leer van de woordelijke inspiratie willen daar volstrekt niet mee zeggen, dat de gedachten werden geïnspireerd door middel van de woorden, maar enkel dat de goddelijke invloed die wij inspiratie noemen betrekking heeft zowel op het uitdrukken van de gedachten van de bijbelschrijvers in woorden, als op deze gedachte zelf. Dientengevolge is de bijbel, die beschouwd wordt als een goddelijke openbaring welke opgetekend en in woorden uitgedrukt is, voor ons het Woord van God'.³⁰

Luisteren we tenslotte nog naar een korte samenvatting van de mening van E. Sauer: 'Wij geloven in de volledige inspiratie vanwege het nauwe verband van de gedachte met de woorden. Om een gedachte feilloos uit te drukken moet men heel zorgvuldig de woorden uitkiezen die ermee overeenkomen ... De gedachten van de mens vinden hun oorsprong in aanvankelijk onduidelijke begrippen, gewaarwordingen en opvattingen. Maar alles wat geestelijk is, moet, wil het zich tot een duidelijk begrip ontwikkelen, onder woorden gebracht worden. Een gedachte wordt pas dan een werkelijk bewuste gedachte, als uit de diepten van onderbewuste gevoelens en uit vage indrukken een woord voortkomt ... Men zou het woord kunnen beschouwen als het lichaam van de gedachte dat de geest 'zichtbaarheid' en vorm geeft. Daarom blijft, als het woord vaag is, de gedachte ook vaag en wordt alles nevelachtig en onduidelijk'.³¹

Als de gedachten geïnspireerd zijn, moeten de woorden dat dus ook zijn. Een wijziging van de woorden brengt altijd mee een meer of minder grote verandering van de gedachte. Luther heeft terecht gezegd: 'Christus heeft niet van Zijn gedachten, maar van Zijn woorden gezegd dat zij geest en leven zijn'. (Vgl. Joh. 6:63). J. A. Bengel merkt met betrekking tot de profeten op: 'Met de gedachte gaf God hun tegelijkertijd ook de woorden'. Spurgeon, de prins van de predikers, riep uit: 'Wij verdedigen elk woord van de bijbel en geloven in de woordelijke en letterlijke inspiratie van de Schrift. Wij geloven dat er geen ander soort inspiratie kan zijn. Als men ons de woorden ontnemt, gaat de juiste betekenis van de tekst verloren'.³²

Voor de mannen van de bijbel, bijvoorbeeld Jeremia, bestond hierover niet de minste twijfel, zoals we zullen zien. Had God niet tegen hem gezegd: 'Alles wat Ik u gebied zult gij spreken. Zie, Ik leg Mijn woorden in uw mond. Gij zult als Mijn mond zijn. Spreek ... al de woorden die Ik u gebied tot hen te spreken; *doe er geen woord af*. Neem een boekrol en schrijf daarop al de woorden die Ik gesproken heb ... tot op heden' (Jer. 1:7, 9; 15:19; 26:2; 36:2).

De Here liet Ezechiël symbolisch de rol van Zijn openbaring opeten. Toen sprak Hij tot hem: 'Maar als Ik tot u spreken zal, dan zal Ik uw mond (niet alleen maar 'uw gedachten' of 'uw geest') openen, en gij zult tot hen zeggen: Zo zegt de Here HERE' (Ezech. 2:9 tot 3:3, 27).

Volgens Paulus leerde de Heilige Geest Gods woordvoerders een geestelijke taal, met woorden (in het Grieks, logoi: redevoring, woorden in hun juiste volgorde, in de levendige opeenvolging der zinnen), die beantwoorden aan de bovennatuurlijke boodschap die overgebracht moet worden, de gedachte van Christus Zelf (1 Cor. 2:13,16). Daarom zien we telkens weer dat een bepaalde openbaring naar voren komt uit een bijzondere uitdrukking, of dat een schrijver zijn hele argument baseert op één enkel woord, b.v.:

Mattheus 22:32 - Exodus 3:6: Door te zeggen 'Ik ben de God van Abraham', verzekerde de Here dat de aartsvaders nog in leven waren en gelijktijd bevestigde hij daarmee het leven na de dood en de opstanding. (Zie ook Lucas 20:37-38).

Mattheus 22:45 - Psalm 110:1: Als David, geïnspireerd door de Geest van God, aan de Messias de naam Heer geeft evenals aan God, is dat, omdat hij in Hem veel meer ziet dan alleen zijn nakomeling naar het vlees. Jezus gebruikt dit als een bewijs voor Zijn godheid en brengt Zijn tegenstanders tot zwijgen.

Joh. 8:58 - Exodus 3:14: Toen Jezus uitriep 'Eer Abraham was, ben Ik', bevestigde Hij Zijn vóórbestaan en Zijn godheid, want Hij nam weer de onuitsprekelijke naam van God aan die aan Mozes geopenbaard was. Hij zei 'ben Ik' - tegen de regels van de syntaxis in (niet 'was Ik'). Hij legt dan ook de nadruk op Zijn eeuwige tegenwoordigheid, waarbij de tijd wegvalt. De Joden begrepen precies wat Hij hiermee bedoelde en wilden Hem om dit ene woord stenigen.

Joh. 10:33-36 - Psalm 82:6: De Schrift, die niet gebroken kan worden, heeft hen tot wie het woord Gods gekomen is, 'goden' genoemd (en 'zonen des Allerhoogsten'). Christus beroept zich op deze vermetele uitdrukking om te laten zien dat Hij Zelf, die uit de hemel was nedergedaald, veel meer recht had om Zich Gods Zoon te noemen.

Galaten 3:16 - Genesis 12:7: God zei tot Abraham: 'Aan uw zaad zal Ik dit land geven, niet aan uw 'zaden'. Paulus ziet in dit enkelvoud een specifieke profetie betreffende de unieke persoon van Jezus Christus, uit het geslacht van Abraham.

We zouden nog veel meer dergelijke voorbeelden kunnen geven, maar we zullen ons beperken tot een beschouwing van de manier waarop de schrijver van de brief aan de Hebreëen zijn bewijsvoring baseert op een enkel woord van de bijbel:

Hebr. 1:5-6 - Psalm 2:7; 2 Sam. 7:14: God noemt de Messias Zijn Zoon.

Hebr. 1:9 - Ps. 45:8: de herhaling van het woord *God*, gebruikt voor de Zoon en voor de Vader.

Hebr. 2:6-8 - Ps. 8:4-6: 'alle dingen hebt Gij onder Zijn voeten gelegd' (onderworpen aan den 'mensenzoon'). De schrijver herhaalt deze uitdrukking drie keer om de betekenis van deze onderwerping en de verwezenlijking daarvan in de tijd te accentueren.

Hebr. 2:11-12 - Ps. 22:23: evenzo het woord *broeders*.

Hebr. 3:7-11 - Ps. 95:8-11: de twee woorden die hier benadrukt worden zijn 'heden' en 'rust'.

Hebr. 6:13-17 - Gen. 22:16: God zei tot Abraham: 'Ik zweer bij Mijzelf', een uitdrukking die de schrijver van de brief herhaalt en uitwerkt.

Hebr. 7:3 - Gen. 14:15-20: Ook het verzwijgen in de bijbel is geïnspireerd. Het weglaten van elke aanduiding betreffende de afkomst en het geslachtsregister van Melchizédék wordt in verband gebracht met het eeuwige bestaan van de Zoon van God.

Hebr. 12:26 - Hag. 2:7: De woorden ‘nog eenmaal’ geven de zin een heel bijzondere betekenis.
enz. enz.

We kunnen als samenvatting zeggen, dat de betekenis van een schriftgedeelte vaak geheel en al afhangt van:

- een woord
- een enkelvoud of meervoud
- de tijd van een werkwoord
- de bijzonderheden van een profetie
- de nauwkeurigheid van een belofte
- het stilzwijgen van de tekst op andere punten.

Voor de vroegere profeten ging hun boodschap dikwijls hun begrip te boven. Evenwel, de Geest van Christus die op hen was, hielp hen om met verbazingwekkende nauwkeurigheid aan te kondigen: de tijd van Christus’ komst (Dan. 9:22-27), de omstandigheden van Zijn geboorte (de aanduidingen in Mattheus 1 en 2), Zijn lijden (Ps. 22; Jes. 53) en de heerlijkheid van de opgestane Heer (Ps. 21; 110).

Zij zouden zeker fouten gemaakt hebben bij zo’n nauwkeurige beschrijving, als God hen niet had geleid zelfs bij de keuze van de uitdrukkingen. Moesten zij niet van dingen spreken waar zij, noch de engelen, iets van af wisten en die voor de komende geslachten werden bewaard? En hoe zou Daniël boodschappen die hij niet begreep en die bestemd waren om verborgen en verzegeld te blijven ‘tot den eindtijd’ zonder Gods leiding in woorden hebben kunnen uitdrukken (Dan. 12:8-9)?

Evenmin kon de bewoording van de heilsbeloften aan de verbeelding van een menselijke auteur, hoe vroom ook, worden overgelaten. Neem bijvoorbeeld Johannes 5:24; iedere uitdrukking in dit vers is belangrijk: de woorden, de werkwoordstijden, de handelingen en de goddelijke verzekeringen. Jezus beantwoordt hier de allerbelangrijkste vraag, namelijk: Wat moeten wij doen om gered te worden? ‘Wie Mijn woord *hoort* (*het woord van Christus*) en *Hem* gelooft (*de Vader*), die Mij gezonden heeft / heeft eeuwig leven / en komt niet in het oordeel / want hij is overgegaan uit den dood in het leven’./

Op die wijze zijn geopenbaard:

- de voorwaarden van het heil
- de goddelijke Bewerker van het heil
- het feit dat het heil een geschenk is
- zijn actuele betekenis zijn eeuwige betekenis
- de rol van het Woord en van het geloof

Wat zouden wij aan een dergelijke uitspraak kunnen veranderen!

Laten we nog het voorbeeld van 1 Joh. 5:13 bezien. Waarop berust onze heilszekerheid?

Johannes (de lievelingsapostel van de Here)
heeft deze dingen *geschreven* (en niet alleen maar gezegd)
opdat wij *zouden weten* (niet: hopen, voelen, vermoeden)
dat wij *hebben* (nu, niet later of in de hemel)
het *eeuwige leven* (de enige reden van ons bestaan)
wij die geloven (de enige voorwaarde waaraan wij moeten voldoen om de genade te ontvangen)
in de naam van de *Zoon Gods* (de enige naam gegeven aan de mensen ...)

Welke zekerheid zouden wij hebben als we elke keer wanneer we zulke heerlijke teksten lezen ons zouden moeten afvragen: heeft de schrijver hier niet overdreven? Gaat hij de goddelijke gedachte niet te boven? Zou het niet beter zijn deze uitdrukking door een andere te vervangen? Als de bijbelse tekst werkelijk onzeker zou zijn, zouden wij dan niet met Jeremia uitroepen:

‘Gij zijt mij waarlijk als een uitdrogende beek, water waarop geen staat valt te maken’ (15:18)?

Wat een wanhoop zou zich dan van ons meester maken ten aanzien van de zogenaamd goddelijke openbaring, waar we geen ander licht hebben om ons te leiden op de weg naar de eeuwigheid! Wat

een tragedie om aan Gods Woord te twijfelen! Als we niet zouden weten waar we het kunnen vinden, als we niets anders tot onze beschikking zouden hebben dan wat brokstukken gevloeid uit de pen van feilbare schrijvers, dan zouden we werkelijk in het duister ronddolen.

Zoals E. Sauer zegt, de volledige inspiratie van de bijbel is noodzakelijk geworden door de zondeval. Als de bijbel een mengelmoes zou zijn van waarheid en vergissingen, dan zouden we zelf moeten proberen uit te vinden wat we kunnen aanvaarden omdat het een goddelijke oorsprong heeft, of wat we moeten verwerpen omdat het een toevoeging is die te wijten is aan een menselijke vergissing. Als de mens niet van boven een duidelijk criterium ontvangt, hoe kan zijn geest dan onderscheid maken tussen wat goddelijk en wat menselijk is? Hoe zouden wij de vermetelheid kunnen hebben het boek van God te analyseren of zelfs het te ontleden, meestal op de basis van indrukken, subjectieve gevoelens of onvoldoende kennis van de geschiedenis?

Wat de gevallen mens denkt over God, is voor het grootste gedeelte foutief en in het algemeen onbetrouwbaar; het is slechts 'religie'. De mens moet integendeel uitvinden wat de Allerhoogste over hem denkt, en wat Hij getuigt over Zichzelf en over Zijn verlossingsplan. De objectieve, wezenlijke waarheid is een Persoon, niet een boek. Jezus Christus, mens geworden, gekruisigd en opgestaan, is de waarheid en het licht en de bron van alle kennis. Om Hem te openbaren aan mensen, en door middel van mensen met een verduisterd verstand, was een bovennatuurlijke inspiratie vereist die volledig toereikend en betrouwbaar was. Net zo goed als wij *genade* nodig hebben vanwege onze morele onbekwaamheid, hebben we *inspiratie* nodig vanwege onze intellectuele en geestelijke onkunde.³³

HOOFDSTUK IV

Is de bijbel het Woord van God ?

De evangelische christenen hebben altijd de beide uitdrukkingen 'de bijbel' en 'Gods Woord' door elkaar gebruikt. Daarentegen beweert een bepaalde stroming in de theologie, in de bijbel slechts de ervaringen te vinden van mensen die God zochten en die in hun zoeken min of meer geslaagd zijn, wat hun soms een zekere superioriteit geeft boven andere godsdienstige grootmeesters. Maar, zij zijn verre van onfeilbaar, en men kan hoogstens zeggen, dat de bijbel het Woord van God *bevat*, maar *niet is*. Volgens een andere leuze die erg in de mode is, '*is er slechts één enkel Woord van God, Jezus Christus*'.

Een groot theoloog drukte zich nog weer heel anders uit. De mens kan niet de oneindige God gaan zoeken, die in Zijn bovenzinnelijkheid de Geheel Andere is. De Almachtige God is integendeel naar de mens gekomen, in Jezus Christus. Toch hebben alleen de profeten en de apostelen deze openbaring werkelijk waargenomen. Zij hebben hun indrukken voor ons opgeschreven, en hun getuigenis (alhoewel menselijk en feilbaar) is toch verheven boven dat van alle andere schrijvers, ook al zijn het christenen. Niettemin is dit getuigenis, in de bijbelse tekst, slechts een 'echo' van de openbaring; het kan niet de openbaring zelf zijn. Hoe moeilijk het ook mag zijn dit toe te geven, deze foutieve en onzekere tekst '*wordt*' het Woord van God voor mij, op het ogenblik waarop de Here mij daarin ontmoet en Zich tot mij richt, hier en nu.

Wie heeft gelijk, en - bovenal - wat zegt de bijbel over dit onderwerp? - Wij, die het weloverwogen voor de openbaring opnemen, hebben wij bijbelse en geestelijke redenen om te geloven dat de bijbel werkelijk het Woord van God is?

I DE BIJBEL BEVESTIGT VOORTDUREND DAT HIJ HET WOORD VAN GOD IS.

Wij hebben reeds het feit vermeld, dat het Oude Testament 3.808 keer in verschillende uitdrukkingen verklaart dat het de uitdrukkelijke woorden van God weergeeft.

Hier volgen enkele bijzonder treffende voorbeelden daarvan:

De *Pentateuch* verzekert dit 420 keer, bijvoorbeeld in de volgende bewoordingen: 'En de Here zeide tot Mozes: Schrijf dit ter gedachtenis in een boek. Dit zijn de woorden die gij tot de Israëlieten spreken zult. En Mozes ... legde hun al deze woorden, die de Here hem geboden had, voor. Toen sprak God al deze woorden. En Mozes schreef al de woorden des Heren op. En hij nam het boek

des verbonds en las het voor de oren van het volk en zij zeiden: Alles wat de Here gesproken heeft, zullen wij doen en daarnaar zullen wij horen. En de Here zeide tot Mozes: Schrijf u deze woorden op, want op grond van deze woorden heb Ik met u en met Israël een verbond gesloten” (Exodus 17:14; 19:6-7; 20:1; 24:4; 34:27).

Ezra bracht een opwekking teweeg toen hij het volk, na hun terugkeer uit Babel, weer de wet in acht deed nemen. ‘En tot mij kwamen samen allen die beefden voor de woorden van den God van Israël. Laat ons dan nu een verbond sluiten met onze God ... en laat er gehandeld worden volgens de wet” (Ezra 9:4; 10:3).

Nehemia bevestigde het feit, dat deze opwekking gekenmerkt werd door het openbare voorlezen en de praktische toepassing van het ‘boek der wet van de Here hun God’. De Schrift oefende een dergelijke invloed uit, omdat men daarin het woord van de driemaal heilige God Zelf zag. ‘Op den berg Sinai zijt Gij nedergedaald en hebt met hen gesproken uit den hemel, en hun rechtvaardige verordeningen, betrouwbare wetten, goede inzettingen en geboden gegeven. Ook hebt Gij hun geboden, inzettingen en een wet gegeven door den dienst van Uw knecht Mozes’ (Neh. 8:1-8; 9:13-14).

De *psalmdichter* noemt in Psalm 119 de Schrift vierentwintig keer ‘het Woord (of de Woorden) van de Here’. Hij vermeldt dit 175 keer in tien verschillende uitdrukkingen en houdt niet op de lof te verheffen van het Woord in de volgende zinnen: ‘Uw woord is geheel gelouterd. Uw wet is waarheid. Gij zult mij Uw inzettingen leren. Mijn tong zal Uw woord bezingen’ (vv. 140, 142, 171-172).

De *profeten* stellen op een bijzonder nadrukkelijke manier hun geschreven boodschap gelijk met het Woord van God. Zij houden niet op te herhalen: ‘Zo spreekt de Here. Hoort het Woord des Heren. De Here sprak tot mij deze woorden. De mond des Heren heeft gesproken’ enz. We vinden dergelijke uitdrukkingen 120 keer in Jesaja, 430 keer in Jeremia, 329 keer in Ezechiël, 53 keer in Amos, 27 keer in Haggai (in 38 verzen) en 53 keer in Zacharia, enz.

Het zou een ernstig ethisch probleem opwerpen als men uitspraken die zo’n groot aantal keren herhaald worden, in twijfel zou trekken. Het is een onbetwistbaar feit, dat de bijbel ons de hoogste en zuiverste zedenleer biedt. Zijn herhaalde bewering - niet honderden, maar duizenden keren - dat hij het Woord van God is, is óf waar, óf niet waar. Als het niet waar is, hoe kan dan de allerhoogste moraal zijn ontstaan uit een web van leugens? Water stijgt niet hoger dan de bron en de leugen kan geen waarheid voortbrengen. Wat ons betreft, wij zijn er volkomen van overtuigd dat de bijbel precies is wat hij beweert te zijn.

II CHRISTUS EN DE APOSTELN BEVESTIGEN HET GETUIGENIS VAN HET OUDE TESTAMENT

Dit onderwerp zullen wij later in twee hoofdstukken nader bezien (zie Deel IV, Hoofdstuk I, par. III en Hoofdstuk II).

We beperken ons hier tot de volgende opmerkingen:

1. Enerzijds gebruiken de schrijvers van het Nieuwe Testament de woorden ‘God zegt’ als het in feite de Schrift is die spreekt. Anderzijds betekent de uitdrukking ‘de Schrift zegt’ in werkelijkheid voor hen ‘God zegt’. In beide gevallen is het verband tussen God en de Schrift zodanig, dat aan beide hetzelfde directe gezag wordt toegekend. De uitdrukkingen ‘er staat geschreven’, ‘de Schrift zegt’, en ‘God zegt’ zijn daarom synoniem.

2. ‘De Schrift, die tevoren zag, dat God de heidenen uit geloof rechtvaardigt, heeft tevoren aan Abraham het evangelie verkondigd: In u zullen alle volken gezegend worden’ (Gal. 3:8; Gen. 12:1-3).

‘Want het schriftwoord zegt tot Farao: Daartoe heb Ik u doen opstaan’ (Rom. 9:17; Exodus 9:16). In werkelijkheid bestond de Schrift nog helemaal niet toen God Zelf deze woorden richtte tot Abraham en Farao. Een dergelijke wijze van uitdrukken is alleen maar mogelijk door een volledige gelijkstelling van het geïnspireerde woord en van God die het uitspreekt. Zodoende wordt het heel normaal om ergens ‘de Schrift zegt’ te zien staan met de betekenis ‘God zegt in de Schrift’.

3. Jezus zei tot de Farizeeën: ‘God heeft gezegd: Eer uw vader en uw moeder en: Wie vader of moeder vervloekt, zal den dood sterven. Maar gij ... hebt het woord Gods van kracht beroofd terwille van uw overlevering’ (Matth. 15:4-6). Zo legt Christus de twee teksten Exodus 20:12 en 21:17 God in de mond. Een andere keer vroeg Hij: ‘Hebt gij niet gelezen, dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw heeft gemaakt? *En Hij zeide:* ... Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten’ (Matth. 19:4-5). Welnu, dit laatste woord is eenvoudig de tekst van Gen. 2:24.

4. De eerste discipelen drukten zich op dezelfde manier uit: ‘Gij, Here, zijt het, die ... door den Heiligen Geest bij monde van onze vader David, Uw knecht, gezegd hebt: Waarom hebben de heidenen gewoed?’ (Hand. 4:24-25). Op dezelfde manier wordt de zin in Psalm 2:1 toegeschreven aan God Zelf. Hand. 13:34-35 legt ook de uitspraak van Jesaja 55:3 samen met die van Psalm 16:10 in Zijn mond. (Vergelijk ook Hebr. 1:5 en Psalm 2:7; Hebr. 1:6 en Ps. 97:7; Hebr. 1:7 en Ps. 104: 4; Hebr. 1:8 en Ps. 45 :7-8; Hebr. 1:10 en Ps. 102: 25-28, enz.).

Deze laatste twee reeksen schriftgedeelten bewijzen, dat met betrekking tot de vraag die ons bezig houdt, Christus en de apostelen de Schrift en de God die tot ons spreekt, volledig gelijkstellen.³⁴

III. OOK DE PREDIKING VAN CHRISTUS EN VAN DE APOSTELEN WERD ‘HET WOORD VAN GOD’ GENOEMD

Lucas zegt van Jezus: ‘De schare drong op Hem aan en hoorde naar het woord Gods’ (Luc. 5:1). Wat Paulus betreft, hij schreef aan de Thessalonicenzen: ‘Toen gij het gepredikte woord Gods van ons hebt ontvangen, hebt gij het aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een woord van God, dat ook werkzaam is in u, die gelooft’ (1 Thess. 2:13).

Het boek der Handelingen bevestigt dit volledig:

‘Samaria had het woord Gods aanvaard’ (8:14)

‘De heidenen hadden het woord Gods ook aangenomen’ (11:1)

‘En het woord des Heren wies en verbreidde zich’ (12:24)

‘De landvoogd ... begeerde het woord Gods te horen’ (13:7).

‘Bijna de gehele stad kwam bijeen om het woord Gods te horen’ (v. 44, 46, 48, 49).

‘...en verkondigden het woord des Heren’ (15:35, 36. Zie ook 17:13; 18:11; 19:20).

Paulus drukt dezelfde gedachte in deze bewoordingen uit: ‘Wij danken God ... om de hoop ... in de prediking der waarheid, het evangelie, dat tot u gekomen is ... Immers, in de gehele wereld draagt het vrucht en wast het op, zoals ook bij u, sedert den dag, dat gij het gehoord hebt en de genade Gods in waarheid hebt leren kennen. (Col. 1:3-6). ‘Zo is dan het geloof uit het horen, en het horen door het woord van Christus’ (Rom. 10:17).

Als de prediking van de apostelen dus ‘het woord van God’ werd genoemd, ondanks alles wat daarin louter betrekking had op de toenmalige tijden en omstandigheden, hoeveel te meer verdienen hun geschriften dan een dergelijke benaming! Deze geschriften, die met de grootste zorg zijn samengesteld en geïnspireerd tot in de keuze van de woorden toe (1 Cor. 2:13), zijn de definitieve gestalte van de hoogste openbaringen van het Nieuwe Verbond, en vormen de basis voor het geloof en de boodschap van de Kerk van alle tijden.

Laten we hieraan toevoegen, dat onder dit perspectief gezien elke getrouwe verkondiging van het evangelie het Woord van God bekend maakt. Schreef Petrus niet: ‘Spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God’ (1 Petr. 4:11)? Terwijl Paulus op zijn beurt verklaarde: Wij hebben verworpen ... het woord Gods te vervalsen, maar wij brengen de waarheid aan het licht en zijn zo bij elk menselijk geweten onze eigen aanbeveling voor het oog van God (2 Cor. 4:2). ‘Wij hebben u, in onzen God vrijmoedig, het evangelie Gods gebracht ... Want ons vermanen komt niet voort uit dwaling, noch uit onzuivere bedoeling; het gaat ook niet met list gepaard. Integendeel, daar God ons waardig heeft gekeurd om ons het evangelie toe te vertrouwen, spreken wij ... Wij hebben u het evangelie van God gepredikt’ (1 Thess. 2:2-4, 9).

Dat is precies wat elke prediker vandaag nodig heeft: getrouw en met gezag te spreken, in de zekerheid dat hij de woorden van God verkondigt. Als men kan verzekeren ‘God zegt’, dan maakt dit een andere indruk dan wanneer men een aarzelend en duister woord van mensen naar voren brengt.

IV BIJ HET OPSTELLEN VAN HET NIEUWE TESTAMENT WAREN DE APOSTELN ZICHER TEN VOLLE VAN BEWUST DAT ZIJ 'HET WOORD VAN GOD' SCHREVEN.

Paulus verklaart in zijn brief aan de Corinthiërs dat niet hij, maar de Here Zelf bepaalde dingen beveelt betreffende het huwelijk (1 Cor. 7:10). Op een andere plaats kan de apostel zeggen 'Ik heb bij overlevering van den Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb' (11:23).

En elders: 'Want dit zeggen wij u met een woord des Heren...' (1 Thess. 4:15).

V HET IS DUS ONJUIST TE ZEGGEN DAT ALLEEN JEZUS CHRISTUS HET WOORD VAN GOD IS.

Een dergelijke uitdrukking verwacht verscheidene bijbelse begrippen. *Christus* is inderdaad het Woord van God bij uitstek: het goddelijke, eeuwige en scheppende Woord dat vlees is geworden om ons de volle wonderbare genade van de Vader te openbaren (Joh. 1:1-3, 14-16). Zijn naam alleen al is het Woord van God (Openb. 19:13). Hij is hier op aarde de volmaakte uitdrukking van het goddelijk wezen, de openbaring zelf van Hem die Zich tot ons heeft neergebogen. Als Jezus spreekt, spreekt God, Zijn woord is geest en leven en brengt in zichzelf heil en waarheid. Het is niet minder waar, zoals we zojuist hebben gezien, dat *de Schrift* ook het Woord is, ofschoon in een meer beperkte zin; en dat *de prediking* van de apostelen, - de bevrijdende boodschap die zij verkondigden - ook waarlijk het woord van God is.

Het bovenstaande is des te meer waar in het licht van het feit dat het grote thema van de Schrift en van de prediking nog altijd is en steeds zal zijn, Jezus Christus.

VI HET EEUWIGE WOORD VAN GOD WORDT ONS IN HET EVANGELIE VERKONDIGD.

Dit is wat de apostel Petrus stellig verzekert: 'Als wedergeboren ... uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende woord van God ... Het woord des Heren blijft in der eeuwigheid. Dit nu is het woord, dat u als evangelie verkondigd is'. (1 Petr. 1:23, 25; zie ook Col. 1:3-6, reeds geciteerd).

VII DE BIJBEL IS NOG STEEDS HET ALTIJD ACTUELE WOORD VAN GOD.

Voor Christus en de apostelen was de bijbel niet alleen maar geïnspireerd in het verleden, maar God spreekt daarin ook nu nog rechtstreeks tot ons.

Heel vaak (41 keer, volgens R. Nicole,³¹ worden citaten uit het Oude Testament ingeleid door een werkwoord in de tegenwoordige tijd, zoals 'Hij zegt', in plaats van 'Hij heeft gezegd': 'Hoe kan David Hem dan door den Geest Zijn Here noemen, als hij zegt...' (Matth. 22:43).

'Deze (de Schriften) *zijn* het, welke van Mij getuigen' (Joh. 5:39). 'Want David *zegt* van Hem: 'Ik zag den Here te allen tijde voor mij' (Hand. 2:25).

'Zoals de profeet *zegt*: de hemel is mij ten troon' (7:48-49). 'Want wat *zegt* het schriftwoord?' (Rom. 4:3).

'Gelijk Hij ook bij Hosea *zegt*' (Rom. 9:25).

'Immers het schriftwoord *zegt*...' (Rom. 10:11).

'Daarom, gelijk de Heilige Geest *zegt*: Heden ... zolang men nog van een heden kan spreken ... Hij (God) stelt wederom een dag vast, heden, als Hij door David spreekt...' (Hebr. 3:7, 13; 4:7).

Daarom is het volkomen begrijpelijk, dat de schrijver van de brief aan de Hebreeën, na deze Schriftgedeelten te hebben uitgelegd, plechtig uitroept: 'Ziet dan toe, dat gij Hem, die spreekt, niet afwijst'. (12:25). De woorden die Hij op aarde gesproken heeft, zijn inderdaad 'levende woorden' (Hand. 7:38), een woord dat altijd 'levend is en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard' (Hebr. 4:12). De openbaringen die eens werden uitgesproken hebben niets van hun doeltreffendheid verloren, zij zijn nog altijd bezielend door de goddelijke stem die hier en nu tot onze harten doordringt.

In andere gevallen duiden de voornaamwoorden (wij, u, enz.) de persoon of de personen aan tot wie de tekst in het bijzonder is gericht. 'Hebt gij niet gelezen, wat door God tot u gesproken is, toen Hij zeide: Ik ben de God van Abraham, en de God van Isaäk, en de God van Jakob?' (Matth. 22:31-32). Evenals God dit tot Mozes sprak, spreekt Hij dit vandaag nog steeds tot ons.

‘Huichelaars, terecht heeft Jesaja over u geprofeteerd, zeggende: Dit volk eert Mij met de lippen’ (Matth. 15:7).

‘In de wet van Mozes staat geschreven: Gij zult een dorsende os niet muilbanden ... Bemoeit God Zich soms met de ossen? Of zegt Hij dit in elk geval om *onzentwil*?’ (1 Cor. 9:9-10).

‘En ook de Heilige Geest geeft ons daarvan getuigenis, want nadat Hij gezegd had ... zegt de He-re...’ (Hebr. 10:15-16).

‘En gij hebt de vermaning vergeten, die tot u als tot zonen spreekt: Mijn zoon, acht de tuchtiging des Heren niet gering’ (12:5-6).

‘Dit (Jezus) is de steen, door u, de bouwlieden, versmaad’ (Hand. 4

11; terwijl Psalm 118:22 zegt ‘dien de bouwlieden versmaad hebben’). ‘Zie, nu wenden wij ons tot de heidenen. Want zo heeft *ons* de Here geboden: Ik heb u gesteld tot een licht der heidenen’ (Hand. 13 :46-47). Deze actualiteit van de geschreven openbaring van God wordt onderstreept door de uitspraken van de apostel Paulus: ‘Echter niet om zijnentwil (Abraham) alleen werd geschreven: het werd hem toegerekend, maar ook om *onzentwil*’ (Rom. 4:23-24). ‘Al wat namelijk te voren geschreven is, werd tot *ons* onderricht geschreven’ (15:4). ‘Dit ... werd opgetekend ter waarschuwing voor *ons*, over wie het einde der eeuwen gekomen is’ (1 Cor. 10:11).

VIII CONCLUSIE

Uit het voorgaande volgt de zekerheid dat de Bijbel werkelijk ook nu nog het Woord van God is. Doordat de schrijvers van Gods Woord ons een eeuwig levende boodschap brengen, zijn zij in zekere zin onze tijdgenoten. Zij richten zich elke dag tot ons en wij willen van harte met hen de weg van God gaan.

Als ons geloof slechts zou berusten op een levenloos boek, een getuige van een groots verleden, dan zouden we erg wettisch zijn, als slaven gebonden aan een dode brief. Maar uit het geïnspireerde Boek stroomt een overstelpende, bezielende kracht van oordeel, leven en opstanding. Het is de moeite waard hier tenslotte de getuigenissen te citeren van twee hedendaagse theologen die bekend zijn om hun onvoorwaardelijke trouw aan de bijbel, het Woord van God.

Dr. James I. Packer, een Anglicaans theoloog, schrijft: ‘De bijbelse opvatting van de Schrift is, dat het èèn bepaalde, hoewel veelvormig samengestelde, door God gegeven boodschap is, die op schrift is gesteld in woorden die door God gegeven zijn; een boodschap die God heeft uitgesproken en die Hij nog steeds uitspreekt. Naar analogie van het bijbelse gebruik is het daarom gerechtvaardigd, de Schrift het geschreven ‘Woord van God’ te noemen. Dientengevolge, als we de bijbel niet slechts beschouwen als een hoeveelheid bedrukt papier, maar als een geschreven document dat een boodschap brengt; en als we dit geïnspireerde boek als een letterkundig product zien, een weergave van gedachten in woorden, ... welnu dan zal het juist zijn de bijbel (of de Heilige Schrift) het Woord van God te noemen, en te bevestigen dat hetgeen hij zegt, door God gesproken wordt’.

‘Als we, aan de andere kant, de bijbel eenvoudigweg zien als een gedrukt boek dan is het niet verkeerd te zeggen, dat de bijbel het Woord van God *bevat*, in dezelfde zin waarin elk ander boek de uitspraken van de schrijver *bevat*. Deze termen zouden echter dubbelzinnig zijn, aangezien de vrijzinnige theologen gewoon zijn deze uitdrukking te gebruiken om te insinueren, dat -een deel van de inhoud van de bijbel niet het Woord van God is. Daarom kan men beter deze uitdrukkingwijze vermijden, die de schijn wekt, dat men er een dergelijke onbijbelse opvatting op na zou houden’.³⁶

Professor Edward J. Young schrijft: ‘Het woord is eenvoudig het voertuig waardoor de gedachte van de ene geest op de andere wordt overgebracht. En wanneer we dan van het Woord van God spreken, bezigen we een uitdrukking om de middelen aan te duiden welke God gebruikt om ons de gedachten van Zijn hart mee te delen. God heeft tot ons gesproken, opdat we zouden weten wat Hij van ons verwacht: door middel van woorden heeft Hij Zijn wil geopenbaard. Elk woord dat Hij heeft uitgesproken is, omdat het uit Zijn mond is gekomen, waar en betrouwbaar ... Degenen, die God verwekt heeft om Zijn waarheid aan het volk te brengen, waren door Hem geïnspireerd. De Heer zegt van de profeet: ‘Ik zal mijn woorden in zijn mond leggen, en hij zal alles tot hen zeggen,

wat Ik hem gebied' (Deut. 18:18).³⁷ De bladzijden die het resultaat zijn van zulk een inspiratie worden 'de heilige Schriften' en de 'woorden Gods' genoemd (Rom. 1:2; 3:2).

De brief aan de Hebreëën geeft ons een ernstige waarschuwing: 'Ziet dan toe, dat gij Hem, die spreekt, niet afwijst. Want als genen niet ontkomen zijn, toen zij Hem afwezen, die Zijn godsspraak op aarde deed horen, hoeveel te meer wij, als wij ons afwenden van Hem, die uit de hemelen (spreekt)'. (12:25). Het was op de berg Sinai dat God Zijn woorden sprak met een stem die de berg deed beven (Exodus 19:18-19; Hand. 7:38). Zij die de wet ongehoorzaam waren, werden getroffen door Zijn oordeel. God spreekt nu vanuit de hemel, zoals Hij dat beloofd heeft in Haggai 2:6. Hij is tot ons neergedaald in de persoon van Zijn Zoon en daarom richten de verheven openbaringen van het nieuwe verbond zich met des te meer klem tot ons. God spreekt daarin rechtstreeks tot ons; laten we daarom oppassen dat we niet weigeren Zijn levende woorden te horen!

HOOFDSTUK V

De inspiratie van het Nieuwe Testament

Christus en de apostelen bevestigen voortdurend de volledige inspiratie van wat voor hen de Schrift was, namelijk het Oude Testament. Maar wat kan gezegd worden betreffende de inspiratie van het Nieuwe Testament?

I DE GODDELIJKE OORSPRONG VAN DE WOORDEN VAN JEZUS CHRISTUS

Jesus is het eeuwige Woord dat vlees geworden is om ons in menselijke taal de ganse boodschap van God te brengen. Hij is de beloofde Messias, in wiens mond de Here Zijn eigen woorden heeft gelegd (Deut. 18:18). Zijn mond (d.w.z. Zijn boodschap), is als een scherp zwaard. (Jes. 49:2). Uit Zijn mond kwam een tweesnijdend scherp zwaard (Openb. 1:16; vgl. 19:15, 21). Hij is Zelf de waarheid en het eeuwige leven (Joh. 14:6; 1 Joh. 5:20). Bovendien kan Hij zeggen: 'Ik spreek dit, gelijk de Vader Mij geleerd heeft' (Joh. 8:28).

'Wat Ik van Hem gehoord heb, dat spreek Ik tot de wereld' (v. 26).

'De Vader ... heeft Zelf mij een gebod gegeven, wat Ik zeggen en spreken moet ... Wat Ik dan spreek, spreek Ik zó, als de Vader Mij gezegd heeft'. (12:49-50; vgl. 14:10).

Aan het einde van Zijn werk op aarde, zegt Jesus tot Zijn Vader: 'De woorden, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven...'

'Uw woord is de waarheid...' (17:8, 14, 17).

'Ik heb hun Uw woord gegeven...'

Daarom verzekert Christus met nadruk: 'De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar Mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan!' (Matth. 24:35). Wie Mij verwerpt, en Mijn woorden niet aanneemt, heeft een, die hem oordeelt: het Woord, dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen ten jongsten dage'. (Joh. 12:48).

Wat ons betreft, wij kunnen slechts met de discipelen zeggen: 'Here, tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden van eeuwig leven' (6:68).

II JEZUS BELOOFT DE SCHRIJVERS VAN HET NIEUWE TESTAMENT DE GODDELIJKE INSPIRATIE

We hebben al gezien dat de openbaringen van God aan de profeten verloren zouden zijn gegaan, als ze niet aan ons waren overgebracht in een geïnspireerd Boek. Hetzelfde geldt voor de leer van Christus - en des te meer, omdat Hij ons geen eigenhandig geschreven document heeft nagelaten. Maar Hij verzuimde niet, toen Hij heenging van Zijn apostelen, hun alle bovennatuurlijke hulp te beloven die zij nodig zouden hebben voor het op schrift stellen van het Nieuwe Testament. In de beroemde schriftgedeelten van Johannes 14:26; 15:26-27 en 16:12-15, geeft Hij de verschillende fasen van het Nieuwe Testament aan:

De Evangelien: 'De Heilige Geest zal u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb;

De Handelingen der Apostelen: ‘Deze zal van Mij getuigen; en gij moet ook getuigen’ (vgl. Hand. 1:8);

De Brieven: ‘De Geest der waarheid ... zal u den weg wijzen tot de volle waarheid; want Hij zal niet uit zichzelf spreken ... Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen en het u verkondigen ... Hij zal u alles leren’.

De Openbaring: ‘De toekomst zal Hij u verkondigen...’

Het is duidelijk dat niemand anders dan de Heilige Geest de vier evangelisten kon bijstaan in hun overstelpend zware taak om het wezenlijke van het leven van Christus te verhalen, precies Zijn woorden weer te geven, de gebeurtenissen uit te kiezen die het belangrijkste waren voor het begrip van de komende eeuwen, talrijke bijzonderheden achterwege te laten (Joh. 20:30; 21:25) en om feiten te verhalen waar niemand van kon getuigen (zoals de verzoeking in de woestijn). Bovendien moesten de vier verhalen overeenstemmen en elkaar aanvullen, waarbij Mattheus ons de Messias-Koning, Marcus de Dienstknecht van de Here, Lucas de Zoon des mensen en Johannes het Woord en de Zoon van God toont:38

Wat betreft de rest van het Nieuwe Testament, het is duidelijk, dat de apostelen nooit uit zichzelf in staat zouden zijn geweest de verborgen wijsheid Gods te prediken (1 Cor. 2:7), het geheimenis van Christus te ontsluiten dat zelfs niet aan engelen is bekend geworden (Efz. 3

3-11), de verhevenheid van het nieuwe verbond te loven (Hebr. 5:11; 8:6), of de toekomstige en de eeuwige dingen te openbaren (Openb.)

Laten we tot besluit van dit gedeelte de volgende beloften aanhalen, die, ofschoon ze niet in de eerste plaats betrekking hebben op de teboekstelling van de Schrift er niettemin toch op toegepast kunnen worden.

‘Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u ... Ontvangt de Heilige Geest’ (Joh. 20:21-22).

‘Gij zult kracht ontvangen ... de Heilige Geest ... en gij zult mijn getuigen zijn’ (Hand. 1:8). Het was duidelijk, dat dit getuigenis niet alleen door het woord, maar ook door de pen gebracht moest worden! ‘Wie naar u hoort, hoort naar Mij’ (Lucas 10:16).

‘Het zal u in die ure gegeven worden wat gij spreken moet; want gij zijt het niet, die spreekt, doch het is de Geest uws Vaders, die in u spreekt’ (Matth. 10:19-20).

‘Want Ik zal u mond en wijsheid geven, welke al uw tegenstanders niet zullen kunnen weerstaan of weerleggen’ (Lucas 21:15).

Deze laatste twee teksten spreken over het getuigenis van de discipelen als zij zouden verschijnen voor de leiders van deze vijandiggezinde wereld. Als hun in dergelijke omstandigheden de hulp van de Geest wordt beloofd, is er dan niet des te meer reden aan te nemen dat deze belofte ook geldt voor de verkondiging van de boodschap van eeuwig leven aan de hele verloren mensheid?

III DE INSPIRATIE VAN DE APOSTEL PAULUS

1. *Paulus was een waar apostel, een getuige van de opgestane Christus.*

‘Ben ik geen apostel? Heb ik niet Jezus, onzen Here, gezien’ (1 Cor. 9:1). ‘In geen enkel opzicht heb ik ondergedaan voor de onvergelykelijke apostelen ... De tekenen van een apostel zijn bij u verricht’ (2 Cor. 12:11-12). Hij is inderdaad ‘een apostel, niet vanwege mensen, noch door een mens, maar door Jezus Christus, en God, den Vader’ (Gal. 1:1).

2. *Paulus ontving rechtstreekse en unieke openbaringen.* De Here had hem dit door Ananias bij zijn bekering aangekondigd: ‘De God onzer vaders heeft u voorbestemd om Zijn wil te leren kennen en den Rechtvaardige te zien en een stem uit Zijn mond te horen; want gij moet getuige voor Hem zijn’ (Hand. 22:14-15). Zodoende kon de apostel zeggen: ‘Het evangelie, hetwelk door mij verkondigd is, ... is niet naar den mens. Want ik heb het ook niet van een mens ontvangen of geleerd, maar door openbaring van Jezus Christus ... Het heeft Hem, die mij van de schoot mijner moeder aan afgezonderd heeft, behaagd ... Zijn Zoon in mij te openbaren’ (Gal. 1:11-12; 15-16).

‘Door openbaring is mij het geheimenis ... van Christus ... bekend gemaakt ... Mij, verreweg de geringste van alle heiligen, is deze genade te beurt gevallen, aan de heidenen de onnaspeurlijke rijkdom van Christus te verkondigen’ (Efz. 3:3-4, 8). Dit geheimenis is nu door de Geest geopenbaard aan de heiligen, zijn apostelen en profeten’ (v. 5; N.B.: Paulus bevestigt hier tegelijkertijd dat de andere schrijvers van het Nieuwe Testament ook geïnspireerd waren).

Ergens anders aarzelt hij niet te zeggen: ‘Zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb. Want vóór alle dingen heb ik u overgegeven, hetgeen ik zelf ontvangen heb. Dit zeggen wij u met een woord des Heren’. (1 Cor. 11:23; 15:3; 1 Thess. 4:15). ‘De Geest zegt nadrukkelijk, dat in latere tijden sommigen zullen afvallen van het geloof’ (1 Tim. 4:1).

3. God verleent de apostel de bekwaamheid om getrouw aan de kerk openbaringen over te brengen die hij ontvangen had.

Paulus schreef betreffende de goddelijke waarheden die hij van boven had ontvangen: ‘Hiervan spreken wij dan ook met woorden, die niet door menselijke wijsheid, maar door de Geest geleerd zijn, zodat wij het geestelijke met het geestelijke vergelijken ... Maar wij hebben de zin van Christus’ (1 Cor. 2:13, 16). Zodoende kon hij met volle verzekerdheid bevestigen: ‘Want wij zijn niet als zovelen, die winst maken uit het woord van God, maar wij spreken in Christus uit zuivere bedoelingen, ja, op gezag van God en voor Gods aangezicht ... wij vervalsen het woord Gods niet, maar wij ... brengen de waarheid aan het licht’ (2 Cor. 2:17; 4:2). ‘Want ons vermanen komt niet voort uit dwaling, ... het gaat ook niet met list gepaard. Daar God ons waardig heeft gekeurd om ons het evangelie toe te vertrouwen, spreken wij ... om Gode te behagen ... die onze harten keurt’ (1 Thess. 2:3-4). ‘Krachtens de bediening, die mij is toevertrouwd, om onder u het woord van God tot zijn volle recht te doen komen, het geheimenis, dat eeuwen en geslachten lang verborgen is geweest, maar thans geopenbaard aan Zijn heiligen’ (Col. 1:25-26).

‘God, die niet liegt, ... heeft te zijner tijd zijn woord openbaar gemaakt in de verkondiging, die mij is toevertrouwd in opdracht van God, onzen Heiland’ (Titus 1:2-3).

Er is dus overeenstemming tussen de goddelijke openbaring en de boodschap van de apostel, die terecht van *zijn* evangelie kon spreken: God ‘is bij machte u te versterken - naar mijn evangelie en de prediking van Jezus Christus, naar de openbaring van het geheimenis, eeuwenlang verzwegen, maar thans geopenbaard en door profetische geschriften volgens bevel van de eeuwige God tot bewerking van gehoorzaamheid des geloofs bekend gemaakt onder alle volken’ (Rom. 16:25-26).

Want dit evangelie van Paulus is het enige ware evangelie. Als een engel uit de hemel of Paulus zelf het zou verdraaien door iets anders te prediken, hij zij vervloekt! (vgl. Gal. 1:8-9).

4. Paulus is van mening dat zijn boodschap goddelijk gezag draagt. Hij zegt tot de Corinthiërs: ‘Indien iemand meent een profeet of een geestelijk mens te zijn, laat hij dan wel weten, dat hetgeen ik u schrijf, een gebod des Heren is. Zo schrijf ik het in alle gemeenten voor. Ik meen ook den Geest Gods te hebben. Maar, indien het er iemand om te doen is gelijk te hebben, wij hebben zulk een gewoonte niet, en evenmin de gemeenten Gods’ (1 Cor. 14:37; 7:10, 17, 40; 11:16).

Tot de Thessalonicenzen richt Paulus de volgende woorden; ‘Toen gij het gepredikte woord Gods van ons hebt ontvangen, hebt gij het aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een woord van God’ (1 Thess. 2:13). Daarom, ‘wie dit verwerpt, verwerpt niet een mens, maar God’ (4:8). ‘Als iemand niet luistert naar wat wij door onze brief zeggen, tekent hem, en gaat niet met hem om, opdat hij beschaamd worde’ (2 Thess. 3:14).

De openbaringen die door Paulus zijn overgebracht zijn inderdaad onmisbaar voor het leven van de kerk: ‘Ik bezweer u bij den Here, dat deze brief aan alle broeders voorgelezen worde (1 Thess. 5:27). ‘Zo dan, broeders, staat vast en houdt u aan de overleveringen, die u door ons, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, geleerd zijn’ (2 Thess. 2:15).

In al zijn betrekkingen met de Thessalonicenzen, stelt de apostel duidelijk dat zijn inspiratie exclusief is en toereikend. Wat hij hun had gezegd in zijn eerste brief kon niet tegengesproken worden ‘hetzij door een geestesuiting, hetzij door een prediking, hetzij door een brief, die van ons afkomstig zou zijn’ (2:2).

5. Tijdens het leven van Paulus werden zijn brieven in dezelfde categorie geplaatst als de Heilige Schrift.

Petrus drukte de mening van de eerste kerk hierover uit: 'Onze geliefde broeder Paulus heeft u naar de hem gegeven wijsheid geschreven, evenals in alle brieven ... Daarin is een en ander moeilijk te verstaan, wat de onkundige en onstandvastige lieden tot hun eigen verderf verdraaien, *evenals trouwens de overige Schriften*'. (2 Petrus 3:15-16).

Het is opmerkelijk, dat hetgeen van het Nieuwe Testament al geschreven was voor Paulus gezag had. In 1 Timotheus 5:18 verwijst hij met de uitdrukking 'De Schrift zegt', zowel naar Deuteronomium 25:4 ('Gij zult een dorsende os niet muilbanden') als naar Lucas 10:7 ('De arbeider is zijn loon waard').

Als de apostel met recht als een der bijbelschrijvers geldt, dan hebben zijn openbaringen betreffende het nieuwe verbond in zekere zin voorrang boven die van het Oude Testament, dat op dat tijdstip vervuld en afgesloten was. In de brief aan de Galaten treedt Paulus op als de verdediger van de woordelijke inspiratie. Hij haalt het Oude Testament aan (3:11, 13), legt de nadruk op het belang van een enkel woord (zijn zaad, dat van Abraham) enkelvoud (v. 16) en rechtvaardigt de wezenlijke rol van de wet (vv. 21-24). Maar, nadat Hij Christus heeft voorgesteld als de Bevrijder, roept hij uit: 'Hoe kunt gij thans wederkeren tot die zwakke en armelijke wereldgeesten, waaraan gij u weder van meet aan dienstbaar wilt maken? Dagen, maanden, vaste tijden en jaren neemt gij waar. Ik vrees, dat ik mij wellicht tevergeefs voor u ingespannen heb' (4:9-11).

Het Nieuwe Testament is dus evenals het Oude Testament volledig geïnspireerd. We zullen onze bewijsvoering voltooien met nog twee andere illustraties.

IV DE INSPIRATIE VAN HET NIEUWE TESTAMENT VOLGENS DE BRIEF AAN DE HEBREEËN

We zullen later (zie Deel IV, hoofdstuk II, paragraaf III), de aandacht vestigen op de onvoorwaardelijke manier waarop de brief aan de Hebreëen de inspiratie van de Schrift bevestigt. Hij schrijft de twee grote delen van de openbaring aan dezelfde Heer toe: 'Nadat God eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vaderen gesproken had in de profeten (hiermee wordt het Oude Testament bedoeld), heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in den Zoon' (dit houdt het hele Nieuwe Testament in, 1:1-2).

Het thema van de hele brief is, dat het nieuwe verbond het oude overtreft, en dat het Nieuwe Testament, bekleed met het gezag van God Zelf, het Oude Testament vervult.

'Want indien het woord, door bemiddeling van engelen gesproken (op de berg Sinaï, Hand. 7:38, 53), van kracht is gebleken, ... hoe zullen wij dan ontkomen, indien wij geen ernst maken met zulk een heil, dat allereerst verkondigd is door de Here, en door hen, die het gehoord hebben, op betrouwbare wijze ons is overgeleverd?' (de apostelen) (Hebr. 2:2-3).

'Ziet dan toe, dat gij Hem, die spreekt, niet afwijst. Want als genen niet ontkomen zijn, toen zij Hem afwezen, die zijn godsspraak op aarde deed horen, hoeveel te meer wij, als wij ons afwenden van Hem, die uit de hemelen (spreekt)' (12:25). De godsspraak, die op aarde werd gegeven, was de wet, terwijl het Evangelie ons rechtstreeks uit de hemel werd gegeven, doordat God in het vlees kwam in de persoon van Jezus Christus. De boodschap van het Nieuwe Testament is dus des te meer wonderbaarlijk en geducht en haar inspiratie staat, indien mogelijk, des te meer vast.

Vanuit dit gezichtspunt is de wet afgeschaft 'omdat hij zonder kracht en nut is', om plaats te maken voor de 'betere hoop', 'een beter verbond', 'een verhevener dienst ... die berust op betere beloften' (7:18-19, 22; 8:6).

De Levitische dienst was slechts 'een afbeelding en schaduw van het hemelse'; het Nieuwe Testament brengt ons nu de werkelijkheid daarvan (8:4-5). (Paulus drukt zich op eenzelfde manier uit in Galaten 4:9-11: Het Evangelie prijsgeven om weer terug te keren onder de wet, betekent terugkeren tot de slavernij van 'die zwakke en armelijke wereldgeesten', hetgeen al de inspanning van de apostel tevergeefs zou maken).

V DE INSPIRATIE VAN DE OPENBARING AAN JOHANNES

Het laatste boek van de bijbel dient zich eveneens aan als een boodschap op goddelijke wijze meegedeeld aan de apostel Johannes.

Volgens Openb. 1:2 heeft God Zelf aan *Jezus Christus* de openbaring gegeven, (in het Grieks: apocalypse) die een *engel* komt medelen aan *Johannes* voor de gehele kerk.

De rol van de apostel was om te getuigen van het woord Gods en van het getuigenis van Jezus Christus (v. 2). Hij kreeg de opdracht dit getuigenis in een boek op te schrijven, dat voor iedereen beschikbaar was (v. 11). Iedere brief aan de zeven gemeenten draagt de aanduiding van tweeërlei auteurschap (hoofdstukken 2 en 3). Aan het begin van elke brief vinden we de uitdrukking 'dit zegt Hij (Jezus Christus)'; en aan het einde van elke brief vinden we de waarschuwing 'Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeente zegt'.

In hoofdstuk 10, nadat Johannes symbolisch het boekje had opgegeten dat zowel zoet als bitter was, kreeg hij de opdracht weer te profeteren 'over vele volken ... en koningen'. Dit betekent dat hij een boodschap van genade en oordeel had ontvangen, deze een deel van zichzelf moest maken en aan allen om zich heen moest verkondigen (vv. 8-11; vgl. Jer. 15:16). De opdracht om te schrijven komt nogmaals tot hem in 14:13. Plechtig wordt driemaal herhaald: 'Dit zijn de waarachtige woorden van God' (19:9). 'Schrijf, want deze woorden zijn getrouw en waarachtig' (21:5). 'Deze woorden zijn getrouw en waarachtig' (22:6).

Dit is de reden waarom speciale zegeningen en vervloekingen verbonden worden aan het aanvaarden of verwerpen van de boodschap van de Openbaring: 'Zalig hij, die *voorleest*, en zij die *horen* de woorden der profetie, en *bewaren*, hetgeen daarin geschreven staat' (1:3). 'Zalig hij, die de woorden der profetie van dit boek bewaart' (22:7). 'Indien iemand hieraan toevoegt ... indien iemand afneemt van de woorden van het boek dezer profetie, God zal zijn deel afnemen van het geboomte des levens' (vv. 18-19).

VI CONCLUSIE

Christus en alle schrijvers van het Nieuwe Testament verzekeren telkens weer, dat hun woorden geheel overeenstemmen met het Woord van God, zoals hun dat werd meegedeeld. Voor de Joden bestond er geen enkele twijfel aan de inspiratie en het gezag van de oude Schriften: zij waren de eigen woorden van God. Evenzo stemmen de apostelen en de eerste kerk in met Johannes als hij zegt van het hele Nieuwe Testament: 'Dit zijn de waarachtige woorden van God' (19:9). Laat niemand zeggen dat we de inspiratie van het Nieuwe Testament niet kunnen aantonen uit zijn eigen verklaringen hierover. Dit verwijt werd Jezus reeds gemaakt: 'Gij getuigt van Uzelf, Uw getuigenis is niet waar. Jezus antwoordde en zeide tot hen: Ook al getuig Ik van Mijzelf, toch is Mijn getuigenis waar, want Ik weet, vanwaar Ik gekomen ben en waar Ik heen ga' (Joh. 8:13-14). Niemand anders dan God kan Zijn persoon en ondoorgrondelijke volmaaktheden openbaren. Evenzo kan alleen Jezus spreken over wat Hij is en Hij 'behoeft het getuigenis van een mens niet' (5:34). Toen wij Hem in geloof aanvaardden, gaf Hij ons het leven en overtuigde Hij ons van Zijn godheid.

Op dezelfde manier raakt de Bijbel het hart en de geest van de oprechte lezer. De Here die de Schriften ingaf en ze levend maakt doet hierdoor Zijn stem uit de hemel horen - die stem welke de ware schapen van de goede Herder instinctief kennen. Zij geloven en zijn overtuigd, niet door een of ander rationalistisch argument, maar omdat zij de levende God hebben ontmoet die hen gered heeft. (We zullen later terugkomen op het innerlijk getuigenis dat de Heilige Geest de gelovige geeft, (zie Deel III, Hoofdstuk I, paragraaf II), en ook op de overtuigende kracht die voortkomt uit de bovennatuurlijke eigenschappen van de Schrift (zie Deel V, hoofdstuk 1).

HOOFDSTUK VI

Citaten uit het Oude Testament in het Nieuwe Testament ³⁹

De twee testaments die beide in gelijke mate geïnspireerd zijn, getuigen van elkaar en kunnen volstrekt niet van elkaar gescheiden worden. De studie van oudtestamentische citaten in het Nieuwe Testament, dient een tweevoudig doel: aan de ene kant legt zij nadruk op de buitengewone plaats

die Christus en de apostelen gaven aan de oude geschriften; en aan de andere kant werpt zij licht op bepaalde problemen die voortkomen uit de manier waarop geciteerd wordt.

I HET AANTAL EN HET BELANG VAN DE CITATEN

Men heeft minstens 295 citaten of rechtstreekse verwijzingen naar het Oude Testament geteld in het Nieuwe Testament, in totaal één op de tweeëntwintig verzen. Als we hieraan de duidelijke toespelingen toevoegen (613, volgens C. H. Toy)⁴⁰, dan wordt de verhouding ongeveer 10% van de tekst van het Nieuwe Testament. De redevoeringen van Jezus en boeken zoals Hebreëën, Romeinen en Openbaring zijn letterlijk geheel doortrokken van uitdrukkingen, toespelingen en teksten uit het Oude Testament. De uitdrukkelijke citaten bevatten 278 verzen, genomen uit elk boek van de Joodse canon, uitgezonderd Richteren, Ruth, het Hooglied, Prediker, Esther, Ezra, Nehemia en de Kronieken; de toespelingen daarentegen hebben betrekking op elk boek in het Oude Testament zonder uitzondering.

Het is tegelijkertijd bijzonder opmerkelijk, dat er in het gehele Nieuwe Testament geen enkel uitdrukkelijk citaat voorkomt uit de apocriefe boeken van het Oude Testament, die boeken die in de zestiende eeuw door de Roomse kerk canoniek werden verklaard.

De apostelen, evenals Christus Zelf, verwezen voortdurend naar de Schrift: in hun toespraken, hun verhalen, hun brieven en hun gebeden. Zij maakten er gebruik van als zij zich richtten tot Joden en tot heidenen, kerken en individuele personen, vrienden en vijanden, tot jonge gelovigen en tot gevorderde christenen. Zij putten er hun argumenten en illustraties uit, en zij ontleenden er hun leer, hun documentatie, hun profetieën en hun waarschuwingen aan. Ze waren altijd en overal bereid te steunen op het onwankelbare gezag van de Heilige Schrift.⁴¹

II HOE KAN MEN EEN CITAAT PRECIËS HERKENNEN?

Zij die in het Oude Testament een tekst proberen te vinden die wordt aangehaald in het Nieuwe Testament, worden soms met bepaalde moeilijkheden geconfronteerd. Het is allereerst goed om te bedenken, dat de oude schrijvers op dit gebied niet dezelfde regels volgden als wij. Leestekens, die ertoe bijdragen een moderne tekst begrijpelijk te maken, waren hun geheel onbekend. Gezien de afwezigheid van *aanhalingsstekens*, kan men niet altijd zeker weten waar een citaat begint en waar het eindigt. Bovendien voelden de oude schrijvers zich niet verplicht een citaat vooraf te doen gaan door een inleidende opmerking. Zulk een citaat kan ook zeer wel korter geweest zijn dan men gewoonlijk denkt en de daarop volgende woorden zouden dan een uitleg van de schrijver zelf zijn. Ook gebruikten ze geen *puntjes* om aan te duiden, dat het maar een gedeeltelijk citaat was en dat ze met opzet sommige woorden uit de oorspronkelijke tekst weglieten. Tenslotte helpt de afwezigheid van *haakjes* of *voetnoten* ons niet bepaald om te onderscheiden waar schriftgedeelten of bijbelse uitdrukkingen in eenzelfde citaat verweven zijn. Als we rekening houden met al deze factoren, dan kunnen we geen reden vinden de schrijvers van het Nieuwe Testament enig verwijt te maken, noch hen er van beschuldigen, dat ze de bijbelse tekst hebben gebruikt op een wijze die niet overeenstemt met de manier waarop wij dat gewoon zijn te doen.

III DE VRIJHEID WAARMEE DE SCHRIJVERS CITEREN

1. De schrijvers van het Nieuwe Testament voelden zich vrij een aangehaalde tekst te parafraseren of alleen maar dat ene woord of die ene gedachte daaruit te gebruiken die betrekking had op hetgeen ze wilden zeggen. Soms gaven ze een vrije vertaling van de Hebreeuwse tekst in plaats van een letterlijke vertaling, om zodoende de nadruk te leggen op een bepaald aspect van de betekenis. Soms veroorloofden zij zich kleine wijzigingen, zoals het veranderen van een voornaamwoord; het vervangen van een voornaamwoord door een zelfstandig naamwoord, of omgekeerd; of het veranderen van een werkwoordsvorm, enz. Wij doen iets dergelijks als wij een tekst die wij aanhalen een hedendaagse betekenis willen geven. Iemand heeft gezegd: 'Een zorgvuldige parafrasering die de oorspronkelijke tekst op verantwoorde wijze weergeeft is soms te verkiezen boven een lang citaat'. Hier volgen bijvoorbeeld verschillende manieren waarop de tekst van Jesaja 6:9-10 wordt aangehaald, en zelfs enigszins veranderd, al naar gelang de context waar hij wordt ingevoegd:

Jesaja zei 'Maak het hart van dit volk vet, maak zijn oren doof en doe zijn ogen dicht kleven, opdat het met zijn ogen niet zie en met zijn oren niet hore'.

Toen *Jezus* deze tekst citeerde, veranderde Hij hem als volgt: ‘Want het hart van dit volk is vet geworden, en hun oren *zijn hardhorend geworden*, en hun ogen hebben zij toegesloten, opdat zij niet zien met hun ogen, en met hun oren niet horen’ (Matth. 13:15).

Johannes drukte dezelfde gedachte op een nog andere manier uit: ‘Hierom konden zij niet geloven, omdat Jesaja elders gezegd heeft: Hij heeft hun ogen verblind en *hun hart verhard*, dat zij niet met hun ogen zien, met hun hart verstaan’ (Joh. 12:39-40).

Paulus volgde in Rome Jezus’ parafrase toen hij zei: ‘Hun oren zijn hardhorend geworden, en hun ogen hebben zij toegesloten’ (Hand. 28:25-27).

Hieruit zien we, dat een tekst soms heel vrij geciteerd kan worden, vooral door de Here Zelf. De bovenstaande wijzigingen veranderen de diepe zin van de tekst niet en degenen die citeerden waren zelf geïnspireerde schrijvers. Elk van de vermelde nuances is gerechtvaardigd: de mensen verhardden hun harten; vervolgens verhardde de profetische boodschap - die door hen werd verworpen - hun harten nog meer; en, tenslotte, is het God Zelf die de ongelovigen verhardt. (Zie het identieke geval van Farao: God kondigt aan, dat Hij het hart van de koning zal verharderen, Exodus 4:21; Farao begon zijn eigen hart te verharderen, 7:13, 22; 8:15, 19; 9:7; daarna deed God wat Hij zei dat Hij zou doen: Hij verhardde op Zijn beurt het hart van de potentaat, 9:12, enz.). P. Fairbairn leidt uit dergelijke voorbeelden het principe af van de vrije weergave van de betekenis van de Schrift door de apostelen, in tegenstelling tot het formalisme van de Joodse Rabbi’s en de bijgelovige waarde die zij hechtten aan de letter. Heel veel teksten leggen de nadruk op de precieze woorden van het Oude Testament om zodoende aan te tonen de waarde van de vorm zelf van de goddelijke boodschap en het noodzakelijke verband tussen element van inspiratie en de tekst zoals die op schrift is gesteld. Gods woorden, zijn woorden, die wij, als ze op de juiste manier worden geïnterpreteerd, nauwelijks te strikt kunnen nemen.

Maar in andere gevallen, waar niets afhangt van een zich streng houden aan de letter, houden de bijbelschrijvers hier niet in een absolute zin aan vast; zij geven dan eenvoudig het wezenlijke van de openbaring weer. Hieruit vloeit een belangrijke les voort: de enige waarde van de letter is de waarheid die zij bevat, we moeten haar alleen maar achten en verdedigen voor zover dat nodig is om de waarheid in het licht te stellen.⁴²

2. Het komt ook voor, dat de bijbelschrijvers niet verwijzen naar bepaalde verzen van de Schrift, maar een samenvatting geven van de leer van een schriftgedeelte of van de gezamenlijke canonieke boeken over een bepaald onderwerp. Het ‘citaat’ is in dit geval niet meer een woord, maar veeleer een beknopte weergave van een tekst die de toehoorders en de lezers kennen. Hier volgen enkele voorbeelden van deze ‘citaten van het wezenlijke van de inhoud’, zoals we ze zouden kunnen noemen:

- Matth. 2:23 - Jezus genaamd de Nazoreeër
- 5:31 - De scheidbrief zoals Mozes die had geboden
- 5:33 - de meened en de geloften aan God
- 12:3-4 - het voorval waarbij David de toonbroden at
- 12:5 - het brandoffer waarbij de priesters in de tempel de sabbat schenden
- 22:24 - de wet van het leviraatshuwelijk
- 24:15 - de gruwel der verwoesting waarvan Daniël gesproken had
- 26:24 - het heengaan van de Zoon des mensen ‘gelijk van Hem geschreven staat’ (vgl. vv. 54 en 56).

IV HET GEBRUIK VAN DE VERTALING VAN HET OUDE TESTAMENT DIE BEKEND IS ALS DE SEPTUAGINTA

Toen de apostelen hun Griekse tekst schreven, hadden zij de Griekse vertaling van de 70 tot hun beschikking, door de Joodse rabbijnen van Alexandrië omstreeks het jaar 250 voor Christus gemaakt. Deze vertaling is verre van volmaakt en de schrijvers van het Nieuwe Testament gebruiken haar dan ook nogal vrij:

1. Als de tekst hun bevredigend leek haalden zij hem woordelijk aan. Hij was blijkbaar erg bekend bij alle Hellenistische Joden.
2. Als het nodig was, brachten zij verbeteringen aan en citeerden zij volgens het oorspronkelijke Hebreeuws, dat zij zelf nauwkeurig vertaalden.
3. Soms gaven zij een parafrase van de desbetreffende tekst en gebruikten zij nieuwe uitdrukkingen om dat aspect van de betekenis aan te duiden dat zij in het bijzonder naar voren wilden brengen.⁴³

V CONCLUSIE

De houding van de schrijvers van het Nieuwe Testament ten opzichte van het Oude Testament, zoals hierboven in grote lijnen aangegeven, werd steeds gekenmerkt door vertrouwen en eerbied. B. B. Warfield zegt zeer terecht aangaande uitspraken die God in de mond worden gelegd, ook wanneer deze volgens het Oude Testament niet rechtstreeks door Hem gesproken werden: 'Deze passages kunnen alleen als uitspraken van God beschouwd worden in de overtuiging dat elk schriftwoord een uitspraak van God is'.⁴⁴

We citeren tenslotte enkele schrijvers die niet bevooroordeeld zijn betreffende dit onderwerp, en die precies hetzelfde hebben geconstateerd.

'We weten uit de algemene geest van het Nieuwe Testament, dat het, evenals alle Joden uit die tijd deden, het Oude Testament beschouwde als het geopenbaarde en geïnspireerde woord van God bekleed met Zijn gezag'.⁴⁵ 'Onze schrijvers zien de woorden van het Oude Testament als de *rechtstreekse* woorden van God, en geven deze ook als zodanig weer, ook die woorden waarvan volstrekt niet uit de context blijkt, dat ze door God zijn uitgesproken. Zij zien niets in het heilige boek dat louter het woord van menselijke schrijvers is zonder tegelijkertijd ook het woord van God Zelf te zijn. In alles dat staat 'geschreven', spreekt God Zelf tot hen'.⁴⁶ 'Telkens als de schrijvers van het Nieuwe Testament uit het Oude Testament citeerden gingen zij voortdurend van de veronderstelling uit, dat zij de Heilige Schrift in hun hand hadden ... De eigenlijke auteur is God of de Heilige Geest. Beiden en dikwijls ook de Heilige Schrift, worden voorgesteld te spreken óf rechtstreeks óf door de schrijvers van het Oude Testament'.⁴⁷

HOOFDSTUK VII

De voortgang in de openbaring

I DE VOORTGAANDE ONTWIKKELING VAN GENESIS TOT DE OPENBARING VAN JOHANNES IS DUIDELIJK

De Bijbel is niet kant en klaar uit de hemel gevallen, zoals dat van de Koran wordt beweerd. De samenstelling van de bijbel, van Mozes tot Johannes, nam ongeveer 16 eeuwen in beslag; in de loop van deze tijd werd de goddelijke waarheid steeds duidelijker geopenbaard.

Het opgaan van de zon is een uitstekende illustratie: de dageraad kondigt zich geleidelijk aan, de zon verschijnt aan de horizon en klimt langzaam en gestadig hoger, totdat zij haar hoogtepunt bereikt heeft, terwijl haar licht hoe langer hoe krachtiger wordt, totdat het tenslotte het hele landschap verlicht.

Christus is onze 'zon der gerechtigheid' (Mal. 4:2), God die zich geopenbaard heeft, het thema van de hele bijbel. In de boeken van het Oude Testament is Zijn komst lange tijd voorbereid en heel precies voorzeggd. Toen de tijd vervuld was, werd het goddelijk Woord zichtbaar door middel van de menswording en richtte het zich rechtstreeks tot de mensen des welbehagens. Na de uitstorting van de Heilige Geest voltooiden en verklaren de apostelen deze heerlijke boodschap waarvan de Openbaring van Johannes de voleinding vormt. Het laatste stadium zal het einde van de huidige 'kennis' zijn, wanneer we van aangezicht tot aangezicht zullen zien en zullen kennen zoals we zelf gekend zijn (1 Cor. 13:8, 12).

II GOD GEBRUIKT, OM ONS TE ONDERRICHTEN, EEN PEDAGOGISCHE METHODE, MAAR HIJ LEERT ONS NIET DE WAARHEID DOOR MIDDEL VAN IETS DAT NIET WAAR IS

In het begin behandelt Hij de mensheid als een kind dat net is begonnen naar school te gaan. De onderwijzer past zich aan bij de mentaliteit en de ontwikkeling van het leerlingetje. Hij zal het alleen dingen leren die juist zijn, maar hij zal dit doen op een eenvoudige manier die tot de verbeelding van het kind spreekt. Later, als hij bijvoorbeeld overgaat tot uit het hoofd rekenen en algebra, zal de leraar niet de eerste begrippen van de rekenkunde hoeven te verbeteren, maar hij zal deze alleen maar moeten preciseren en aanvullen.

Evenzo leert God de mensen vanaf het begin slechts de waarheid, maar op een manier die is aangepast aan hun omstandigheden en aan hun begrip. Hij vermengt Zijn eerste openbaringen niet met vergissingen en legenden die Hij later weer moeizaam zou moeten afwijzen. Degenen die dit beweren huldigen nog steeds de veelomstreden evolutietheorie volgens welke de mens, afstammend van de aap, langzamerhand de helen en de barbaarsheid en het beweerde grove 'polytheïsme' van de aartsvaders zou hebben verlaten om tot het meer ware beeld van God en van de profeten en van Jezus Christus te komen. Een dergelijke opvatting is precies het tegenovergestelde van het bijbelse begrip openbaring, en zij is ook in strijd met de archeologische vondsten en met de geschiedenis van de vroege beschavingen. De gevallen mens die op zijn eentje een beeld van God probeert te scheppen, kan, dat is duidelijk, slechts in het duister tasten en alle menselijke godsdiensten en filosofieën vormen hier het droevig bewijs van. Alleen de bijbel kan ons iets geheel anders brengen: daarin buigt de verheven en soevereine God Zich neer om tot ons te spreken en om ons te redden. Hij kan dit, als Hij Zich niet verloochenen wil, slechts doen in bewoordingen van volstreekte waarheid, ook al moet Hij Zijn openbaring tot aan het einde van de Schrift aanvullen en verdiepen.

III DE TWEE GROTE DELEN VAN DE BIJBEL WORDEN GEKENMERKT DOOR EEN OVEREENKOMSTIGE VOORTGANG IN DE OPENBARING

HET OUDE TESTAMENT

De geschiedkundige boeken:

Het begin van de openbaring, de theofanieën, de persoonlijke mededelingen aan de aartsvaders.

De verlossing van Israël, het verbond dat bekrachtigd werd door tekenen en wonderen, de wet die in bijzonderheden aan Mozes werd gegeven en die gedeeltelijk door Gods vinger was geschreven.

De levensbeschrijvingen van de aartsvaders en het leven van het uitverkoren volk, openbaren de Heer van de geschiedenis, zoals zij ook de strijd en de overwinningen van de gelovigen illustreren.

De poëtische boeken: de vroomheid, het verkeer met anderen, het gebed, de verzoeken en de vertroosting van de man Gods.

De profetische boeken: de steeds nauwkeuriger aankondiging van het lijden en van de uiteindelijke overwinning van de Messias, de Heiland van Israël en van de volkeren; de boodschap wordt abstracter, maar tegelijkertijd geestelijker; de behandeling wordt meer persoonlijk en richt zich meer tot het hart.

HET NIEUWE TESTAMENT

Een gelijksoortig schema laat ons weer dezelfde stadia zien:

De Evangelien: in plaats van de theofanieën, de menswording van God in Christus, de rechtstreekse openbaring aan de apostelen, de verkondiging van het nieuwe verbond dat gebaseerd is op het offer aan het kruis en bevestigd is door tekenen en wonderen. De schrijvers van de Evangelien stellen eenvoudigweg de woorden en de werken van Christus op schrift.

De Handelingen: historische demonstratie van de tussenkomst van God, het ontstaan en de groei van de kerk, het heil dat de volkeren wordt gebracht.

De brieven: door de Heilige Geest, die in hen woont, spreken de apostelen zelf. Zij openbaren hoe het leven van godsvrucht, heiliging, eenheid en overwinning van de gelovigen moet zijn.

Openbaring: het grote profetische fresco dat de definitieve overwinning van Christus en van de Zijnen, op aarde en tot in eeuwigheid, onthult.

IV DE OVERGANG VAN HET OUDE NAAR HET NIEUWE TESTAMENT LAAT EEN ONONDERBROKEN VOORTGANG IN DE OPENBARING ZIEN

1. Nadat God door de *profeten* heeft gesproken, spreekt Hij nu tot ons in Zijn *Zoon* (Hebr. 1:1-2).
2. De *beloften* aan Israël vinden hun *vervulling* in het Evangelie (Hand. 13:32-33).

3. De eredienst, de offers, de tabernakel en de feesten van het oude verbond waren een *afbeelding* en een *schaduw* van de *hemelse dingen* die in Christus geopenbaard zijn (Hebr. 8:4-5, Col. 2:16-17).

4. De *aanwijzingen* die Israël gegeven werden, kwamen overeen met zijn graad van ontwikkeling. De wolkkolom en de vuurkolom leidden het volk en duiden de plaatsen aan waar zij halt moesten houden en ook de weg die zij moesten volgen (Exodus 14:19-20; Num. 9:15-23). In twijfelgevallen raadpleegden zij de Here door middel van de Urim en de Tummim (Num. 27:21, Ezra 2:63). Bij andere gelegenheden wierpen zij het lot voor het aangezicht van de Here (Joz. 18:6; 1 Sam. 14:41-42; 1 Kron. 24:5); dit gebruik had de overhand tot even voor Pinksteren (Hand. 1:26). Zulke uitwendige middelen pasten bij een volk waarvan het ontluikend geloof voortdurend tekenen en wonderen vereiste. (vgl. Joh. 4:48).

Vanaf Pinksteren heeft de Here Zijn volk geleid door de innerlijke aanwezigheid van de Heilige Geest en door de overtuiging die wordt voortgebracht door het geschreven Woord. Wij hebben niet langer de wolkkolom, maar de goede Herder Zelf gaat voor ons uit. Hij laat een ieder van ons persoonlijk Zijn stem horen, zoals Hij dat had beloofd in Jes. 30:21 (Joh. 10:3). Hij zegt niet tegen ons 'Doe dit en gij zult leven', maar 'Indien gij gelooft, zult gij de heerlijkheid Gods zien' (Joh. 11:40).

5. *Israël* zelf was, in zekere zin, een voorafschaduw van de *kerk*. De Israëliet werd door zijn *geboorte* lid van het uitverkoren volk (vandaar het belang van de geslachtsregisters). Hij ontving terstond als teken hiervan de *besnijdenis*. De volgende *hiërarchie* was ingesteld: Aäron, de hogepriester had toegang tot het heilige der heiligen, de Leviëten en priesters tot het heilige en het volk tot de voorhof. Daarentegen wordt men lid van de kerk door de *wedergeboorte* en de *doop van de Heilige Geest*, die de *besnijdenis van Christus* is (Col. 2:11-12). De nieuwe hiërarchie is als volgt: Christus, het enige Hoofd van de kerk, is eens voor altijd voor ons in het heiligdom binnengegaan (Hebr. 9:12); alle gelovigen zijn een koninklijk priesterschap geworden, die God dienen in het heiligdom (1 Petrus 2:5, 9-10), terwijl de hele wereld uitgenodigd wordt tot de gemeente te naderen, waar het kruis van het zoenoffer staat opgericht.

6. *De wet als de noodzakelijke voorbereiding voor de genade*. Geschreven op stenen tafelen (de Tien Geboden, 2 Cor. 3:3), buiten de mens om, kon de wet slechts de absolute eisen van God openbaren en iedere vastgestelde overtreding veroordelen. Hij was een pedagoog om ons tot Christus te leiden, om te overtuigen van zonde en om de universele behoefte aan een Heiland te openbaren (Gal. 3:24).

De genade, daarentegen, schrijft de wil van God in onze harten (Hebr. 8:10). Haar doel is ons te veranderen in onze bedoelingen, onze gedachten en verborgen gevoelens: (boosheid, blikken, echtbreuk, woorden, wraak, enz. Matth. 5:21-22, 27-28, 31-32, 33-34, 38-39). Zij verandert ons hart van steen in een hart van vlees en geeft in ons binnenste de Geest van de levende God (Ezech. 36:26-27).

7. *Het uitzicht dat het Oude Testament biedt is hoofdzakelijk aards, dat van het Nieuwe Testament is bovenal hemels*. Abraham ontving de belofte van een nageslacht, een land en een aardse zegen (Gen. 12:3). Door het Paaslam werd Israël vrijgekocht uit Egypte en vond het rust in Kanaän. Voor de vrome Israëliet ging de belofte van een zegen gepaard met materiële welvaart. (Deut. 28:1-4). De straffen waren ook aards en lichamelijk (vv. 15-68). Het zicht op een leven na dit leven was nog weinig ontwikkeld.

Het Nieuwe Testament geeft ons daarentegen een beeld van de gemeenschap van de uitverkorenen, die allen wedergeboren zijn door de Heilige Geest. Zij hebben eeuwig leven ontvangen en zijn begiftigd met die betoningen van genade die in de eerste plaats geestelijk en hemels zijn. 'Wij zijn burgers van een rijk in de hemelen' (Fil. 3:20). Van nu af aan zou een godvruchtig leven niet langer materiële voordelen garanderen, maar veeleer vervolgingen (2 Tim. 3:12). Anderzijds vertonen zich

de perspectieven van het hiernamaals in felle belichting: eeuwige straf voor de onboetvaardigen en een heerlijke opstanding en eeuwige geluk voor de verlostten.

8. *De voortgang van het 'koninkrijk Gods' wordt geleidelijk aan geopenbaard.* Dit koninkrijk is in principe de sfeer waar God regeert. In de Schrift kunnen we daarvan zeven verschillende stadia onderscheiden:

- a. *Het paradijs*, waar alles 'zeer goed' was, tot de zondeval kwam (Gen. 1:31).
 - b. *De theocratie* in Israël, waarin God regeert door middel van 'richteren' van Mozes tot Samuël.
 - c. *Het koninkrijk aangekondigd door de profeten*: God, wiens soevereiniteit door het volk verworpen is (1 Sam. 8:7, 8), houdt niet op het Rijk van gerechtigheid en vrede dat de Messias zou oprichten te voorzeggen (Jesaja 11).
 - d. *Het koninkrijk aangeboden en verworpen in de Evangeliën*: 'Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. Het Koninkrijk Gods is bij u (in uw midden). Het Koninkrijk Gods is nabij u gekomen' (Matth. 4:17; Lucas 17:21; 10:9-11). 'Wij willen niet, dat deze koning over ons wordt. Wij hebben geen koning, alleen den keizer' (Lucas 19:14; Joh. 19:15).
 - e. *Het koninkrijk dat verborgen is in het hart* is het kenmerk van het huidige koninkrijk dat we kunnen binnengaan door de wedergeboorte en dat toegankelijk is voor zowel heidenen als Joden (Joh. 3:3, 5; Col. 1:13). In de wereld, zelfs in de 'godsdienstige' wereld, is het goede vermengd met het kwade (vgl. de gelijkenissen van het koninkrijk van Mattheus 13; zie v. 38); maar de afwezige koning zal terugkomen om de grote zifting te verrichten vv. 38-43; Lucas 19:12, 15).
 - f. *Het duizendjarig Rijk*, waarin de satan gebonden zal zijn, zodat hij de volkeren niet meer zou verleiden. (Openb. 20:1-10).
 - g. *Het eeuwig koninkrijk in de hemel* (2 Petrus 1:1-10; 2 Tim. 4:18). Het is duidelijk, dat, terwijl bepaalde openbaringen een bepaald tijdperk betreffen, andere een absolute en eeuwige betekenis hebben. Bepaalde voorschriften kunnen wegvallen, zoals de bloedige offers, de besnijdenis, de feesten en de sabbat, het feit dat alleen Joden bij het volk van God kunnen horen, enz. Zij zijn niet meer nodig, als de voortgang van de openbaring de definitieve werkelijkheid aan het licht heeft gebracht, waarvan zij slechts de schaduw en de afbeelding waren (Col. 2:16-17).
9. *Het zedelijke gedrag en de heiligheid die van het volk Gods geëist worden, zijn het onderwerp van meer en meer strikte openbaringen.*

Het zou onjuist zijn alle bladzijden van het Oude Testament te willen beoordelen naar de maatstaf van onze meer volmaakte kennis van het evangelie van liefde en genade dat Jezus Christus heeft gebracht. God vraagt klaarblijkelijk meer van Zijn volk onder het nieuwe verbond, daar de Heilige Geest het mogelijk maakt een hoger niveau van heiligheid te bereiken.

Zes keer verklaarde Jezus: 'Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is ... *Maar Ik zeg u*' (Matth. 5:21, 27, 31, 33, 38, 43). En in elk van die gevallen gaan Zijn eisen met betrekking tot gevoelens, woorden, blikken, echtelijke trouw, geloften, weerloosheid en liefde, veel verder dan de wet van Mozes.

Wat echtscheiding betreft maakt Christus duidelijk dat, ofschoon Mozes het toeliet vanwege de hardheid van hun harten, 'het van den beginne niet zo is geweest' (Matth. 19:8). In de hof van Eden waren man en vrouw volkomen één (Gen. 2:24). Na de zondeval, toen de zonde terstond de huwelijksband bedreigde, werd echtscheiding tijdelijk toegestaan. Maar Jezus trekt deze toestemming in voor de gelovige echtgenoten van het nieuwe verbond, die de Heilige Geest in staat stelt om heilig en trouw te blijven.

Hetzelfde geldt voor de polygamie. Zij deed haar intrede (vanaf Gen. 4:19) om vleselijke redenen, en is altijd de oorzaak geweest van betreurenswaardige jaloersheden en rivaliteiten. Zie de trieste voorbeelden van de vrouwen van Abraham, Jakob, Elkana, Salomo, enz. Mozes moedigde polygamie niet aan (Deut. 17:17) en hij bestrafte het misbruik dat ervan gemaakt werd, zonder haar echter in één slag af te schaffen. Daarentegen heeft zij geen plaats meer in het Nieuwe Testament.

De openbaringen die te maken hebben met oorlog zijn ook geleidelijk aan meer gelijkvormig geworden aan het goddelijke ideaal. Laten we allereerst opmerken dat het gebod 'Gij zult niet doden', moord verbiedt, terwijl de wet voor overtreders van dit gebod de doodstraf instelde (Exodus 20:13; Exodus 21). Toen God de opdracht gaf de zeer verdorven Kanaänieten uit te roeien, verwijderde Hij een kankerplek die Zijn plan om door Israël het heil van de wereld te verzekeren van nul en gener waarde zou hebben gemaakt. Jezus gaf de kerk een nieuw gebod van liefde, vergeving en weerloosheid (Matth. 5:39, 44; vgl. Rom. 12:17-21). De politieke machten in het geweer brengen om ketters te verbranden is een vèrgaande terugkeer tot het Oude Testament en toont een volkomen gebrek aan begrip van zowel de liefde van de Heiland als van de voortgang van Gods openbaring.

We moeten echter constateren, dat de situatie in de ongelovige wereld niet veranderd is, deze wereld is nog steeds aan de wet onderworpen. Paulus verklaart dat de (Romeinse) magistraat (onder Nero) een dienaar van God is, en het zwaard (de doodstraf) draagt om degenen die het kwade doen te straffen (Rom. 13:4).

V DE OPENBARING BIJ UITSTEK, DIE VAN JEZUS CHRISTUS, WORDT STEEDS SCHERPER OMLIJND.

Om dit onderwerp grondig te behandelen, zouden we eigenlijk de hele bijbel moeten bestuderen. We zullen ons hier beperken tot het geven van enkele aanwijzingen.

In de *Pentateuch* wordt de belofte van de Messias-Heiland steeds duidelijker (Gen. 3:15, 22:18; 49:10, enz.).

De historische boeken maken melding van het feit dat Hij een afstammeling van David zal zijn (2 Sam. 7:14);

De Messiaanse Psalmen staan vol van buitengewone profetieën (bv. Ps. 22);

De profeten voltooien de weergave van zijn beeld op bijzonder treffende wijze (bv. Jes. 53);

De Evangelieën geven rechtstreeks het beeld van de Heer die van Zichzelf kon zeggen: 'Wie Mij gezien heeft, heeft den Vader gezien' (Joh. 14:9);

De brieven vervullen de belofte die gedaan wordt in Joh. 16:12-13; zij stellen de persoon en het werk van Christus en de heerlijkheid van het nieuwe verbond duidelijk in het licht;

Tenslotte geeft *Openbaring* de definitieve openbaring van de Heer als het glorierijke Hoofd van de kerk, de onbuigzame Rechter van de wereld en van Satan en de soevereine Heerser over de tijd en de eeuwigheid.

Wanneer de gelovigen van aangezicht tot aangezicht zullen zien (1 Cor. 13:12), zal hun aanschouwen van de almachtige God en van het verheerlijkte Lam volkomen zijn (Openb. 21:23).

VI DE GOD DIE ZICH GELEIDELIJK OPENBAART BLIJFT ONVERANDERLIJK DEZELFDE

De zon die de duisternis langzamerhand doet verdwijnen, verandert zelf niet, terwijl zij steeds helderder gaat schijnen, tot zij haar hoogtepunt bereikt op het midden van de dag. Reeds vanaf de allereerste bladzijden beschrijft de bijbel ons dezelfde God - soeverein, eeuwig, almachtig en volkomen wijs.

Zijn heiligheid en Zijn rechtvaardigheid komen overal duidelijk aan het licht in Zijn houding tegenover het kwaad. Zij die geschokt worden door de oordelen in het Oude Testament, schrijven deze toe aan een wrede stam-godheid die geheel anders is dan de God van Jezus Christus. In werkelijkheid is hetgeen men verwerpt de idee van een volkomen heiligheid, die in staat is streng te oordelen. Mensen met een dergelijk vooroordeel, kunnen noch de zondvloed noch de verwoesting van Sodom, noch de bestraffing van de Kanaänieten, noch die van de Israëlieten zelf aanvaarden. In het Nieuwe Testament zouden ze het eeuwig verderf van de onboetvaardigen wel willen schrappen. Alle mensen, zeggen zij, zijn gered in Christus, ofschoon sommigen het nog niet weten. De Schrift spreekt hier heel anders over: de aardse, lichamelijke straffen van het Oude Testament waren ernstig - maar die van het Nieuwe Testament, geestelijk en eeuwig, zullen veel geduchter zijn (Hebr. 10:26-31). Gods liefde en ontferming vormen de gouden draad die door de hele bijbel loopt.

Exodus en Numeri illustreren de voorzienigheid en het geduld van de God die Zijn weerspanning volk verlost, terwijl Hij voorziet in al hun noden. Deuteronomium verklaart vierentwintig keer, dat de wet gegeven is om een gehoorzaam volk geluk, toename in aantal en een lang leven te verzekeren. De psalmdichters, evenals de profeten, verheerlijken de enige God, Hij die trouw en heilig is, dicht bij Zijn schepselen, de almachtige Heerser van het heelal die in Zijn wonderbaarlijke liefde alle volkeren het heil aanbiedt.

Wie zo de God van het Oude Testament kent, ontmoet Hem weer in het Nieuwe Testament met als enige overgang dat hij daar een meer persoonlijke en veelzijdiger openbaring van Zijn oneindige volmaaktheden vindt. 'Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die aan den boezem des Vaders is, die heeft Hem doen kennen' (Joh. 1:18). Het evangelie doet ons kennen 'het geheimenis van Zijn wil, in overeenstemming met het welbehagen dat Hij Zich in Hem had voorgenomen ... om alles in Christus samen te vatten' (Efz. 1:9-10); '... opdat thans door middel van de gemeente aan de overheden en de machten in de hemelse gewesten de veelkleurige wijsheid Gods bekend zou worden' (3:10).

Wat een onvoorstelbaar wonder is dit: 'De zalige en enige Heerser, de Koning der Koningen en de Here der heren, die alleen onsterfelijkheid heeft en een ontogankelijk licht bewoont, dien geen der mensen gezien heeft of zien kan, Hem zij eer en eeuwige kracht' (1 Tim. 6:15-16), wil onze stamelende tongen gebruiken om Zich op een steeds vollediger manier aan ons mee te delen! Geen wonder dat de Auteur van een dergelijke openbaring daarvoor zoveel eeuwen en zoveel verschillende menselijke werktuigen heeft gebruikt om dit grootse doel te bereiken in de zesenzestig boeken van de bijbel!

HOOFDSTUK VIII

De eenheid van de Bijbel

I EEN BUITENGEWOON WONDER

De Schrift is een ware bibliotheek, samengesteld uit zesenzestig verschillende boeken, die in de loop van zestien eeuwen (van ongeveer 1500 v. Chr. tot 100 na Chr.) geschreven zijn. Een dergelijk tijdsverloop zou ons zo ongeveer van de triomf van het christendom in 313 tot onze tijd brengen.

De menselijke schrijvers van de bijbelse tekst (ongeveer vijfenveertig) tonen een grote verscheidenheid: er waren onder hen herders, koningen, staatslieden, schriftgeleerden, priesters, geleerden, dichters, geschiedkundigen, rechters, een tollenaar, een arts en ongeletterde vissers, samen met nog enkele personen die anoniem blijven.

Toch constateren we met verbazing de wonderbaarlijke eenheid van inspiratie in heel de bijbel, die blijkt uit de boodschap, de leer en zelfs uit de structuur; een eenheid die tegelijkertijd gepaard gaat met een verfrissende verscheidenheid.

II PARALLELLISME EN STRUCTUUR VAN DE SCHRIFT

1. Eenheid van visie van Genesis en van de Openbaring van Johannes.

De eerste bladzijden van de bijbel stemmen op een bijzondere wijze overeen met de laatste bladzijden. De kern-thema's aan de orde gesteld bij het begin van de Heilige Schrift doortrekken de ganse Schrift en vinden hun vervulling in haar laatste bladzijden. Het is leerzaam de volgende vergelijking te maken:

<i>Genesis</i>	<i>Openbaring</i>
De schepping van de hemel en de aarde (1:1).	De schepping van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (21:1).
De eerste mens, Adam met zijn vrouw in het aardse paradijs, krijgt de opdracht over de aarde te heersen (1:27-28).	Christus, de laatste Adam, met Zijn bruid, de kerk, in het paradijs van God om daar voor eeuwig te heersen (21:9; 3:21).
In het midden van de hof, de boom des levens en	In dit paradijs de boom des levens en de rivier

van het water des levens (2:7; 22:1-2).

de rivier om haar te bevlóeien (2:9-10).

De verschijning van de Satan, de verleider (hfdst. 3).

Het uiteindelijke oordeel over de Satan (12:9; 20:10).

Het begin van de zonde en de val van de mens, die uit het paradijs verjaagd, onderworpen wordt aan de eerste dood (Gen. 3:19, 24; Rom. 5:12).

Het einde van de zonde, met het herstel van de mens. De bruiloft van het Lam en het eeuwige leven in het paradijs (19:7; 22:1-5). De tweede dood voor de onboetvaardigen (20:14-15; 14:10-11).

Het eerste allesomvattende oordeel door de zondvloed (hfdst. 6-9).

Het laatste oordeel door vuur (20:11; 2 Petr. 3:6-12).

In Babel verbreekt God de eenheid van het mensengeslacht en verwart Hij de taal (hoofdst. 11).

Voor de hemelse troon wordt de eenheid bezegeld met het bloed van het Lam en worden mensen uit elke stam en taal en volk en natie bijeengebracht (5:9).

God bereidt de verlossing van de mensheid voor door Israël in het aanzijn te roepen, het uitverkoren volk, voor wie de eeuwige beloften gelden (hfdst. 12).

De voltooiing van de verlossing, als het 'Israël van God' zijn plaats vindt in het hemelse Jeruzalem samen met de uitverkorenen van het nieuwe verbond (21:12, 14).

Alleen de Heer, die boven de tijd staat, kan met één blik het lot van het ganse heelal overzien. Van eeuwigheid tot eeuwigheid is Hij God (Ps. 90:2). Hij overziet tegelijkertijd de eeuwigheid die achter ons ligt en de eeuwigheid die voor ons ligt. Alleen Hij, Die de hele Schrift heeft geïnspireerd, kan haar een dergelijke eenheid van visie verlenen.

2. *Parallellisme in de rangschikking van de bijbel.*

De bijbelse geschriften zijn niet in willekeurige volgorde gerangschikt: zoals we al in Deel III hoofdstuk VII, de paragrafen III en TV, gezien hebben is het Oude Testament gerangschikt op een wijze die analoog is aan die van het Nieuwe Testament.

	<i>Oude Testament</i>	<i>Nieuwe Testament</i>
Openbaring:	De Pentateuch	De Evangelien
Geschiedenis:	Jozua tot Esther	Handelingen
Godsvrucht:	Job tot Hooglied	De brieven
Profetieën:	Jesaja tot Maleachi	Openbaring

Vanuit een ander oogpunt gezien, kunnen we het volgende schema opstellen:

in het Oude Testament:	het heil voorbereid
in de Evangelien:	het heil teweeggebracht
in Handelingen:	het heil verkondigd
In de Brieven:	het heil uitgelegd
in Openbaring:	het heil vervuld

3. *De samenhang van de verschillende boeken*

De Pentateuch vertoont de volgende voortgang:

Genesis:	Zondeval-Uitverkiezing
Exodus:	Verlossing
Leviticus:	Gemeenschap-Heiliging
Numeri:	De wandel van de gelovige
Deuteronomium:	Onderricht

De Evangelien geven ons vier elkaar aanvullende uitbeeldingen van Christus.

Mattheus schildert ons: de Koning

Marcus:	de Dienstknecht
Lucas:	de Zoon des mensen
Johannes:	de Zoon van God

Ofschoon de boeken in de canon niet geheel in chronologische volgorde gerangschikt zijn, werd de rangschikking niet op goed geluk gemaakt. Evenzo geven de algemene brieven van Paulus duidelijk de indruk, dat de boodschappen daarin elkaar volgens een bepaald patroon opvolgen, om één geheel te vormen:

Romeinen:	Rechtvaardiging
Corinthiërs:	Heiliging
Galaten:	Vrijmaking
Epheziërs:	Geestelijke opstanding
Philippenzen:	Tevredenheid
Colossenzen:	Volheid
Thessalonicenzen:	Verheerlijking

III DE EENHEID VAN DE SCHRIFT WORDT VERZEKERD DOOR HET GESTADIG ONTVOUWEN VAN HET HEILSPLAN

We hebben dit punt reeds aangeroerd in verband met de voortgang van de openbaring. De eeuwige, almachtige God regeert de wereld vanaf Zijn hoge en oneindig verheven troon. Van Genesis tot Openbaring, van de zondeval tot de bruiloft van het Lam, heeft Hij slechts één doel en één boodschap voor ons: de komst, de persoon en het werk van de Heiland der wereld. Vanuit dit oogpunt gezien kan men zeggen:

1. In het Oude Testament wordt het Nieuwe Testament aangekondigd; in het Nieuwe Testament wordt het Oude Testament vervuld.
2. De verbindingsschakel tussen het Oude Testament en het Nieuwe Testament is zichtbaar ondanks de 400 jaren die hen van elkaar scheiden.

Maleachi besluit de oude openbaring, en voorzegt de gebeurtenis die als volgende te wachten staat: de verschijning van de Messias en van Zijn voorbode die de geest van Elia zal bezitten (3:1; 4:5-6; Luc. 1:17).

Mattheus stelt Christus in zijn eerste vers voor als de Zoon van David en de Zoon van Abraham, de erfgenaam van de troon en van alle beloften aan Israël sinds Genesis 12.

Lucas gaat nog verder terug in het geslachtsregister van de Heer 'de Zoon van Adam, de Zoon van God (3:38); op deze manier omvat hij in een keer de hele voorafgaande openbaring.

3. De band tussen het Oude Testament en het Nieuwe Testament wordt sterk benadrukt; bijvoorbeeld in *Mattheus*, waar we voortdurend er aan herinnerd worden dat de oude profetie nu vervuld wordt: 'Dit alles is geschied opdat vervuld zou worden hetgeen de Here door den profeet gesproken heeft' (1:22; 2:5, 15, 17; 23; 3:3, 4:14, enz.).

4. Het grootse en heerlijke heilsplan van God openbaart zich van de eerste bladzijde van de bijbel tot de laatste, en voltrekt zich in de volgende stadia:

De volmaakte schepping (Gen. 1)

het geluk en de onschuld van de mens in het paradijs (Gen. 1)

de zondeval en de scheiding tussen God en mens (Gen. 3)

de zonde algemeen geworden (Gen. 4-11)

de roeping en de rol van Israël (Gen. 12 tot *Maleachi*)

de afkondiging van de wet om de eisen van de heilige God te openbaren, de ontoereikendheid van de werken aan te tonen, de zondaar te veroordelen en als een pedagoog hem tot Christus te leiden (Gal. 3:10, 19-24)

de menswording, het onderwijs, de verzoeningsdood en de opstanding van de Heiland (de Evangelien).

de uitstorting van de Heilige Geest en Zijn rol (Hand. 1-2)

de kerk: opgericht, verbreid (Hand.) en onderricht (de brieven)
de eindstrijd en de uiteindelijke overwinning, de eeuwigheid (Openbaring).

5. De ervaringen van Israël zijn een vóórafbeelding van onze eigen ervaringen (1 Cor. 10:11):

het volk werd geroepen door de soevereine genade van God

met de aartsvaders in Kanaän geplaatst verbannen, tot afval gekomen, en slaven van Farao (een beeld van de 'overste van deze wereld')

gered van het oordeel door de dood van het Paaslam (1 Cor. 5:7-8)

begraven en als het ware weer opgewekt door de doorgang door de Rode Zee, ('gedoopt', 1 Cor. 10:1-2)

terwijl zij op de berg Sinai de volmaakte wet van God, de eredienst, het priesterschap en de tabernakel ontvingen

zij werden gedwongen om veertig jaar in de woestijn rond te zwerven vanwege hun ongeloof, toen zij weigerden het beloofde land binnen te gaan,

toch werden zij gevoed met manna uit de hemel en werden zij gedrenkt uit de rots die Christus was (1 Cor. 10:3-4),

toen zij door geloof de Jordaan overstaken, werd dit voor hen een beslissende ervaring van de geestelijke dood en opstanding,

zij werden veroveraars van het beloofde land, aangevuurd door de onweerstaanbare Jozua (wiens naam hetzelfde betekent als Jezus),

tenslotte konden zij genieten van de rust in het vaderland, een beeld en voorsmaak van de hemel.

6. De eredienst en het priesterschap van Israël vormen ook een gedetailleerde voorafschaduw van het Nieuwe Verbond.

De mozaïsche eredienst is het type en de schaduw van de geestelijke realiteiten die vervuld zijn in Jezus Christus (Hebr. 8:5; 10:1)

De bloedige offers zijn type van het kruis, waar het Lam van God voor onze zonden geslacht werd (9:12-14).

De aardse tabernakel is een afbeelding van het hemelse heiligdom (9:11, 24)

Het voorhangsel dat de toegang verspert tot het heilige der heiligen, stelt het lichaam van Christus voor dat werd verscheurd om ons de toegang te verlenen (9:8; 10:19-20; Matth. 27:51)

Aäron is een type van Christus, onze hogepriester, die is binnengegaan tot in de tegenwoordigheid van God Zelf, om voor ons te pleiten, en die spoedig zal terugkomen om ons voor altijd te redden (Hebr. 9:24-28).

IV DE EENHEID VAN DE LEER

Het wekt onze bewondering te zien hoe alle belangrijke thema's van de bijbel zich ontvouwen van Genesis tot Openbaring, op een onderling samenhangende en steeds vollediger wijze:

de mens, zijn oorsprong, zijn val, zijn verlossing, zijn aardse en eeuwige bestemming

de zonde, haar begin, haar gevolgen, en haar straf in deze wereld en in het hiernamaals

Satan, de aanstichter van het kwaad, de leugenaar en moordenaar van den beginne, zijn strijd tegen God en de gelovigen, zijn uiteindelijke veroordeling

Israël en zijn bestemming

de Kerk vanaf haar grondlegging tot aan haar verheerlijking

het Heil, volgens het goddelijk plan, aangeduid in de voorafgaande paragraaf

het berouw, het *geloof*, het *leven van de gelovige*, het *gebed*, de *dienst van God*, enz.; onderwerpen die men met veel geestelijk gewin door de hele Schrift heen kan bestuderen

de Heilige Geest, die bij de schepping aanwezig was, en die het laatste gebed van de bijbel uitsprekt (Gen. 1:2; Openb. 22:17)

God, die altijd Dezelfde is, in Zijn soevereiniteit, Zijn eeuwigheid, Zijn geestelijkheid, Zijn almacht, in het unieke van Zijn wezen, Zijn alwetendheid, Zijn alomtegenwoordigheid, Zijn heiligheid, Zijn gerechtigheid en Zijn liefde.

Jezus Christus, het thema bij uitstek van de hele geschreven openbaring. Wie studie maakt van alles

wat op Hem betrekking heeft in de Schrift, in de wet van Mozes, de Profeten, de Psalmen (Lucas 24:27, 44) en in het Nieuwe Testament, zal zozeer van de eenheid van de bijbel overtuigd raken, dat hij er nooit meer aan zal kunnen twijfelen. Wij bevelen sterk aan ieder boek van zowel het Oude als ook het Nieuwe Testament te benaderen met deze vraag in de gedachte: 'Wat leert dit boek mij over Jezus Christus?' Hier volgen enkele van de antwoorden die zich dadelijk al zullen opdringen:

Genesis: *Adam* is 'een beeld van den komende' (Rom. 5:14) *het nageslacht van de vrouw* zal Christus zijn, die de kop van de slang zal vermorzelen (Gen. 3:15) *het bloed van Abel*, de rechtvaardige, wordt vergeleken met het bloed dat aan het kruis vergoten is (Hebr. 12:24) van *Melchizédek* wordt gezegd dat hij de Zoon van God gelijk gesteld is (Gen. 14:18-20; Hebr. 7:1-10) *Isaäk*, de geliefde zoon, werd op dezelfde plaats ten offer gesteld, als waar de eniggeboren Zoon ter dood zou worden gebracht (Gen. 22; 2 Kron. 3:1) *Jozef* werd de redder van zijn broers die hem hadden willen doden (Gen. 39-50) de *Silo* is de heerser van de stam van Juda (Gen. 49:10)

Exodus: het *Paaslam* (Exodus 12; Joh. 1:29; 1 Cor. 5:7) het *manna*, het wonderbaarlijke brood dat uit de hemel neerkwam (Exodus 16; Joh. 6:31-33) de geslagen *rots*, welke 'Christus was' (Exodus 17:1-7; 1 Cor. 10:4)

Leviticus: de *bloedige offers*, een beeld van het kruis (Hebr. 9:12-14; 10:1-4, 11-14) *Aäron*: type van Christus, onze Hogepriester (Hebr. 7:11-28) het *voorhangsel*: symbool van het lichaam van Jezus dat verscheurd en verbroken werd op Golgotha (Hebr. 10:20)

Numeri: *De staf van Aäron*: een gelijkenis voor de opstanding van de Here (Num. 17:1-11) de *rode koe*, nog een voorafschaduwing van de zelfofferande van Christus tot reiniging van onze zonden (Num. 19; Hebr. 9:13) de *koperen slang*, die Christus aan het kruis voorstelde (Num. 21:4-9; Joh. 3:14-16), enz.

Als we tot de *Psalmen* overgaan zien we hoe het beeld van de Messias steeds vollediger wordt:

Ps. 2 de Here en Zijn Gezalfde
Ps. 8 de Mensenzoon en Zijn vernedering
Ps. 16 de Geliefde bevrijd uit het dodenrijk
Ps. 22 het kruislijden
Ps. 69 de beledigingen, de gal en de azijn
Ps. 72 de Vredevorst
Ps. 110 de verheerlijkte Heer

Onder de profeten heeft men *Jesaja* ook wel de evangelist van het Oude Testament genoemd. Hij toont ons immers:

Jes. 7:14 *Immanuël*, geboren uit een maagd
Jes. 9:5 de gegeven *Zoon*, de sterke God, de Vredevorst
Jes. 11:1-10 het *rijsje uit de tronk van Isai*, op wie de Geest zal rusten
Jes. 40:1-10 de komende *God*
Jes. 40:11 de *Herder* der schapen
Jes. 42:1-4; 49:1-7 de *Knecht des Heren*
Jes. 53 de *Man van smarten*
Jes. 61:1-2 de *Gezalfde van God*, de *Bevrijder*
Jes. 63:1-6 de *Rechter*

Tenslotte vermelden wij de bijzonder nauwkeurige voorspelling van *Zacharia*:

Zach. 3:1-5 de *Engel des Heren*, de *Voorspraak*
Zach. 3:9-10; 4:7 de *Hoeksteen*
Zach. 6:12-13 de *Spruit des Heren*, tegelijkertijd *Priester* en *Koning*
Zach. 9:9 de nederige *Koning* die op een ezel rijdt
Zach. 11:7-14 de *Herder* verkocht voor dertig zilverstukken

Zach. 12:10 *Hem, die zij doorstoken hebben*
Zach. 13:7 De *Herder* die geslagen wordt voor de schapen
Zach. 14:3-4 de zegevierende *Heer*.

Het is overbodig te zeggen dat Jezus Christus het hele *Nieuwe Testament* vult. De evangeliën verhalen Zijn leven, Zijn dood en Zijn opstanding. De Handelingen laten zien hoe de levende Christus door Zijn Geest de Kerk sticht.

De Brieven vervullen de belofte van Johannes 16:13-14 (de Trooster spreekt niet uit Zichzelf; Hij spreekt de dingen van Christus en verheerlijkt Hem); de Openbaring van Johannes is de totale en definitieve openbaring van de Heer (1:1).

V CONCLUSIE

Vanwaar komt toch, door de hele bijbel heen, een zodanige eenheid van visie, van structuur, van boodschap en van leer, ondanks de vele eeuwen die nodig waren om hem te voltooien en de talloze personen die hiervoor als instrumenten dienden? Op deze vraag is er maar één antwoord: in werkelijkheid heeft de Heilige Schrift slechts één schrijver, de Heilige Geest. Voor Hem is het slechts één openbaring, omdat zij steeds van de ene ware God spreekt. Er is slechts één heil, aangekondigd, teweeggebracht en voltooid door een unieke Heiland. De menselijke natuur is de eeuwen door dezelfde. Haar behoeften, haar zwakheden en mogelijkheden zullen steeds hetzelfde onderricht vereisen. Voor de eeuwige en alwetende God, is er slechts één tijd, of liever gezegd, de eeuwigheid is altijd aanwezig, van de eerste tot de laatste bladzijde van de bijbel. Tenslotte, de waarheid zelf is één en kan niet tegenstrijdig zijn.

De onervaren lezer van de bijbel zal wellicht op het eerste gezicht getroffen worden door zijn grote verscheidenheid en rijkdom, maar zodra hij enkele hoofdlijnen gevonden heeft en het solide bouwsel van de openbaring ontdekt, zal hij verbaasd staan over zijn diepgaande eenheid. Hij zal dan de soevereine Heer van de schepping aanbidden, de God van Abraham, Isaäk en Jakob, de God van Mozes en de profeten, de Vader van onze Here Jezus Christus, die het middelpunt van beide Testamenten vormt, die Hij verenigt en waar maakt; de God van de menswording, zoals die door de apostelen werd gepredikt; de Koning der koningen en de Heer der Heren, die is en die was en die komen zal. Zo draagt de Schrift in haar eenheid het merkteken van Hem die haar van het begin tot het einde heeft geïnspireerd.

HOOFDSTUK IX

Foutloosheid en inspiratie

I DEFINITIE EN ALGEMENE OPMERKINGEN

De definitie van woordelijke, volledige inspiratie (vgl. Deel III, hoofdstuk III, paragraaf 1 ‘definities’), houdt in, dat toen de bijbelschrijvers de originele manuscripten samenstelden, zij zó geleid werden, dat zij de boodschap, die God de mens wilde medelen, volkomen en zonder fouten weergaven.

De termen ‘foutloosheid’ en ‘onfeilbaarheid’ lijken ons praktisch verwisselbaar. Sommige mensen vinden dat het woord ‘onfeilbaarheid’ te veel doet denken aan de onfeilbaarheid van de Paus, en dat dit de bijbel tot een papieren Paus maakt die altijd onmiddellijk op alle vragen een antwoord heeft. Het hele verschil is niets anders dan dat, als de bijbel onfeilbaar is, hij geen fout kán maken en dat, als de bijbel foutloos is, hij geen fouten bevat.

Foutloosheid is het kernpunt van de theopneustie; zij geeft duidelijk de scheidingslijn aan tussen de evangelische bijbelgetrouwen aan de ene kant en de vrijzinnigen en de dialectische theologen die de foutloosheid ontkennen aan de andere kant. Terwijl het geloof zich bevindt op een onaantastbaar geestelijk vlak, is de leer van de foutloosheid, die zich met waarneembare feiten bezig houdt, veel meer blootgesteld aan aanvallen van het ongeloof (aldus in ‘n toespraak van H. Blocher in 1964). Wij hebben een dergelijke leer niet bedacht; zij is te vinden in de grote geloofsbelijdenissen die meer in bijzonderheden vermeld worden in Deel IV, hoofdstuk III, paragraaf III. Onze vaders in het geloof beschouwden de bijbel immers als ‘het criterium van alle waarheid’ (La Rochelle), ‘het ware

woord van God' (2de Helvetische belijdenis), en 'goddelijk en canoniek' (de Waldenzen kerken van Piëmont). De Westminster belijdenis voegt hier aan toe: 'Dat we volledig overtuigd en zeker zijn van de onfeilbare waarheid van de bijbel is het innerlijke werk van de Heilige Geest. Het He breeuwse Oude Testament en het Griekse Nieuwe Testament die door God geïnspireerd zijn en door zijn zorg en voorzienigheid door de eeuwen heen zuiver zijn gebleven, zijn daarom authentiek'. Ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis, opgesteld door Guido de Brès in 1561, spreekt zo.

Calvijn gaat zelfs zo ver dat hij zegt: 'We zijn aan de Schrift dezelfde eerbied schuldig als aan God, omdat zij van Hem alleen afkomstig is'. Wat is de oorsprong van de leer van de onfeilbaarheid? Voor ons vloeit zij voort uit het karakter en de verklaringen van de Schrift zelf. Zij houdt niet op zich telkens weer aan te dienen als het woord van God. Als de Here spreekt, kan Hij niet liegen; Hij kan ook niet de waarheid leren door middel van de dwaling. Zijn waarheid en Zijn macht zijn in het geding. Als Hij van den beginne op onbetrouwbare wijze gesproken had, of de waarheid vermengde met leugen, wat zouden we dan van Hem moeten denken? Wat voor zekerheid zouden we in een dergelijke openbaring kunnen vinden, waar toch ons eeuwig heil van afhangt? Of als God, na de bijbelschrijvers een tot in details betrouwbare boodschap te hebben gegeven, niet in staat zou zijn gebleken ervoor te zorgen dat deze boodschap op een betrouwbare manier werd overgedragen, zou Hij ons dan niet teleurstellen? Wat voor nut zou Zijn eerste openbaring in dat geval gehad hebben?

II WAT ZEGT DE BIJBEL OVER ZIJN EIGEN ONFEILBAARHEID?

Ten eerste, hebben wij het recht ons geloof in de onfeilbaarheid te baseren op het getuigenis van de bijbel? Is dat niet een vicieuze cirkel, net als wanneer men een rechterlijke beslissing eenvoudigweg zou baseren op de verklaringen van de beklagde, of van de ondervraagde getuige? Nee, want hier gaat het om de Here Zelf, de enige bron van de ware kennis. Net zoals we aan de Schrift de leerstukken ontleen aangaande God, Jezus Christus, de Heilige Geest, het oordeel, het heil, de toekomst, enz., kunnen we ook slechts aan de openbaring een zekere leer betreffende het geschreven Woord ontleen. Onze eerste vraag ten opzichte van welk onderwerp dan ook, moet luiden: Wat zegt de bijbel hierover? (Rom. 4:3; Gal. 4:30).

De schrijvers van het Oude Testament zijn bijzonder stellig: zij bevestigen 3808 keer dat zij de eigen woorden van God overbrengen.

Nadat Mozes de wet heeft gegeven zegt hij: 'Gij zult aan wat ik u gebied, niet toedoen en daarvan niet afdoen' (Deut. 4:2; vgl. 6:1-2, 6-9; vgl. 12:32). De psalmdichter roept voortdurend uit: 'De wet des Heren is volmaakt ... de getuigenis des Heren is betrouwbaar ... ik vertrouw op uw woord ... Aan alles, hoe volkomen ook, heb ik een einde gezien, maar uw gebod is onbegrensd ... Uw woord is gelouterd, Uw knecht heeft het lief ... Uw wet is waarheid ... Uw getuigenissen zijn gerechtigheid voor eeuwig ... al Uw geboden zijn waarheid ... Heel Uw woord is de waarheid, al Uw rechtvaardige verordeningen zijn voor eeuwig ... Mijn tong zal Uw woord bezingen, want al Uw geboden zijn gerechtigheid!' (Ps. 19:8; 119:42, 96, 140, 142, 144, 151, 160, 172).

Christus heeft op stellige wijze de waarheid van het Oude Testament bevestigd. Hij wees er geen enkele onwaarheid in aan, noch uitte Hij enige twijfel omtrent het Oude Testament. Hij baseerde altijd Zijn argumenten en Zijn leer op de Schrift. Hij verklaarde: 'Er zal niet één jota of tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied' (Matth. 5:18). Toen Hij met de Joden over één enkel woord discussieerde, zei Hij: 'De Schrift kan niet gebroken worden' (Joh. 10:35). Bij Zijn afscheid bad Hij 'Heilig hen in uw waarheid; Uw woord is de waarheid'. (17:17).

De *apostelen* getuigden ook van de volmaaktheid van de Schrift. Paulus zegt dat de wet heilig is en dat ook het gebod heilig en rechtvaardig en goed is' (Rom. 7:12). Het onderwijs van de apostel houdt zich zozeer aan de tekst (bv. Gal. 3:16-17), dat elke onwaarheid in de aangehaalde schriftgedeelten aan dat onderwijs het fundament zou ontnemen.

Voor de *schrijver van de brief aan de Hebreeën*, is het Woord van God levend, krachtig en door-dringend; het is zelfs rechter oven onze gevoelens en onze gedachten (Hebr. 4:12). Het past ons niet ons op te stellen als rechters over het Woord.

Jacobus zegt: 'Hij (heeft) ons voortgebracht door het woord der waarheid', en beschrijft vervolgens het woord als 'de volmaakte wet, die der vrijheid' (1:22-25). Overtuigd van het soevereine gezag

van het woord geeft hij ons de volgende ernstige waarschuwing: ‘Meent gij, dat het schriftwoord zonder reden zegt?’ (4:5).

Johannes besluit de geschreven openbaring met deze woorden: ‘Indien iemand hieraan toevoegt ... en indien iemand afneemt van de woorden van het boek dezer profetie’, God zal zijn deel afnemen van het eeuwige heil (Openb. 22:18-19). Als de Here Zelf Zijn boodschap heeft gegeven, wie zou dan zo vermetel durven zijn deze boodschap aan te vullen, of zelfs die gedeelten die hij van weinig belang acht, te minachten? Een getuigenis dat zo duidelijk en zo gelijkkluidend is, is waarlijk indrukwekkend. Nergens verklaart de bijbel ook maar één Schriftgedeelte, of zelfs maar één bijzonderheid voor onwaar. Waar hij zonder mededogen de gebreken en de struikelingen van de mensen en van het volk van God vermeldt, is het feit dat hij volkomen zwijgt over eventuele fouten van de bijbelschrijvers van zeer groot gewicht.

III WAAROP HEEFT DE ONFEILBAARHEID BETREKKING?

Het is duidelijk voor iedereen die bekend is met de feiten, dat de bijbeltekst die we nu hebben ettelijke moeilijkheden biedt. Daarom is het nuttig om, voordat we de bezwaren die tegen de leer van de foutloosheid worden ingebracht onderzoeken, eerst nader aan te geven waar deze leer betrekking op heeft. We zullen in het kort samenvatten wat F. E. Gaebelien zo voortreffelijk over dit onderwerp heeft geschreven.⁴⁸

1. *Foutloosheid betekent niet gelijkvormigheid van alle details in overeenkomstige verhalen geschreven door verschillende auteurs.*

De boeken Samuël, Koningen en Kronieken hebben alle goeddeels betrekking op dezelfde geschiedkundige periode, maar zij bezien de dingen samen vanuit een verschillend gezichtspunt en ook gebruiken zij soms andere uitdrukkingen. De vier Evangelieën verhalen alle het leven van Christus, maar zij vermelden uiteenlopende bijzonderheden. In Handelingen onderscheidt elk van de drie verhalen van de bekering van Saulus (Hand. 9; 22:6; 26:12) zich door bepaalde bijzonderheden* Men overtrekt zulke verschillen vaak ten eerste, door ze voor tegenstrijdigheden en onwaarheden uit te maken. In werkelijkheid vorderen de inspiratie en de foutloosheid van de Schrift weliswaar, dat iedere schrijver op betrouwbare wijze weergeeft, maar zij laten hem niettemin vrij die ware voorvallen te vermelden welke in het licht stellen wat hij wil leren. Als voor een rechtbank vier onafhankelijke getuigen woord voor woord hetzelfde verslag zouden geven van een reeks ingewikkelde feiten, zouden ze onmiddellijk van heimelijk overleg beschuldigd worden. De gelijkkluidendheid van hun getuigenis zou hen verdacht maken. Want het is een psychologisch feit, dat volkomen eerlijke getuigen dezelfde gebeurtenissen op geheel verschillende manieren weergeven, omdat het onvermijdelijk is dat men dingen vanuit een verschillend oogpunt waarneemt. Dit geldt ook voor de bijbelschrijvers. Zij waren geïnspireerd en schreven niets dat niet waar was. Maar zij hadden ieder hun eigen persoonlijkheid en waren geen automaten. Ook al vermelden ze niet altijd dezelfde bijzonderheden, al wat zij zagen en verhaalden was waar. Neem bijvoorbeeld de verhalen van de opstanding in de Evangelieën. De essentiële feiten zijn identiek: Christus is opgestaan; het graf was leeg; verschillende groepen discipelen hadden de Heer op verscheidene plaatsen gezien; Zijn nieuwe lichaam was niet onderworpen aan de beperkingen van een gewoon menselijk lichaam; na een bepaald aantal dagen verliet Hij de aarde weer. Inzake deze algemene feiten stemmen de Evangelieën overeen. Maar zij verschillen in bepaalde bijzonderheden en in de weergave van enkele minder belangrijke feiten. De verhalen zijn daarom niet minder authentiek en de waarheid ervan staat vast.

2. *De foutloosheid van de bijbel sluit niet het gebruik van beelden en symbolen uit.*

Alhoewel alles in de bijbel geïnspireerd is, volgt daaruit niet, dat we alles letterlijk moeten opvatten. Vele schriftgedeelten hebben duidelijk een rechtstreeks geschiedkundige, praktische, wettelijke of morele betekenis. Maar er zijn ook veel bladzijden waar de taal duidelijk symbolisch is: bijvoorbeeld in de Psalmen, het Hooglied, de profeten, evenals in de gelijkenissen van de Evangelieën, in Openbaring. Bovendien,

*Noot van de bewerker: zie Grosheide in ‘Korte Verklaring, van Handelingen’, uitg. Kok, Kampen.

duizenden uitdrukkingen in zowel het Oude- als het Nieuwe Testament zijn meer poëzie dan proza. Dit is ook de reden waarom de stijl van de bijbel altijd levendig en aantrekkelijk blijft. Daarom vereist geloof in de onfeilbaarheid van de bijbel geenszins, dat we slaafs gebonden zijn aan een volkomen letterlijke interpretatie van de bijbel. Trouwens, waarom zou deze foutloosheid beperkt moeten zijn tot mededelingen in proza en zou zij zich ook niet kunnen uitstrekken tot de symbolische en de beeldrijke taal die door de eeuwen heen in staat is tot de verbeelding van de mensen te spreken?

Dat wij herhaaldelijk ervan beschuldigd worden gedwongen te zijn alles letterlijk op te vatten is gedeeltelijk het gevolg van een verkeerd idee dat de critici van ons standpunt hebben. Zij verbeelden zich, dat onze opvatting omtrent *woordelijke* inspiratie ons ertoe dwingt elk woord op zichzelf, los van de context, als onderwerp van een op zichzelfstaande inspiratie te beschouwen. Dit is alles behalve waar. Men zou geen enkele taal of letterkunde op een dergelijke manier kunnen behandelen. Woorden, die dienen om gedachten over te brengen, zijn gerangschikt en bij elkaar gevoegd om één geheel uit te drukken. Het verband zal ons helpen om uit te maken of de interpretatie letterlijk, geestelijk of symbolisch moet zijn.⁴⁹

3. De bijbelse foutloosheid houdt niet in het gebruik van een technische vaktaal die overeenkomt met de huidige wetenschappelijke terminologie.

De bijbelschrijvers waren allen mannen die in de oudheid leefden. Zij gebruikten de taal van hun tijd, en zij hadden niet de pretentie dat zij de moderne wetenschap konden voorzien. Maar met betrekking tot feiten die het vlak van de wetenschap raken, drukten zij zich uit op een wijze die met de grondbeginselen der wetenschap in overeenstemming is. Bijvoorbeeld, het bijbelse scheppingsverhaal raakt het vlak van de geologie, de astronomie, de biologie, de meteorologie, de dierkunde en de fysiologie. De uitdrukkingen die gebruikt worden zijn geenszins technische uitdrukkingen. Toch zijn deze bladzijden niet alleen veel subliemer, maar ook veel logischer dan alle andere pogingen om een verklaring te geven voor het ontstaan van het heelal. Voordat we op dit punt terugkomen (Deel III Hoofdstuk X, paragrafen I en III) zullen we de meningen van twee hedendaagse geleerden aanhalen. De beroemde geoloog Dana zegt: 'Ik geloof dat het ,eerste hoofdstuk van de bijbel en de wetenschap met elkaar in overeenstemming zijn'. Sir William Dawson, ook een geoloog, voegt eraan toe dat de opeenvolging van de scheppingswerken, zoals die in Genesis worden vermeld, feilloos is in het licht van de moderne wetenschap, en dat vele bijzonderheden een zeer opmerkelijke overeenkomst vertonen met de resultaten van de wetenschap'.⁵⁰

Het is ook duidelijk dat de Schrift populaire uitdrukkingen gebruikt terzake van astronomie, geologie en andere wetenschappelijke gebieden, net zoals de meeste geleerden dat doen in een alledaags gesprek. De prediker zegt bijvoorbeeld, dat de zon opgaat en ondergaat (Pred. 1:5), net zoals wij dat nog altijd doen ook na de ontdekking dat de aarde draait.

4. Voor het juiste zicht op de foutloosheid moet de bijbelse boodschap natuurlijk wel in haar eigen historische omlijsting geplaatst worden.

Bepaalde uitspraken van de Schrift waren waar toen ze gedaan werden, ofschoon de omstandigheden nu verschillen. We lezen in het boek van Jozua, dat de twaalf stenen die opgericht werden midden in de Jordaan 'daar zijn tot op de huidige dag' (4:9). Dit betekent duidelijk, dat zij daar waren in de tijd dat dit werd geschreven. De chronologie van het Oude Testament is een delicate zaak. Men beweert wel dat zij onjuist is. Vast staat in elk geval, dat de mensen in de oudheid niet telden op de manier waarop wij dat doen en geen vaststaande universele kalender hadden. Het is moeilijk om precies vast te stellen hoe lang de koningen geregeerd hebben, omdat het laatste jaar van een regeringsperiode vaak een tweede keer geteld werd als het eerste jaar van de volgende regeringsperiode.⁵¹

De kwestie van de stijl en de grammatica moet ook beschouwd worden in de historische omlijsting. Wat dit punt betreft hebben we niet dezelfde opvatting als de Mohammedanen hebben met betrekking tot de taal van de Koran. Voor hen is Het Boek in zijn volledige vorm uit de hemel gekomen, en gedurende lange tijd verzetten zij zich heftig tegen het idee er vertalingen van te maken. Het standpunt dat wij innemen tegenover de bijbel is, dat - al naar gelang van de tijd of de schrijver -het Hebreeuws zuiverder is en het Grieks meer of minder correct (zoals bijvoorbeeld in sommige boeken van de profeten of in Openbaring), zonder dat dit inhoud en bedoeling van de tekst aantast. De

stijl is niet vormelijk, of gekunsteld, alsof de tekst gedichteerd werd. Ofschoon zij soms majestueus of dramatisch is, is zij vaak eenvoudig, afwisselend of zelfs heel alledaags.

Men beweert, dat voor sommige schrijvers van na de Reformatie, inspiratie en foutloosheid zelfs betrekking hadden op de punten die aan de medeklinkers in de Hebreeuwse tekst werden toegevoegd om de klinkers aan te duiden. Wij kunnen volstaan met hier op te antwoorden, dat de klinkerpunten werden bedacht door de Masoreten vanaf de vijfde eeuw na Christus.

5. *Foutloosheid heeft betrekking op de bijbelse boodschap in haar geheel*, binnen de hierboven nauwkeurig aangegeven grenzen en niet slechts voor het gedeelte dat te maken heeft met 'geloof en moraal'. Als dit niet het geval zou zijn, zou men dan niet moeten toegeven dat de bijbel in andere opzichten kan falen? Laten we een voorbeeld nemen uit de geschiedenis: God is hier beneden tussenbeide gekomen; Zijn verlossingsplan voltrekt zich via de menswording en komt tot stand door nauwkeurig aangegeven historische feiten. Als de bijbel zich zou vergissen inzake deze feiten, waar zou ons geloof dan op berusten? (Zie wat Paulus zegt over de opstanding van Christus, evenals over de geschiedenis van Israël: 1 Cor. 15:14-19; 10:11; Rom. 15:4). Anderzijds zijn de geschiedkundige feiten zo nauw verbonden met de geestelijke realiteiten, dat het moeilijk zou zijn deze twee van elkaar te scheiden. We hebben gezien, dat hetzelfde geldt voor het scheppingsverhaal daar waar dit het vlak van de natuurwetenschappen raakt (geologie, astronomie, biologie, enz.). Het scheppingsverhaal en de geschiedenis van het paradijs, de zondeval, de zondvloed, enz. worden volledig bevestigd door Christus en de apostelen. Tenzij we deze verhalen tot mythen willen maken, kunnen we ze niet scheiden van de geestelijke leringen die men eraan heeft ontleend. Laten we echter duidelijk stellen, dat voor ons de foutloosheid zich uitstrekt tot de tekst zelf, niet tot de vaak absurde interpretaties daarvan (zie wat dit betreft het voorbeeld van het 'uitspansel' dat gegeven wordt in Deel III, hoofdstuk V, paragraaf I). Ook op het gebied van de geografie is de buitengewone nauwkeurigheid van de Schrift bevestigd door de archeologie en door een betere kennis van de oudheid.

Nog een woord over de uitdrukking die voorkomt in een aantal oude of recente geloofsbelijdenissen: 'De bijbel is het woord van God, de enige onfeilbare regel voor geloof en leven'. Hiermee wil men tegelijkertijd tot uitdrukking brengen, dat de bijbel geen wetenschappelijk of geschiedkundig handboek pretendeert te zijn; zijn gebied bij uitstek is dat van het geloof en van het leven. De bijbel is het boek van het heil; hij heeft tot doel ons tot God te brengen en ons in staat te stellen met hem te leven, eerst hier op deze aarde en dan voor eeuwig op de nieuwe aarde. Daarom blijven de zo geheten wetenschappelijke vragen welbeschouwd van secundaire betekenis. Daarmee zijn we het geheel en al eens.

6. *De foutloosheid houdt niet in de alwetendheid van de bijbelschrijvers*. Zij kenden niet alle wetenswaardigheden over de onderwerpen die zij behandelden. Hun verklaringen kunnen waar zijn, zonder altijd volledig te zijn. Het feit dat er vier Evangeliën zijn is hiervan een illustratie. Elk van de vier draagt ertoe bij het tafereel vollediger te maken, uit te breiden en te voltooien. Dit verklaart waarom de bijbel niet altijd een volledig verslag geeft van bepaalde gebeurtenissen of een goed afgeronde alles omvattende uiteenzetting van een waarheid zoals men dat zou verwachten van de alwetendheid. De bijbel is geschreven door mensen, die bewaard zijn voor vergissingen, maar die niet begiftigd waren met het begripsvermogen van God.

Dat de bijbelse geschiedenissen absoluut alles vertellen was bovendien voor hun doel niet noodzakelijk. De Evangeliën zeggen bijvoorbeeld praktisch niets over Jezus vanaf de tijd dat Hij twaalf jaar oud was, tot de dag waarop Hij gedoopt werd door Johannes de Doper.

Een dergelijke informatie zou, naar de apocriefe evangeliën te oordelen, zeker populair zijn geweest, maar niet noodzakelijk naar de mening van de Heilige Geest en van de schrijvers.⁵²

IV BEDENKINGEN TEGEN DE FOUTLOOSHEID

De foutloosheid is meer betwist dan welk ander onderdeel ook van de leer van de inspiratie. We zullen de voornaamste tegenwerpingen bezien.

1. *De foutloosheid is onverenigbaar met de menselijke natuur van de bijbelschrijvers*. Vergissen is menselijk en alles wat menselijk is, is onvolmaakt. De bijbel is niet rechtstreeks uit de hemel komen vallen. God heeft, om hem op schrift te laten stellen, gebruik gemaakt van mensen die Hij te Zijner

beschikking had, zoals een artiest beperkt is in zijn uitdrukkingmogelijkheden door het materiaal dat tot zijn beschikking staat.

Een dergelijke redenering is juist, als men alleen ziet op de gevallen staat van de mens. Maar zij houdt volstrekt geen rekening met de almacht van God, noch met Zijn tussenkomst ter verlossing. Zoals de openbaring een wonder van Zijn kant is, is de inspiratie die de bijbelschrijver voor fouten behoedt eveneens een wonder. Als het feit dat God van de menselijke natuur gebruik maakte op zichzelf onontkoombaar invloed van de zonde zou meebrengen, dan zou Jezus Christus ook niet de volmaakte Heiland kunnen zijn, en dat is nu precies wat de ongelovigen beweren.

We hebben al gezien dat, als de bijbelschrijvers aan hun natuurlijke feilbaarheid zouden zijn overgelaten, deze feilbaarheid zich dan noodzakelijkerwijs tot elk gebied zou hebben uitgestrekt, even goed tot het geestelijke als tot het historische en het wetenschappelijke. Omgekeerd, als ze foutloos zijn inzake geestelijke waarheden, waarom zouden ze 't dan ook niet in andere zaken zijn? Indien de menselijke feilbaarheid alleen zou gelden voor het opschrijven van de bijbeltekst, nogmaals, hoe zouden wij dan het ware van het valse kunnen onderscheiden, wij die zelf feilbaar zijn? In dat geval zou er voor ons niets anders meer overblijven dan twijfel.

2. De moderne wetenschap zou de oude opvatting omtrent een volmaakte bijbel definitief teniet hebben gedaan. Geen enkel ontwikkeld mens, aldus beweert men, kan tegenwoordig nog geloven in de foutloosheid van de Schrift.

Dat moet nog altijd bewezen worden! Het is waar dat in de 19de eeuw men wetenschap en geloof tegenover elkaar meende te moeten plaatsen, terwijl ze volstrekt niet tegenstrijdig zijn, maar op een verschillend vlak liggen. We zouden een lange lijst van grote geleerden kunnen opsommen die niet alleen in God geloven maar ook hun geloof in de bijbel betuigen.

In het hoofdstuk getiteld 'Moeilijkheden in de bijbel', zullen we zien hoe sommige 'vergissingen' die de bijbel verweten worden, beschouwd worden door een wetenschap die naar wij menen, beter ingelicht is. Hier volgt de mening van professor Robert Dick Wilson, van Princeton, meermalen gedoctoreerd en kenner van vijfenveertig talen en dialecten van het Nabije Oosten, waaronder alle Semitische talen: 'Ik ben tot de overtuiging gekomen, dat niemand genoeg weet om de geloofwaardigheid van het Oude Testament te bestrijden. Telkens als iemand genoeg bewijsstukken bij elkaar had weten te krijgen om een kritisch onderzoek te ondernemen, bleken de bijbelse feiten uit de oorspronkelijke tekst glansrijk de proef te doorstaan'.⁵³

Laten we verder niet vergeten in welke mate de wetenschap nog betrekkelijk is en aan verandering onderhevig. Zij is een voortdurende en progressieve poging om een verklaring te geven voor de vele geheimenissen van de natuur. Het zou zinloos en zelfs antiwetenschappelijk zijn alle hedendaagse kennis af te wijzen, alleen omdat er nog steeds veel opgehelderd moet worden. Aan de andere kant is een wetenschappelijke verklaring altijd onderhevig aan herziening en verbetering. Dat wat de geleerden vandaag zeggen, kan morgen tegengesproken of aangevuld worden. Wat de theologische wetenschap betreft, zij is noodzakelijkerwijs minder controleerbaar dan de zogenaamde natuurwetenschappen. Zij heeft betrekking op de geestelijke wereld en, waar het de bijbel betreft, gaat zij maar al te vaak uit van bij uitstek subjectieve filosofische en psychologische gegevens. Volgens Lüscher heeft de bijbelkritiek sinds 1850 meer dan 700 theorieën opgeleverd, die alle de hoogste wijsheid pretendeerden te zijn op het gebied van de wetenschap. Thans zijn 600 van deze theorieën achterhaald en prijsgegeven wegens grondiger en meer uitgebreide kennis.⁵⁴ Wij zijn bereid ons te laten onderrichten door de menselijke wetenschap, maar niet met gesloten ogen. 'Toetst alles en behoudt het goede' (1 Thess. 5:21). We beweren niet dat we in staat zijn alles te verklaren; en we willen ook volstrekt niet een rationalistische grondslag voor ons geloof zoeken. Uitgaande van betrouwbare feiten, zal dat geloof gewekt en gevoed worden door een 'betoon van geest en kracht' (1 Cor. 2:4).

3. Uit het feit dat er variaties voorkomen in de verschillende manuscripten, blijkt duidelijk dat er kopiïsten zijn geweest die fouten hebben gemaakt.

Dit is waar en we zullen één van de volgende hoofdstukken daaraan wijden. Maar aangezien deze vergissingen niet meer dan ongeveer één duizendste gedeelte van de tekst raken, geloven we dat dit feit veel te onbeduidend is om ons geloof in de foutloosheid van het oorspronkelijke manuscript te

doen wankelen. (Voor deze laatste term, zie verderop in dit hoofdstuk onder 'De foutloosheid van het oorspronkelijke manuscript').

4. *De citaten uit het Oude Testament in het Nieuwe Testament gaan vrij met de tekst om en lijken haar niet als onaantastbaar te beschouwen.* Ook dit achten we de moeite waard om nader te beschouwen; wij deden het reeds in Deel III, hoofdstuk VI. Hier herinneren we nog alleen aan het feit, dat Christus en Zijn apostelen, die verantwoordelijk waren voor die citaten, telkens weer van hun volkomen vertrouwen in en onderwerping aan de Schrift blijk geven.

5. *Als men beweert dat de bijbel foutloos is, 'versteent' men de bijbelse tekst.* Dit is de uitdrukking die gebruikt wordt door J. K. S. Reid: 'Het woord van God wordt zodoende versteend in een dood document'.⁵⁵

S. van Mierlo vat wat hierover beweerd wordt als volgt samen:

'De theologen die zich verzetten tegen de volledige inspiratie zeggen, dat het een grote vergissing is iets te geloven eenvoudigweg omdat het in de bijbel staat. Dit om twee redenen: 1) Er staan zonder enige twijfel geschiedkundige en wetenschappelijke fouten in de bijbel en men loopt dus voortdurend het risico in conflict te komen met de wetenschap. 2) Een bijbel zonder fouten zou als een afgod zijn die een onaanvaardbaar gezag uitoefent over ons verstand. We zouden dan het onderwijs van de Schriften op een mechanische manier als waar aanvaarden, zonder een persoonlijk geloof in de Here Jezus Christus, die de belichaming is van de ware goddelijke openbaring. De bijbel zou op deze manier slechts een verzameling van leerstukken zijn, dus een dode 'brief'. We zouden dan met een autoritaire godsdienst te doen hebben die zegt wat wij moeten geloven en welke leer men moet aanvaarden zonder een persoonlijke ervaring te beleven'.⁵⁶

Een dergelijke redenering lijkt ons onhoudbaar. Waarom zou de bijbelse tekst versteend zijn alleen omdat bij meer goddelijke waarheden bevat en minder menselijke vergissingen? God heeft Zijn profeten 'levende woorden' voor ons gegeven. (Hand. 7:38). Het geschreven woord is het woord van de Heilige Geest (Hebr. 3:7) en het is altijd levend en krachtig (4:12). Het is een overvloedige bron van leven, juist omdat het tegelijkertijd goddelijk en menselijk is.

6. *De leer van de foutloosheid zou het functioneren van het geloof in de weg staan.* 'De oude protestantse doctrine van de woordelijke inspiratie verandert het levende Woord van God in een heilige tekst; de ontkenning van het menselijk karakter van de Schrift die hieruit voortvloeit miskent niet alleen de mogelijkheid van vergissingen, maar ook de echtheid van het geloof'.⁵⁷ We hebben al genoeg gesproken over de menselijke kant van de Schrift en de rol die de persoonlijkheid van de schrijvers daarin heeft gespeeld. Kan echt geloof werkelijk pas functioneren vanaf het ogenblik waarop men erkent dat er geen fouten in de bijbel voorkomen?⁵⁸

Bovenstaande argumenten geven blijk van een volkomen miskennis van de rol die de Heilige Geest speelt in de verlichting en de wedergeboorte van de lezer. De geïnspireerde tekst wordt pas dan begrijpelijk voor ons, als we door het geloof de Heiland ontvangen die hij ons openbaart, en als we door dat geloof wedergeboren worden door de Heilige Geest. Voor de lezers van de Schrift ligt er 'een bedekking over hun hart, maar telkens wanneer iemand zich tot den Here bekeerd heeft, wordt de bedekking weggenomen ... Waar de Geest des Heren is, is vrijheid' (2 Cor. 3:15-17).

Bovendien, wie is die Christus - de 'belichaming van de enige ware goddelijke openbaring' die een volledig geïnspireerde tekst ons zou beletten te kennen - anders dan een Christus die de lezer slechts uit persoonlijke ervaring kent en die dus voor iedere lezer, groot theoloog of niet, weer verschillend is?

Onzerzijds zouden wij graag, met Warfield, grote nadruk willen leggen op het volgende. Net zoals bij alle andere leerstukken het geval is, is ons geloof in de woordelijke inspiratie gebaseerd op wat de Schrift daar zelf over zegt. We vragen niet: wat leren de geloofsbelijdenissen? Wat zeggen de theologen? Wat is de mening van het kerkelijk gezag? Maar: wat leert de bijbel zelf? We steunen dus volkomen op een exegetische handeling, namelijk op een gedetailleerde en eerbiedige studie van de tekst zelf. Indien de kritiek, door haar vondsten, de leer van de volledige inspiratie onhoudbaar zou hebben gemaakt, dan zouden we niet gedwongen zijn alleen maar een bepaalde theorie

inzake de inspiratie prijs te geven, maar we zouden de apostelen en de Here Zelf, wier duidelijke leer dit is, verzaken als onze leermeesters in de leer en in de exegese.⁵⁹

Dit zou niets minder betekenen, dan het prijsgeven van de geloofshouding, waarin we met Gods hulp willen volharden.

Sommigen aarzelen niet tegen ons te zeggen: 'Als men zozeer de nadruk legt op de noodzaak van een volkomen geïnspireerde tekst, zonder welke men nergens zeker van zou zijn, zwicht men dan niet voor een eenvoudige psycho-pathologische behoefte aan veiligheid'? Ook hier zouden we willen antwoorden, dat men de waarden niet moet omkeren. De mens, die zich van nature in de duisternis bevindt, verlangt ernaar geleid te worden op de weg van het licht en de waarheid, net zo goed als hij niet zou kunnen leven zonder een aardse en een eeuwige hoop. Deze behoefte zou niet genoeg zijn om er de leer waarmee we ons bezig houden op te baseren, maar God die een dergelijk verlangen in ons heeft gelegd, geeft daaraan gehoor door ons een volmaakte openbaring van Zijn persoon te geven aangepast aan onze huidige situatie. Het is uiteraard mogelijk, dat het Hem behaagt iemand tot Christus te bekeren door een getuigenis dat op zichzelf onvolmaakt is, zoals een mondeling getuigenis, of een schriftelijk getuigenis, bijvoorbeeld een traktaat. Maar deze getuigenissen, die zo beperkt zijn, zouden niet genoeg zijn om 'de hele raad van God te verkondigen'. De Here Zelf heeft de boodschap van het heil onverbrekkelijk verbonden aan een geschreven openbaring die het vertrouwen waard is. Men loochent de boodschap, zodra men die openbaring verwerpt.

7. Het grootste bezwaar tegen de foutloosheid is het feit dat het de vrijheid van de critici beperkt. Dit bezwaar volgt duidelijk uit de hierboven vermelde verklaringen. Men wil niet gebonden zijn door een heilige tekst, een verzameling leerstukken, of door een paternalistische en autoritaire godsdienst. Een bijbel zonder fouten zou een ontoelaatbaar gezag over ons verstand uitoefenen. Professor Brunner heeft gezegd: 'De fundamentalist is de slaaf van de bijbelse tekst ... Dit maakt de bijbel tot een afgod en mij tot zijn slaaf'.⁶⁰

Natuurlijk, als iedereen zich het recht zou toeëigenen om elke willekeurige tekst 'fout', 'tegenstrijdig', 'legendarisch' of 'mythologisch' te verklaren, zou hij een onbeperkte vrijheid genieten ten opzichte van de bijbelse tekst. Als niemand kan verzekeren, dat een bepaald schriftgedeelte de waarheid uitdrukt, dan wordt het criterium voor de evaluatie nog persoonlijker en subjectiever. Tenslotte zullen het 'godsdienstige geweten' van de individuele persoon en zijn verstand eenvoudigweg het gezag van de goddelijke openbaring totaal hebben verdrongen. De ervaring heeft geleerd dat het geweten en het verstand niet spoedig capituleren voor het gezag van de goddelijke openbaring.

Wat het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest betreft, het is duidelijk dat het de lijn volgt van de waarheid, die Hij Zelf reeds geopenbaard heeft.

8. De papieren paus. Men hoort vaak zeggen: Luther heeft het christendom bevrijd van de paus van Rome, en de orthodoxe protestanten hebben hem vervangen door een 'papieren paus'. Wij geloven niet in een onfeilbare kerk; en jullie willen ons een onfeilbare Schrift opleggen. Alleen Jezus Christus is onfeilbaar en alleen Hem komt dit hoogste gezag toe. De protestanten hebben de bijbel in de plaats van Christus gesteld en dit is één van hun grootste zwakheden.⁶¹

Dit zijn niets dan drogredenen. Luther en de andere evangelische gelovigen hebben niet iets verzonden. Zij zijn eenvoudig teruggekeerd tot de schriftuurlijke houding van Christus en Zijn apostelen (zie Deel IV, hoofdstuk I, paragraaf III en hoofdstuk II) die zich onvoorwaardelijk onderwierpen aan de volledig geïnspireerde Schrift.

Maar deze kwestie van gezag is buitengewoon belangrijk en wij zullen er straks op terugkomen. Laten we hier opmerken dat het geestelijk gezag slechts drie vormen kan hebben:

- het gezag van de Here en van Zijn geschreven openbaring;
- het gezag van de kerk en van haar onfeilbare paus;
- het gezag van het menselijk verstand, dat zich eveneens soeverein verklaart.

Hebben de hervormers werkelijk Christus vervangen door de bijbel? Integendeel, men kan Christus slechts kennen door de bijbel. Nadat ze aan de wereld een geopende bijbel hadden teruggegeven, hebben ze op krachtadige wijze het evangelie van genade in Jezus Christus gepredikt. Edward J. Young merkt hieromtrent nog het volgende op: 'Zij die zo bang zijn voor een papieren paus, voor

een onfeilbare bijbel, hebben zelf ook een ‘onfeilbare’ autoriteit ... het menselijk verstand. Is de Christus van de moderne theologen (het ‘enige Woord van God’) de eeuwige Zone Gods, de tweede Persoon van de Heilige Drieëenheid, die voor onze redding zelf mens werd, zonder zonde, geboren uit de maagd Maria, gekruisigd voor de verzoening van onze zonden, lichamenlijk herrezen uit de dood? In ieder geval niet voor Brunner, Niebuhr en Bultmann’.⁶²

De enige manier waarop we de soevereiniteit van Christus kunnen eerbiedigen is door Hem te leren kennen in die unieke openbaring die we van Hem hebben, en door Zijn leer te gehoorzamen, evenals de leer van de profeten en de apostelen die Hij met heel Zijn gezag heeft bevestigd.

9. *Het gevaar van de „bijbelverafgoding”*. Degenen die geloven in een volledig geïnspireerde en foutloze bijbel, worden ook voortdurend van bijbelverafgoding beschuldigd. ‘De fundamentalist maakt de bijbel tot een afgod, wiens slaaf hij is’. Niets is in werkelijkheid meer onwaar voor oprechte evangelische christenen, wier enig verlangen is om de Heer die de bijbel openbaart te aanbidden en te verheerlijken. Het Boek is slechts Zijn woordvoerder, het instrument dat door de Heilige Geest gesmeed is om Hem aan ons bekend te maken.

We zullen nader op deze voor het soevereine gezag van de Heilige Schrift zo belangrijke kwestie ingaan in Deel V, hoofdst. 11, par. V, punt 3.

10. *Gaf Paulus niet zelf toe dat hij niet altijd geïnspireerd was?*

Hij schreef aan de Corinthiërs:

‘Hetgeen ik u schrijf is een gebod des Heren’ (1 Cor. 14:37);

‘Doch hun, die getrouwd zijn, beveel ik niet, maar de Here...’ (7:10);

‘Maar tot de overigen zeg ik, niet de Here ...’ (v. 12);

‘... zo schrijf ik het in alle gemeenten voor...’ (v. 17);

‘Voor de jongedochters heb ik geen bevel van den Here. Maar ik geef mijn mening als iemand, die door de ontferming des Heren trouw is’. (v. 25).

Paulus behandelde hier een heel ernstig onderwerp betreffende een wijziging van de wet van Mozes inzake de echtscheiding. Het lijkt geen twijfel, dat hij wist dat hij volledig geïnspireerd was, toen hij durfde zeggen: ‘dit is een gebod des Heren’. Hij laat hier echter zien, dat, ofschoon sommige regels absoluut zijn, er bepaalde praktische gevallen zijn waarin God de mens laat beslissen volgens zijn geweten, zijn omstandigheden en zijn speciale gave (vv. 6-9, 36, 39). Paulus voelde zich vrij om vanuit zijn grote ervaring en speciale roeping, een gelovig advies te geven, dat ook ingegeven was door de Geest des Heren (v. 40). Er is niets verkeerd in wat hij zegt, niets wat inbreuk kan maken op de foutloosheid van de tekst.

11. *Vermeldt de bijbel geen dingen die op zichzelf fout zijn?* Zeer zeker, want hij haalt de woorden van de duivel aan, evenals uitspraken van de vijanden van God, en verhaalt zelfs de meest grove zonden van de gelovigen. Dit betekent vanzelfsprekend niet, dat de Here de verantwoordelijkheid voor deze dingen op Zich neemt. Het was echter Zijn bedoeling, dat zij heel nauwkeurig opgeschreven werden voor ons onderricht, onder leiding van de Heilige Geest.

12. *Kan men inspiratie en foutloosheid toepasselijk achten op bijzonderheden die werkelijk onbelangrijk zijn?* Paulus zegt tegen Timotheüs, dat hij voor zijn maag een beetje wijn moet drinken in plaats van alleen water (1 Tim. 5:23). Toen de op leeftijd gekomen apostel zich als gevangene in Rome bevond, vroeg hij of men hem vóór de winter de mantel die hij in Troas bij Carpus had achtergelaten zou kunnen brengen, evenals zijn boeken en vooral zijn perkamenten (2 Tim. 4:13). Rom. 16:1-16 is vol met uitdrukkingen van vriendschap en persoonlijke genegenheid voor de personen die Paulus in Rome laat groeten. Sommige geleerden hebben ernstig beweerd, dat zulke onbelangrijke en zelfs alledaagse bijzonderheden de inspiratie niet waard waren. De Schrift heeft het er bepaald moeilijk mee iedereen tevreden te stellen. Legt men andere keren niet hardnekkig de nadruk op haar menselijke karakter? Het komt ons voor, dat dergelijke schriftgedeelten nu juist de volmaakte natuurlijkheid van de bijbelse stijl tonen en tegelijkertijd tonen ze ook sporen van de persoonlijkheid, de genegenheden en de omstandigheden van de schrijvers. Dergelijke aanwijzingen bewijzen nu juist, dat de Schrift niet op een mechanische manier gedictieerd kan zijn.

Wat betreft 2 Tim. 4:13 willen we een belangwekkende opmerking van Erasmus vermelden: 'Zie waaruit de bezittingen van de apostel bestonden: een mantel om hem tegen de regen te beschermen en een paar boeken'. En de volgende opmerking van Hugo de Groot: 'Merk op hoe arm de grote apostel was die iets dat zo weinig waarde had en dat zo ver weg was als een persoonlijk verlies beschouwde'.⁶³

We zouden nog andere bezwaren tegen de foutloosheid van de Schrift kunnen vinden, maar zij zouden slechts in een andere vorm dezelfde principiële tegenwerpingen tegen het gezag van de bijbelse openbaring herhalen. Laten we nu liever een andere positieve en belangrijke kant van het onderwerp aan de orde stellen.

V. DE FOUTLOOSHEID VAN HET ORIGINELE MANUSCRIPT

1. *God heeft er voor gezorgd, dat de boodschap zo op schrift werd gesteld dat zij getrouwelijk overeenkwam met de openbaring die Hij had gegeven.* Wij geloven, dat het in overeenstemming is enerzijds met de Schrift en anderzijds met de aard en de eer van God, te stellen dat, toen God iedere bijbelschrijver inspireerde, Hij ervoor heeft gezorgd dat zijn oorspronkelijk manuscript bewaard bleef voor fouten. Wat zou het baten te zeggen dat het God was die sprak, als de schriftelijke uitdrukking van dat woord niet getrouw weergaf wat Hij had gezegd? We hebben reeds gezien in hoe verre een dergelijke bewering een essentieel onderdeel uitmaakt van het begrip inspiratie (vgl. deel III hoofdstuk III onder I. 'Definitie'. Als de bijbel de pretentie voert in zijn geheel het woord van God te zijn, dan is het bepaald nodig dat hij het ook tot in alle onderdelen is; anders zouden de schrijvers of zelf misleid zijn geweest, of ze zouden ons hebben misleid.

2. *Het is aan de andere kant duidelijk, dat in geen enkel geval het originele manuscript bewaard is gebleven.* Onze hoofdstukken over de overdracht van de tekst en de varianten en moeilijkheden in de bijbel maken duidelijk in welke toestand de tekst, zoals wij die nu hebben, verkeert, een tekst die men moeilijk volkomen foutloos kan noemen. Emil Brunner zegt dat het fundamentalisme, geconfronteerd met alle tegenstrijdigheden en inconsequenties die de critici hadden ontdekt, wel zijn toevlucht moest nemen tot een 'onfeilbare originele tekst, waarvan slechts twee dingen bekend zijn: ten eerste dat het 't onfeilbare woord van God is; en ten tweede, dat het dezelfde bijbel is als die wij vandaag bezitten, ofschoon zeer daarvan verschillend'. Brunner wijst dat van de hand als 'apologetische gekunsteldheden'. Het spreekt vanzelf dat zijn weergave van de feiten erg verdraaid is, zoals we hieronder zullen zien.

3. *Waarom is het belangrijk dat het originele manuscript zelf zonder fouten was? Zouden we er zelfs niet buiten kunnen te weten hoe de originele tekst was, aangezien God ons toch niet heeft vergund er over te beschikken? De geleerden kunnen terugvallen op de Hebreeuwse of de Griekse tekst, zoals de kopiïsten ons die hebben overgebracht. Maar de gewone lezer moet zich tevreden stellen met een vertaling in zijn eigen taal, die noodzakelijkerwijs onvolmaakt is en die nog verder verwijderd is van het origineel. Als God hem niettemin zegent door dit middel, waarom zouden we dan verdere eisen moeten stellen?*

In de eerste plaats geloven wij, dat de waarachtigheid Gods op het spel staat, evenals Zijn macht om Zich te openbaren - niet slechts aan één persoon, maar aan de gehele mensheid. Als God vanaf het begin fouten zou hebben toegelaten in Zijn boodschap, wat zouden wij dan van Hem moeten denken? (Het overbrengen van deze geschreven boodschap tot aan vandaag, is een ander probleem, dat we graag zullen behandelen in hoofdstuk XII van deel III. Dit alles brengt ons telkens terug tot dezelfde vraag: Als het originele manuscript reeds fouten bevatte, wie kan dan zeggen in welke mate er fouten in voorkwamen en hoe we de fouten ontdekken moeten? We zouden in de grootst mogelijke onzekerheid verkeren.

In de tweede plaats is het duidelijk, dat de taak van de schrijver van de oorspronkelijke tekst oneindig veel moeilijker en beslissender was dan het werk van de kopiïsten en de vertalers na hem. Laten we net als Louis Gaussen bezien waarin de oorspronkelijke tekst zich onderscheidt van de vertalingen die er in de loop der eeuwen van gemaakt zijn.

1). De bijbelschrijver moet een menselijke vorm geven aan de goddelijke boodschap, een werk zó mysterieus en delicaat en blootgesteld aan vergissingen als er ooit een was, een werk waarvoor de volledige bijstand van de Geest nodig was. Omdat de gedachten van de Here als het ware beli-

chaamd zijn in menselijke taal, gaat het bij het vertalen van deze gedachten er niet meer om ze een lichaam te geven, maar slechts om ze van kleding te verwisselen; om ze in onze eigen taal te doen zeggen, wat in het Hebreeuws en in het Grieks was gezegd -dat wil zeggen, om elk woord op een eenvoudige manier te vervangen door een gelijkwaardige uitdrukking. De uitvoering van deze taak is vergelijkenderwijs meer ondergeschikt dan de voorafgaande.

2). De schrijver van de oorspronkelijke tekst zou zonder volledige inspiratie veel meer gevaar hebben gelopen om vergissingen te maken dan de vertalers. Het vertaalwerk werd gedaan door een groot aantal mensen van allerlei verschillende talen en landen, die er al hun tijd en zorgen aan konden besteden en die elkaar door de eeuwen heen controleerden, onderrichtten en verbeterden. De oorspronkelijke tekst daarentegen, moest op een gegeven ogenblik eens en voor altijd door één enkel mens geschreven worden. Deze man werd door niemand anders bijgestaan dan alleen door zijn God om hem in het juiste spoor te houden en hem betere uitdrukkingen te verschaffen als hij zich vergiste. Als God het niet had gedaan, dan had niemand anders het kunnen doen.

3). Terwijl alle vertalers van de bijbel ontwikkelde mensen waren, die zich gespecialiseerd hadden in de studie van de taal, waren de bijbelschrijvers daarentegen vaak onontwikkelde mensen, weinig geoefend in het schrijven van hun eigen taal. Zij zouden zelf niet in staat zijn geweest de goddelijke openbaring op onberispelijke wijze op schrift te stellen.

4). De gedachte van God doordrong als een lichtflits de geest van de profeet. Die gedachte kan heden ten dage nergens anders meer teruggevonden worden dan in de weergave die de profeet haar terstond al schrijvende gaf. Als hij het verkeerd had gezegd, waar zouden we dan de goddelijke boodschap in haar zuiverheid kunnen terugvinden? De fout zou onherstelbaar zijn, zij zou het eeuwige boek ontsierd hebben, zonder dat er iets aan gedaan zou kunnen worden. Voor de vertalingen ligt de zaak heel anders. Daar de grondtekst zoals wij die thans bezitten, de oorspronkelijke tekst bijzonder dicht nadert (zie het hoofdstuk over de varianten, Deel III, hoofdstuk XII), kunnen onze vertalingen daarvan onophoudelijk verbeterd en nog eens verbeterd worden, om deze zo veel mogelijk te doen overeenkomen met de oorspronkelijke tekst. Dit werk gaat voort van eeuw tot eeuw, en zo kan men vandaag, na 1500 jaar, nog steeds de Vulgaat van Hiëronymus herzien, of de vertaling van Luther na 450 jaar, of de Staten- en de Engelse vertaling na 350 jaar, of de vertaling van L. Segond na ongeveer een eeuw. Hoe belangrijk was het, dat de grondtekst zonder fouten was en dat zij ons wordt overgebracht met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en getrouwheid.

Laten wij hieromtrent nog eens de gedachte van Gaussen weergeven. 'De bijbelse tekst komt van God, of ze komt niet van God. Zo niet, al zou ik haar dan ook nog zo nauwkeurig overschrijven, daarmee zou ik haar niet geloofwaardig maken; en komt ze wel van God, al zou ik dan ook duizend onjuiste kopieën maken: dwaasheid noch ontrouw van mijn kant zouden het feit ongedaan kunnen maken dat ze door God gegeven is ... Als het boek der Maccabeeërs in de dagen van Jezus Christus uitsluitend een menselijk boek was, dan kunnen duizend uitspraken van de Rooms Katholieke Kerk niet bewerken, dat het in het jaar 1560 plotseling in een goddelijk boek verandert'.⁶⁴

5). Als de grondtekst foutief was, zou de stroom van daaruit voortvloeiende mogelijke fouten steeds groter worden. Als zij foutloos is, zal daarentegen de mogelijkheid van fouten in de kopieën en in de vertalingen voortdurend kleiner worden. De minutieuze studie van de talloze exemplaren van de Schrift die wij bezitten, de ontdekking van nieuwe manuscripten, zoals die van Sinaï, de Dode Zee, en nog oudere, de vooruitgang van de exegese en van de taalwetenschap, de voortdurende herziening van de vertalingen, dat alles heeft bijzonder veel bijgedragen tot het bevestigen van de grondtekst en tot het verwijderen van fouten die in de loop der eeuwen gemaakt zijn bij het kopiëren en bij het vertalen. Nogmaals, een dergelijke vooruitgang veronderstelt, dat een betrouwbaar oorspronkelijk manuscript de bron is waaruit al het andere is voortgekomen, hoever de tijd waarin we leven ook van die bron verwijderd mag zijn.

L. Gaussen besluit als volgt: 'Wie zal, in het licht van al deze overwegingen, nu niet inzien welk een enorme afstand het gezag van de woordelijke inspiratie schept tussen de grondtekst van de bijbel en de tekst van de vertalingen. Tussen het omzetten van de gedachten van God in menselijke woorden en het eenvoudig vertalen van deze woorden in andere woorden, ligt een afstand als die tussen hemel en aarde. Voor het ene werk was Inspiratie nodig, voor het andere was kennis genoeg. Laat men daarom niet langer meer zeggen: 'Wat zou woordelijke inspiratie van het oorspronkelijke

manuscript ons baten, als we die inspiratie niet zouden hebben bij de daarna volgende vertaling? Want het verschil tussen beiden, al willen sommigen ze op één lijn stellen, is vrijwel oneindig groot'.⁶⁵

Luisteren we nu nog naar een zeer recente uitlating, nl. die van Dr. J. I. Packer. 'Er wordt soms gesuggereerd, dat we niet zeker kunnen zijn dat enige tekst, welke ook, die wij bezitten ons de ware betekenis van het geïnspireerde woord overbrengt ... Maar het geloof in Gods trouw rechtvaardigt het vertrouwen, dat de tekst voldoende zeker is om ons niet op een dwaalspoor te brengen. Als God ons de Schriften heeft gegeven met een praktisch doel - om de mensen tot het heil te brengen door geloof in Jezus Christus - dan kunnen we hier uit afleiden, dat Hij de tekst nooit zo verminkt zal laten worden dat zij niet meer aan dat doel zal kunnen beantwoorden. Het is opmerkelijk, dat de mensen uit het Nieuwe Testament niet aarzelden te vertrouwen op de woorden van het Oude Testament zoals ze dat bezaten, als een betrouwbare openbaring van de gedachten van God. Deze betoning van geloof in de toereikendheid van de tekst wordt volledig bevestigd door het eenstemmig oordeel van de geleerden in de tekstkritiek, dat de tekst van de bijbel uitstekend bewaard is gebleven; en geen enkel punt van de leer wordt verduisterd door ook maar een van de weinige gevallen waar de juiste lezing twijfelachtig blijft. Professor F. F. Bruce vat de mening van de geleerden, zowel als van de bijbelse gelovigen, in het kort samen als hij schrijft. 'Door de bijzondere zorg en voorzienigheid van God (Confessie van Westminster) heeft de bijbelse tekst ons bereikt in zo'n essentieel zuivere vorm dat zelfs de meest onkritische uitgave van het Hebreeuws of het Grieks ... de ware boodschap van de bijbel niet wezenlijk kan verduisteren of haar reddende kracht kan neutraliseren'.⁶⁶

4. *Waarom liet God niet toe dat het originele manuscript voor ons bewaard bleef?* Was het misschien om ons ervoor te bewaren er een afgod van te maken? De christenen in Rome bijvoorbeeld, die het voorrecht hadden over de eigenhandig door Paulus geschreven brief te beschikken, baseerden hun geloof rechtstreeks op de geïnspireerde boodschap (net als dat vandaag van ons wordt gevraagd). Maar later, toen dit geloof minder levend werd, zou men dan niet in de verleiding zijn gekomen om van het stoffelijke document dat uit Paulus' handen was gekomen een soort relikwie te maken of zelfs een voorwerp van afgodische verering? Het voorbeeld van de koperen slang, die een voorwerp van verering werd, en die tenslotte door Hizkia stukgeslagen werd, geeft ons aanleiding in deze richting te denken. (Num. 21:8-9; 2 Kon. 18:4). Aangezien wij niet de originele manuscripten bezitten, zijn we er des te meer op aangewezen de bestaande documenten te bestuderen, ze te vergelijken en ze steeds dichter te doen naderen tot de grondtekst, waarvan wij ondanks alles niet zo ver verwijderd zijn. Omdat we gegrepen zijn door de krachtige boodschap van de Schrift, en omdat we overweldigd zijn door de openbaring daarin van de levende God, kunnen we niets anders doen dan aan de Schrift de volle instemming van ons geloof geven. Wij kunnen een dergelijke houding aannemen, ook al zijn we nog niet in staat om het weinige dat nog duister voor ons is, uit te leggen, te bewijzen en in te passen in het geheel. Wij moeten trouwens op dezelfde manier alle belangrijke bijbelse leerstellingen aanvaarden:

De Drieëenheid: God geopenbaard in drie personen;
de vleeswording: Jezus Christus tegelijk God en mens;
de zondeval: de mens die niet in staat is het goede te doen en toch verantwoordelijk is;
de rechtvaardiging: de gelovige die een zondaar is en tegelijkertijd gerechtvaardigd;
de predestinatie: de eeuwige uitverkiezing en de vrijheid van de mens;
de opstanding: een nieuw lichaam dat tegelijkertijd geestelijk zal zijn;
het eeuwig verderf: hoe moeten we dit rijmen met de liefde van God?

We aanvaarden al deze dingen door het geloof in de Schrift, doordrongen als wij zijn van haar getuigenis van de waarheid, ook al kunnen we niet ieder detail daarvan verklaren. Door het geloof kunnen wij dus ook de leer van de inspiratie en de foutloosheid aanvaarden: het Boek dat volledig van God komt en tegelijkertijd van de mens, dat bewaard is gebleven voor vergissingen, teneinde ons met zekerheid de waarheid te openbaren. Dit wil volstrekt niet zeggen, dat het geloof in de foutloosheid ons ertoe drijft de houding aan te nemen van een domper die weigert de duidelijke problemen te zien en die het licht van de echte wetenschap vreest. Het geloof in het evangelie weet te onderscheiden tussen positieve en negatieve kritiek. Het beijvert zich alle dingen te onderzoeken

en het goede te behouden. Daarentegen lijkt het ons bepaald onwetenschappelijk het eigen getuigenis van Christus inzake de integriteit van de Schrift, evenals dat van de apostelen en van een groot aantal feiten domweg af te wijzen. Wij zullen nu in het kort trachten enkele problemen te behandelen, die hierop betrekking hebben.

HOOFDSTUK X

De moeilijkheden van de Bijbel

Een vrij algemeen verbreide mening tegenwoordig is dat de vele ‘vergissingen’ en ‘tegenstrijdigheden’ in de bijbel twijfel doen rijzen niet alleen aan de onfeilbaarheid, maar ook aan de inspiratie van de bijbel. De ontdekkingen van de wetenschap en de ‘bevestigde resultaten van de kritiek’ zouden hebben aangetoond dat men weinig vertrouwen kan hebben in de tekst van de Schrift. Vooraanstaande theologen verklaren, dat de bijbel slechts een feilbaar getuigenis is van de openbaring, afkomstig van eveneens feilbare mensen.

Wij erkennen ronduit, dat de tekst moeilijkheden oplevert. Maar het is onze taak uit te vinden welke van deze problemen reëel zijn, ze af te bakenen en dan te onderzoeken of ze al of niet opgelost kunnen worden.

I. DENKBEELDIGE MOEILIKHEDEN

Het is ontegenzeggelijk, dat de zogenaamde onoplosbare problemen in de bijbel sterk zijn overdreven. Warfield zegt dat het vaak schijnbare problemen zijn, en dat ze net als schimmen verdwijnen als men ze naderbij komt.⁷ Hier volgen enkele van zulke problemen die ons, naar wij menen, helemaal niet behoeven te verontrusten.

1. *Het uitspansel*. De algemene opinie van de critici is dat de Hebreërs dachten, dat de hemel een vast en onveranderlijk gewelf was, waarin de sterren als spijkers ingehamerd waren. De bijbel zegt iets dergelijks niet. ‘Uitspansel’ is een foutieve vertaling van de uitgestrektheid. Aristoteles en de mensen uit de oudheid waren degenen die de hemel beschouwden als een vaste bol. In een enkele schriftplaats moge poëtisch gesproken worden over de ‘zuilen’ en de ‘grondvesten’ van de hemel (Job 26:11; 2 Sam. 22:8), elders staat ook: ‘God spant het Noorden uit over den baaierd, Hij hangt de aarde op aan het niet’ (Job 26:7).

2. *De vrouw van Kaïn*. Vanwaar kwam zij, aangezien er vóór Genesis 4:17 slechts sprake was van het eerste echtpaar en hun twee zonen? Dat is waar, maar volgens Genesis 5:4 leefde Adam erg lang en ‘verwekte hij zonen en dochteren’. In deze aanvangstijd van de mensheid trouwde Kaïn dus met zijn zuster. (Bedenkt in verband hiermee, dat in Egypte de kroon eeuwenlang werd overgedragen door de vrouwen en dat de nieuwe Farao, om aan de regering te komen, met zijn eigen zuster trouwde).

3. *De haas die herkauwt* (Lev. 11:6). Men heeft zich afgevraagd of de haas onder de herkauwers werd genoemd vanwege een speciale beweging van zijn kaken, terwijl het in feite een knaagdier is. Maar het is zeer goed mogelijk, dat onze vertaling van het Hebreeuwse *arnebeth*, die gebaseerd is op het overeenkomstige woord in de Septuagint, verkeerd is en dat dit dier geen haas was. Iedere taalkundige weet hoe moeilijk het soms is om bij het vertalen de juiste naam te vinden voor bloemen, planten en dieren. Men heeft ook moeite gehad om de juiste betekenis van het Hebreeuwse woord behemoth uit Job 40:10 weer te geven. L. Segond heeft het vertaald met nijlpaard, een andere vertaling heeft rhinoceros, terwijl Darby eenvoudig behemoth heeft laten staan.

Aangezien dit bepaalde argument voortdurend wordt gebruikt als een onweerlegbaar bewijs dat er vergissingen in de bijbel voorkomen, willen we als bewijsstuk het recente artikel van Fr. Prévost in ‘La Vie des Bêtes’ (okt. 1965, blz. 36) aanhalen, welke schrijver het eens blijkt te zijn met de huidige vertaling van Leviticus 11:6: ‘Eén ding is volkomen zeker en ongelooflijk, de haas en het konijn zijn herkauwers. Dit vreemde feit werd al geconstateerd in de oudheid, maar niemand hechtte er werkelijk geloof aan: men beschouwde deze bewering als een verzinsel’.⁶⁸ Volgens de schrijver van het artikel, wordt het normaal verteerde voedsel uitgescheiden in de vorm van kleine groene balletjes, die het dier meestal weer tot zich neemt, voordat ze op de grond vallen. Het absorberen van

deze balletjes zou van grote waarde voor de voeding zijn. Het gaat hierbij niet om het eten van mest, zoals men op het eerste gezicht zou kunnen denken, maar om een bijzondere manier van herkauwen die deze dieren eigen is.

4. *De zogenaamde 'doubletten'*. De critici gaan uit van het axioma, dat een gebeurtenis zich niet op een later tijd in een ietwat verschillende vorm opnieuw kan voordoen. Het tweede verhaal wordt onmiddellijk als een 'doublet' bestempeld en als een duidelijk bewijs dat een andere schrijver een plagiaat van het eerste verhaal in de tekst heeft ingevoegd. Het feit dat Abraham een misleidende mededeling deed over zijn vrouw (in werkelijkheid zijn halfzuster), sluit volgens hen de mogelijkheid uit dat hij hetzelfde nog een keer deed. (Gen. 12:10-20 en 20:1-13). Als Isaäk later in dezelfde zonde vervalt, wordt de 'doublet' plotseling een 'triplet' (Gen. 26:7-11). Er is geen enkele grond voor deze interpretatie; want er is helaas niets, behalve een theologisch vooroordeel, dat de mensen ervan weerhoudt tot twee maal toe in dezelfde zonde te vervallen, ook is er niets dat de zonen ervan weerhoudt de zonden van hun vader nog een graad erger na te doen.

De critici hebben een indrukwekkende lijst van zulke doubletten. We zullen er slechts enkele van noemen: *de twee rotsen* waarop Mozes sloeg (Ex. 17:1-7, Num. 20:1-13); de twee verhalen van *het geven van de wet* (Ex. 31:18; 32:19 en 34:1-4, 28); de herhaling van het *gebed des Heren*, het 'onze Vader' (Mt. 6:9-13 en Luc. 11:1-4) en van de *bergrede* (Mt. 5-7 en Luc. 6:20-49). Als men deze laatste vier schriftgedeelten nader beschouwt, dan constateert men immers door de verschillen in details, weergave en omstandigheden, dat deze zo belangrijke woorden verscheidene keren door Jezus moeten zijn uitgesproken. Geen enkele van de bovengenoemde verhalen zegt iets verkeerd en de verschillende teksten vullen elkaar aan. Van de twee *wonderbare spijzelingen* (Mt. 14:15-21 en 15:32-38) wordt ook beweerd dat ze volkomen met elkaar in strijd zijn: De eerste keer zijn er 5 broden en 2 vissen, 12 manden met broodresten en 5.000 mannen die gevoed worden; de tweede keer zijn er 7 broden, enkele kleine vissen, 7 manden met broodresten en 4.000 mannen die gevoed worden. Wij zien geen enkele reden waarom Jezus een dergelijk wonder niet nogmaals zou hebben kunnen verrichten onder ietwat verschillende omstandigheden (vgl. Mt. 16:9-10).

Het belachelijkste voorbeeld van een 'doublet' is de herhaling van *de aankondiging door de engel van de geboorte van Jezus*. De bekende criticus Strauss noemt niet minder dan vijf tegenstrijdigheden tussen het verhaal van het bezoek van de engel aan Jozef (Matth. 1:18-25) en dat van de aankondiging aan Maria (Luc. 1:26-38). Warfield merkt hieromtrent op dat men evengoed onbegrijpelijke verschillen zou kunnen vinden tussen een verslag van de Nederlandse tachtigjarige oorlog en een verslag van de Krimoorlog.⁶⁹

5. *De 'walvis' van Jona*. Iedereen weet dat het keelgat van een walvis zo nauw is dat een mens er onmogelijk door zou kunnen. Dus moet de bijbel het bij het verkeerde eind hebben ... als hij het werkelijk over een walvis had. In werkelijkheid heeft de bijbel het slechts over een *grote vis* (Jong 2:1). Het is algemeen bekend, dat er haaien zijn die een mensenlichaam in zijn geheel kunnen inslikken. Kort geleden werd er een voorbeeld gemeld van een man die levend werd gered uit een potvis.

6. *De uitdrukking 'drie dagen en drie nachten'*. De Zoon des mensen zal drie dagen en drie nachten in het hart der aarde zijn'. (Matth. 12:40). In feite is Hij er geweest: de vooravond van de Sabbat, de Sabbat en de tijd tot de morgen van de eerste dag van de week. De jonge Egyptenaar die door David bij Ziklag werd gevonden, nadat hij daar drie dagen geleden ziek achtergelaten was, had 'gedurende drie dagen en drie nachten niets gegeten of gedronken' (1 Sam. 30:12-13). Esther wilde dat het volk drie dagen, des nachts zowel als des daags, met haar zou vasten; daarna, op de derde dag (niet de vierde) vertoonde zij zich voor de koning (Esther 4:16; 5:1). Uit deze teksten blijkt, dat bij de Hebreërs, (net zoals dat bij ons vaak wettelijk geldt) een gedeelte van een dag als een hele dag gold, hetgeen werd aangeduid door de uitdrukking 'één dag en één nacht'. Wij herinneren in verband hiermee aan hetgeen wij al eerder hebben gezegd over de noodzaak om de verhalen en uitdrukkingen in de bijbel in hun historische en culturele samenhang te plaatsen. Als we dat niet doen, gaan we noodzakelijkerwijs tegenstrijdigheden uitdenken die nooit in de bedoeling van de schrijver of van de lezers lagen.

7. *Is er een tegenstrijdigheid tussen de tekst van Jer. 7:22-23 en de wet van Mozes?* In een uitbarsting van verontwaardiging tegen het formalisme, de godsdienstige plechtigheden die enkel uiterlijk

waren en het gruwelijke offeren van kinderen aan Baäl (19:4-5) roept de Heer uit: 'Ik heb tot uw vaderen ... niet gesproken, noch hun een gebod gegeven *ter zake van* brandoffer en slachtoffer, maar dit gebod heb Ik hun gegeven: Hoort naar Mijn stem, dan zal Ik u tot een God zijn' (7:22-23). Hij spreekt hier over iets betrekkelijks in absolute bewoordingen, net zoals Jezus deed toen Hij zei, dat we onze vader en moeder moeten 'haten' (Luc. 14:26). Het eerste gebod van de wet was God lief te hebben en Zijn stem te gehoorzamen. Godsdienstige plechtigheden en offers kwamen daarna en verloren volkomen hun waarde als er niet aan de eerste voorwaarden voldaan werd. Jeremia wijst er duidelijk op, dat Israël de wet van Mozes had ontvangen toen het Egypte verliet, samen met het verbond en de Ark des Verbonds en later de tempel. Evenwel, toen zij de wet verachtten, keerde God Zijn aangezicht af van het vasten, de brandoffers en de offergaven waarvoor Hij toch Zelf de opdracht had gegeven (vgl. bijv. Jer. 2:18; 3:16; 5:4-5; 6:19-20; 7:4; 11:3-4; 15:1). Hij drukt Zich op dezelfde wijze uit in Jesaja 1:11-15: 'Waartoe dient Mij de menigte uwer slachtoffers? ... Gruwelijk reukwerk is het Mij, nieuwe maan en sabbat ... het bijeenroepen der samenkomsten - Ik verdraag het niet: onrecht met feestelijke vergadering ... wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet; uw handen zijn vol bloed'.

O. I. Allis geeft in dit verband een volkomen *ter zake* dienende bewijsvoering. Hij vestigt er de aandacht op dat de uitdrukking die vertaald is met 'ter zake van' ('Ik heb hen niet gesproken noch hun een gebod gegeven ... *ter zake van* brandoffer', Jer. 7:22), ergens anders vertaald wordt met 'om *wille van*' of 'ter oorzaak van' ('Maar de Here werd toornig op mij om *uwentwil*', Deut. 4:21; 'De Here had namelijk elke moederschoot in Abimelechs huis toegesloten *ter oorzaak van* Sara' Gen. 20:18).

Het komt dus hierop neer dat God helemaal niet gesproken had om *wille van* de brandoffers op zichzelf. De offers hadden hun plaats in de eredienst; maar zonder vroomheid en oprechtheid hadden ze geen enkele waarde. (vgl. 1 Sam. 15:22; Ps. 51:18, 19, 21; Hos. 6:6; Ps. 50:8-14).⁷⁰

In elk geval is er niets dat het gebruik rechtvaardigt dat de critici van dit ene vers (Jer. 7:22) hebben gemaakt om de boeken en de wet van Mozes uit te sluiten als hadden ze nooit bestaan voordat ze verzonnen werden door vervalsers, voornamelijk omstreeks de tijd van de terugkeer uit de ballingschap. Het eenstemmig getuigenis van 't Oude Testament en de historische ervaring van Israël tonen aan dat een dergelijke veronderstelling onjuist is.

II. MOEILIKHEDEN DIE OPGELOST WORDEN DOOR BETERE INFORMATIE

De vooruitgang van de wetenschap, in 't bijzonder van de archeologie, heeft antwoorden geleverd op vele vragen die zijn opgeworpen. Immers als men de bijbelse openbaring niet voor waar houdt, komt men er gemakkelijk toe te verklaren, dat zij fout is als zij in tegenspraak lijkt met de gangbare meningen of met de kennis van het ogenblik. De tegenwerping valt vanzelfsprekend weg, zodra er nieuw licht komt dat de bijbel bevestigt, maar men wacht er zich voor de geleerde hypothese die haar in twijfel had getrokken terug te nemen. We zullen uit het vele bewijsmateriaal dat we hebben, slechts enkele voorbeelden noemen.

1. *Het aantal sterren*. God zei tot Abraham: 'Zie toch op naar den hemel en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt; Ik zal uw nageslacht zeer talrijk maken, als de sterren des hemels en als het zand aan den oever der zee' (Gen. 15:5; 22:17). Gedurende een lange tijd, op zijn minst tot aan de tijd van Pascal geloofde men, dat het aantal sterren, door de astronoom Ptolemeus op 1.022 gesteld, juist was. Wie had gelijk met de bewering dat het aantal sterren ontelbaar is?

2. *Het 'geocentrisme'*. Vóór Keppler heeft men werkelijk gedacht dat de bijbel leerde dat de aarde onbeweeglijk was en zich in het middelpunt van het heelal bevond, omdat men zelf deze verkeerde opvatting had. In werkelijkheid, als de Schrift vanuit menselijk standpunt spreekt, laat zij duidelijk enerzijds de kleinheid van de aarde zien en anderzijds de oneindige grootheid van de Schepper en van Zijn schepping. De psalmdichter roept uit: 'Aanschouw ik Uw hemel, het werk van Uw vingers ... wat is de mens dat Gij zijner gedenkt?' (Ps. 8:4-5). 'De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt het werk Zijner handen' (Ps. 19:2). Salomo verkondigt, dat 'de hemel, zelfs de hemel der hemelen' niet de eeuwige God kunnen bevatten (2 Kron. 6:18). Volgens Jesaja kan niemand de hemel meten en zijn voor God de 'volken geacht als een druppel aan een emmer en als een stofje aan een weegschaal', de eilanden zijn als fijn stof dat uitgestrooid wordt. (40:12-15).

‘Heft uw ogen naar omhoog en ziet: wie heeft dit alles geschapen? Hij, die het heir daarvan in groten getale uitleidt’ (v. 26).

Toen de Roomse Kerk Galileï veroordeelde, omdat hij leerde dat de aarde draaide, ging zij uit van een onjuiste interpretatie, maar niet van een verklaring van de Heilige Schrift.

3. *Het leven in de tijd van de aartsvaders en van Mozes.* De kritische wetenschap verklaarde vanaf ongeveer honderd jaar geleden minachtend, dat de gebeurtenissen die beschreven worden in de eerste boeken van de bijbel niet waar zijn. Volgens Kuenen zijn de tekenen in Exodus volledig verzonnen. Wellhausen noemde de krijgstoct van de koningen, zoals die beschreven wordt in Genesis 14, volkomen onmogelijk. Aan de andere kant had alles wat tot Bron P behoorde (benoemd als ‘priestercodex’, vooral Leviticus), geen enkele historische betekenis. De Pentateuch kon niet dateren uit de tijd van Mozes, omdat het volk in zijn geheel toen ongeletterd was en zonder wettelijke, zedelijke en godsdienstige normen. Mozes, die zelf niet schrijven kon, kan niet de schrijver zijn geweest van de boeken die hem worden toegeschreven.

Welnu, de archeologie heeft al dergelijke uitspraken weggevaagd door de verfijnde beschaving aan het licht te brengen van de volken uit de oudheid. Wij hebben niet alleen het bewijs dat de Babyloniërs en de bewoners van Ur der Chaldeeën voor het jaar 2000 voor Christus het schrift kenden, maar men heeft ook de tafels met 2e machts- en 3e machtsworteltrekking gevonden die ze in hun scholen gebruikten. Volgens een commentaar, geschreven door theologen van de moderne kritische school, tonen de ontdekkingen die betrekking hebben op de tijd van Abraham aan, dat de bijbelse verhalen over die tijd geen kunstmatige constructies zijn, gemaakt door priesters-geschiedkundigen uit later tijd; integendeel, zij komen werkelijk overeen met de pré-Mozaïsche omstandigheden en zijn buitengewoon nauwkeurig; ze bevatten meer werkelijk historisch materiaal dan sommige geleerden tot nog toe hebben geloofd.⁷¹ Het is de moeite waard de aandacht te vestigen op deze bekenenis. We zouden zo gaarne willen, dat de leer zelf die gebaseerd is op die zogenaamde ‘bronnen’ herzien werd.

De beroemde archeoloog Albright ziet, na vijftig jaar wetenschappelijke ontdekkingen en arbeid, de historische authenticiteit van de bijbel steeds duidelijker aan het licht komen. Hij zegt dat in het bijzonder de Dode Zee rollen niet alleen de bijbelse wetenschap een radicale wending geven en noodzaken tot een geheel nieuwe studiemethode, maar dat zij ‘de kritische grondslag afbreken’ van de discipelen van Wellhausen, en ‘Bultmann volkomen weerleggen’. De oudere critici ontkenen de nauwkeurigheid van de bijbelse verhalen en de nieuwere (met Rudolf Bultmann) hebben afgedaan met de geschiedenis zelf, door te zeggen, dat zij geen betrekking heeft op het geloof. Op dit punt staat de opvatting van de evangelische christenen sterk, want zij hebben het volle gewicht van de geschiedkundige en de taalkundige wetenschap aan hun kant.⁷²

4. *De Hethieten.* Gedurende lange tijd, werd dit grote volk van de oudheid nooit genoemd behalve in de bijbel (ruim 60 keer wordt melding gemaakt van ‘de Hethieten’, de ‘zonen van Heth’ of ‘Hethietische...’), en deze vele verwijzingen werden zeer sceptisch behandeld. Welnu, ongeveer 80 jaar geleden heeft men een veelomvattende documentatie ontdekt met betrekking tot het Hethietische rijk, zijn taal, zijn veroveringen, zijn hoofdstad Boghaz-Koi (dicht bij Ankara in Turkije) zijn betrekkingen tot Palestina. Het is dus erg riskant om te beweren dat de bijbel fout is in gevallen waar de wetenschap en de geschiedenis van de mensheid geen weet hebben van feiten die de bijbel vermeldt.

5. *Ninevé.* De hoofdstad van Assyrië, Ninevé, was een geweldig grote stad, van drie dagreizen (Jona 3:3). Evenwel, de grote stad was zo volkomen verdwenen dat niemand minder dan Voltaire de bijbelse beschrijving van die spookstad belachelijk maakte. Pas na 1842, toen de moderne archeologie ontstond, bevestigden de onderzoekingen volledig de bijbelse beweringen. De stad was geweldig groot, en bestond uit een samenvoeging van verscheidene kleinere plaatsen. Men heeft ook het paleis van Assurbanipal teruggevonden dat 71 zalen en kamers bevatte met een intact gebleven bibliotheek van 22.000 teksten in spijkerschrift.⁷³

6. *Sargon en Tartan.* Tot een eeuw geleden maakte men de tekst van Jesaja 20:1 belachelijk, de enige plaats waar een koning van Assyrië genoemd wordt, die tot dan toe onbekend was in de profane geschiedenis. Dus beweerde men, dat deze koning nooit had geleefd. Welnu, eveneens in 1842

ontdekte Botta, de Franse consul, in Khorsabad (een voorstad van Ninevé) Sargons paleis met daarin een groot aantal gedetailleerde documenten.

Eveneens kende men gedurende een lange tijd niet de betekenis van het woord *Tartan*, dat ook gebruikt wordt in Jes. 20:1. En ook in dit geval is het een ontdekking van de archeologie dat dit woord geen eigenaam was, maar de titel van de oppergeneraal van het Assyrische leger.

7. *Belsazar*. Daniël (hfdst. 5) vertelt de geschiedenis van deze koning die de profeet slechts de derde plaats in zijn koninkrijk kon aanbieden en die gedood werd na een nachtelijke zwelgpartij ten tijde dat Babel werd overmeesterd. De profane geschiedenis had het spoor van deze persoon, wiens omstandigheden de critici onverklaarbaar toeschenen, volledig verloren. De Babylonische archieven hebben onthuld, dat Belsazar als tweede regeerde naast zijn vader Nabonidus, en daarom slechts de derde plaats kon aanbieden (v. 16). Het feit dat deze persoon genoemd wordt 'zoon' van Nebukadnezar (v. 18) is in overeenstemming met het gebruik van die tijd. Een kleinzoon werd soms zo genoemd (2 Kon. 9:2, 20) of zelfs een verdere afstammeling. In de Assyrische documenten wordt Jehu de 'zoon van Omri' genoemd, terwijl hij hem slechts als koning was opgevolgd.

8. *Lysanias, de viervorst van Abilene*. Men heeft vaak de spot gedreven met Lucas, omdat hij van deze persoon een tijdgenoot van Herodes maakte (3:1), totdat de ontdekking van een inscriptie de tekst van het Evangelie volledig bevestigde.

Er zouden nog vele van zulke voorbeelden kunnen worden gegeven, zeker na de recente opzienbarende vondst van meer dan 20.000 kleitabletten in Ebla, Noord-Syrië, in een taal beschreven die verwant is aan het Hebreeuws van meer dan duizend jaar later, en die een groot deel van de Oud-Testamentische geschiedenis bevestigen.

III. MOGELIJKE HARMONISATIES

Bepaalde moeilijkheden lijken erger dan ze in werkelijkheid zijn. Soms is het mogelijk, door een zorgvuldiger studie die de tekst geen geweld aandoet, aan te tonen dat twee schriftgedeelten die men tegenstrijdig acht veeleer elkaar aanvullen. Zoals Warfield zegt⁷⁴: 'Het is een grondprincipe van de geschiedkundige wetenschap, dat elke oplossing die een mogelijkheid biedt twee feitelijke beweringen met elkaar te doen overeenstemmen, te verkiezen is boven de veronderstelling, dat een van de twee onnauwkeurig of fout is - onverschillig of deze beweringen gevonden worden bij dezelfde of bij verschillende schrijvers. Het is een erkend feit dat men, als men op een andere wijze handelt, de fout slechts veronderstelt, maar niet bewijst'.

1. *De 'twee scheppingen'*. Hoofdstuk 1 en 2 van Genesis zouden, zo beweert men, twee verschillende verhalen van de schepping geven. De tekst zou van verschillende schrijvers afkomstig zijn, en dit verschaft het uitgangspunt voor de theorie van de meervoudige 'bronnen' van de Pentateuch. Wij bekennen dat wij, hoe meer wij dit magistrale begin van de geschreven openbaring bestuderen, er des te minder tegenstrijdigheden in vinden, ondanks de duidelijke en natuurlijke verschillen in stijl. *Hoofdstuk 1* verhaalt op grootse wijze de voornaamste stadia in de schepping van het heelal. De goddelijke schepper, Elohim, komt er in uit in al Zijn majesteit, almacht en oneindige wijsheid. (Hfdst. 2 zet meer in het bijzonder uiteen wat betrekking heeft op de schepping van de mens. Het Hebreeuwse woord *toledoth*, in vers 4, dat daar vertaald wordt met 'geschiedenis', wordt elf keer in Genesis herhaald (5:1, 6:9, 10:1, enz.). Hier betekent het: zie hier wat er volgde na de schepping van hemel en aarde en het is dus geen verhaal van een nieuwe schepping verschillend van de eerste. God wordt JahweElohim genoemd, daar de naam Jahwe meer in verband staat met de verlossing. Genesis 2 verhaalt omtrent de mens, zijn twee naturen, de ideale omgeving waarin hij geplaatst is, zijn verhouding tot de dieren, zijn metgezellin. De volgorde van de verzen is niet noodzakelijkerwijs chronologisch. Anders zou God de mens geschapen hebben (v. 7), voordat Hij een plaats voor hem had (v. 8); Hij zou hem twee keer in de hof hebben geplaatst (vv. 8 en 15).

Als wij Genesis 1 en 2 aanvaarden als twee opeenvolgende en aanvullende taferelen, lijkt ons dit volstrekt geen poging om deze twee verhalen op absurde wijze met elkaar in overeenstemming te brengen (ook al kunnen we niet ieder vers verklaren). Deze twee hoofdstukken vormen de grondslag voor de hele daaropvolgende openbaring en niemand heeft ze ooit door iets beters kunnen vervangen. Als men ze verwerpt betekent dat het verwerpen van het uitdrukkelijk getuigenis van Jezus Christus en de apostelen. Anderzijds is het duidelijk, dat, als we het begin van Genesis in twijfel

trekken, we dan de critici de vrije hand laten om zich te ontdoen van de specifieke schepping van de mens, de geschiedenis van het paradijs en die van de zondeval. Het veld ligt dan open voor de ontwikkeling van een godsdienst waarin de inspanning van de mens en de menselijke rede de plaats innemen van de verlossing en de openbaring.

2. *De volkstelling van David.* Volgens 2 Sam. 24:1 zette God de koning ertoe aan de mensen te tellen, terwijl volgens 1 Kron. 21:1 Satan het deed. Het schijnt ons toe, dat ieder van de teksten een aspect van de waarheid laat zien. Satan valt Job ook aan met de uitdrukkelijke toestemming van God (Job 1:12; 2:6). Saul werd beangstigd door een boze geest die van den Here kwam, (die Hij had gestuurd en die met Zijn toestemming handelde, 1 Sam. 16:14, zie ook 1 Kon. 22:19-23).

3. *Heeft Saul de Here geraadpleegd?* Aan de ene kant lezen we: 'Saul vroeg den Here, maar de Here antwoordde hem niet' (1 Sam. 28:6), aan de andere kant staat er in 1 Kron. 10:13-14: Hij 'had de geest van een dode ondervraagd en geraadpleegd en hij had niet de Here geraadpleegd. Daarom doodde de Here hem'. Het werkwoord van de eerste tekst is *shà'âl*: ondervragen, raadplegen. In de tweede tekst is het werkwoord *dàrash*, dat ook wordt gebruikt in Ps. 77:3, 'Ik zoek den Here', en in Psalm 119:10 'Ik zoek u met mijn ganse hart'. Het is duidelijk dat Saul de Here heeft *geraadpleegd*, zoals hij vervolgens de tovenaars van Endor raadpleegde; maar hij heeft hem niet gezocht, zoals een gehoorzaam gelovige dat moet doen.

4. *De twee geslachtsregisters van Christus.* Het ene, in Mattheus (1:1-17), gaat van Abraham tot Jozef de zoon van Jakob en de bruidegom van Maria. Dit wettige geslachtsregister was bedoeld om de Joden te tonen, dat Jezus, de aangenomen zoon van Jozef, van het geslacht van Salomo was, de erfgenaam van de troon van David. Het geslachtsregister van Lucas (3:23-38) begint met Christus, 'een zoon, naar men meende, van Jozef den zoon van Eli', en gaat terug tot Adam via Nathan en David. Dit is, naar wij menen, het geslachtsregister van Maria; het laat aan de heidenen zien, dat Jezus de rechtstreekse afstammeling is van David. Lucas verklaart stellig, dat Christus geen menselijke vader heeft; Hij was dus de kleinzoon van Eli, de vader van Maria.

5. *De blinden van Jericho.* Toen Jezus Zijn laatste tocht naar Jericho maakte, genas Hij een blinde man bij de stadspoort (Lucas 18:35) en nog twee anderen toen Hij wegging (Matth. 20:30, Marc. 10:46). Marcus noemt alleen degene waarvan hij de naam kende: Bartimeus. Aangezien wij geen andere informatie bezitten omtrent deze gedenkwaardige dag, blijven ons slechts veronderstellingen over. Het is mogelijk, dat de eerste genezing die Jezus verrichtte in Jericho de andere twee blinden de moed gaf om op dezelfde manier tot Hem te roepen toen Hij de stad verliet. Wij weten er niet voldoende van, lijkt het ons toe, om te kunnen beweren dat de schrijvers van de Evangeliën zich vergist hebben. Aan de andere kant heeft de archeologie aangetoond, dat ten tijde van Christus de oude en de nieuwe stad Jericho dicht bij elkaar lagen. Zodoende is het mogelijk, dat de Here de ene stad verliet en vlak daarna de andere stad binnenging.

6. *De opstandingsverhalen.* Het is duidelijk, dat elk van de vier evangelisten andere details vermeldt betreffende de grote gebeurtenissen die plaats vonden op de dag van Pasen. Men heeft hen er een ernstig verwijt van gemaakt, vooral omdat zij de verschillende figuren niet op dezelfde wijze doen optreden. Immers de vrouwen zien één engel, elders twee engelen, deze zitten, dan weer staan ze zichtbaar. De vrouwen vluchten, ontmoeten Jezus, stellen de discipelen op de hoogte. Petrus en Johannes snellen naar het graf. Maria Magdalena blijft huilend achter in de tuin en ziet de Here. Deze feiten zijn in geen enkel opzicht met elkaar in strijd. Hun verscheidenheid laat zien, dat elk van de evangelisten datgene verhaalde wat hem het sterkst had getroffen. Hun getuigenissen samengevoegd, zijn levendiger en overtuigender dan wanneer zij allen woord voor woord precies hetzelfde verhaal hadden gedaan. Dit weerhoudt Professor Brunner er echter niet van te verklaren, dat een ieder die het verhaal van de opstanding samenhangend vindt, wel erg dom en niet bepaald eerlijk moet zijn. Waren de apostelen en de gehele eerste Kerk en alle gelovigen tot aan de 19e eeuw zulke domme en oneerlijke mensen?

7. *De dood van Judas.* Welke verklaring kan men geven voor de verschillen tussen de verhalen van Matth. 27:5 en van Hand. 1:16-25? De gebeurtenissen hebben zich blijkbaar als volgt afgespeeld: Judas, vol wroeging, wierp het geld in de tempel en hing zich op, waarschijnlijk met zijn gordel. De gordel brak of geraakte los en het lichaam viel op de rotsen waardoor het openreet, zoals Hand. 1:18 ons vertelt. Het was niet toegestaan geld, op een slechte wijze verkregen, in de offerkist te doen

(vgl. Deut. 23:18). Het geweten van de overpriesters liet hun geen rust wat de dertig zilverlingen betrof. Ze weigerden het geld, omdat zij het beschouwden als verradersgeld; daarna kochten zij in zijn naam het land van de pottenbakker. Gaussen noemt naar aanleiding van deze geschiedenis als voorbeeld een man die zelfmoord pleegde door op de vensterbank van een raam op de vijfde verdieping te gaan staan en zichzelf met een pistool in de mond te schieten. Met vermelding van niet anders dan de juiste feiten, zou men zijn dood op drie manieren kunnen vertellen: Hij schoot zich door het hoofd; hij liet zich uit het raam van de vijfde verdieping vallen; hij deed beide.⁷⁵

Tenslotte zouden we willen opmerken, dat het Griekse *prènès* dat in Hand. 1:18 gebruikt wordt over Judas, een omstreden betekenis heeft. Het kan betekenen ‘gevallen’, maar verscheidene geleerden hebben voorgesteld het op te vatten in de betekenis van ‘gezwollen’ of ‘opgezwollen’. Chase, Hoffatt en Goodspeed gaven de voorkeur aan deze laatste betekenis, evenals Harnack, die nu niet bepaald een fundamentalist is.⁷⁶

IV. WERKELIJKE MOEILIKHEDEN.

Wij erkennen, dat er bepaalde vragen blijven waarop wij op dit ogenblik althans, geen antwoord hebben, en dat de bijbelse tekst in zijn huidige staat onoplosbare moeilijkheden oplevert, alhoewel deze gelukkig zeldzaam zijn en slechts van secundair belang, zoals we zullen zien.

1. *De varianten tussen de verschillende manuscripten.* De boeken van de bijbel zijn door zoveel handen en gedurende zoveel eeuwen overgeschreven, dat er kleine verschillen, de varianten, in de manuscripten zijn binnengeslopen. De studie van deze varianten is zo belangwekkend dat wij er een apart hoofdstuk aan zullen wijden. Wij zullen zien, dat een dergelijke studie slechts het geloof in een oorspronkelijk foutloos manuscript bevestigt.

2. *Vergissingen van de kopiïsten.* Meestal is een variant maar een zeer geringe afwijking en heeft ze betrekking op een enkele letter. In andere gevallen lijkt de vergissing van de kopiïst van meer belang te zijn. In het schriftgedeelte van Hand. 7:16 staat, dat het graf van Sichem, waar Jozef begraven werd, door Abraham was gekocht. Als men Joz. 24:32 vergelijkt met Gen. 23:2-20; 33:19, ziet men dat Abraham de spelonk van Machpela heeft gekocht, terwijl het land van Sichem door Jakob is gekocht. In Matth. 27:9 lezen we, dat de profetie over de dertig zilverlingen van Jeremia is, terwijl we haar vinden in Zacharia 11:13 waarbij het mogelijk blijft dat Zacharia een mondelinge overlevering van Jeremia citeerde.*

3. *De Hebreeuwse getallen.* In sommige teksten staan getallen die moeilijk precies te begrijpen zijn of die moeilijk in overeenstemming te brengen zijn met schriftgedeelten die dezelfde feiten behandelen. Volgens 2 Sam. 8:4 nam David van Hadadezer zeventienhonderd ruiters en twintigduizend man voetvolk gevangen. In 1 Kron. 18:4 belopen deze getallen ‘duizend wagens, zeventigduizend ruiters en twintigduizend man voetvolk’. In 2 Sam. 10:18 staat: ‘David doodde van de Arameeërs zeventienhonderd wagenpaarden en veertig duizend ruiters’. In 1 Kron. 19:18 staat ‘zeventigduizend wagenpaarden en veertigduizend man voetvolk’. 1 Kon. 4:26 vertelt ons, dat Salomo veertigduizend kribben voor de paarden van zijn wagenpark had en twaalfduizend ruiters. In 2 Kron. 9:25 is het aantal dat vermeld wordt vierduizend stallingen voor de paarden en twaalfduizend ruiters. Nog een vers dat niet gemakkelijk te begrijpen is, is 1 Sam. 6:19. In de Staten-Vertaling staat, dat de Here van de mannen van Beth-Semes... ‘zeventig man en vijftig duizend man sloeg’. In het Hebreeuws staat letterlijk ‘zeventig man, tweeënvijftig en duizend. Bepaalde commentatoren lezen 70 mannen 50 oudsten. De nieuwe vertaling van het N.B.G. heeft 70 man, 50 op de duizend.

Zijn dit vergissingen van de kopiïsten, of misverstanden omtrent de manier waarop getallen uitgedrukt moeten worden? In elk geval, al zijn de afwijkingen zeer in het oog lopend, zij zijn toch niet erg belangrijk en tasten niet de realiteit aan van de vermelde historische feiten.

4.* *Terah en Abram en hun respectieve leeftijden.* Volgens Genesis 11:26, verwekte Terah op zeventigjarige leeftijd Abram, Nahor en Haran. Hij verliet Ur met Abram en Lot om naar Haran te gaan, waar hij stierf toen hij tweehonderdvijftig jaar oud was (vv. 31 - 32). Abram kreeg van God de opdracht naar Palestina te gaan en verliet Haran op vijfenzeventigjarige leeftijd. Nu had, volgens Stephanus, de aartsvader de roep reeds verstaan toen hij in Ur was, zijn ware land;

* noot vertaler. * pt. 4 werd ontleend aan de Engelse vertaling van dit boek.

en hij ging weg uit Haran 'nadat zijn vader gestorven was' (Hand. 7:2-4). Wat moeten we van deze tegenstrijdigheden denken?

In de eerste plaats geloven we, dat Genesis 11:26 niet betekent, dat de drie zonen van Terah in hetzelfde jaar waren geboren. Aan de andere kant lijkt het erg waarschijnlijk, dat God Abram reeds geroepen had in Ur (vgl. Gen. 15:7; Neh. 9:7), en dat Hij deze oproep bevestigde in Haran. Het vertrek uit die stad werd gekenmerkt door het feit dat de aartsvader Mesopotamië verliet en niet langer aan zijn vader onderworpen was. Maakte Stephanus gebruik van een gewone Joodse manier van spreken, toen hij dit in verband bracht met de dood van Terah, die in feite later zou plaats hebben? We zouden het niet kunnen zeggen. Professor F. F. Bruce vestigt onze aandacht op het feit dat, volgens de Samaritaanse Pentateuch, Terah stierf toen hij honderdvijfenveertig jaar oud was; en hij suggereert, dat Hand. 7:4 steun vindt in een zelfde schriftgedeelte in de Septuagint, evenals bij Philo.⁷⁷ Andere gedeelten uit de redevoering van Stephanus doen ook vermoeden, dat hij zich aan varianten hield die niet langer in onze tekst van de Septuagint voorkomen, ofschoon ze wel voorkomen in de Samaritaanse Pentateuch.⁷⁸

5. *De vrije citaten uit het Oude Testament in het Nieuwe Testament en het gebruik van deze citaten in de vertaling van de LXX.* Voor dit belangrijke punt dat we reeds uitvoerig behandeld hebben, verwijzen we onze lezers naar deel I, hoofdstuk VI. Onze lijst van 'werkelijke moeilijkheden' is inderdaad kort, maar na hetgeen we reeds gezegd hebben in de voorafgaande paragrafen, zien we niet hoe we deze lijst langer kunnen maken met werkelijk belangrijke punten.

V. VERMEDEN VERGISSINGEN.

Tot nu toe hebben we laten zien, dat de voornaamste moeilijkheden in de bijbel die meestal naar voren worden gebracht, niet werkelijk belangrijk zijn. Maar dit is slechts één aspect van de zaak. Het is van belang ook te onderstrepen, dat het geringe aantal daarvan eigenlijk gesproken een wonder is. Hoeveel menselijke vergissingen zouden er zonder de goddelijke tussenkomst, kunnen, zelfs moeten binnengeslopen zijn!

Gausson geeft er, met zijn bekende ijver, een hele lijst van. Hoeveel ongelukkige fouten, hoeveel ernstige blijken van onwetendheid zouden de openbaring noodzakelijkerwijs begeleid hebben als de theopneustie er niet was geweest. Fouten in de keuze van de feiten, in hun waardering, in de wijze van voorstellen en in hun betrekking tot de leer; fouten door weglating of door overdrijving. Maar dank zij God is dit niet het geval met onze heilige boeken.⁷⁹

De bijbel is samengesteld uit 66 boeken die geschreven zijn door ongeveer 45 auteurs; hij heeft 1.189 hoofdstukken en 31.173 verzen, en werd geschreven gedurende een periode van 1.600 jaar. Zoek daarin één enkele van de duizend fouten waarmee de geschriften van de schrijvers van de oudheid vol staan als zij spraken over de aarde en de hemel: u zult er geen vinden.

'Mozes werd onderricht in de wijsheid van de Egyptenaren. Wie heeft hem ervoor bewaard, toen hij de Pentateuch schreef, de oude Egyptische chronologie te aanvaarden, die Manetho later in zijn geschriften vastlegde en die 30.000 jaar voor Christus begint! Wie beïnvloedde Daniël, die bekwaam was in de wetenschap van de Chaldeeën, zodat hij zijn oren sloot voor de monsterachtige Chaldeese fabels over de schepping van de wereld? Paulus was geheel op de hoogte van de wetenschap van zijn tijd. Waarom vinden wij niets in zijn toespraken of brieven dat lijkt op Augustinus' verachtelijke verwerping van de theorie van de antipoden, of de opvatting van Ambrosius dat de zon water naar zich toe trekt ter verkoeling en ter vermindering van haar intense hitte

Het is de moeite waard kennis te nemen van de theologische verontwaardiging van Lactantius over de theorie van de antipoden: 'Is er iemand gek genoeg om te geloven, dat er mensen bestaan die hun voeten boven hun hoofd dragen; of dat er bomen bestaan wier vruchten naar boven hangen; of regen, sneeuw en hagel die van beneden naar boven vallen? Het antwoord is: ja, dat zijn de lieden die beweren dat de aarde een bol is!

Augustinus was er ook van overtuigd dat de theorie van de antipoden in strijd met de Schrift wase.⁸¹

De grofste fouten aangaande zowel de stoffelijke als de goddelijke wereld, vinden we bij Homerus, in de Griekse en Romeinse mythologie, in de verwarde boeken van de Hindoes en in de tradities

van de Boeddhisten en de Mohammedanen. De grootste geesten onder de klassieke filosofen, zoals Aristoteles, Plato, Plinius, Plutarchus en Lucretius, schreven absurditeiten waarvan één enkele voldoende zou zijn om de hele leer van de inspiratie in diskrediet te brengen als zoiets in de Heilige Schrift voorkwam. Voltaire spotte niet alleen over het bestaan van Ninevé, maar ook over de realiteit van een zondvloed en de mogelijkheid dat er fossielen zouden zijn overgebleven van dieren uit een primitieve wereld die reeds lang verdwenen was.

Toch spreekt de bijbel over alles. Hij beschrijft de natuur, de schepping, de hemellichamen, het licht, de atmosfeer, de elementen, de bergen, de dieren en de planten. Hij spreekt over de geschiedenis, niet alleen van Israël, maar ook van de rijken rondom Palestina, met hun koningen, hun oorlogen en opeenvolgende regeringen. Het is eenvoudigweg verwonderlijk dat hij dit alles voortdurend op zulk een juiste wijze doet.

Tenslotte wijzen we er op, dat de uiterste nauwkeurigheid in het overschrijven van eigennamen een geleerde als Dr. Robert Dick Wilson bijzonder getroffen heeft: 'Dat eigennamen (van de koningen van Egypte, Assyrië, Babylon, etc.) op zulk een volmaakte wijze tot ons gekomen zijn, hoewel ze zo vaak gekopieerd zijn in de loop van zo vele eeuwen, is een verschijnsel zonder weerga in de geschiedenis van de literatuur. De secretaris van Assurbanipal zette, toen hij de naam Psammetichus, de koning van Egypte van zijn tijd, overschreef, een t in plaats van een p aan het begin, en een i in plaats van een t in het midden. Abulfeda, de schrijver van de preïslamitische Arabische geschiedenis, gaf de namen van de koningen van Perzië van het geslacht van Achaeménides weer op een nauwelijks herkenbare manier en schreef *Bactnosar* in plaats van *Nebukadnezar*. In de lijst van de metgezellen van Alexander, die gegeven wordt door de Pseudo-Callisten, is bijna iedere naam op een dusdanige manier gewijzigd, dat ze niet meer te herkennen zijn; en hetzelfde geldt voor de meeste namen van de koningen van Egypte die vermeld staan in de lijsten die tot ons gekomen zijn van Manetho, Herodotus en Diodorus van Sicilië, evenals de namen van de koningen van Assyrië en Babylon vermeld door Africanus, Castor, en de Canon van Ptolemeüs'.⁸²

VI. CONCLUSIE.

Tot besluit van dit hoofdstuk willen we in de eerste plaats constateren, dat al blijven er onbetwistbaar moeilijkheden in de bijbel, kwesties die we niet kunnen verklaren, dit ons toch beslist niet hoeft te verontrusten. We zullen toch nooit een bevredigend antwoord op alle problemen kunnen geven; en het is ook niet langs deze weg dat wij er in zullen slagen de foutloosheid van de bijbelse tekst volledig te bewijzen. Dat zou een rationalistische oplossing zijn, waar geen plaats meer gelaten worden zou voor het geloof. Wij geloven in de foutloosheid op grond van de uitspraken van de Schrift, en wij houden vol, dat de schijnbare moeilijkheden niet voldoende zijn om deze leer te verwerpen. Twee of drie kleine gaatjes in een historische koninklijke mantel en een onbeduidend lapje dat erop genaaid is, zouden op geen enkele manier afbreuk kunnen doen aan zijn verheven oorsprong. Als hij er gloednieuw uit zou zien, dan zou men zijn oudheid en echtheid in twijfel trekken. Die kleine onvolmaaktheden bevestigen in feite zijn luisterrijke oorsprong en de wonderlijk goede staat waarin hij bewaard is gebleven. Met betrekking tot de originele manuscripten hebben we de vraag al opgeworpen waarom het Gode niet goed gedacht heeft de tekst zonder enige onduidelijkheid aan ons te doen overbrengen. Wij geloven dat Hij hiermee beoogde ons geloof op de proef te stellen. In Zijn volmaakte menswording had Jezus Christus 'geen gedaante dat wij hem zouden hebben begeerd' en 'gestalte noch luister' (Jes. 53:2). Zijn persoon, Zijn woorden en Zijn werken zijn voldoende om iedereen die ertoe bestemd is in Hem te geloven, te overtuigen van Zijn godheid. Maar Hij drong zich nooit op een imponerende wijze op en tot aan het einde van Zijn leven op aarde, vonden Zijn tijdgenoten duizend redenen om aan Hem te twijfelen. Hetzelfde geldt voor de Schrift. Voor ons, die door haar tot geloof in Christus zijn gekomen, is de volle inspiratie en het gezag van de bijbel heel duidelijk. De enkele problemen die we tegenkomen, rekenen wij tot die zaken die moeilijk met elkaar in overeenstemming zijn te brengen of die moeilijk te begrijpen zijn, en wij blijven daarbij volharden in een geloofshouding. Zoals Charles Hodge zegt, deze zaken hebben niet meer betekenis in het geheel van de tekst, dan een korrel zandsteen die hier of daar in het marmer van het Parthenon voorkomt betekenis heeft in het gehele bouwwerk.⁸³

Dit willen we nogmaals benadrukken: het is slechts een heel klein gedeelte van de bijbel waarop de enkele problemen die nog niet zijn opgelost betrekking hebben.

We zullen tot dezelfde conclusie komen betreffende de varianten, die slechts betrekking hebben op één op de 1.580 letters in het Oude Testament en op niet meer dan één-duizendste gedeelte van de tekst van het Nieuwe Testament. Zij die vanwege dat zeer kleine gedeelte waaromtrent onzekerheid bestaat zeer beslist erin volharden de gehele Schrift in twijfel te trekken, beroven zich daardoor van de goddelijke bevestiging die van de tekst uitgaat. Zij vinden voortaan niets anders dan tegenstrijdigheden en vergissingen, daar waar het eenvoudige kind van God wonderlijk gebouwd en verlicht wordt in zijn geloof. Het is grievend de critici te horen verklaren, dat het een opluchting is niet langer wanhopige pogingen te hoeven doen om de verschillende schriftgedeelten met elkaar in overeenstemming te brengen en om niet langer hun toevlucht te hoeven nemen tot de weinig oprechte kunstgrepen van de apologetiek om hun twijfel te onderdrukken. Nu ze, zoals zij het noemen, tot de 'vrijheid' en het 'licht' zijn gekomen, kunnen ze alles bekritisieren, verkorten en weglaten, wat niet met hun op zichzelf feilbaar oordeel overeenstemt. Wij vrezen, dat deze nutteloze pogingen, die zij nu verworpen hebben, eenvoudig voortkwamen uit het feit, dat zij probeerden te zien zonder het licht dat van boven komt. Robert Watts heeft terecht de volgende woorden tot zulke mensen gericht: 'Het grondbeginsel van uw theorie is een simpele conclusie getrokken uit de schijnbare tegenstrijdigheden die nog niet verklaard zijn, terwijl de grondslag van de onze wordt gevormd door stellige uitspraken van de profeten, de apostelen en van Jezus Christus Zelf'.⁸⁴

Laten we tot slot naar de getuigenissen van enkele mannen Gods luisteren over de houding die wij moeten aannemen ten opzichte van het onderwerp dat wij behandelen.

Augustinus schreef aan Hieronymus: 'Als ik hier of daar stuit op iets wat niet overeen lijkt te komen met de waarheid, dan lijdt het voor mij geen twijfel, dat óf de overschrijver een fout heeft gemaakt, óf dat de vertaler niet precies de gedachte van de originele tekst heeft weergegeven, óf dat ik de zaak niet begrijp'.

Erich Sauer voegt, nadat hij het bovenstaande heeft aangehaald, daar nog aan toe: 'Hoe het ook zij, het geloof kan wachten ... De moeilijkheid kan enkel en alleen uit de weg geruimd worden indien het geloof zich onderwerpt aan het goddelijke Woord. Maar tegelijkertijd zal de gelovige zich er rekenschap van geven, dat de kerkelijke en theologische wetenschap dikwijls haar eigen begrips- en geloofsmoeilijkheden heeft geschapen door deze gedeelten van de goddelijke openbaring met onjuiste vóóronderstellingen te benaderen'.⁸⁵

P. Rader, van de *Courier* (V.S.), heeft in 1930 duizend dollar aangeboden aan ieder die één enkel bewijs kon leveren, dat de bijbel in strijd was met één enkel wetenschappelijk aangetoond feit op een van de volgende gebieden: de geschiedenis, de geologie, de archeologie, de astronomie, de natuurkunde, de scheikunde, de etnologie, enz. Niemand heeft ooit aanspraak kunnen maken op het geld.

A. Luscher, die dit feit aanhaalt, voegt eraan toe dat er inderdaad een zeer groot verschil is tussen een hypothetische kennis en bewezen feiten.⁸⁶

Laten we nogmaals de uitspraak aanhalen die *R. Dick Wilson* deed toen hij aan het eind van zijn studie was gekomen: 'Ik ben tot de overtuiging gekomen, dat niemand genoeg weet om de waarachtigheid van het Oude Testament aan te vallen. Telkens wanneer iemand genoeg 'bewijsmateriaal' bij elkaar had weten te krijgen om een onderzoek in te stellen, hebben de bijbelse feiten, vermeld in de grondtekst, de proef glansrijk doorstaan'.⁸⁷

Tenslotte, we delen volledig de mening van *J. C. Ryle*, de Anglicaanse bisschop van Liverpool die gezegd heeft: 'Ik heb liever de theorie van de volle woordelijke inspiratie, met al zijn moeilijkheden, dan de twijfel. Ik aanvaard de moeilijkheden en wacht nederig af tot ze opgelost zullen zijn. Maar terwijl ik wacht, blijf ik op de rots staan'.⁸⁸

HOOFDSTUK XI

De canon

A. Algemene opmerkingen

I. DEFINITIE.

Alhoewel dit boek technisch gesproken geen ‘Inleiding tot het Oude en het Nieuwe Testament is’ kan het toch niet in bijzonderheden de inspiratie en het gezag van de Heilige Schrift behandelen, zonder in het kort op de volgende problemen in te gaan:

Hoe zijn de afzonderlijke bijbelboeken, die door God geïnspireerd zijn, bij elkaar gebracht? Volgens welk criterium erkende men hun gezag, en waarom werden déze boeken uitgekozen, terwijl andere godsdienstige werken resoluut van de hand werden gewezen? In welke tijd en onder welke omstandigheden werd de huidige lijst van geïnspireerde boeken, de Canon genaamd, samengesteld?

Het woord ‘canon’, dat uit het Grieks komt, betekent de stok waarmee gemeten wordt en vervolgens in ruimer betekenis, datgene wat gemeten wordt. (In de middeleeuwen werd het woord canon gebruikt voor de metalen buis die de richting bepaalt voor het buskruitprojectiel). In het Nieuwe Testament duidt dezelfde uitdrukking de grens aan, gesteld aan de bediening van Paulus in 2 Cor. 10:13, 15 en 16, evenals de regel van de leer door Paulus gesteld in Gal. 6:16.

Een boek is canoniek als de Joodse Synagoge of de christelijke kerk het hebben erkend als drager van de goddelijke openbaring, medegedeeld door de Geest van God.

II. DE GODDELIJKE INSPIRATIE BEPAALT DE CANONICITEIT.

Deze twee feiten zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden. Uit de aard der zaak moet de bibliotheek van de zesenzestig boeken die tezamen de Schrift vormen alleen geïnspireerde teksten bevatten: Elk schriftwoord is door God ingegeven. Voor geschriften waarbij deze eigenschap ontbreekt, is er geen plaats; aan de andere kant heeft de Geest van wijsheid en waarheid erover gewaakt, dat al Zijn openbaringen die wezenlijk zijn voor het heil erin bijeengebracht werden. Zoals we dadelijk zullen zien, trekken zij die twijfelen aan de inspiratie noodzakelijkerwijs de canon zelf in twijfel.

Zijn de mensen in staat om te onderscheiden wat geïnspireerd is, zodat ze met zekerheid kunnen zeggen of een bepaald boek al of niet tot de canon behoort? Uit zichzelf zijn zij daar natuurlijk niet toe in staat. Hier geldt in wezen hetzelfde als bij de eigenlijke openbaring: de natuurlijke mens kan de goddelijke waarheden kennen noch ontvangen; want hij verstaat ze alleen door de Geest van God (1 Cor. 2:1). Daarom werkt de Here in feite drie wonderen: Hij geeft

inspiratie aan de bijbelschrijvers,

verlichting aan de lezer die zich daarvoor openstelt, opdat hij de geïnspireerde tekst zal kunnen begrijpen,

onderscheiding aan de gemeente der gelovigen opdat ze zal herkennen welke boeken van goddelijke oorsprong zijn en deze zal bewaren in de canon.

God spreekt niet tevergeefs. Als Hij Zich tot de mensen richt, dan stelt Hij hen in staat om Zijn boodschap met zekerheid te verstaan. ‘De schapen horen naar Zijn stem (die van de goede Herder) ... de schapen volgen hem, omdat zij Zijn stem kennen’ (Joh. 10:3, 4, 27). Het is duidelijk, dat een mysterieus en onfeilbaar instinct zowel Israël als de eerste kerk leidde naar die bijbelse geschriften die zij moesten verzamelen en bewaren voor het heil van de wereld. Calvijn schrijft hieromtrent het volgende: ... ‘Er heerst een algemeen verbreide en verderfelijke dwaling, nl. deze dat de Heilige Schrift net zoveel gezag heeft als de Kerk haar door algemeen gevoelen verleent. Alsof de eeuwige onschendbare waarheid van God afhing van de willekeur van mensen! De vraag die zij, met minachting voor de Heilige Geest, naar voren brengen is: Wie kan ons zekerheid geven, dat deze leer van God komt? Of wie kan ons garanderen, dat de Bijbel tot op heden ongeschonden en volledig bewaard is gebleven? Wie kan ons overtuigen, dat men het ene boek zonder tegenspraak dient te aanvaarden en het andere af te wijzen, zonder dat de Kerk daar haar onfeilbare maatstaf voor aan geeft? ... Maar zulke wargeesten worden afdoende afgewezen door een enkel woord van de apostel, als hij getuigt, dat de Kerk gebouwd is op het fundament van de apostelen en profeten (Efz. 2:20). Als de leer van de apostelen en de profeten het fundament van de kerk vormt, dan moet deze leer hebben vastgestaan voordat de Kerk haar bestaan aanving. Het is dus een door en door ijdel verzin sel aan de Kerk de macht toe te kennen om over de Schrift te oordelen, alsof men zich zou dienen te houden aan wat de mensen hebben vastgesteld, om te weten wat het Woord van God is of niet. Dus als de Kerk de Heilige Schrift aanvaardt en haar goedkeuring eraan verleent, maakt zij haar niet betrouwbaar, alsof zij eerst twijfelachtig of betwistbaar zou zijn geweest: maar omdat zij haar er

kent als de zuivere waarheid van haar God, eerbiedigt en eert zij haar gelijk de plicht van haar vroomheid haar voorschrijft.

Wanneer deze ongelovigen vragen waardoor wij overtuigd worden, dat de Schrift van God is voortgekomen, indien wij niet onze toevlucht nemen tot een besluit der Kerk, dan is dat hetzelfde alsof men zou vragen: waardoor zullen wij het licht leren onderscheiden van de duisternis, wit van zwart, zoet van bitter? Want de Schrift geeft even duidelijk blijk van haar waarheid als witte en zwarte dingen blijk geven van hun kleur, of zoete en bittere dingen van hun smaak ...

Welnu, als we de gewetens der mensen goed willen toerusten, zodat ze niet onophoudelijk geplaagd worden door twijfel en onbestendigheid, niet wankelen en niet weifelen bij iedere gewetensvraag, dan is het nodig, dat de overtuiging inzake de goddelijke herkomst van de bijbel ontleend zij aan iets hogers dan menselijke redeneringen, oordelen of gissingen, en wel aan het verborgen getuigenis van de Heilige Geest ... Daarom, nadat we door de Heilige Geest verlicht zijn, geloven wij niet op grond van ons eigen oordeel of van het oordeel van anderen, dat de Heilige Schrift van goddelijke oorsprong is, maar boven elk menselijk oordeel stellen wij ontwijfelbaar vast, dat we de Schrift uit Gods eigen mond ontvangen hebben door de bediening van mensen, als aanschouwden wij daarin met onze eigen ogen het wezen van God'.⁸⁹

III. DE CANON IS VRUCHT VAN GODDELIJKE INSPIRATIE EN NIET VAN BESLUITEN VAN MENSEN.

De canon is niet zozeer een geïnspireerde lijst van joodse en christelijke boeken, maar een lijst van boeken die door inspiratie aan Joden en christenen gegeven zijn. Omdat de geschriften van de apostelen en de profeten canoniek zijn krachtens hun innerlijke waarde, bestaat de canon in principe vanaf de tijd dat deze boeken werden geschreven, en hij breidde zich uit naarmate nieuwe geïnspireerde werken, die successievelijk verschenen, daaraan werden toegevoegd. Het duurde heel lang, voordat de Kerk tot de unanieme erkenning van enkele van die geschriften kwam, maar toen zij er tenslotte toe overging boog zij zich alleen maar voor datgene wat reeds bestond. Vanaf het ogenblik dat Mozes de wet aan het volk gaf, oefende deze haar gezag uit, en geplaatst in het heilige der heiligen bij de verbondsark, moest zij de norm zijn en het leven zelf van het volk (Deut. 31:24-26; 32:46-47). De psalmdichter kende lang niet het hele Oude Testament. Maar zes eeuwen voor Maleachi riep hij niettemin uit: 'De wet des Heren is volmaakt ... Uw gebod is onbegrensd ... Uw wet is waarheid' (Ps. 19

8; 119:96, 142). Ook voor Jesaja, aan het begin van het profetische tijdperk, vormden de bijbelboeken die toen bestonden de hele openbaring van God, zoals die tot aan die tijd gegeven was. Hij zag geen enkel ander middel waardoor het ontrouwe en ongelukkige Israël gered zou kunnen worden: 'Zal een volk niet zijn God vragen? ... Tot de wet en tot de getuigenis! Voor wie niet spreekt naar dit woord, is er geen dageraad'. (Jes. 8:19-20).

Wat het Nieuwe Testament betreft, alle elementen van de canon waren bijeengebracht toen het laatste boek, Openbaring, was geschreven aan het einde van de eerste eeuw na Christus, ofschoon er nog een zekere tijd verliep voordat alle christelijke kerken het als zodanig hadden erkend.

Hieruit volgt, dat de canon niet in één enkele keer werd gegeven. Gausson vergelijkt hem met een boekje dat een vrouw in haar handen houdt, terwijl ze langzaam door een tuin loopt begeleid door de eigenaar van de tuin. Terwijl zij op haar gemak verder loopt, geeft hij haar de ene bloem na de andere, totdat zij een heel boekje heeft. Het boekje is er al, en wordt al bewonderd, voordat het volledig is, reeds vanaf het ogenblik waarop de eerste bloemen verzameld worden; op dezelfde manier wordt de canon gevormd vanaf het ogenblik waarop de eerste geïnspireerde geschriften in de handen van het volk van God gegeven worden.⁹⁹

De Evangeliën en de brieven zijn niet het product, maar de basis van de aanvaarding door de Kerk toen deze hun inspiratie erkende. De Kerk hoefde niet de vraag te stellen: 'Zullen er één of meerdere Evangeliën zijn, of een harmonie van de vier evangeliën? Moeten we er nog andere verhalen aan toevoegen die minder gezag hebben?' De Evangeliën waren er eenvoudigweg, evenals de brieven en de Openbaring, en zij waren enkel en alleen gebaseerd op het apostolisch gezag en op het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest.

De juistheid van bovenstaande opmerkingen zal meer in bijzonderheden aangetoond worden in de loop van de volgende paragrafen.

B. De canon van het Oude Testament.

I. DE WOORDEN VAN GOD AAN DE JODEN TOEVERTROUWD (Rom. 3:2).

De Here gaf Israël een geweldige opdracht: het moest de wereld door middel van de geïnspireerde Schrift de kennis van de ware God en de belofte van de Messias brengen. Voor dat doel ontving het uitverkoren volk onderscheidingsvermogen, en een onvergankelijke liefde en genegenheid voor het goddelijk Woord.

Van Mozes tot Maleachi - d.w.z., gedurende een periode van ongeveer duizend jaar - beschuldigde geen der profeten Israël ervan veranderingen in de Schrift te hebben aangebracht, haar te hebben verminkt, of er iets aan te hebben toegevoegd, terwijl zij er toch altijd gauw bij waren om de zonden van Israël aan te wijzen en te veroordelen. De Joden overtraden, verwaarloosden en vergaten de wet zelfs; maar zij twijfelden nooit aan haar waarde en zij hebben zich er wel voor gewacht haar ooit op godslasterlijke wijze aan te tasten. Een onzichtbare en almachtige hand weerhield hen hiervan.

Aan de andere kant is het waar, dat ze de tekst dikwijls verkeerd geïnterpreteerd hebben, en Jezus zei tot hen: 'Gij onderzoekt de Schriften, want gij meent daarin eeuwig leven te hebben... Uw aanklager is Mozes, op wien gij uw hoop gevestigd hebt'. (Joh. 5:39, 45).

De Joden antwoordden hierop: 'Wij zijn discipelen van Mozes; wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft' (9:28-29). Het is ook waar, dat deze zelfde Israëlieten jaloers waakten over de canon van de Schrift zoals die hun was toevertrouwd. Zij hielden hem zuiver en stonden niet toe, dat er apocriefe boeken aan toegevoegd werden; we zullen daar later nog over spreken.

Twee beroemde Joden uit de eerste eeuw na Jezus Christus geven een bijzonder treffend getuigenis aangaande de canon van het Oude Testament. De geschiedkundige *Flavius Josephus* schreef ongeveer 100 jaar na Christus het volgende: 'Niets kan beter bevestigd worden dan de echtheid van de geschriften die onder ons als geautoriseerd gelden. Zij kunnen niet het onderwerp van onenigheid zijn, want alleen dat wat de profeten eeuwen geleden schreven, onderricht door de inspiratie van God Zelf, wordt door ons goedgekeurd ... Want wij bezitten niet een grote hoeveelheid boeken die niet met elkaar overeenstemmen, of die elkaar tegenspreken. We bezitten slechts tweeëntwintig boeken, die de verhalen van de gehele oude geschiedenis bevatten en die men terecht als goddelijk beschouwt; hiervan zijn er vijf geschreven door Mozes, die zijn wetten en de overlevering omtrent de oorsprong van de mensheid tot aan zijn dood bevatten ... De profeten schreven in dertien boeken hetgeen in hun tijd geschiedde. De vier overige boeken bevatten gezangen ter ere van God en voorschriften voor het gedrag in het mensenleven ... (Wat betreft het aantal boeken van de Joodse canon, zie deel III, Hoofdst. XI. paragraaf V) in al de voorbijgegangene eeuwen heeft niemand de vermetelheid gehad eraan toe te voegen of ervan af te doen of er een verandering in aan te brengen; want het is vanzelfsprekend geworden voor alle Joden ... te geloven, dat deze boeken de goddelijke leer bevatten, erbij te volharden en, indien nodig, bereid te zijn voor hen te sterven ... Wij hebben deze boeken ontvangen door de inspiratie van God. Maar wat betreft de andere boeken die samengesteld zijn sedert de tijd van Artaxerxes (de apocriefe boeken), deze worden niet een dergelijk geloof waardig geacht'.⁹¹

Philo van Alexandrië, een tijdgenoot van de apostelen, getuigde eveneens: 'De Joden zouden liever tienduizendmaal sterven dan dat ze zouden toelaten dat een enkel woord van hun Schriften veranderd zou worden'.⁹²

We zullen later zien, als we het overbrengen van de tekst behandelen (vergelijk ook deel III, Hoofdstuk XI, A. I. en II), met welk een onvergelykbare zorg en eerbied de Masoreten en de Joodse Schriftgeleerden gewaakt hebben over het kleinste lettertje van de geïnspireerde tekst, die zij ons ongeschonden hebben overgebracht.

II. HET SAMENSTELLEN VAN DE CANON VAN HET OUDE TESTAMENT.

De gebeurtenissen van de geschiedenis van Israël, werden van het begin af aan door Mozes in *het boek* opgeschreven (Ex. 17:14).

De *tien geboden*, die geschreven waren op de stenen tafelen, werden in de ark des verbonds geplaatst (40:20).

Het *boek des verbonds* bevatte de eerste verordeningen die door Mozes werden opgesteld (20:23 tot 23:33; 24:4, 7).

De *gehele wet* werd geplaatst in het heilige der heiligen naast de ark des verbonds. (Deut. 31:24-26).

Uit dit boek moest de *koning* later een kopie voor persoonlijk gebruik laten maken (17:18-19).

Jozua schreef op zijn beurt 'in het wetboek Gods' de dingen die hem geopenbaard waren (Joz. 24:25-26).

Samuël 'zette voor het volk het recht van het koningschap uiteen, schreef dit in een oorkonde en legde die neer voor het aangezicht des Heren' (1 Sam. 10:25). Er wordt een toespeling gemaakt op 'de *geschiedenis* (het boek van *de ziener Samuël*', die de geschiedenis van koning David uit vroeger jaren en later tijd beschreef (1 Kron. 29:29). *David* zelf 'de liefelijke in Israëls lofzangen' (2 Sam. 23:1) had een groot aandeel in het schrijven van de Psalmen, waarvan er 73 aan hem worden toegeschreven. Zijn gezangen en die van Asaf worden speciaal vermeld, met hun muzikale begeleiding, bij de opwekking ten tijde van Hizkia (2 Kron. 29:30; 25-28).

Psalm 119 is een prachtig gedicht van 176 verzen dat de volmaaktheid, de waarheid, de levenwekkende kracht en de geduchte oordelen prijst van de wet des Heren, van het Woord van God zoals de mensen uit die tijd dat hadden, ongeveer 600 jaar voor Maleachi. We hebben zojuist opgemerkt, dat de canon van het Oude Testament toen verre van voltooid was, want twee-derde ontbrak eraan. Toch stond het gezag van de boeken waarvan de inspiratie reeds erkend was volledig vast. *Salomo* schreef een groot gedeelte van de Spreuken (1:1; 10:1; 25:1).

De 'kronieken der koningen van Israël', het 'boek van de kronieken der koningen van Juda', het 'boek der koningen van Juda en van Israël' (1 Kon. 14:19, 29; 2 Kron. 16:11), evenals de geschriften van bepaalde profeten - Nathan, Gad, Ahia, Jedo, Semaja, Iddo, enz., (1 Kron. 29:29; 2 Kron. 9:29, 12:15) - waren voorbereidende documenten voor de geïnspireerde geschriften van onze boeken 'Koningen' en 'Kronieken'.

De profeten stelden de openbaringen die zij hadden ontvangen op schrift, en ondertekenden die met hun naam. De profeet Jesaja (1:1; 2:1; 13:1, enz.) bevestigde door zijn beroep op 'de wet en het getuigenis' (8:20), de aanwezigheid in Israël van de verzameling der Schriften die gezag hadden.

Jeremia schreef al de woorden op die hij van God had ontvangen. Zijn boek maakte onmiddellijk de grootste indruk op het volk en op zijn leiders. Het mishagde Jojakim zo zeer dat hij het stuk sneed en in het vuur wierp, maar God deed het zonder uitstel vervangen en aanvullen (Jer. 36). De profetie van Jeremia betreffende de 70 jaar ballingschap (25:11) werd terstond opgenomen onder de geïnspireerde geschriften. Daniël verklaart, dat het 'door de boeken' is dat hij weet dat zijn profetie binnen korte tijd in vervulling zal gaan (Dan. 9:2). De schrijver van de Kronieken en van Ezra getuigt ook van het gezag toegekend aan Jeremia (2 Kron. 36:22; Ezra 1:1). Daniël zelf, evenals Noach en Job, werd door zijn tijdgenoot Ezechiël gerekend tot de vroomste mannen van Israël (Ezechiël 14:14). De waarde van zijn geschriften wordt door Christus Zelf bevestigd (Matth. 24:15). Micha 4:1-3 wordt geciteerd in Jes. 2:1-4 als een boodschap van God. Zacharia wees met nadruk op de waarheid, de inspiratie en de ernst van de woorden der vroegere profeten betreffende de wet; en al deze woorden zijn in vervulling gegaan (1:4, 6; 7:7, 12). Maleachi die het profetische tijdperk afsluit, noemden de Joden daarom 'de bezegeling van de profeten'. Hij beëindigt het Oude Testament met aan te dringen op het houden van de wet die door Mozes op Sinai (Horeb) gegeven was; en met de aankondiging van de volgende fase van Gods plan: de komst en de bediening van de voorloper van de Messias (4:5-6).

III. WAT DENKEN DE CRITICI OVER DE CANON VAN HET OUDE TESTAMENT?

Deze kwestie is bijzonder belangrijk, want zij laat zien wat er van de Schrift overblijft als haar waarheid, historiciteit en volledige inspiratie in twijfel worden getrokken. Een van de meest hardnekkig volgehouden - en minst houdbare - dogma's van de critici is, dat Mozes onmogelijk de

schrijver van de Pentateuch heeft kunnen zijn. De voorstanders van deze theorie waren meer dan een eeuw geleden ervan overtuigd, dat de mens vijftienhonderd jaar voor Christus, nog maar net uit de holen tevoorschijn gekomen, niets afwist van schrijven, beschaving, wettelijke voorschriften of ingewikkelde godsdienstige rituelen. De onjuistheid van deze opvatting bleek zonneklaar toen er verfijnde beschavingen aan het licht werden gebracht die veel ouder waren. Maar die negatieve theorie is niettemin blijven bestaan. Hiervan valt het volgende overzicht te geven:

- het wetboek dat ongeveer 627 voor Chr. tijdens de regering van Josia in de tempel werd gevonden (2 Kron. 34:15) zou alleen het boek Deuteronomium zijn geweest, een kort tevoren door de priesters vervaardigd, vals geschrift, waardoor zij zichzelf belangrijk wilden maken;
- Het 'priesterwetboek' (het gedeelte van de Pentateuch - vooral Leviticus - gewijd aan de wetten betreffende de eredienst, de offers, de geslachtsregisters en de herkomst van de gewijde instellingen) zou pas in de loop van de vijfde eeuw zijn samengesteld;
- toen Ezra in ongeveer 444 de wet aan het volk voorlas, 'canoniseerde' hij daarmee de Pentateuch; dat wil zeggen, dat hij toen voor het eerst het gezag van de Pentateuch zou hebben doen erkennen (Neh. 8-10);
- verscheidene profetische geschriften (deutero- en trito-Jesaja, Daniel, enz.) zouden eerst zijn samengesteld en aanvaard tussen de jaren 300 en 200; dat wil zeggen ná de grote gebeurtenissen die zij 'voorzeggen';
- verscheidene 'geschriften' van het derde gedeelte van de Joodse canon verschenen na het jaar 200 voor Chr., onder de Maccabeeërs;
- in 90 na Chr., na een synode van de Joodse rabbi's in Jamnia (bij Jaffa), zou de huidige canon ten slotte erkend zijn.

Een dergelijke opvatting werpt veel meer onoverkomelijke moeilijkheden op dan ze oplost:

het valt onmogelijk te bewijzen, dat het boek dat in de tempel werd gevonden ten tijde van Josia niets anders was dan het boek Deuteronomium, in plaats van de gehele wet van Mozes (we komen hier later nog op terug);

het zogenaamde 'priesterwetboek' zou dan een vervalsing zijn, terwijl alleen al Leviticus eenenvijftig keer verzekert, dat Mozes de wet zelf rechtstreeks van God ontving.

Recente critici, zoals R. H. Pfeiffer van Harvard, beweren ronduit, dat drie van de belangrijkste en invloedrijkste boeken van het Oude Testament 'technisch bedrieglijk' zijn.⁹³ De bewering dat men in die tijd onder 'waarheid' niet hetzelfde verstond als tegenwoordig is een klakkeloze bewering die op geen enkele wijze het probleem oplost. Dergelijke redeneringen staan ons even slecht aan als het gebruik van valse pauselijke decretalen door de pauselijke curie in de middeleeuwen. Bovendien, hoe zou men op grond van een moderne theorie, het eenstemmig getuigenis van de rest van het Oude Testament, de Joodse synagoge, Jezus Christus en de hele historische christelijke kerk betreffende het feit dat Mozes de schrijver is van de Pentateuch, ter zijde kunnen stellen?

Als de theorie van de 'ontdekking' van Deuteronomium en van de opneming daarvan onder de canonieke Schriften in ongeveer 620 voor Chr. wordt aanvaard, hoe dan te verklaren dat men een recenter en dus volledig vals werk later zonder tegenwerpingen er aan heeft kunnen toevoegen? Gezien de manier waarop de Joden jaloers waakten over hun bijbelse geschriften, is dit een psychologische onmogelijkheid. Als deze latere schrijvers oprecht geloofden, dat God tot hen gesproken had, waarom zeiden ze dat dan niet gewoon, zoals alle andere profeten dat deden, in plaats van hun toevlucht te nemen tot leugens (omtrent een Mozaïsch auteurschap). Hoe komt het, dat de moderne critici onderling zo sterk van mening verschillen? Hun argumenten, de taalkundige onder andere, zijn zozeer afhankelijk van een subjectieve waardering, dat bijvoorbeeld Spreuken door Eichhorn gedateerd wordt in de tiende eeuw voor Chr., door Hitzig in de negende eeuw en door Ewals in de zesde eeuw.

Wat bedoelen de critici feitelijk met de term 'canoniek'? Betekent het voor hen slechts een zeer oud boek, minstens een eeuw oud, dat toevallig zeer eerbiedwaardig schijnt, menselijkerwijs gesproken? In dat geval zou het niet God, maar de mens zijn die over de inhoud van de canon beslist op grond

van redenen, die het uitwendige betreffen en die op de historie betrekking hebben. Kan een boek dat 'technisch bedrieglijk' is en vol staat met onhoudbare dwalingen en legenden, plotseling na verloop van voldoende tijd 'goddelijk geïnspireerd' worden? Deze opvatting van de critici is duidelijk het tegenovergestelde van de bijbelse opvatting omtrent inspiratie en canoniciteit. Tenslotte, als alleen de geschiedkundige factoren van gewicht waren, kan iemand dan verklaren waarom de Joden geen enkele van hun andere godsdienstige boeken uit dezelfde periode in de canon opnamen?

Edward J. Young zegt tot slot, nadat hij veel van deze zelfde vragen heeft gesteld: 'Als de eerste vijf boeken van de bijbel in wezen niet het werk van Mozes zijn, maar een verzameling van documenten die zijn geschreven door verscheidene onbekende schrijvers die in zeer verschillende tijden geleefd hebben, dan wordt de hele kwestie van de canoniciteit van deze boeken een onoplosbaar mysterie, en het feit dat de Joden ze altijd als goddelijk beschouwden een van de grootste raadsels aller tijden De kritische theoretici trachten de kwestie van de canoniciteit slechts vanuit een historisch standpunt te behandelen. Zij zouden de theologische vraag: 'Bestaat God', uit willen sluiten. Heeft God de schrijvers van de individuele boeken van het Oude Testament daadwerkelijk geïnspireerd? Brengt de Heilige Geest door zijn innerlijke getuigenis in de harten van zijn volk de overtuiging teweeg dat Hij de Auteur van de Schriften is? Deze vragen worden door de critici genegeerd of ze worden terzijde gesteld, omdat ze het 'geloof' raken en niet de historische feiten betreffen. En het is juist door deze onbewust bevooroordeelde houding dat de criticus de vragen die we zojuist gesteld hebben niet kan beantwoorden'.⁹⁴ (Voor een gedetailleerde en overtuigende studie van de Mozaïsche herkomst en de echtheid van de Pentateuch, zie Oswald T. Allis, 'The five books of Moses', The Presbyterian and Reformed Publishing Company, Philadelphia, 1943).

IV. WAT HEEFT WERKELIJK PLAATSGEVONDEN IN DE TIJD VAN JOSIA EN EZRA?

Om dit te begrijpen moeten we verder teruggaan in het Oude Testament. We geloven dat de wet van Mozes werkelijk aan het volk werd gegeven zoals de Pentateuch ons dat vertelt.

Het boek Jozua bevestigt de aanwezigheid en de rol van deze wet in Israël (1:7-8; 8:31-35; 9:24; 11:15, 20, 23; 13:32-33; 23:6 en 24:26; zie ook Deut. 31:26). Dat boek heeft geen betekenis als het niet de voortzetting is van de boeken van Mozes.

De Psalmen, vooral Ps. 119, tonen de verering waarmee de gelovige Joden de wet en het Woord des Heren omringden. David verklaart zelf, na een bijzonder bittere ervaring, dat God geraadpleegd moet worden overeenkomstig de wet (1 Kron. 15:13, 2; vgl. Num. 4; Deut. 10).

In 721 voor Chr., na de gruwelijke regering van Achaz, werd Hizkia Gods instrument voor een opwekking: alles had plaats 'volgens de verordening overeenkomstig de wet van Mozes, den man Gods', 'naar het woord des Heren' en 'zoals was voorgeschreven'. De tempel werd gereinigd, het Pascha werd gevierd, de eredienst werd hersteld en de priesters en het volk werden geheiligd 'naar het woord des Heren ... zoals was voorgeschreven'. Sinds Salomo was er niet zoiets dergelijks geschied (2 Kron. 30:5, 12, 16, 18, 26). Hizkia werd geprezen om hetgeen hij had gedaan met betrekking tot het gebod (31:3, 21).

Ten tijde van Hizkia hadden de Samaritanen blijkbaar hun eigen versie van de Pentateuch, en misschien hadden zij die al eerder. Hieruit volgt, dat vóór de val van Samaria en waarschijnlijk vóór de afscheiding, de 'wet van Mozes', erkend was door de twaalf stammen.

Hizkia werd opgevolgd door de goddeloze koningen Manasse en Amon. Ondanks de terugkeer tot de wet van Mozes, werd het beeld van Asjera geplaatst in de tempel, zodat Gods oordeel onvermijdelijk werd (2 Kon. 21:7-13). Evenwel, in ongeveer 621 treedt Josia op, en geeft opdracht de beelden te verwoesten en de tempel te reinigen. 'Het wetboek' dat men daarin vindt, 'het boek des verbonds', 'de wet van Mozes', kan alleen maar dezelfde openbaring zijn die door deze grote man Gods was nagelaten en van welks bestaan alle bovengenoemde teksten bijzonder duidelijk getuigen.

Het is eenvoudig dwaasheid te beweren, dat de wet van Mozes tot die tijd niet bestond, en dat het veronachtzaamde boek dat in de tempel werd gevonden slechts Deuteronomium was, dat kort daarvoor door de priesters samengesteld was.

Laten we nu het geval van Ezra nemen, die, als de critici het bij het rechte eind hebben, een vreemde vermenging van valse documenten 'canoniseerde' onder de naam van de 'wet van Mozes', een

naam die met opzet misbruikt werd om officiële erkenning te geven aan de verzinsels van eierzuchtige priesters. Allereerst ware aandacht te schenken aan de talrijke toespelingen op de ware wet van Mozes in de boeken Ezra en Nehemia.

Op het wederopgerichte altaar werden brandoffers geofferd, zoals dat was voorgeschreven in de wet van Mozes (Ezra 3:2; Num. 28). Het loofhuttenfeest werd gevierd, 'zoals voorgeschreven is' (Ezra 3:4; Lev. 23:34; Num. 29:12). Het priesterschap werd ingesteld 'naar het voorschrift van het boek van Mozes' (Ezra 6:18; Num. 8:14). Ezra was een 'schriftgeleerde, bekwaam in de wet van Mozes ... en de wet des Heren ... de inzettingen en verordeningen' (Ezra 7:6, 10). Ezra 9:10-12 verwijst naar Lev. 18:27 en naar Deut. 7:3; 23:6. Nehemia bracht in gedachtenis het woord dat God tot Mozes richtte (Ezra 1:8-9; Lev. 26:33; Deut. 30:5). De plechtige voorlezing vermeld in hoofdstuk 8 en 9, legt er telkens weer de nadruk op wat voor boek het was: 'het boek der wet van Mozes, die de Here aan Israël gegeven had ... het boek der wet ... het boek van de wet Gods ... de woorden der wet ... het boek der wet van den Here, hun God ... op den berg Sinai ... door Mozes ... onze vaders hebben uw wet niet onderhouden' (Neh. 8:2, 3, 8, 9, 14, 15, 19; 9:3, 13, 14, 34). Zij zwoeren dat zij Gods wet die aan Mozes gegeven was, zouden onderhouden ... zoals het in de wet staat geschreven. (10:28, 29, 34, 36). 'Er werd uit het boek van Mozes voorgelezen ten aanhoren van het volk, en men vond daarin geschreven ... Zodra zij dan de wet gehoord hadden, zonderden zij al wie van gemengde afkomst waren van Israël af'. (13:1, 3).

Het is opvallend hoe alle daden en gedachten van Ezra, Nehemia en de herstelde Joodse gemeenschap gebaseerd zijn op de fundamentele wet van Israël, die reeds als gezaghebbend gold en die zij tenslotte in praktijk wilden brengen. Het was precies hetzelfde bij de Reformatie, toen het opnieuw ontdekken van de bijbel vreugde en enthousiasme teweegbracht in elk vroom hart. Te beweren dat Luther en Calvijn in die tijd het Nieuwe Testament samenstelden, terwijl zij het valselijk aan de apostelen toeschreven, zou dan onhoudbaar zijn. Het is even onaanvaardbaar en absurd te zeggen, dat Ezra en zij die bij hem waren de krachttoer klaarspeelden een valselijk aan Mozes toegeschreven apocriefe wet te 'canoniseren'. Ezra en Nehemia zouden aartsleugenaars zijn geweest als Mozes niets van de Pentateuch had geschreven, en zij, dat wetende, schijnheilig het tegendeel beweerden, op elke bladzijde die zij schreven. Gelukkig zijn wij in een talrijk en goed gezelschap als wij geloven in de authenticiteit van de boeken van Mozes, evenals in de inspiratie van zowel het hele Oude als het Nieuwe Testament.

V. DE VOLGORDE VAN DE GEÏNSPIREERDE BOEKEN VOLGENS DE JOODSE CANON.

De volgorde van de boeken die door de LXX voor canoniek werden gehouden was de volgende:

de Wet (Torah), dat wil zeggen de vijf boeken van Mozes, de Pentateuch;

de Profeten (Nebiim), die omvatten: 1) de vroegere profeten - Jozua, Richteren, Samuel en Koningen. Men nam in aanmerking, dat de schrijvers van deze boeken, ofschoon zij geschiedschrijvers waren, persoonlijk het ambt van profeet hadden uitgeoefend. 2) de latere profeten, dat wil zeggen, Jesaja, Jeremia, Ezechiël, en de twaalf kleine profeten, van Hosea tot Maleachi;

de Geschriften (Kethubim), die ook wel de Hagiographa worden genoemd, vormen samen de overige canonieke boeken, namelijk, Ruth, Kronieken, Ezra, Nehemia, Esther, Job, Psalmen, Spreuken, Prediker, Hooglied, Klaagliederen en Daniël. (Het laatstgenoemde boek werd waarschijnlijk hier geplaatst, omdat de schrijver de positie van staatsman had bekleed).

Flavius Josephus, die we reeds eerder aangehaald hebben, spreekt over tweeëntwintig geïnspireerde boeken. (Het aantal komt overeen met de tweeëntwintig letters van het Hebreeuwse alfabet). Dit getal wordt verkregen door Richteren en Ruth als één boek te beschouwen, evenals 1 en 2 Samuel; 1 en 2 Koningen; 1 en 2 Kronieken; Ezra en Nehemia, Jeremia en Klaagliederen en de twaalf kleine profeten.

Christus zelf verdeelde het Oude Testament in drie gedeelten: de Wet van Mozes, de Profeten en de Psalmen (Lucas 24:44). Dit laatste gedeelte ontleende ongetwijfeld zijn naam aan het belangrijkste boek daarin.

Vijf rollen, Megilloth genaamd, werden voorgelezen tijdens de vijf grote Joodse feesten. Dit waren gedeelten van de Psalmen en Spreuken, het Hooglied, Ruth, Prediker en Esther.

We kunnen ons niet verlaten op de legendarische Joodse vertellingen om te verklaren hoe bovengenoemde lijsten van geschriften tenslotte werden vastgesteld. Een apocrief boek (4 Ezra 14:19-48) beweert, dat toen alle schriftuurlijke boeken verwoest waren tijdens een brand, Ezra geïnspireerd was om ze in 40 dagen opnieuw volledig op te schrijven. Volgens een andere, latere traditie, die door niets bevestigd wordt, werd de canon in zijn uiteindelijke vorm vastgesteld door een vergadering van honderd en twintig mannen, 'de grote Synagoge' gepresideerd door Ezra. Tenslotte, in 2 Maccabeeën 2:13 staat 'dat Nehemia een bibliotheek heeft aangelegd, waarin hij de boeken bijeenbracht die betrekking hadden op de koningen, de geschriften van de profeten en die van David, alsmede de brieven van de koningen betreffende schenkingen aan de tempel'. (Deze 'brieven' zouden afkomstig kunnen zijn van de koningen van Perzië).

Men bedenke, dat enerzijds de terugkeer uit de ballingschap het einde van de profetische openbaring markeerde, met Haggai, Zacharia en Maleachi. Anderzijds is het zeer waarschijnlijk dat Ezra, Nehemia en de mannen van hun generatie, in het geheel van het herstel van de Joodse gemeenschap rond tempel en priesterschap, hebben bijgedragen tot het bijebrengen van de geïnspireerde geschriften in een enkel boekwerk dat sindsdien compleet was. Een groep Joodse rabbi's kwam in 90 na Chr. in Jamnia (bij Jaffa) bijeen. (Een recente schrijver vraagt zich af of het gerechtvaardigd is deze bijeenkomst een 'concilie' te noemen).⁹⁵ Men besprak de plaats in de canon van verscheidene boeken behorende tot het derde gedeelte. Niemand twijfelde eraan dat zij er toe behoorden. De discussie had veeleer betrekking op hun inhoud en op het onderlinge verband. Voor zover wij weten werd er geen formele beslissing genomen die bindend was voor de synagoge. De discussies bleven vrij, al droegen zij ongetwijfeld er toe bij de Joodse traditie te bepalen.

VI. HOREN DE APOCRIEFE BOEKEN IN DE CANON THUIS?⁹⁶

(Voor een nadere studie van de apocriefe boeken zie o.a. *Bijbels Handboek 1*, bl. 559, art. van Dr. G. Ch. Aalders).

Dit is de naam die men geeft aan Joodse godsdienstige boeken waarvan de oorsprong onduidelijk is (apocrief betekent: geheim, verborgen). Zij werden pas laat geschreven (tussen de tweede eeuw voor Chr. en de eerste, of zelfs de tweede eeuw na Chr.), en werden nooit in de Hebreeuwse canon opgenomen. Zij komen niet voor in de Masorethische tekst en werden in geen enkele Targom commentarieerd. Volgens de algemene opvattingen van de Joden stierf de profetische stem met Maleachi. Zij hielden het ervoor dat na dit boek, dat zij de 'bezegeling der profeten' noemden, er geen andere geïnspireerde geschriften meer verschenen. Flavius Josephus heeft dit uitdrukkelijk verklaard (Tegen Apion I, 8); en zelfs het eerste boek der Maccabeeën zegt dit eveneens. Hier volgt de lijst van de apocriefe boeken die later door Rome aanvaard werden:

Het derde boek Ezra	Aanhangsels van het boek Daniël:
Tobias	a. Gezang van de drie mannen in de vurige oven
Judith	b. Verhaal van Suzanna
het boek der wijsheid	c. Bel en de Draak te Babel
de Spreuken van Jezus Sirach	I en II Maccabeeën
Baruch	Aanhangsel van het boek Esther

(Genoemd worden ook nog het Gebed van Azarja, het Gebed van Manasse, en de Brief van Jeremia). Behalve bepaalde interessante geschiedkundige informatie (vooral in 1 Maccabeeën) en enkele schone zedelijke gedachten (het boek der wijsheid b.v.) bevatten deze boeken absurde legenden, platvloerse verhalen en geschiedkundige, geografische en chronologische fouten, evenals enkele duidelijke ketterse leerstellingen; zij bevelen zelfs onzedelijke daden aan (Judith 9:13).

Het schijnt dat ze aanvankelijk niet in de Vertaling van de LXX voorkwamen, maar dat ze geleidelijk aan in latere uitgaven werden opgenomen. Noch Flavius Josephus, noch Philo citeren ze. Christus en de apostelen verwezen er nooit naar, terwijl zij zonder bezwaar gebruik maakten van de tekst van de LXX en zeker bekend waren met de desbetreffende stof (Judas v. 14 maakt misschien een toespeling op het boek Henoch, een pseudo-epigraaf die niet voorkomt op de lijst van apocriefe boeken hierboven vermeld). De christenen van de eerste eeuwen hebben ze evenmin gerekend tot de geïnspireerde geschriften. In de vijfde eeuw voegde Hiëronymus de apocriefe boeken bij zijn Latijnse vertaling van de bijbel, de Vulgata, waarbij hij de aandacht vestigde op het duidelijke ver

schil in inspiratie en geestelijke waarde tussen deze boeken en de canonieke geschriften. Bovendien verklaarde hij ronduit, dat hij het verhaal van Suzanna en het gezang van de drie mannen in de vurige oven verwierp en dat hij het verhaal van Bel en de Draak slechts als een fabel beschouwde.

De Hervormers maakten een scherp onderscheid tussen de apocriefe boeken en de tekst van het Oude Testament. Zij waren er niet tegen dat bepaalde belangwekkende gedeelten in de kerken werden voorgelezen, mits dit gepaard zou gaan met duidelijke waarschuwingen. Vanaf het begin van de negentiende eeuw werden deze boeken niet meer in de protestantse uitgaven van de bijbel opgenomen.

Daarentegen vaardigde de Roomse Kerk, tijdens het concilie van Trente in 1546, het volgende decreet uit: 'Indien iemand niet als heilig en canoniek deze boeken aanneemt, geheel en in alle onderdelen ... hij zij vervloekt!' Door dit decreet werd Hiëronymus veroordeeld, terwijl het zeer besliste standpunt van de Joodse Godsdienst over de canon openlijk werd afgekeurd. We moeten niet vergeten, dat de Joden geroepen waren het Oude Testament samen te stellen. Zoals Paulus zei: 'hun zijn de woorden Gods toevertrouwd' (Rom. 3:1-2). Wij hebben die woorden uit hun handen ontvangen en van niemand anders. Hoe kwam Rome dan tot zo'n nieuwe en vermetele stellingname? Omdat het, tegenover de Hervormers, geen argumenten had om zijn onbijbelse afwijkingen te rechtvaardigen. Rome meende in de apocriefe boeken steun te vinden voor: het gebed voor de doden (2 Macc. 12:44); het zoenoffer (wat later de mis werd, 2 Macc. 12:39-46); het geven van aalmoezen als zoenoffer voor de zonde en tot verlossing van de dood (Tobias 12:9; 4:11); het aanroepen en de tussenkomst van de heiligen (2 Macc. 15:14; Bar. 3:4); de engelenverering (Tob. 12:12), het vagevuur en de verlossing van de zielen na de dood (2 Macc. 12:42, 46), enz.

Laten we God danken, dat Hij zo wonderbaarlijk over de integriteit van Zijn Woord heeft gewaakt, en dat Hij de gehele canon van de oude Schriften tot ons heeft laten komen en niets anders dan dat. Datgene wat genoeg was voor de Joden, voor onze Here Jezus Christus, voor Zijn apostelen en voor de Hervormers, is ook genoeg voor ons.

C. DE CANON VAN HET NIEUWE TESTAMENT.

Evenals bij het Oude Testament is het van groot belang te weten hoe de boeken van het Nieuwe Testament werden geschreven en gerangschikt en hoe ze gescheiden werden van de niet geïnspireerde geschriften.

I. DE SAMENSTELLING VAN HET NIEUWE TESTAMENT.

Christus Zelf heeft niets geschreven, en het is moeilijk uit te maken, wanneer Zijn woorden voor het eerst op schrift werden gesteld. Het is zeker dat ze vaak mondeling door de apostelen geciteerd werden (vgl. Hand 20:35; 1 Cor. 7:10; 1 Cor. 11:23-25). Vervolgens begon men de Evangelieën op schrift te stellen en Lucas, die met het zijne begon ongeveer in het jaar 58, zinspeelt op zijn voorgangers in deze taak (1:1-4). Degenen die de Evangelieën op schrift stelden, konden nog uit de eerste hand bewijsmateriaal verzamelen, bevestigd door het getuigenis van ooggetuigen.

Het schijnt dat de brief van Jacobus al heel vroeg werd geschreven; sommigen denken omstreeks het jaar 45. De brief aan de Galaten zou uit ongeveer 49 dateren en de brieven aan de Thessalonicenzen uit 50 en 51. De andere brieven van Paulus en die van Petrus werden geschreven voor de val van Jeruzalem in het jaar 70, evenals Handelingen en Hebreeën (dat wil zeggen, het grootste gedeelte van het Nieuwe Testament). Openbaring kwam tot stand in een tijd van vervolging, tijdens de regering hetzij van Nero, of van Domitianus aan het einde van de eerste eeuw. Het Evangelie en de brieven van Johannes dateren ook uit deze periode.

II. DE EERSTE GETUIGENISSEN OMTRENT DE GESCHRIFTEN VAN DE EVANGELISTEN EN DE APOSTELEN.

Al heel spoedig werden de geïnspireerde teksten door de kerken erkend en gewaardeerd. Petrus spreekt in zijn tweede brief (3:15-16) over 'alle brieven' van Paulus, en plaatst ze op hetzelfde niveau als de 'overige Schriften'.

Paulus leidt in 1 Tim. 5:18 een citaat uit Deuteronomium (25:4), en een ander uit Lucas (10:7), in met de uitdrukking 'de Schrift zegt'.

Clemens van Rome citeert, omstreeks 96, de eerste brief aan de Corinthiërs en laat blijken dat andere gedeelten van het Nieuwe Testament hem bekend zijn.

De brief van Barnabas drukt zich als volgt uit: 'Zoals er staat geschreven, velen zijn geroepen, maar weinigen zijn uitverkoren' (Brief van Barnabas, 4).

Ignatius: (die de marteldood stierf in 107 of in 116), één van de discipelen van Johannes, erkende, evenals Barnabas en Clemens van Rome, de inspiratie en het gezag van de geschriften van de apostelen (ad. Rom. IV).

Polycarpus noemt in 115 de apostolische geschriften 'de Schrift', en citeert tegelijkertijd ook de Psalmen en de brief aan de Epeziërs als zodanig (hoofdst. 12; Ps. 4:5; Efz. 4:26).

Papias, (omstreeks het jaar 140) een discipel van Johannes, verhaalt hoe het woord van de oude vaders vervangen is door het gezag van het geschreven Woord.

Marcion, een ketter uit dezelfde tijd, maakt in zijn geschriften gebruik van het Evangelie van Lucas en van tien van de brieven van Paulus; hij kende ook Openbaring. Een andere ketter, *Basilides*, begint in het jaar 125, met betrekking tot het Nieuwe Testament, de termen 'de Schrift' en 'er staat geschreven' te gebruiken.

Justinus Martyr, omstreeks 148, zegt over de bijeenkomsten van de christenen: Men las er de gedenkschriften van de apostelen of de evangeliën... met de boeken der profeten; en in elke vergadering sprak de voorzitter, nadat zij gelezen waren, een vermanend woord naar aanleiding van het gelezene.

Het is zeer opmerkelijk dat men vijftig jaar na de dood van de laatste apostel, in de geschriften van de verdedigers van het geloof, alsmede in de geschriften van de ketteren, nauwkeurige citaten vindt uit alle boeken van het Nieuwe Testament (behalve zes of zeven van de kortste brieven); en dat zowel dezen als genen zich beroepen op het gezag daarvan.

III. DE EERSTE COMMENTAREN EN VERTALINGEN

Naarmate de apostolische geschriften verspreid en in alle kerken gelezen werden, gevoelde men behoefte ze van commentaar te voorzien ten behoeve van de gelovigen.

Papias schreef omstreeks 140 een commentaar over de Woorden des Heren. In 165 schreef *Melito*, bisschop van Sardius een commentaar op Openbaring; en Héracléon schreef er één over de Evangeliën.

Tatianus een leerling van Justinus Martyr, schreef een harmonie van de vier Evangeliën, de *Diatessaron* genaamd (omstreeks 160-180).

Origenes (begin derde eeuw) gaf zijn beroemde *Hexaples* uit (een uitgave in zes kolommen van de tekst van het Oude Testament in het Hebreeuws en in het Grieks). Hij schreef ook commentaren en preken over de meeste boeken van het Nieuwe Testament, waarvan hij zelf de tekst heeft herzien en welks inspiratie hij verdedigde.

Tertullianus (ook omstreeks het jaar 200) bedacht de uitdrukking 'Nieuwe Testament', naar analogie van het Oude; zodoende erkende hij, dat zowel de Joodse als de christelijke Schriften gekenmerkt worden door dezelfde inspiratie. Hij citeert onophoudelijk uit het Nieuwe Testament en roept uit:

'Hoe gelukkig is deze Kerk (de Christelijke) ... Zij verenigt de wet en de profeten met de geschriften van de evangelisten en apostelen; en daar drenkt ze haar geloof mee ... Wee degenen die iets afnemen van of toevoegen aan *hetgeen geschreven is*. Te willen geloven zonder de Schriften (van het Nieuwe Testament) betekent tegen de Schriften te willen geloven'.⁹⁷

In die tijd verbreidde het Evangelie zich door het gehele Romeinse Rijk en daarbuiten en won het mensen van allerlei rassen en van zeer verschillende talen. Zodoende ontstond er binnen zeer korte tijd behoefte aan talrijke vertalingen van de Schriften, een bewijs bovendien van de vitaliteit en de verbreiding van de bijbelse en apostolische geschriften. Tegen het einde van de tweede eeuw worden de volgende vertalingen genoemd: de Oude Latijnse vertaling die in Noord Afrika in omloop

was; de eerste Koptische vertaling voor de kerken van Egypte; en de Syrische vertaling (deze taal was het Aramees van de christenen van het Oosten).

IV. DE GELEIDELIJKE VASTSTELLING VAN DE CANON.

Allereerst wordt opgemerkt, dat de vroege kerk, in navolging van Christus en de apostelen, zonder enig bezwaar de Joodse canon van het Oude Testament als zodanig aanvaardde. Zoals Athanasius het zo goed zegt:

‘De christelijke Kerk van het Nieuwe Testament ontvangt van de Hebreeuwse Kerk van het Oude Testament de heilige boeken van dat Testament, omdat het aan de Joden is, zoals Paulus zegt (Rom. 3:2), dat de ‘woorden Gods’ zijn toevertrouwd.⁹⁸

De boeken van het Nieuwe Testament waren alle voor het einde van de eerste eeuw geschreven; en vóór het einde van de tweede eeuw waren ze wijd verbreid en gelezen en van commentaren voorzien. Er verliep echter een bepaalde tijd voordat elk boek eenstemmig als canoniek werd aanvaard.

Het criterium hiervoor was de inspiratie en de apostolische herkomst van elk boek; het desbetreffende boek moest óf afkomstig zijn uit de kring van de apostelen, of geschraagd door hun gezag; bijvoorbeeld Marcus, de medewerker van Petrus, Lucas, de getrouwe metgezel van Paulus; Jacobus en Judas zijn broer (Jud. 1:1), beiden, naar het schijnt, broeders van de Here. De langdurige bediening van de apostelen heeft ertoe bijgedragen de kennis te vergemakkelijken van, in de eerste plaats, ‘hun onderwijs’ (Hand. 2:42) en in de tweede plaats de geschriften waar zij hun volle apostolische gezag aan verleenden. Zij hadden ook trouwe leerlingen kunnen vormen, die bekwaam waren anderen te onderrichten in de waarheden die zij zelf hadden ontvangen.

1. Men kan zeggen dat de volgende boeken vanaf de tweede eeuw algemeen en onbetwistbaar waren erkend:

de vier Evangeliën
Handelingen
de dertien brieven van Paulus
1 Petrus
1 Johannes

dat wil zeggen, 7029 van de 7959 verzen van het Nieuwe Testament, ofwel 7/8 van de tekst.

2. Er ontstonden vragen omtrent de volgende belangrijke boeken:

Hebreeën. De zaak is deze dat, alhoewel de leerstellige en geestelijke inhoud van deze brief grote indruk maakte, hij niet gesigineerd was en men niet wist wie de schrijver was. In ongeveer 95 werd de brief door Clemens van Rome als canoniek en apostolisch erkend, maar hij zei niet door wie hij was geschreven. Aan het einde van de tweede eeuw betuigde Clemens van Alexandrië, dat Paulus de brief in het Hebreeuws had geschreven en dat Lucas hem in het Grieks had vertaald. De stijl en de taal lijken inderdaad meer op die van het Evangelie van Lucas en van Handelingen dan op die van de Paulinische brieven. Origenes schreef aan het begin van de derde eeuw het volgende: ‘Ik ben ervan overtuigd, dat de gedachten die van de apostel zijn, maar dat de wijze van uitdrukken en de compositie van iemand anders afkomstig zijn. Men heeft Barnabas, of Apollos geopperd (Luther) als de mogelijke schrijver. Hoe het ook zij, de canoniciteit en de authenticiteit van deze brief werden tenslotte eenstemmig aanvaard, ofschoon voor sommigen de vraag bleef bestaan wie de schrijver is.

Openbaring. Ook hier is een dubbele moeilijkheid. Van alle apostolische geschriften is dit het boek waarvan de canoniciteit het meest en het krachtigst betuigd wordt in de geschriften van de oude kerk. Gaussen citeert schrijvers volgens wie ‘er in het hele Nieuwe Testament nauwelijks een boek is dat talrijker en krachtiger historische getuigenissen te zijnen gunste heeft dan dit boek’.⁹⁹ De vroege kerkvaders - Justinus, Irenaeus, Hippolytus, Tertullianus en Origenes - bevestigden, dat Johannes het schreef tegen het einde van de eerste eeuw. Pas later, in de derde eeuw en in het begin van de vierde eeuw, in de tijd van de meningsverschillen omtrent het duizendjarige rijk, begonnen sommigen te twifelen aan zijn plaats in de canon. Zij vroegen zich ook af of de schrijver wel Johannes de apostel was, vooral vanwege een verschil in stijl. Deze twijfels waren echter aan het ein

de van de vierde eeuw volkomen verdwenen. Men zou kunnen zeggen, dat met de onbestreden aanvaarding van alle bovengenoemde boeken 35/36 van het Nieuwe Testament bijeengebracht was, dat wil zeggen 7737 van de 7959 verzen.

Vijf kleine brieven, Jacobus, 2 Petrus, 2 en 3 Johannes en Judas (222 verzen, 1/36 van het Nieuwe Testament), waren de laatste die eenstemmig aanvaard werden. Deze brieven waren kort; sommige waren laat geschreven, zij waren algemeen ('katholiek') gericht; en Jacobus en Judas behoorden niet tot de Twaalven. Het schijnt ook dat de bijbelboeken, waarvan met de hand kopieën moesten worden gemaakt, niet overal gelijkelijk verspreid waren. Elke belangrijke kerk (of groep van kerken) hechtte natuurlijk in het bijzonder waarde aan de verzameling kostbare manuscripten die zij had weten bijeen te brengen. Dit betekent niet, dat de gelovigen het in het algemeen niet reeds eens waren over het merendeel van de boeken. Gedurende de vierde eeuw werd ook dit laatste kleine gedeelte van het Nieuwe Testament volledig aanvaard en kon men zeggen, dat de canon vastgesteld was.

De *achtereenvolgens opgestelde lijsten van erkende werken* weerspiegelen de voortgaande ontwikkeling die wij zojuist in het kort hebben samengevat.

Het Muratori-fragment, uit ongeveer 170, noemt de 4 Evangeliën (het schrijft het 3e Evangelie aan Lucas en het 4e aan Johannes toe), Handelingen, de 13 brieven van Paulus, Judas en 2 brieven en Openbaring die aan Johannes worden toegeschreven. Er ontbreken dus slechts 5 van onze tegenwoordige boeken aan, maar het manuscript is onvolledig en het feit dat zij er niet in voorkomen bewijst niets.

Clemens van Alexandrië schrijft tegen het einde van de tweede eeuw een commentaar in zeven delen over de boeken van het Nieuwe Testament, Judas en de andere zogenaamde katholieke (algemene) brieven daarbij inbegrepen.

Athanasius geeft aan het begin van de vierde eeuw een lijst met bijbelboeken die geheel gelijk is aan die van ons en hij schrijft daarin Hebreeën aan Paulus toe en Openbaring aan Johannes.

Het derde Concilie van Carthago, gehouden in 397, schrijft voor, dat slechts de canonieke boeken in de kerken zullen worden voorgelezen als de 'goddelijke Schriften'. Vanaf toen hielden alle twijfel en verschil van inzicht op.

D. CONCLUSIE

Deze geschiedenis van de canon is zeer leerzaam en leidt tot verschillende gevolgtrekkingen:

1. *De canon is niet vastgesteld krachtens één of ander gezag*, noch voor het Nieuwe, noch voor het Oude Testament, zoals we reeds eerder gezegd hebben (Deel III, Hoofdstuk XI, paragraaf A III). Het waren niet de Joodse of de christelijke concilies die de kerk boeken hebben opgelegd die tevoren voor menselijk werden gehouden en die zij per decreet verhieven tot het niveau van goddelijke geschriften. Integendeel, werken voortgebracht door bovennatuurlijke inspiratie, werden door het stille werk van de Heilige Geest door de gehele christenheid aanvaard. Immers, zoals we reeds eerder opgemerkt hebben, de Schrift is ouder dan de kerk, zij verschaftte aan de kerk haar grondslag, haar vormgeving, haar leer en haar geestelijk voedsel. In grote meerderheid waren de apostolische geschriften door het merendeel der gelovigen erkend vóór het concilie van Nicea in 325, en wel in die mate, dat het concilie niet eens over de canon hoefde te debatteren, evenmin als latere 'oecumenische' concilies (Constantinopel, in 381; Chalcedon in 451, enz.). Het concilie van Carthago, dat we hierboven noemden, was een provinciale bijeenkomst. Zijn besluit om slechts de 'goddelijke geschriften' in het openbaar voor te lezen is belangwekkend als toetssteen; het concilie stelt de canon niet samen, maar constateert dat de canon in die tijd duidelijk genoeg erkend was om alle niet geïnspireerde boeken ter zijde te stellen.

Het is dan ook in een uitzonderlijke sfeer van vrijheid en wederzijds respect dat het verzamelen van de geïnspireerde schriften plaats vond. Er was geen polemiek, er waren geen banvloeken, een feit dat te meer opmerkelijk is als we bedenken, dat de kerken in die tijd een heftige strijd voerden tegen ketterijen, en mensen excommuniceerden om de kleinste dwalingen. Volgens Gaussens zijn er achttien concilies gehouden in de derde eeuw tegen de ketteren van die tijd, zesentachtig in de vierde eeuw en tachtig in de vijfde. Het is daarom een verwonderlijk en duidelijk blijk van Gods voorzie

nig bestel, dat in de historische documenten nergens blijkt van enige openbare dwang, of van enige gezamenlijke handeling van de bisschoppen, of van enig besluit van de concilies, of van een voorschrift van de keizers, (ofschoon zij zich na de vierde eeuw mengden in alles wat te maken had met de kerk des Heren); kortom, geen enkele menselijke autoriteit dwong de kudde ertoe enige codex als heilig te accepteren of dwong een individueel geweten ook maar één van de zevenentwintig boeken waaruit het Nieuwe Testament nu is samengesteld, als canoniek te aanvaarden.¹⁰⁰ Vast staat, dat de geschriften waarvan men zeker wist dat ze apostolisch waren, reeds van af het begin als behorend tot de Heilige Schrift werden beschouwd en werden toegevoegd aan de bijbelse boeken die reeds bestonden. De eerste christenen hebben dus niet eerst een canon van 'nieuwe boeken' gevormd waaraan zij slechts van lieverlede hetzelfde goddelijke karakter en hetzelfde gezag toekenden als aan de 'oude boeken'. Zij aanvaardden de nieuwe boeken uit de apostolische kring succesievelijk evenzeer als zijnde de Schrift als de oudere geschriften. Zij hebben ze aan de reeds bestaande verzameling toegevoegd, totdat tenslotte genoeg nieuwe boeken op deze manier waren toegevoegd, om ze als een apart gedeelte van de Schrift te beschouwen.¹⁰¹ Voor een dergelijk feit is slechts één verklaring mogelijk: de eenstemmige overtuiging werd in de harten teweeggebracht door het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest, die zonder ophouden heeft bijgedragen tot dit drievoudig wonder ten gunste van Gods volk: het schrijven van de bijbelboeken, het samenstellen van de canon en het bewaard blijven van de Schrift door de eeuwen heen.

2. *Door de voorzienigheid Gods zijn de kerken, gedurende de twee en een halve eeuw waarin de canon tot stand kwam, ervoor bewaard gebleven ook maar enig boek te aanvaarden dat niet in de canon thuishoorde.* Zij onderzochten geheel vrij en zonder overhaasting de boeken die zij ontvingen. Soms waren er enkele kerken die een tijd lang aarzelden voordat ze volledig instemden. Maar het kwam nooit voor dat de gelovigen als geheel een definitieve keuze deden waar zij later op terug moesten komen. Daarin onderkennen wij opnieuw de tussenkomst van de goddelijke Voorzienigheid. Hoe zou anders te verklaren zijn, dat de volgende boeken resoluut van de hand werden gewezen: *de Eerste brief van Clemens*, geschreven vanuit Rome aan de gemeente Gods te Corinthe (omstreeks 96), die voorkomt in de Codex Alexandrinus (A) en die in 170 in het openbaar in Corinthe werd voorgelezen; *de Didachè* (omstreeks 120) of de Leer der twaalf apostelen die Clemens van Alexandrië en Origenes als behorend tot de Schrift beschouwden; *de Brief van Barnabas* (omstreeks 130), opgenomen in de Codex Sinaiticus (Aleph); *de Herder van Hermas* (omstreeks 140) die zich ook in de Codex Sinaiticus bevindt. Deze boeken zijn niet zonder belang, maar staan op een veel lager geestelijk peil dan de apostolische werken. Langzamerhand zijn ze definitief ter zijde gesteld. Andere vertoonden reeds terstond niet genoeg kenmerken van authenticiteit, zoals:

Openbaring van Petrus (vóór 150)

de Handelingen van Paulus, apocrief

verscheidene *apocriefe Evangelien*: van Petrus, van Matthias, van Jacobus en van de Geboorte.

3. *De canon is ook bewaard gebleven voor de dwalingen die langzamerhand in het christendom openbaar werden.* Evenals de apocriefe boeken nooit werden toegelaten tot de Joodse Schriften, namen de kerken, de kerk van Rome daarbij inbegrepen, nooit een boek of een leer in de nieuwe canon op strijdig met de openbaring als geheel. Zelfs in de geschriften die het laatst door allen erkend werden, komt geen enkele van de opkomende dwalingen voor die reeds in die tijd aan een zeker deel van het christendom een ander aanzien begonnen te geven: de verering van Maria, van engelen, heiligen en beelden; de rol van de bisschoppen (die in werkelijkheid volgens Hand. 20:17, 28 de oudsten, de opzieners waren); de doop die zalig maakt, de verdiensten die verkregen worden door werken, het vagevuur, het gebed voor de doden, enz.

Men ziet dus, dat zich een verbazingwekkend feit voordoet: de kerk aanvaardt definitief en zeer beslist als goddelijk de boeken die ongunstig zijn voor haar eigen neigingen, en verwerpt overal als slechts menselijk de boeken die deze neigingen het meest in het gevlug komen. Er is slechts één verklaring voor dit feit: God Zelf waakte over de canon. Aan het Oude Testament hebben de Joden nooit iets toegevoegd, noch afgedaan; van het Nieuwe Testament hebben Rome en de andere Kerken nooit iets weggelaten, noch er iets aan toegevoegd, hoe machtig - getrouw of ontrouw - ze ook geweest mogen zijn. De tekst van de hele bijbel is precies zo gebleven als God wilde dat hij zijn zou.

Dit is tot stand gekomen ondanks de algemene neiging van de menselijke geest om wat men in eenheid begint maar al te vaak met verschil van inzicht te beëindigen. Hier was het omgekeerde het geval: allereerst ontvingen de kerken bepaalde gedeelten van het Nieuwe Testament, zoals deze hun ten goede waren gekomen door de bediening van verschillende apostelen. Daarna kwamen zij door de onweerstaanbare werking van de Geest tot een volledige eenstemmigheid aangaande deze geschriften. Voor de gehele christenheid, de Roomse, Koptische, Nestoriaanse en protestantse kerken daarbij inbegrepen, tellen slechts de zevenentwintig boeken van het Nieuwe Testament. Aan hen, evenals aan de vroegere synagoge, zijn de woorden Gods toevertrouwd. Laten we hier nogmaals de nadruk op leggen door middel van een citaat van Erich Sauer: 'de kerk hoefde de bijbelse canon niet aan te vullen of te 'scheppen', zij diende haar slechts te herkennen: zij bestond vanaf het moment van de verschijning van het laatste boek van het Nieuwe Testament. Het gezag van de geïnspireerde Schrift deed zich eenvoudigweg gelden door het getuigenis van de Heilige Geest'.¹⁰²

4. *De strijd tegen de canon.* De aanvallen op de inspiratie en het gezag van de Heilige Schrift hebben als natuurlijk gevolg gehad het in twijfel trekken van de gehele canon. De bijbel zou niet een verzameling van volkomen authentieke en ware boeken zijn, maar een samenvoeging van merendeels dubieuze geschriften, samengesteld in een geheel andere tijd dan de tekst zelf en de Joodse of christelijke traditie beweren. We hebben met betrekking tot het Oude Testament gezien wat te denken van deze verzameling 'technisch gesproken bedrieglijke' boeken. Over het Nieuwe Testament heeft Gaussen destijds gezegd, dat de Duitse theologische wetenschap in honderd jaar de integriteit van alle boeken van het Nieuwe Testament had aangevallen met uitzondering van de brieven aan de Corinthiërs en aan de Galaten.¹⁰³ Hij voegde eraan toe, dat desondanks de eeuw waarin hij leefde de eeuw was van de verspreiding van de bijbel en van de snelle ontwikkeling van de evangelische zending. Hij concludeerde hieruit, dit na zoveel aanvallen de Schrift intact bleef, zoals Daniël ongedeerd uit de leeuwenkuil kwam en de drie jonge Hebreërs uit de brandende oven.¹⁰⁴

Tegenwoordig is de aanval op de canon zowel subtieler als meer algemeen. De moderne critici, die beweren de meerderheid van de hedendaagse theologen te vormen, zijn immers van mening, dat de bijbel niet het Woord van God is. Met de opvatting, dat er mythen en legenden in de bijbel voorkomen, en in de idee dat de historiciteit en de waarheidszin van een tekst of een gebeurtenis van veel minder belang zijn dan de boodschap, en de beweerdte ontdekking van uiteenlopende 'bronnen' in de meest essentiële boeken, komt men er tenslotte toe volkomen te twijfelen aan de legitimiteit van de canon die de synagoge en de vroege kerk ons hebben overgeleverd. Het enige waarop het blijkbaar aankomt is, dat God zich op een zodanige wijze tot ieder individu richt, hier en nu, dat een foutieve tekst en een bovendien feilbare verzameling een boodschap wordt (hoe?) die hem persoonlijk treft.

Daar de woorden zelf niet langer de betekenis hebben die ze eens hadden, kan een theoloog - helaas - heel goed zogenaamd aantonen dat een boek uit de bijbel niet authentiek is, en er tegelijk aan toevoegen dat dit niets afdoet aan zijn waarde of zijn canoniciteit. Men beweert bijvoorbeeld, dat de brief aan de Epheziërs in werkelijkheid niet door Paulus werd geschreven: de schrijver van de brief was van een latere tijd dan de apostel, en zijn denkwijze verschilt in zeker opzicht van die van Paulus. Maar 'wie de schrijver van de brief aan de Epheziërs ook was, de inhoud van de brief blijft dezelfde; en de enige vraag is die naar zijn theologische waarheid' (Prof. Ch. Masson zie¹⁰⁵). Maar het gaat om *waarheid zonder meer*, gezien de zo hoogst persoonlijke schriftgedeelten als Efz. 1:1; 3:1-13; 4:1; 6:19-22. Dezelfde professor schrijft de brief aan de Colossenzen ook aan iemand anders dan Paulus toe, en wel aan waarschijnlijk dezelfde persoon die de brief aan de Epheziërs op zijn manier schreef.¹⁰⁶

De authenticiteit van 2 Thessalonicenzen verwerpt Masson, terwijl hij erkent dat hieraan nooit getwijfeld werd voor de opkomst van de kritiek. 'Het is wel niet te veel gewaagd te veronderstellen, dat een discipel van Paulus aan het eind van de eerste eeuw, opmerkend dat diens brieven met aandrang verzekerden dat de dag des Heren, waarop de kerk van zijn tijd nog steeds wachtte, reeds nabij was, zich misschien ongerust maakte over wat degenen die verlicht waren zouden kunnen concluderen uit de eschatologische teksten van de apostel, en het daarom nodig achtte de apostel zelf te laten zeggen waarom de dag des Heren nog niet gekomen was: eerst moest *de afval* komen en de mens der wetteloosheid zich openbaren'. Deze volkomen ongegronde veronderstelling, die een

werkelijk betreuenswaardige opvatting van de inspiratie te zien geeft, wordt gevolgd door een even wonderlijke uitspraak: ‘Moeten we hier nog aan toevoegen dat het feit dat 2 Thessalonicenzen geen authentieke brief van Paulus is volstrekt geen afbreuk doet aan zijn waarde?’ en ook niet aan zijn plaats in de canon, aangezien de kerk hem heeft aanvaard.¹⁰⁷ Maar wat moeten we dan denken van 2 Thessalonicenzen 1:1; 2:5; 15; 3:7-10, en vooral vers 17? Wij betwisten bovendien zeer nadrukkelijk, dat zij die getuigden van de God der waarheid, morele opvattingen zouden hebben gehad die volkomen verschilden van de onze en zich eenvoudigweg aangepast zouden hebben aan de letterkundige gebruiken van hun tijd. In werkelijkheid zijn hun heiligheid, de integriteit van hun karakter en hun goddelijke inspiratie de garantie van hun absolute geloofwaardigheid.

Tot besluit willen we Prof. Herman Ridderbos uit Kampen citeren: ‘In de afgelopen tientallen jaren is de kwestie van het gezag van de canon bij de theologie van het Nieuwe Testament weer op de voorgrond gekomen. Er wordt tegenwoordig vaak gezegd dat het gezag van de canon moet worden aanvaard, *omdat en in zover als* God door de boeken van de canon tot ons spreekt. Maar juist in dit criterium ‘in zover als’ ligt de moeilijkheid van het probleem en het gevaar van subjectivisme. Sommigen willen terugkeren tot de wezenlijke inhoud van het evangelie, als het ware tot ‘de canon van de canon’. Zij zoeken naar een onbetwistbare objectieve norm in de Schrift. Anderen daarentegen bestrijden dit, omdat ze een dergelijke uitleg van de canon te statisch vinden. Voor hen spreekt God, nu eens hier, dan weer daar in de Schrift. Volgens hen is het in de verkondiging van de boodschap, het *kerygma*, dat de Schrift zich telkens weer opnieuw als canoniek openbaart. Anderen leggen deze actualistische opvatting van de canon uit op een manier die nog meer subjectivistisch is: de canon is alleen wat *hier en nu* (Lat. *hic et nunc*) voor mij het woord van God betekent. Volgens Ernst Käsemann bijvoorbeeld is de Schrift, zoals wij die hebben, niet het woord van God en is zij niet identiek met het Evangelie; zij is slechts het Woord van God voor zover zij Evangelie *wordt*. De vraag ‘wat is dan Evangelie’ kan niet opgelost worden door een uitlegging van de Schrift, maar alleen door de gelovige ‘die zijn oor te luisteren legt aan de Schrift en overtuigd wordt door de Geest’ (Ernst Käsemann, *Evangelische Theologie*, blz. 21). Het is duidelijk, dat bij een dergelijke opvatting de canon van het Nieuwe Testament, als een afgesloten verzameling van 27 boeken, geheel en al problematiek wordt. Kunnen wij dan nog met de Hervormers getuigen: ‘Wij aanvaarden al deze boeken als heilig en canoniek’? Welke basis blijft er voor de kerk over om te geloven dat God de boeken van de bijbel niet alleen gebruiken wil als een middel om daarin door de Heilige Geest tot ons te spreken, maar dat Hij de kerk ook wil binden aan de canon van het Nieuwe Testament?’¹⁰⁸

5. De canon draagt bij tot de eenheid.

Ondanks hetgeen we zojuist gezegd hebben, is er slechts één canon voor de hele christenheid. Theorieën van critici, en theologische opvattingen die enige tijd opgang maken, gaan voorbij, maar de Schrift blijft ongeschonden voortbestaan. Luther was zo vol van de eeuwen lang vergeten boodschap van de rechtvaardiging uit het geloof, dat hij de brief van Jacobus minder waardeerde dan de brieven van Paulus aan de Romeinen en aan de Galaten. Daarom plaatste hij in zijn uitgave van de Duitse bijbel Jacobus aan het einde van de brieven samen met Hebreëen, waarvan hij Apollos de schrijver achtte. Maar geen van deze brieven liet hij uit de canon weg; in geen der uitgaven van na 1522 herhaalde hij zijn ongelukkige opmerking over de brief van Jacobus, die immers volstrekt niet in strijd is met de uitspraken van Paulus, maar deze alleen maar aanvult. Dit was de opvatting van alle Hervormers, zonder uitzondering, en dit punt is nooit opnieuw in twijfel getrokken.

Het is inderdaad verwonderlijk, dat alle geledingen van de christenheid, hoezeer ze zo te zien ook mogen verschillen, eenstemmig de verzameling van zevenentwintig boeken van het Nieuwe Testament hebben erkend; de kerken van de eerste eeuwen en van de grote concilies, de Nestorianen en de Koptische kerken; de Oosterse zowel als de Westerse kerken; de popen van Moskou en de paus van Rome, de Hussieten, de Waldenzen; de Lutherse, de Gereformeerde, de Anglicaanse protestanten, enz. enz.

En als er één grondslag is waarop de ware gelovigen in Christus elkaar kunnen hervinden dan is dat het unieke gezag van de hele Heilige Schrift met haar zesenzestig canonieke boeken, op goddelijke wijze geïnspireerd, bijeengebracht én bewaard!

HOOFDSTUK XII

De overdracht van de tekst - De varianten

Nu we gesproken hebben over de inspiratie van de bijbelschrijvers, over het opstellen van het oorspronkelijke foutloze manuscript en over de vorming van de canon, rest ons nog te bezien hoe de geïnspireerde tekst door de eeuwen heen aan ons werd overgebracht. Het gaat hierbij om een buitengewoon belangrijke zaak, waarover wij in ander verband al iets gezegd hebben in het hoofdstuk over de moeilijkheden van de bijbel. Wat zou het ons baten dat God tot de profeten heeft gesproken, als hun boodschap ons niet op een waarlijk betrouwbare wijze was overgebracht? De Westminster belijdenis verklaart: 'Het Oude Testament in het Hebreeuws en het Nieuwe Testament in het Grieks zijn daarom authentiek, omdat ze rechtstreeks door God ingegeven zijn en omdat ze *door Zijn voorzienigheid en bijzondere zorg, door alle tijden heen zuiver zijn bewaard*; dus in alle godsdienstige geschillen zal de Kerk zich in laatste instantie op die beide beroepen'.

Laten we nu bezien op welk een *opmerkelijke* wijze deze voorzienigheid en deze bijzondere zorg gewerkt hebben

A. DE OVERBRENGING VAN DE TEKST VAN HET OUDE TESTAMENT.

I. EEN TEKST DIE GEDURENDE 3000 JAAR MET DE HAND IS OVERGESCHREVEN.

Het feit dat de boeken van de bijbel gedurende een periode van 3000 jaar, van Mozes tot aan de uitvinding van de boekdrukkunst, met de hand werden overgeschreven, stelt ons op zichzelf voor een probleem. Hadden al die kopiïsten niet duizenden en duizenden gelegenheden om fouten te maken? Het feit dat de huidige tekst zo voortreffelijk bewaard is gebleven (ondanks de moeilijkheden die wij nog zullen bezien) is letterlijk een wonder. Het is duidelijk dat God gewaakt heeft over het Woord dat Hij had ingegeven.

II. DE MASORETHEN.

Het overschrijven van de Hebreeuwse tekst werd bemoeilijkt door het feit dat van deze taal in principe slechts de medeklinkers werden geschreven. De lezer moest er dus de klinkers bijdoen en de overlevering was voldoende om een normale lezing te verzekeren. Maar naarmate het Joodse volk zich assimileerde met de volkeren waaronder het verstrooid was, ontstond het gevaar dat de juiste uitspraak van de woorden meer en meer teloor ging. Reeds omstreeks het jaar 100 na Chr. hadden Joodse geleerden een poging gedaan om een standaardtekst vast te stellen van de Hebreeuwse medeklinkertekst, die de basis vormde voor het latere werk van de *Masorethen*. Deze laatsten waren rabbijnen van Tiberias en van Babylon, die van de vijfde tot de tiende eeuw na Chr. een buitengewone taak volbrachten. Zij stelden de tekst vast door uit alle manuscripten waarover zij beschikten het beste uit te kiezen. Dat *schreven* zij bijzonder zorgvuldig over. Volgens sommige schrijvers maakte een fout van één enkele letter het manuscript onbruikbaar. De Masorethen maakten ook, als voorzorgsmaatregel tegen toevoegingen of weglatingen, aantekeningen bij de tekst door in de kantlijn het aantal letters aan te geven, het aantal van bepaalde uitdrukkingen, de middelste letter en het woord en het vers in het midden van elk boek of verzameling van boeken. Op die manier berekenden zij, dat in wat wij het Oude Testament noemen, de letter aleph 42.377 keer voorkomt, de letter beth 38.218 keer enz. Als een woord hun niet juist voorkwam, lieten zij het in de tekst staan ('kethibh') en zetten zij in de kantlijn de medeklinkers van het verbeterde woord ('keri'). De Masorethen hebben bovenal de uitvinding van de klinkerpunten op hun naam staan: dat zijn puntjes of streepjes die in of onder de medeklinkers werden gezet om de uitspraak van een woord aan te geven, met behoud van de ongeschonden traditionele medeklinkertekst. Tenslotte hebben deze zelfde rabbijnen een bijzonder systeem bedacht voor de accenten, bedoeld om bij de lezing van de tekst de nuances in de toon en het ritme, eigen aan de Hebreeuwse taal te behouden. Zodoende hebben de Masorethen aanzienlijk bijgedragen tot de overbrenging en het behoud van het Oude Testament, zoals we dat vandaag hebben.

III. DE VERNIETIGING VAN BESCHADIGDE MANUSCRIPTEN

Op slechts enkele uitzonderingen na, bezitten we geen zeer oude Hebreeuwse manuscripten van het Oude Testament. Die wij bezitten dateren over het algemeen van ongeveer 900 jaar na Christus. Hoe komt dat? De Joden hadden een bijna bijgelovige eerbied voor de exemplaren van de Schrift.

Wanneer ze te oud en versleten raakten om nog langer gebruikt te worden voor de gewone voorlezing, begroeven zij ze met veel eerbied. Zij gaven de voorkeur aan een eervolle begraving boven het gevaar dat de naam van God, die op deze oude manuscripten stond, ontheilgd zou worden. Voordat ze deze niet meer gebruikte exemplaren begroeven, bewaarden zij ze in een afgesloten vertrek naast de synagoge, genizah (bergplaats) genaamd. In de tweede helft van de vorige eeuw leverde de ontdekking in Kaïro van een van deze oude bergplaatsen heel belangrijke kopieën op uit de eeuwen voor 900 na Christus.

IV. OUDE DOCUMENTEN AAN DE HAND WAARVAN MEN DE MASORETHISCHE TEKST KAN CONTROLEREN.

Daar zoveel oude manuscripten vernietigd zijn, hecht men des te meer waarde aan de mogelijkheid een vergelijking te maken met de Masorethische tekst. Hier volgen enkele voorbeelden:

1. *De vertaling van de zeventig*. Dit is de Griekse vertaling van het hele Oude Testament, gemaakt door de Joden van Alexandrië tussen 250 en 150 voor Chr. Zij is belangrijk voor ons, omdat zij gebaseerd is op een Hebreeuwse tekst die duizend jaar ouder is dan de Masorethische tekst van onze manuscripten. Maar als vertaling is ze zeer ongelijk. De Pentateuch is beter vertaald dan de rest van het Oude Testament. Op enkele plaatsen helpt zij ons de tekst te verstaan, waar die elders onduidelijk was geworden door het vele overbrengen van de tekst. We hebben reeds eerder gewezen op het gebruik van deze vertaling der Zeventig in het Nieuwe Testament voor het citeren uit het Oude Testament.

2. *De Samaritaanse Pentateuch*. De Samaritanen, die gescheiden waren van de Joden en van de tempel te Jeruzalem, bouwden in ongeveer 400 voor Chr. hun eigen tempel op de berg Gerizim (vgl. Joh. 4:20). Aangezien zij alleen de Pentateuch als canoniek beschouwden, bewaarden zij zeer oude exemplaren van deze boeken. Hun tekst werd onafhankelijk van de Masorethische tekst overgebracht en vormt een van de allereerste getuigenissen van de oorspronkelijke Pentateuch. De vergelijking brengt echter aan het licht dat de Masorethische tekst duidelijk veel beter is en ook uitmunt door wezenlijke zuiverheid van de tekst. De Samaritaanse boekrollen waarover wij nu beschikken houdt men voor niet ouder dan de tiende eeuw na Christus. Eén of twee van de boekrollen die bewaard worden in Nablus (het oude Sichem) worden beschouwd als de oudste.

3. *Het manuscript van Malabar*. In het begin van de vorige eeuw ontdekte C. Buchanan onder de zwarte Joden van Malabar in India een geweldig grote boekrol van de Schrift, samengesteld uit 37 rood gekleurde huiden, met een lengte van 15 meter en een breedte van 60 cm. Deze boekrol bevat 117 kolommen die in een prachtig handschrift geschreven zijn. Alleen Leviticus en een gedeelte van Deuteronomium ontbreken. Men heeft deze tekst woord voor woord en letter voor letter vergeleken met de tekst van het westen, waarvan zij onafhankelijk is en men vond slechts 40 kleine verschillen; geen van deze verschillen is belangrijk genoeg om ook maar de kleinste verandering in de betekenis of in de interpretatie van onze oude tekst teweeg te brengen.¹⁰⁹

4. *De Dode Zee rollen*. Sinds 1947 heeft men bijzonder waardevolle Hebreeuwse teksten ontdekt in de buurt van Jericho, in een grot boven de Dode Zee. We vermelden daarvan alleen een volledig manuscript van Jesaja, dat dateert uit de tweede eeuw voor Chr. en in uitstekende toestand bewaard is gebleven. Door deze ontdekking kan men duizend jaar verder terug gaan dan mogelijk was met de manuscripten die we bezaten. Tot op dat ogenblik zou men zich hebben kunnen afvragen of de Masorethen de oorspronkelijke tekst, zij het ook in geringe mate, hadden veranderd. Welnu, de boekrol van Jesaja, die kort geleden aan het licht is gebracht, toont een bijna volmaakte overeenstemming met de Masorethische tekst. De varianten zijn van geen enkele betekenis. Anderzijds heeft dit manuscript de eenheid en de volledigheid van de profetie van Jesaja volledig bevestigd. Bepaalde critici beweerden, dat het boek Jesaja was geschreven door twee of zelfs door drie 'Jesaja's', en dat het derde gedeelte dateerde uit 300 of 200 voor Chr. Zulk een bewering is onhoudbaar geworden door de ontdekking van het manuscript, dat mogelijk rechtstreeks van het oorspronkelijke manuscript, of tenminste van kopieën daarvan is overgeschreven.¹¹⁰

De vergelijking van de bovengenoemde documenten met de Masorethische tekst, leidt altijd tot dezelfde conclusie: de Masorethische tekst verkeert, dank zij de bijzondere zorg van de Joden voor hun bijbelse geschriften, in een unieke staat van bewaring. Ofschoon we steeds open blijven voor

hetgeen een kritisch onderzoek van de manuscripten ons nog kan leren, kunnen we toch ons volle vertrouwen schenken aan de tekst die ons is overgeleverd.

V. DE VARIANTEN VAN HET OUDE TESTAMENT.

Vanzelfsprekend trachten de geleerden zo mogelijk alle oude documenten met betrekking tot het Oude Testament die beschikbaar zijn te vergelijken. Er is in de laatste twee eeuwen een herculeswerk verricht om alle afwijkingen aan het licht te brengen die zouden hebben kunnen binnensluipen in de manuscripten die we van de Schriften bezitten, de oudste vertalingen (de Septuaginta, de Joodse Targums, de Syrische Vertaling, de Pesjitto en de Vulgaat), de talloze bijbelse citaten aangehaald door de kerkvaders, alsook de toespelingen in de Joodse commentaren (de Talmud).

B. Kennicott heeft zijn kritische uitgave van de Hebreeuwse bijbel gebaseerd op de studie van 581 manuscripten. Prof. Rossi onderzocht er eveneens vele: 680. H. Michaelis heeft dertig jaar van zijn leven gewijd aan een dergelijk onderzoek. Professor R. D. Wilson vermeldt, dat er in de teksten bestudeerd door Kennicott ongeveer 280 miljoen letters zijn. Op dit totaal zijn er ongeveer 900.000 varianten, waarvan 750.000 slechts onbeduidende verwisselingen van de v en de i zijn. Als we het hoogste cijfer nemen komen we tot 1 variant op de 316 letters. Als we de onbeduidende verwisselingen van v en i terzijde laten, vinden we slechts 1 variant op de 1580 letters. Hierbij komt nog het feit, dat de meeste varianten slechts in enkele manuscripten of zelfs slechts in één worden gevonden. Heel weinig varianten komen voor in meer dan één van de 200-400 handschriften waarin boeken van het Oude Testament voorkomen.¹¹¹

We kunnen begrijpen waarom de criticus Eichhorn vond, dat de verschillende lezingen van de Hebreeuwse handschriften verzameld door Kennicott, nauwelijks genoeg belangwekkends opleveren om de enorme arbeid daaraan besteed te belonen. Een andere geleerde, aangehaald door Gaussen, zegt: Waarlijk, uitgezonderd die waardevolle negatieve gevolgtrekkingen die men verkregen heeft, lijkt het directe resultaat verkregen door het verteren van zovele mensenlevens in deze enorme en uitgebreide onderzoeken nihil: en men zou kunnen zeggen, dat om dit resultaat te bereiken, tijd, talent en wetenschap op een dwaze manier verspild zijn.¹¹²

Al zijn de critici teleurgesteld, de gelovigen zijn enthousiast over een dergelijke opzienbarende bevestiging van de bijbelse tekst. Geen onderzoek van geleerden, geen inspanning is te groot om zo'n resultaat te bereiken.

VI. DE TRANSCRIPTIE VAN EIGENNAMEN.

We willen tot slot nog herinneren aan een laatste middel om de nauwgezetheid van de Oudtestamentische tekst te verifiëren: de vaak moeilijke transcriptie van eigennamen. Professor R. D. Wilson laat door middel van talrijke voorbeelden de bijna ongelooflijke precisie zien in de spelling van namen van buitenlandse koningen die vermeld worden in de Hebreeuwse tekst. Hij vergelijkt deze spelling met de spelling van de monumenten of de documenten van de koningen zelf. In geen enkel geval kan men een fout aantonen in de Hebreeuwse tekst; integendeel, de nauwkeurigheid van de spelling kan praktisch elke keer aangetoond worden. In 143 gevallen van transcriptie van namen uit het Egyptisch, Assyrisch, Babylonisch en Moabitisch in het Hebreeuws en in 40 gevallen waarbij het andersom gebeurde - dat wil zeggen bij elkaar in 185 gevallen - werd bewezen, dat gedurende 2.300 tot 3.900 jaar de eigennamen van de Hebreeuwse bijbel met de grootste nauwkeurigheid werden overgebracht. Het feit dat de bijbelschrijvers de namen schreven met een stipte inachtneming van de regels van een juiste taalkunde, is een duidelijk bewijs van hun kennis en van hun bijzonder grote zorg. Voorts is het feit, dat de Hebreeuwse tekst door kopiïsten gedurende een periode van zo vele eeuwen op een zodanige wijze overgeschreven werd, een uniek verschijnsel in de geschiedenis van de letterkunde. Daar kan worden aangetoond, dat de tekst van het Oude Testament gedurende de afgelopen 2.000 jaar nauwkeurig werd overgebracht, kunnen we terecht veronderstellen, dat dit zo van het begin af gedaan is.¹¹³

B. DE OVERBRENGING VAN DE TEKST VAN HET NIEUWE TESTAMENT.

I. DE GROTE HOEVEELHEID MANUSCRIPTEN.

Wij bezitten meer dan 4000 manuscripten van het Griekse Nieuwe Testament. Enkele werden vrij kort na de oorspronkelijke tekst geschreven. De oudste tekst, op papyrus, bevat een kort fragment

van het Evangelie van Johannes en dateert uit het begin van de tweede eeuw. De Chester Beatty Papyri, uit de derde eeuw, zijn belangrijker; zij bevatten hele boeken van het Nieuwe Testament. Meer dan twee honderd manuscripten zijn op perkament geschreven met unciaalletters (Griekse hoofdletters) en dateren uit de vierde tot de achtste eeuw. De meest beroemde en de beste zijn:

1. *De Codex Sinaiticus*, ontdekt door Tischendorf in 1859 in het Sint Catharijne klooster op de Berg Sinai. Deze dateert uit het begin van de vierde eeuw. Hij bevat het hele Nieuwe Testament en bevindt zich in het Brits Museum.
2. *De Codex Vaticanus*, ook uit de vierde eeuw, in de bibliotheek van het Vaticaan. Hij is geschreven op 559 vellen en 142 daarvan bevatten het hele Nieuwe Testament.
3. *De Codex Alexandrinus*, uit de vijfde eeuw, bevindt zich ook in het Brits Museum. Hij bevat bijna het hele Oude Testament (in het Grieks) en bijna het hele Nieuwe Testament
4. *De Ephraemi Syri codex*, uit de vijfde eeuw, in de Nationale Bibliotheek van Parijs. Hij omvat 64 vellen voor het Oude Testament en 145 voor het Nieuwe Testament.

Meer dan 2400 manuscripten, geschreven in lopend schrift, dateren uit de negende tot de zestiende eeuw. Er zijn ook meer dan 1.600 verzamelingen van Nieuw-Testamentische teksten, uitgezocht om in het openbaar te worden voorgelezen. Bovendien bezitten we manuscripten van talrijke oude vertalingen van het Nieuwe Testament, ongeveer duizend in aantal; daarnaast zijn er minstens 8000 manuscripten alleen van de Latijnse Vulgaat. Tenslotte verschaften de kerkvaders een aanzienlijk aantal citaten uit het Nieuwe Testament, heel vaak in het Grieks (1.819 zijn afkomstig van Irenaeus; 17.922 van Origenes; 7.258 van Tertullianus; en 5.175 van Eusebius).¹¹⁴

Bij een dergelijke overvloed van documenten is het belangwekkend om met professor F. F. Bruce¹¹⁵ de volgende vergelijking te maken. De geschiedkundige werken uit de oudheid berusten op een oneindig minder uitgestrekte documentaire basis. Er zijn van de 'Gallische oorlog' van Julius Caesar, geschreven tussen 58 en 50 voor Chr. verscheidene manuscripten, maar slechts negen of tien van deze manuscripten zijn goed en het oudste dateert van ongeveer 900 jaar na Caesar. Van de veertien boeken van de 'Geschiedenissen' van Tacitus (ongeveer 100 na Chr.), zijn er slechts vier en een half bewaard gebleven; en van de 16 boeken van zijn 'Annalen', bestaan er nog slechts tien in hun geheel en twee in gedeelten. Alles wat is overgebleven van deze twee grote werken berust op slechts twee manuscripten, het ene uit de negende eeuw en het andere uit de elfde eeuw. De 'Geschiedenis' van Thucydides (ongeveer 460-400 voor Chr.) kennen we nog slechts uit acht manuscripten, waarvan het oudste dateert uit ongeveer 900 na Chr. Hetzelfde geldt voor de 'Geschiedenis' van Herodotus (ongeveer 480-425 voor Chr.). Toch zal geen enkele geleerde twifelen aan de authenticiteit van Herodotus of van Thucydides omdat de enige bruikbare manuscripten van hun werken 1300 jaar jonger zijn dan de originelen. We hebben ook slechts één manuscript voor alle werken van Sophocles en dit werd 400 jaar na zijn dood overgeschreven.

II. DE VARIANTEN VAN HET NIEUWE TESTAMENT.

Evenals bij het Oude Testament, hebben geleerden hun leven gewijd aan het bestuderen en vergelijken van de bestaande handschriften, om een zo betrouwbaar mogelijke tekst te kunnen vaststellen, één die de oorspronkelijke tekst zo dicht mogelijk nadert. Gausson¹¹⁶ vermeldt o.a. de aanzienlijke arbeid van Griesbach betreffende 335 handschriften alleen van de Evangelien; en die van Scholz betreffende 674 handschriften, eveneens van de Evangelien, 200 van Handelingen, 256 van de brieven van Paulus en 93 van Openbaring. Meer in onze tijd hebben de geleerden Westcott en F. J. A. Hort in 1881 een groots werk voltooid voor het herstel van de oorspronkelijke tekst van het Griekse Nieuwe Testament.

In de Griekse tekst staan iets minder dan 150.000 woorden. In meer dan 4000 Griekse handschriften zijn in totaal ongeveer 200.000 varianten aangetroffen, anderen zeggen 150.000, waarvan de meeste van zeer weinig belang zijn. Westcott en Hort schatten, dat het percentage woorden dat praktisch door iedereen zonder de minste twijfel aanvaard wordt, heel hoog is; het kan op ongeveer zevenachtste van het totaal worden geschat. Het overige achtste gedeelte, dat voor het grootste deel bestaat uit veranderingen in de volgorde van de woorden en uit andere betrekkelijk onbelangrijke kleinigheden, vormt het terrein van de tekstkritiek. Hort voegt eraan toe, dat naar zijn mening al

hetgeen in de één of andere zin een variant van enige wezenlijke betekenis genoemd kan worden nauwelijks meer dan een duizendste gedeelte van de tekst uitmaakt.¹¹⁷

Dr. Warfield vat de zaak als volgt samen: ‘Als we de huidige staat van de tekst van het Nieuwe Testament vergelijken met die van onverschillig welk ander oud werk ook, kunnen we niet anders dan vaststellen dat hij bovenmate nauwkeurig is’. Dit getuigt van de zorg en de eerbied waarmee men die tekst overgeschreven heeft, evenals van de Goddelijke Voorzienigheid die hem zo ongeschonden heeft bewaard voor de kerk van alle tijden. Volgens Dr. E. Abbott komt negentien-twintigste van de varianten in de nieuwtestamentische handschriften bij zo weinig kopieën voor, dat niemand deze zou kunnen beschouwen als concurrerende lezingen; en negentien-twintigste gedeelte van de rest van de varianten is van zo weinig belang, dat hun aanvaarding of verwerping geen noemenswaardige verandering in de desbetreffende schriftgedeelten ten gevolge heeft. Warfield vervolgt met te zeggen, dat het allergrootste gedeelte van het Nieuwe Testament zonder, of bijna zonder afwijkingen, aan ons is overgebracht. We kunnen met stelligheid verzekeren, dat de bijbeltekst nauwkeurig en gefundeerd is; geen enkel geloofsartikel en geen enkel zedelijk voorschrift is vervalst of verloren gegaan. Bovendien zegt dezelfde schrijver ervan overtuigd te zijn, dat we in het Nieuwe Testament van Westcott en Hort in hoofdzaak de oorspronkelijke tekst hebben’.¹¹⁸

Dr. Philip Schaff, de uitgever van de ‘Encyclopaedia of Religious Knowledge’ en voorzitter van het Amerikaanse Comité voor de Herziening van de Engelse Bijbel, schrijft: ‘Het grote aantal varianten in de Griekse tekst behoeft geen enkele christen te verbazen of te verontrusten. Zij zijn het natuurlijk gevolg van de grote rijkdom van onze documentaire bronnen. Zij getuigen van de geweldige betekenis van het Nieuwe Testament. Zij hebben geen invloed op de ongeschondenheid van de tekst; integendeel, zij versterken deze. De studie van deze varianten is zeer nuttig en stimulerend. Van de 150.000 varianten zijn er slechts 400 die wezenlijk van invloed zijn op de betekenis. Hieronder zijn er niet meer dan 50 die om de een of andere reden echt belangrijk zijn; en zelfs deze 50 hebben geen betrekking op enig geloofsartikel of enig zedelijk gebod dat niet overvloedig steun vindt in andere volkomen duidelijke schriftgedeelten, of in de bijbelse leer in haar geheel. De ‘Textus Receptus’ van Stephanus, Beza en Elzevier en onze huidige vertaling, leren precies hetzelfde christendom als de unciale tekst van de oudste manuscripten van de Sinaiticus of de Vaticanus.’¹¹⁹

Varianten kunnen soms betrekking hebben op een hele groep verzen. Hier volgen twee bekende voorbeelden:

Marcus 16:9-20. Dit slot van het Evangelie komt niet voor in de oudste twee manuscripten. Sommige commentatoren menen, dat dit Schriftgedeelte er misschien aan werd toegevoegd in het begin van de tweede eeuw. In elk geval is dit gedeelte in overeenstemming met de andere Evangelieën en weerspiegelt het de overtuiging van de vroege kerken aangaande de behandelde onderwerpen.

Johannes 7:53-8:11. Volgens de aantekening van Segond, laten de meeste oude gezaghebbende auteurs dit verhaal van de overspelige vrouw weg; maar de manuscripten die het bevatten verschillen weinig van elkaar. Het is duidelijk dat de twee bovengenoemde gevallen een grote uitzondering zijn.

III. DE VARIANTEN IN DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

Om concreet te laten zien op welke wijze de varianten zich voordoen, zullen we als voorbeeld de brief aan de Romeinen nemen. Griesbach, reeds hierboven genoemd, heeft er een speciale studie van gemaakt.¹²⁰ Daartoe heeft hij 7 grote uncialen of majuskels, (in hoofdletters geschreven manuscripten) t.w.: de codex Alexandrinus, de codex Vaticanus, de codex Ephraemi Syri, de Passionei te Rome en die van St. Germain, van Dresden en van Kardinaal Coislin tot in details met elkaar vergeleken, alsmede 110 minuskels (in cursief schrift geschreven manuscripten), en 30 andere die voor het merendeel op de berg Athos gevonden zijn.

Hier volgt een tabel van de eerste acht verzen van hoofdstuk 1.

De Textus Receptus
(die van Elzevier, 1624)

De varianten verzameld uit alle Griekse manuscripten

v. 1: geen enkel verschil	
v. 2: door zijn profeten	door de profeten (slechts in één manuscript, dat van Parijs)
v. 3: gesproken uit het geslacht	verwekt... (alleen in het manuscript van Uppsala, en hier zijn slechts twee letters veranderd)
v. 4: geen enkel verschil	
v. 5: Jezus Christus, onzen Here	Jezus Christus, onze God (slechts in één manuscript, van Wenen)
v. 6: geen enkel verschil	
v. 7: geroepen heiligen, die te Rome zijn ...	die zijn in de liefde van God, geroepen ... (slechts in één manuscript in unciaal letters, in Dresden); die te Rome zijn, geroepen (slechts twee manuscripten, één in unciaalletters in St. Germain en één in minuskels in Rome)
van God, onzen Vader	van God de Vader (slechts in het manuscript van Uppsala)
v. 8: in de eerste plaats	in de eerste plaats (het verschil kan niet worden weergegeven; het komt slechts in één manuscript voor)
over u allen	ten opzichte van u allen (in twaalf manuscripten)

Dit was dan alles wat het meest kritische onderzoek kon vinden in 433 verzen! Het werkelijke resultaat is, dat de bewonderenswaardige ongeschondenheid van de brief aan de Romeinen aan het licht gebracht werd. Deze brief is als voorbeeld gekozen vanwege zijn lengte en zijn belangrijkheid. Maar de rest van het Nieuwe Testament bevestigt ten volle dergelijke gevolgtrekkingen. Volgens Gaussen bevatten nauwelijks 10 van de 7.959 verzen verschillen van enig gewicht.¹²¹

C. CONCLUSIE

Nu we het gehad hebben over het aantal varianten en hun betrekkelijk geringe belangrijkheid, moeten wij ons er evenzeer over verbazen dat er niet veel meer zijn, en dat ze niet van groter gewicht zijn dan nu het geval is. Gaussen herinnert ons in verband hiermee aan alles wat de Schrift in de loop van duizenden jaren te verduren heeft gehad: Als men bedenkt dat de bijbel 30 eeuwen lang is overgeschreven, hetgeen nog nooit gebeurd is met enig boek en ook nooit het geval zal zijn; dat hij alle rampen en alle gevangenschappen van Israël heeft doorstaan; dat hij naar Babel is gevoerd en daar 70 jaar is gebleven; dat hij zo vaak vervolgd, vergeten, verboden of verbrand is, vanaf de tijd van de Filistijnen tot aan de tijd van de Seleuciden; als men bedenkt, dat hij vanaf de tijd van Jezus Christus, de eerste drie eeuwen harde keizerlijke vervolgingen moest doorstaan, toen mensen, schuldig bevonden aan het in bezit hebben van de heilige boeken, voor de wilde beesten werden geworpen; vervolgens de zevende, de achtste en de negende eeuw, toen men overal valse boeken en legenden en valse decretalen vermenigvuldigde; de tiende eeuw, toen er zo weinig mensen waren die konden lezen, zelfs onder de vorsten; de twaalfde, dertiende en veertiende eeuw, toen het gebruik van de Schrift in de landstaal met de dood werd gestraft, en toen de boeken van de kerkvaders werden verminkt, toen men zoveel oude tradities besnoeide en vervalste, zelfs ook de daden van de keizers en van de concilies - dan valt te begrijpen hoe noodzakelijk het was, dat de voorzienigheid van God steeds weer Zijn machtige hand gereed hield, opdat de Joden ... en de christelijke kerken, vooral die van de Middeleeuwen, ... ons de Schrift volkomen zuiver zouden overbrengen.¹²²

Het is bijna onbegrijpelijk, dat de Joden het boek dat over hun opstandigheid spreekt, dat hun ondergang en hun herstel bekend maakte, en dat zo vol is van Jezus Christus, voor ons bewaard hebben precies zoals het was. Zij hebben trouw gewaakt over het Woord dat zij ontvangen hadden, zonder ooit toe te staan dat men er iets aan toevoegde of iets weglief. We hebben gezien dat de Jo

den, ofschoon zij apocriefe boeken hadden, nooit hebben toegelaten, dat deze in hun canon werden opgenomen.

Is het ook niet bijzonder opmerkelijk, dat de kerken van de Middeleeuwen, vooral de kerk van Rome, ons de schat van het Nieuwe Testament volledig hebben overgeleverd? Toch verboden zij tegelijkertijd het lezen van de heilige boeken, en vervingen zij het woord van God op velerlei manieren door hun overleveringen. Maar zij bewaarden de Schriften, die hun afwijkingen veroordeelden, ongeschonden; en zij waagden het nooit er de apocriefe geschriften van de eerste eeuwen van het christelijke tijdperk aan toe te voegen, ofschoon daaruit dezelfde geest sprak als die in die kerken tot uiting kwam. De Roomse Kerk wachtte tot het Concilie van Trente (1546), voordat ze de Joodse apocriefen toevoegde aan de canon van het Oude Testament, waarvan de samenstelling nooit haar taak was geweest.

Tenslotte willen we nog een laatste woord toevoegen over het profijt dat men kan hebben van de studie der varianten en geven we een korte samenvatting van de belangwekkende opmerkingen van Professor J. H. Skilton, over deze kwestie: Wij moeten een keuze maken uit de verschillende 'lezingen', die naar voren komen uit de talloos vele handschriften. Het is onze plicht te proberen om met behulp van alle getuigen die tot onze beschikking staan de tekst te reconstrueren zoals die in wezen in het geheel der handschriften bewaard is, maar die niet in één daarvan in het bijzonder in alle volkomenheid bewaard is. Wij moeten onder de voorzienigheid van God en naar Zijn wil, en door ernstige studie van alle bestaande documenten, onder toepassing van de meest juiste methoden trachten de ware, oorspronkelijke tekst nauwkeurig vast te stellen, een tekst die beter is dan de tekst van enig manuscript op zich zelf genomen. Met andere woorden, wij moeten ons wijden aan wat men noemt de tekstkritiek van de bijbel. De evangelische geleerde zal gedreven worden tot deze studie door zijn eerbied voor de waarde van de oorspronkelijke tekst die hij tracht te reconstrueren. Aangezien hij gelooft, dat ieder woord van de oorspronkelijke handschriften is ingegeven door de Heilige Geest, is het zijn verlangen iedere uitdrukking daarvan terug te vinden. Ofschoon aan de ene kant het merendeel der varianten onbeduidend is en geen betrekking heeft op enig stuk van de leer, zijn aan de andere kant de kleinste details van de wet van God belangrijk (Matth. 5:18); een argument kan berusten op één enkel woord van de tekst (Gal. 3:16), en zelfs met betrekking tot een korte uitspraak van de Schrift heeft de Heer er ernstig aan herinnerd dat de Schrift niet gebroken kan worden (Joh. 10:34-35).

Wij geloven dus dat het klaarblijkelijk de bedoeling van God is, dat wij ons beijveren om Zijn woord te kennen in zijn oorspronkelijke vorm. De teksten die in het verleden het meest zijn gebruikt, kunnen nog verbeterd worden, want men heeft nieuwe informatiebronnen ontdekt en de positieve tekstkritiek en exegese hebben vorderingen gemaakt. Wij moeten profiteren van deze pogingen en er zelfs actief aan deelnemen. Verlangt God niet dat alle mensen Hem 'zullen zoeken, om Hem al tastende te vinden, hoewel Hij niet ver is van een ieder van ons' (Hand. 17:27)?¹²³

Hier volgt het getuigenis van twee geleerden; afgelegd na beëindiging van hun langdurige onderzoeken over de waarde van de bijbelse documenten.

Bengel, gerustgesteld door alles wat hij had bestudeerd en geconstateerd, schreef aan een jonge vriend: 'Eet eenvoudigweg het brood van de Schrift, zoals het zich voordoet; en maak je niet ongerust als je hier of daar een zandkorreltje vindt, dat de molensteen daar mocht hebben achtergelaten. Je kunt alle twijfels, waardoor ik destijds zo verschrikkelijk gekweld werd aan de kant zetten. Als de heilige Schriften, die zo vaak overgeschreven zijn en zo dikwijls door de vaak falende handen van feilbare mensen zijn gegaan, volkomen zonder varianten zouden zijn, zou dit zo'n groot wonder zijn, dat het geloof in de Schrift geen geloof meer zou zijn. Integendeel, ik verbaas me erover, dat al dit overschrijven niet een veel groter aantal verschillende lezingen ten gevolge heeft gehad'.¹²⁴

Kenyon, die op de hoogte was van de modernste wetenschap, voelde zich gerechtigd te schrijven: 'De christen kan de hele bijbel in zijn hand nemen en zonder vrees of aarzeling zeggen, dat hij daarin het ware woord van God vasthoudt dat zonder wezenlijk verlies door de eeuwen heen van geslacht tot geslacht is overgedragen'.¹²⁵

HOOFDSTUK XIII

De verlichting

I. DEFINITIE EN ALGEMENE OPMERKINGEN.

We hebben tot nu toe gezien hoe de bijbeltekst die we nu hebben, geïnspireerd, geschreven en bijeengevoegd, en vervolgens tot in onze tijd en aan een ieder van ons werd overgebracht. Maar om ze werkelijk voor ons toegankelijk te maken, is er nog een rechtstreekse tussenkomst van boven nodig: de verlichting. Hiermee bedoelen we de bovennatuurlijke hulp die de Heilige Geest de lezer van de heilige Schrift verleent om hem in staat te stellen de goddelijke boodschap ervan te begrijpen. Een boek geïnspireerd door de Geest kan niet verstaan worden dan door de tussenkomst van de Geest.

Wat is het verschil tussen inspiratie en verlichting? We hebben gezien dat inspiratie de op de bijbelschrijvers uitgeoefende beslissende invloed is, die hen ertoe aanzette de openbaring die zij van God ontvingen bekend te maken en op schrift te stellen.

Verlichting, daarentegen, wordt het kind van God in beginsel verleend zodra zijn nieuwe geboorte hem in staat stelt het koninkrijk Gods te *zien* (Joh. 3:3). De Here belooft zelfs, dat Hij elk oprecht mens zal verlichten die Hem al tastende zoekt: 'Voor de oprechten gaat het licht in de duisternis op' (Ps. 112:4).

Verlichting is gewoonlijk blijvend en neemt toe. Vanaf het ogenblik waarop de gelovige zich onderwerpt aan de Geest van God, wijst de Geest hem de weg tot de volle waarheid (Joh. 16:13). Wanneer een hart zich bekeert tot de Here, neemt Hij de bedekking weg die het lezen van het Oude Testament verduistert (en Hij doet hetzelfde ten opzichte van het Nieuwe Testament, 2 Cor. 3:14-16). Naarmate wij volharden in het overdenken en het in praktijk brengen van het Woord van God zal ons inzicht en ons begrip toenemen: 'Het openen van Uw woorden verspreidt licht; het geeft den onverstandigen inzicht. Hoe lief heb ik Uw wet! ... Uw gebod maakt mij wijzer dan mijn vijanden; ... Ik ben verstandiger dan al mijn leermeesters, want Uw getuigenissen zijn mij tot overdenking. Ik heb meer inzicht dan de ouden. Uit Uw bevelen heb ik inzicht ontvangen' (Ps. 119:130, 97-100, 104).

De verlichting betreffende een Schriftwoord kan voor *een toekomstige tijd* worden toegezegd: 'Deze dingen blijven verborgen en verzegeld tot de eindtijd ... de verstandigen zullen het verstaan' (Dan. 12:9-10). Iemand kan ook een goddelijke boodschap horen of lezen en die pas begrijpen, nadat hij nieuwe geestelijke ervaringen heeft doorgemaakt. Nadat Johannes de profetieën van Ps. 118:26 en Zacharias 9:9 heeft aangehaald, voegt hij eraan toe: 'Dit begrepen zijn discipelen aanvankelijk niet, maar toen Jezus verheerlijkt was, toen herinnerden zij zich, dat dit met het oog op Hem geschreven was en dat zij dit met Hem gedaan hadden'. (Joh. 12:16).

Zolang wij wandelen in geloof en niet in aanschouwen, zullen wij telkens meer licht nodig hebben. Voor het ogenblik kennen wij slechts ten dele - spoedig zullen wij ten volle kennen, zoals wij zelf gekend zijn (1 Cor. 13:12). Het feit dat er verschillende graden van verlichting zijn, verklaart de verschillen van inzicht die christenen soms over betrekkelijk ondergeschikte punten hebben. Gelukkig is deze belofte tot allen gericht: 'Indien gij op enig punt anders gezind zijt, God zal u ook dat openbaren; maar hetgeen wij bereikt hebben, in dat spoor dan ook verder!' (Fil. 3:15-16).

Alleen in *Christus* kunnen we blijvende inspiratie en volmaakte verlichting vinden.

II. HET INNERLIJK GETUIGENIS VAN DE HEILIGE GEEST.

De Hervormers, die zonder voorbehoud de volledige inspiratie van de Schrift beleden (zie Deel IV, Hoofdstuk III, paragraaf II), leggen telkens de nadruk op de onmisbare rol van de Heilige Geest in verband hiermee.

Dit innerlijk getuigenis is werkzaam in tweeërlei opzicht: als hulp om te *geloven*, doordat het een overtuiging teweeg brengt inzake de aard, de waarde en het gezag van de Schrift, en als hulp om te *begrijpen*, door de verlichting die inzicht geeft in de betekenis van de tekst.

Luther zei: 'De bijbel kan niet door studie en talent begrepen worden, u dient alleen te rekenen op de invloed van de Heilige Geest'.

Zwingli stelde het als volgt: 'Ook al ontvangt u het Evangelie van Jezus Christus rechtstreeks van een apostel, u kunt er niet naar handelen als uw hemelse Vader u niet onderricht en u niet door Zijn Geest tot Hem trekt ...'

Calvijn schreef: 'Het getuigenis van de Geest is hoger dan het verstand. Want, ... deze woorden zullen de harten van de mensen pas dan volledig rust geven, als zij geleid worden door het innerlijk getuigenis van de Geest ... De Schrift, die haar geloofwaardigheid in zichzelf heeft, mag niet onderworpen worden aan bewijsvoering en redenering, maar zij dankt de volle zekerheid waarmee wij haar behoren te ontvangen aan het getuigenis van de Geest. Want ofschoon zij aan haar eigen luister genoeg heeft om onze eerbied op te wekken, begint zij niettemin ons pas dan te treffen, als zij in onze harten bezegeld is door de Heilige Geest. Als we door Hem verlicht zijn, geloven we niet langer op grond van ons eigen oordeel, of dat van anderen, dat de Schrift van God komt; maar op een manier die het menselijk oordeel te boven gaat, hebben we volkomen zekerheid ... dat we haar uit Gods eigen mond hebben ontvangen. We vragen niet om bewijzen of waarschijnlijkheden waarop we ons oordeel kunnen doen berusten, maar we onderwerpen er ons verstand en oordeel aan, omdat zij voor ons te voortreffelijk is om te beoordelen.'¹²⁶

'Mozes en de profeten ... getuigden vrijmoedig en zonder enige vrees van wat werkelijk waar was, dat de mond des Heren had gesproken. Dezelfde Geest ... getuigt ook nu in onze harten, dat Hij hen heeft gebruikt als Zijn dienstknechten om ons te onderrichten. Daarom hoeven we ons er ook niet over te verwonderen als er velen twijfelen bij de vraag wie Auteur van de bijbel is, want ofschoon Gods majesteit er zich in openbaart, hebben slechts zij die verlicht zijn door de Heilige Geest ogen om te zien wat iedereen feitelijk zou moeten zien en dat toch slechts zichtbaar is voor de uitverkorenen.'¹²⁷

Het is inderdaad het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest dat in onze harten en in ons verstand (vgl. Rom. 8:16) kracht en leven geeft aan de geïnspireerde woorden, die tot nog toe wellicht onpersoonlijk en zonder uitwerking bleven. Paulus kan van zijn eigen prediking zeggen: 'Dat gij ... , verkoren zijt, weten wij, omdat onze evangelieprediking niet slechts in woorden tot u gekomen is, maar ook in kracht en in de Heilige Geest en in grote volheid' (1 Thess. 1:4-5). 'Mijn spreken en mijn prediking kwam ook niet met meeslepende woorden van wijsheid, maar met betoon van geest en kracht, opdat uw geloof niet zou rusten op wijsheid van mensen, maar op kracht van God' (1 Cor. 2:4-5). Hetzelfde kan gezegd worden van de Schrift; zij is in objectieve zin de waarheid, het Woord van God Zelf; maar we hebben het innerlijk getuigenis en de kracht van de Geest nodig om ons geloof erop te vestigen.

Zodoende overtuigt God ons van de goddelijke inspiratie van de Schrift. Hij wekt in ons een innerlijke, rechtstreekse overtuiging, die zich zelf bewijst. De ongelovige, zelfs iemand die 'godsdienstig' is, maar die niet is wedergeboren, kan zoiets niet begrijpen. Iemand die niet muzikaal is begrijpt niets van muziek, iemand die in het geheel geen literair gevoel heeft kan geen gedichten waarderen. Op overeenkomstige wijze is het voor de natuurlijke mens, die niet uit de Geest geboren is, des te meer onmogelijk de ware natuur van de Schrift te vatten. Hij kan Hebreeuws, Grieks, grammatica, geschiedenis van de oudheid, van de godsdiensten enz. begrijpen; alles wat te maken heeft met de 'letter', het lichaam van de Schrift. Maar wat bovenal nodig is, is de Geest, en het goddelijke leven dat Hij alleen mededeelt. Daarom kan het wezenlijke van de Schrift alleen begrepen worden door de geestelijke mens ook al heeft hij, menselijkerwijs gesproken, niet veel onderwijs genoten. Heeft de Here deze dingen niet voor wijzen en verstandigen verborgen gehouden om ze aan kinderen te openbaren? (Luc. 10:21). Zalig, in deze zin, zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen. (Matth. 5:3)!

Zelfs de moeilijkheden van de tekst, de schijnbare tegenstrijdigheden, de argumenten van de critici, brengen ons niet af van deze houding van vertrouwen en gehoorzaamheid. Hij die God werkelijk in de bijbel heeft ontmoet, op iedere bladzijde daarvan, kan alleen maar herhalen wat de blindgeborene zei: 'Een ding weet ik, dat ik, die blind was, nu zien kan' (Joh. 9:25).

We kunnen daarom met zekerheid getuigen, dat de Here Zich tot ons richt. Dezelfde Geest die de eerste kerk overtuigde van de authenticiteit van de heilige boeken, overtuigt de gelovige vandaag. Ons geloof is niet gebaseerd op menselijke getuigenissen, ofschoon we daar eerbied en waardering voor kunnen hebben. De apostel Paulus maakt immers een duidelijk onderscheid tussen het getui

genis van de Heilige Geest en dat van onze eigen geest (Rom. 8:16). Met de heiligen van alle eeuwen horen we de stem van de goede Herder en zullen we geen vreemdeling volgen. De schapen zullen duidelijk de stem van de Zoon van God en het onderricht van de Heilige Geest herkennen.

Het is riet alleen waar, dat de bijbel geïnspireerd was; zij is nog steeds geïnspireerd, want de Heilige Geest handhaaft Zijn levende eenheid met de Schrift. Als we lezen: 'Alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt' (Jes. 55:1) of 'Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven' (Matth. 11:28), is het nog steeds de Heilige Geest die deze woorden ons toefluistert. Hij maakt de Bijbelse tekst tot een levend Woord. Wij kunnen er Zijn adem in voelen, zoals dat in geen enkel ander boek het geval is. Dank zij Hem, zijn deze dingen die geschreven zijn Geest en leven; de mens leeft door deze woorden; het zijn woorden die nu uit Gods mond komen.

Iedereen die dit ervaren heeft kan niet twifelen aan de bovennatuurlijke oorsprong van de bijbel, want naar gelang van zijn vermogen ontvangt hij het Woord rechtstreeks van God Zelf, evenals David, Jesaja, Paulus en Johannes. Het is voor hem een woord van God. Hij weet, dat, als hij aan het onderwijs van de Schrift gehoorzaamt, hij zijn hemelse Vader gehoorzaamt. Rekenend op de beloften van de Schrift is hij er zeker van, dat hij zijn vertrouwen stelt op de Here Zijn God, zijn Verlosser. En als in het stervensuur zijn hart zich vastklampt aan de bestendige hoop die ons in het woord van God wordt geboden, dan is het de stem van de Heiland Zelf die tot hem spreekt 'Houdt moed, Ik ben het, weest niet bevreesd' (Matth. 14:27).¹²⁸

Aangezien de hele Schrift 'theopneustisch' is, uitgedamd uit de mond van God, blijft zij dit steeds op een levende en krachtige wijze. Door het getuigenis dat de Geest van Zichzelf geeft, gaat er kracht uit van de woorden van de bijbel en leggen zij beslag op onze harten. Luther riep uit: 'Het hart betuigt: dit is de waarheid ook al moet ik er duizend doden voor sterven!' E. Sauer besluit in dezelfde geest: 'Daarom is de bijbel steeds een levend boek ... Hier is niet maar sprake van 'er was eens', maar van nu; niet van gisteren, maar van vandaag. Het gaat niet uitsluitend om het hierna-maals, maar om het grote belang dat God stelt in het tegenwoordige leven. Wij hebben niet alleen een geschreven woord, maar een geestelijk en levend woord; niet slechts letters op papier, maar de Geest die telkens opnieuw tot ons hart spreekt. Zo bezit de Heilige Schrift op onvergelijkelijke wijze iets van het karakter van de altijd aanwezige eeuwige God. De Geest van God heeft het geschreven woord niet alleen geïnspireerd en gegeven, maar Hij zet Zijn werk voort. Hij vergezelt dit Woord en Hij maakt het werkzaam. Hij maakt de eenvoudige tekst tot een brug die ons met de hemel verbindt. God komt nu door Zijn woord tot ons en het eeuwenoude woord blijft fris en eeuwig jong. Het is alsof het gisteren geschreven werd, alsof de inkt nog niet droog is, het veroudert nooit, het is altijd tegenwoordig en het gaat de tijd te boven'.¹²⁹

III. DE GRENZEN VAN DE VERLICHTING.

1. *Het verwarren van inspiratie en verlichting* leidt tot een ernstig gevaar, nl. te beweren, dat zij die de Schrift lezen over dezelfde bovennatuurlijke hulp beschikken als de schrijvers van de bijbel. Men komt er op deze manier spoedig toe hetzelfde gezag toe te kennen aan mensen als aan het Woord van God. Hier volgen twee voorbeelden, aangehaald door L. Gaussen.

De *Joden* meenden, dat hun rabbi's en hun schriftgeleerden begiftigd waren met een gezag dat hen op een gelijk of zelfs hoger niveau plaatste dan Mozes en de profeten. Zij verboden de Schrift anders uit te leggen dan volgens hun overleveringen, zoals opgetekend in de Talmud (Mishna en Gemara).

De *Roomse Kerk* heeft evenzo aan de kerkvaders, aan de concilies en vooral aan de Paus, die volgens haar onfeilbaar is, een macht toegekend, die hen op hetzelfde niveau plaatst als Jezus, de profeten en de apostelen, of zelfs hoger. De Schrift mag alleen overeenkomstig hun gezaghebbend woord uitgelegd worden.¹³⁰ Voor meer bijzonderheden, zie deel V, hoofdstuk II, par. V, 2, f).

Dit zijn slechts twee voorbeelden van degenen die gevaar lopen het Woord van God van kracht te beroven ter wille van hun traditie (Matth. 15:6). Laten we onszelf met alle ernst afvragen, of we in onze bepaalde kerk of in onze gedachtenwereld niet bezig zijn dezelfde ernstige fout te begaan.

2. De geestesrichting van de 'Illuminaten' is geneigd de inspiratie door de 'verlichting' te verdringen. Zij beweren dat het door de Geest verleende innerlijk licht de Schrift gelukkigerwijs vervangt en ons van haar onafhankelijk maakt.

Calvijn maakt een toespeling op de 'verlichten', die de spot dreven met het vasthouden aan de 'do-de letter' van de tekst door de eenvoudige gelovigen, en die het als ongerijmd beschouwden, dat de Geest van de almachtige God Zich aan de Schrift zou onderwerpen. Inderdaad echter stemt de Geest, de Auteur van de boeken van de Heilige Schrift, eenvoudigweg en onveranderlijk met Zichzelf overeen. Nadat Hij de waarheid heeft verkondigd, gaat Hij gewoon door met in dezelfde zin te spreken. Door zijn voortgaande werking deelt het Woord ons Jezus Christus mede, bekeert het de zielen en voedt hen. Hoe zouden wij ons kunnen verwijderen van deze enige bron van zekere en controleerbare kennis? Jezus Christus Zelf, God in het vlees gekomen, heeft Zich volledig gehouden aan de Heilige Schrift. De apostelen en de christenen van de eerste kerk, die zo duidelijk geïnspireerd werden door de Geest, hebben voortdurend hetzelfde gedaan.

Tot wat voor vreemde afwijkingen zijn daarentegen vroeg of laat diegenen gekomen die meenden, dat zij zich konden bevrijden van de heilzame voorgang van de Schrift! Calvijn overdreef niet toen hij zei dat deze 'opgeblazen fantasten ... al wat ze zich in hun slaap verbeelden even vermetel als onbezonnen aangrijpen'.¹³¹ Gausson zegt over de 'verlichte mystici', die in feite rationalisten zijn: Zij 'stellen hun hallucinaties, hun innerlijk woord, hun openbaringen en de Christus, die volgens hun zeggen in hen woont, boven de heilige tekst van de Schrift. Zij spreken minachtend over de letter, de letterlijke betekenis, de evangelische feiten, de mens Jezus, of de uitwendige Christus (zoals zij hem noemen), over het kruis van Golgotha, de prediking, de eredienst en de sacramenten. Zij staan boven deze vleeselijke hulpmiddelen!'¹³²

Velen houden er in onze dagen nog dezelfde mening op na. Toch doet men hiermee de Schrift geweld aan, aangezien het ons niet is toegestaan iets aan de Schrift toe te voegen of er iets van af te doen (Openb. 22:18-19). Deze mening is ook een belediging voor de Geest der waarheid, omdat zij het Boek veracht waarvan Hij de Auteur is, en hersenschimmen aan Hem toeschrijft die in strijd zijn met Zijn eigen openbaringen.

IV. GODS SOEVEREINITEIT IN HET VERLENEN VAN DE VERLICHTING.

De verlichting is niet iets automatisch. Het feit dat iemand de volledig geïnspireerde bijbel in zijn hand houdt, betekent volstrekt niet dat hij er heer en meester over is, en over het Woord van God naar believen kan beschikken. Als de Schrift, zoals wij geloven, objectief het Woord van God is, maakt God het niet zo maar voor iedereen en op wat voor wijze dan ook, begrijpelijk.

Jesaja zegt tot zijn volk: 'Want de Here heeft een geest van diepe slaap over u uitgestort. Zo werd het gezicht van dit alles voor u als de woorden van een verzegeld boek, dat men aan iemand geeft, die lezen kan, terwijl men zegt: Lees dit eens; maar hij antwoordt: Ik kan niet, want het is verzegeld. Of het boek wordt gegeven aan iemand die niet lezen kan, terwijl men zegt: Lees dit eens; maar hij antwoordt: Ik kan niet lezen'. (Jes. 29:11, 12). Het is de wil van God dat de mensen Hem zullen zoeken en dat zij er zich toe zullen zetten Hem te vinden, door tastend naar Hem te zoeken, hoewel Hij niet ver is van een ieder van ons (Hand. 17:27). Het behaagt Hem Zich te openbaren aan hen die nederig en oprecht van hart zijn: 'Gij hebt deze dingen verborgen voor wijzen en verstandigen, doch aan kinderkens geopenbaard. Niemand kent den Vader dan de Zoon en wien de Zoon het wil openbaren' (Matth. 11:25, 27).

Toen Petrus zijn geloof in de Messias, de Zoon van de levende God beleed, zei Jezus tot Hem: 'Vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, Die in de hemelen is' (Matth. 16:17).

Paulus beschreef de onverdiende verlichting, die hem redde uit de diepe duisternis, in de volgende woorden: 'Toen het Hem..., die mij door Zijn genade geroepen heeft, behaagd had, Zijn Zoon in mij te openbaren, ... ben ik geen ogenblik te rade gegaan met vlees en bloed' (Gal. 1:15-16).

Hoe vaak zijn de oude geïnspireerde bladzijden niet plotseling voor ons gaan leven en hebben ze ons hier en nu geraakt door de geheimnisvolle inwerking van Gods soevereine genade.

V. DE VERLICHTING WORDT GEGEVEN IN ANTWOORD OP GELOOF.

‘Een ongeestelijk mens aanvaardt niet hetgeen van de Geest Gods is (1 Cor. 2:14). God heeft deze dingen bereid voor degenen die Hem liefhebben en Hij openbaart ze aan hen door Zijn Geest. (vv. 9-10). Toen Petrus zich verliet op zijn eigen opvatting van het heil, maakte Christus hem een scherp verwijt: ‘Ga weg, achter Mij satan: gij zijt Mij een aanstoot, want gij zijt niet bedacht op de dingen Gods, maar op die der mensen’ (Matth. 16:23).

Maar de schapen van de goede Herder horen Zijn stem, en kennen die (Joh. 10:3-4, 27). Nadat Jezus in gelijkenissen had gesproken, waarvan de betekenis voor de grote massa verborgen was, zei Hij tot zijn discipelen: ‘U is gegeven het geheimenis van het Koninkrijk Gods, maar tot hen die buiten staan komt alles in gelijkenissen, dat zij ziende zien en niet bemerken, en horende horen en niet verstaan, opdat zij zich niet bekeren, en hun vergeven worde’ (Marcus 4:11-12). ‘In vele dergelijke gelijkenissen sprak Hij het woord tot hen, naardat zij het konden horen, en zonder gelijkenis sprak Hij tot hen niet, maar afzonderlijk aan Zijn discipelen verklaarde Hij alles’ (vv. 33-34). Zoveel is duidelijk: Jezus verklaarde alles aan Zijn discipelen, maar Hij verhardde het hart van diegenen die hun oren vrijwillig hardhorend hadden gemaakt en die hun ogen hadden toegesloten, opdat zij niet genezen zouden worden (Matth. 13:13-15). Daarom spreekt dezelfde bijbelse onderwijzing en dezelfde bladzijde uit de Schrift wel tot de één, maar heeft zij de ander niets te zeggen. Dit verklaart de op het eerste gezicht zo vreemde vermaning: ‘Wie oren heeft om te horen, die hore!’ (Luc. 14:35).

VI. DE VERLICHTING WORDT NIET EENS EN VOOR ALTIJD GEGEVEN.

Ofschoon het normaal is, dat een gelovige zijn hele leven lang verlicht wordt door de heilige Geest, hangt alles niettemin af van de mate waarin hij zich onderwerpt aan het licht dat hij reeds ontvangen heeft. De mens is van nature ontzettend traag om te geloven, en soms lijkt het of zijn kennis in het geheel niet vordert. Het was tot Zijn eigen discipelen dat Jezus, op een bijna scherpe toon, deze zeven vragen richtte: ‘Waarom spreekt gij erover ... ? Verstaat gij nog niet en begrijpt gij niet? Hebt gij een verhard hart? Hebt gij ogen en ziet gij niet; hebt gij oren en hoort gij niet? En herinnert gij u niet ... Begrijpt gij nog niet?’ (Marcus 8:17-21).

Toen Jezus duidelijk tot de twaalven over Zijn dood en opstanding sprak, ‘begrepen zij niets van deze dingen en bleef dit woord voor hen duister en wisten zij niet, waarvan gesproken werd’ (Luc. 18:34). Na de opstanding sprak Jezus weer de volgende woorden tot de discipelen die op weg waren naar Emmaüs: ‘O onverstandigen en tragen van hart, dat gij niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben!’ Daarna legde Hij hen met oneindig geduld uit, wat in al de Schriften op Hem betrekking had (Luc. 24:25, 27).

De gelovige die zichzelf toestaat ‘naar het vlees’ te wandelen in plaats van ‘naar de Geest’ (Rom. 8:4 ev.) kan steeds minder begrijpen. Hij plaatst zichzelf in de positie dat hij ‘melk’ nodig heeft, omdat hij niet langer ‘vast voedsel’ verdraagt. Hij heeft weer nodig dat men hem de allereerste beginselen van de uitspraken Gods leert, met terzijde lating van de diepe dingen die moeilijker zijn uit te leggen. Dit is de reden waarom onze kerken vaak kleuterscholen voor geestelijke kleuters zijn en geen trainingscentra voor volwassen mensen, voor leraren en soldaten van Jezus Christus (Hebr. 5:11-14).

Het is helaas heel goed mogelijk, dat een zogenaamd geestelijk leidsman hemelse verlichting mist. Paulus heeft het over degenen die leraars der wet willen zijn, maar niet beseffen wat zij zeggen of waarover zij zo stellig spreken (1 Tim. 1:7). Jezus zei: ‘Laat hen gaan, blinden zijn zij, die blinden leiden. Indien een blinde een blinde leidt, zullen zij beiden in een put vallen’ (Matth. 15:14).

VII. DE GODDELIJKE VERLICHTING VERLICHT ONS HART, ONZE GEEST EN ONS VERSTAND.

Niets is zo gevaarlijk als een zuiver theoretische en verstandelijke kennis. Die leidt de mens ertoe zich te verbeelden dat hij het weet; hij gelooft, dat hij alles heeft begrepen, dat hij bijna alles kent met het hart. Het is mogelijk, dat men een zekere kennis van de goddelijke wet heeft zonder dat dit een werkelijke verandering in het leven teweeg brengt. De mens wiens geweten wakker gemaakt is, wordt achtervolgd door zijn kennis van de Schrift, waartegen hij voortdurend zondigt: ‘Want niet wat ik wens, het goede, doe ik, maar wat ik niet wens, het kwade, dát doe ik ... want naar den inwendigen mens verlustig ik mij in de wet Gods, maar in mijn leden zie ik een andere wet ... die mij

krijgsgevangene maakt van de wet der zonde, die in mijn leden is. Ik, ellendig mens!’ (Rom. 7:19-24). Een dergelijke kennis, ofschoon ze op zichzelf nuttig is, is toch geheel *ontoereikend*, daar ze alleen tot wanhoop kan leiden.

Ook levende christenen, wier leer volkomen juist is, worden bedreigd door het gevaar van het rationalisme, dat geen plaats open laat voor waarachtig geloof. Hun orthodoxie kan dood zijn en hun geloof steriel. Dit is niet de uitwerking van de verlichting van de Heilige Geest. Hij doorstroomt elk deel van ons wezen met Zijn licht en met Zijn leven: ‘opdat Hij de ogen (uws) harten verlichte ...’ (Efz. 1:18)

‘Dat gij verjongd wordt door den geest van uw denken’ (4:23);

‘Dat gij met de rechte kennis van zijn wil vervuld moogt worden, in alle wijsheid en geestelijk inzicht, om den Here waardig te wandelen’ (Col. 1:9-10);

‘opdat zij in de liefde verenigd worden tot allen rijkdom van een volledig inzicht, en zij het geheimenis Gods mogen kennen, Christus’ (2:2);

‘hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is’ (Rom. 12:2).

‘Die Geest getuigt met onzen geest...’ (Rom. 8:16).

‘Toen opende Hij hun verstand, zodat zij de Schriften begrepen’ (Luc. 24:45).

‘Lydia ... hoorde toe, en de Here opende haar hart, zodat zij aandacht schonk aan hetgeen door Paulus gezegd werd’ (Hand 16:14).

De verlichting die beloofd wordt is niet alleen die van de bijbelse tekst, van de letter van de Schrift. Maar door de geïnspireerde boodschap brengt zij die ene openbaring die alle andere te boven gaat: de kennis van God. Jezus heeft gezegd: ‘Indien iemand Mij liefheeft, zal hij Mijn woord bewaren en mijn Vader zal hem liefhebben en wij zullen tot hem komen en bij hem wonen ... Ik zal hem liefhebben en Mijzelf aan hem openbaren’ (Joh. 14:23, 21).

‘Gij echter hebt een zalving van de Heilige en gij weet dat allen ...

De zalving, die gij van Hem ontvangen hebt, blijft op u, en gij hebt niet van node, dat iemand u lere; maar, gelijk Zijn zalving u leert over alle dingen, en waarachtig is, ... blijft in Hem, gelijk zij u geleerd heeft’. (1 Joh. 2:20-27). ‘Hij heeft ons inzicht gegeven om den Waarachtige te kennen...’ (5:20).

Verder hebben de hele geschreven openbaring en de verlichting die daarmee gepaard gaat ten doel, ons gelijkvormig te maken aan de HEER. De bedekking die het lezen van het Oude Testament in de weg stond, is weggenomen in Christus. En nu weerspiegelen wij allen, met een aangezicht waarop geen bedekking meer is, de heerlijkheid des Heren en veranderen wij ‘naar hetzelfde beeld van heerlijkheid tot heerlijkheid, immers door den Here, die Geest is’. (2 Cor. 3:14-18).

VIII. WANNEER GOD WEIGERT DE VERLICHTING TE GEVEN IS DAT EEN TEKEN VAN OORDEEL VAN ZIJN KANT.

Jesaja drukte deze waarheid op een bijzonder duidelijke manier uit: ‘Ga, zeg tot dit volk: Hoort aldoor - maar verstaat niet, en ziet aldoor - maar merkt niet op. Maak het hart van dit volk vet, maak zijn oren doof en doe zijn ogen dicht kleven, ... zodat het zich niet bekere, en genezen worde’ (6:9-10).

Wij hebben al eerder de volgende tekst aangehaald: ‘Want de Here heeft een geest van diepen slaap over u uitgestort ... Zo werd het gezicht van dit alles voor u als de woorden van een verzegeld boek’. De Here Zelf legt uit waarom dit zo is: ‘Omdat dit volk Mij slechts met woorden nadert en met zijn lippen eert, terwijl het zijn hart verre van Mij houdt, en hun ontzag voor Mij een aangeleerd gebod van mensen is’ (Jes. 29:10-13).

Wij hebben er zojuist de aandacht op gevestigd dat voor de gelovigen de bedekking die de Schrift verduisterde weggenomen is. Maar Paulus voegt eraan toe ‘Indien dan nog ons Evangelie bedekt is, is het bedekt bij hen, die verloren gaan, ongelovigen, wier overleggingen de god dezer eeuw met

blindheid heeft geslagen, zodat zij het schijnsel niet ontwaren van het evangelie der heerlijkheid van Christus, die het beeld Gods is' (2 Cor. 4:3-4).

Er bestaat dus het tegenovergestelde van verlichting, namelijk, een blindheid waarmee het verharde hart geslagen wordt. De mensen hebben zich laten meeslepen door al de verleidingen van de zonde 'omdat zij de liefde tot de waarheid niet aanvaard hebben, waardoor zij hadden kunnen behouden worden. En daarom zendt God hun een kracht der dwaling, die bewerkt dat zij de leugen geloven, omdat allen worden geoordeeld die de waarheid niet geloofd hebben, doch een welgevalen gehad hebben in de ongerechtigheid' (2 Thess. 2:10-12).

Jezus heeft gezegd: 'Tot een oordeel ben Ik in deze wereld gekomen, opdat wie niet zien, zien mogen, en wie zien (wie beweren te zien, zoals de Farizeeërs), blind worden. Dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is en de mensen de duisternis liever gehad hebben dan het licht, want hun werken waren boos' (Joh. 9:39; 3:19).

De wolkkolom was voor Israël het teken van de aanwezigheid van de Here, die hen leidde en beschermde vanaf het ogenblik waarop zij Egypte verlieten. Op het kritiekste moment plaatste zij zich tussen het volk en zijn vijanden. De wolk was duisternis aan de zijde van de vijanden, maar aan de andere zijde verlichtte zij de nacht (Ex. 14:19-20). Een treffend beeld van de Openbaring: ondoordringbaar voor de ongelovige wereld, en tegelijkertijd verlicht ze de voetstappen van de kinderen van God en leidt hen veilig!

Is het nog nodig te zeggen dat de tekst van de bijbel onveranderlijk het Woord van God blijft, ook al heeft de lezer of de hoorder zijn hart gesloten voor de verlichting die van boven komt? Hetzelfde geldt voor de boodschap van de profeten. God zei tot Mozes: 'Een profeet zal Ik hun verwekken... , zoals gij zijt; Ik zal mijn woorden in zijn mond leggen, en hij zal alles tot hen zeggen, wat Ik hem gebied. De man, die niet luistert naar de woorden welke hij in mijn naam spreken zal, van dien zal Ik rekenschap vragen' (Deut. 18:18-19). En tot Ezechiël sprak Hij: 'Zo zegt de Here HERE. En zij, of zij horen dan wel het nalaten - want zij zijn een weerspanning geslacht - zullen weten, dat er in hun midden een profeet is geweest' (Ezech. 2:4-5). Als de openbaring voor de mensen die verhard zijn een verzegeld boek is geworden, dat onmogelijk ontcijferd kan worden, blijft zij niettemin de openbaring, en haar oordelen zullen beslist voltrokken worden. (Jes. 29:10-14). Heeft Jezus Zelf niet gezegd: 'Indien Ik niet gekomen was en tot hen gesproken had, zij zouden geen zonde hebben, maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hun zonde. Wie Mij verwerpt en Mijn woorden niet aanneemt, heeft een, die hem oordeelt: het woord, dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen ten jongsten dage' (Joh. 15:22; 12:48).

Het is beangstigend te denken aan diegenen die de bijbel ontleden alsof het een dood boek is. Wanneer zij besluiten, dat het niet het Woord van God is, sluiten zij zich meteen af van de verlichting die voortkomt van de goddelijke Auteur. Geen wonder dat ze er nog slechts problemen en tegenstrijdigheden in kunnen zien! Daarentegen vindt degene die de geïnspireerde tekst aanvaardt in de nederige houding van Christus en de apostelen, juist een bevestiging voor zijn geloof, zelfs in de boeken die tegenwoordig het meest in twijfel worden getrokken. Hoe zijn wij zelf niet in diepe zin opgebouwd door een uitgebreide overdenking van Leviticus, Deuteronomium, de zogenaamde 'tweede Jesaja' (Hoofdst. 40-66), het evangelie van Johannes, 2 Petrus, Openbaring, enz.! God heeft door deze boeken tot ons gesproken, Hij heeft er onze ogen door geopend en onze ziel erdoor gevoed. Dit argument wint het van alle negatieve argumenten (waarop overigens ook een goed gedocumenteerde wetenschap antwoord kan geven).

IX. HOE ONTVANGT MEN DE VERLICHTING?

Daar God Zich nu heeft geopenbaard, en Hij niets liever wil dan Zijn woord doen verstaan, laten we eenvoudig tot Hem gaan met het gebed van de psalmdichter, die zelf één van de geïnspireerde schrijvers was:

'Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen uit uw wet. Onderwijs mij, Here, den weg uwer inzettingen ... 'Geef mij verstand, dan zal ik uw wet bewaren' (Ps. 119:18, 33, 34 enz.).

God zal zo'n gebed zeker verhoren, mits wij van onze kant voldoen aan deze voorwaarden:

1. *Voortdurend de Schrift overdenken*, want we zullen haar niet verstaan, tenzij we ons vlijtig aan haar leer onderwerpen, evenals de psalmdichter dat deed: ‘Verberg uw geboden niet voor mij. Mijn ziel wordt verteerd van verlangen naar uw verordeningen te allen tijde ... Ik toch verlustig mij in uw geboden, die ik liefheb ... en ik overdenk uw inzettingen. Hoe lief heb ik uw wet! Zij is mijn overdenking den gansen dag. Voor de nachtwaken beginnen, keren mijn ogen zich naar uw toezegging. Uw hand zij mij ter hulpe, want uw bevelen heb ik verkozen’ (Ps. 119:19-20, 47-48, 97, 148, 173). God zal Zijn licht zeker geven aan degene die het op die wijze en op een dergelijke plaats zoekt!

2. *Ons door het Woord laten oordelen*. Als de driemaal heilige God tot ons spreekt, is de enige houding die ons past die van nederigheid en berouw. Zelfs voor de tegenstanders van het geloof geldt: ‘Het kon zijn, dat God hun gaf zich tot erkenning der waarheid te keren, en ontuchtend, zich te wenden tot de wil van Hem, (losgekomen) uit den strik des duivels, die hen gevangen hield’ (2 Tim. 2:25-26). Dit is precies wat wij ook nodig hebben.

3. *Meteen al het licht dat wij ontvangen in daden omzetten*. Jezus verklaarde: ‘Indien iemand diens wil doen wil (die van de Vader die Hem gezondend had), zal hij van deze leer weten, of zij van God komt’ (Joh. 7:17). Degene die geen aandacht schenkt aan de leer die hij reeds heeft ontvangen, of zich ertegen verzet, kan niet verder worden geleid in de kennis der waarheid.

Mogen wij onderdanige en getrouwe discipelen zijn, wier geluk het is altijd weer deze belofte vervuld te zien, namelijk: ‘Het pad der rechtvaardigen is als het glanzende morgenlicht, dat steeds helderder straalt tot den vollen dag’ (Spr. 4:18).

Deel IV

Getuigenissen aangaande de inspiratie van de Heilige Schrift

HOOFDSTUK I

Jezus Christus en de Heilige Schrift

Jezus, het goddelijke, eeuwige, vleesgeworden Woord, is niet te scheiden van de *Schrift*, het Woord van God dat tot een boek gemaakt is. (zie Deel II, hoofdstuk III, paragraaf I).

De punten van overeenkomst tussen de twee Woorden zijn zo veelvuldig en zo belangrijk, dat we ze in dit hoofdstuk nog eens in beschouwing zullen nemen.

I. CHRISTUS IS HET CENTRALE THEMA VAN DE HEILIGE SCHRIFT.

De bijbel, het boek van het heil, openbaart ons de God die ons verlost heeft en leidt ons tot Hem. Geen wonder dat de Verlosser en Zaligmaker overal in de Schrift de eerste plaats inneemt. Jezus Zelf roept uit: ‘Gij onderzoekt de Schriften, want gij meent daarin eeuwig leven te hebben, en *deze zijn het, welke van Mij getuigen*’ (Joh. 5:39). De Geest van Christus bezielde de profeten van het Oude Testament en openbaarde aan hen, ten behoeve van ons, het lijden van de Heiland der wereld en de heerlijkheid die zou volgen (1 Petrus 1:10-12).

‘Het getuigenis van Jezus is de geest der profetie’ (Openb. 19:10). Omdat Jezus Zijn discipelen, die het spoor bijster waren, de sleutel wilde geven van de Schrift, ging Hij met hen alles na wat in de wet van Mozes, de Profeten en de Psalmen (de drie gedeelten van de Hebreeuwse bijbel; Luc. 24:44) op Hem betrekking heeft. De brief aan de Hebreeën drukt dit op een bijzonder duidelijke manier uit: Jahwe, de HERE van het Oude Testament is daarin niemand anders dan Jezus Zelf, die volkomen één is met de Vader:

‘Hem moeten alle engelen Gods huldigen’ (Hebr. 1:6; Ps. 97:7).

‘Uw troon, o God, is in alle eeuwigheid ... o God, uw God heeft U gezalfd...’ (Hebr. 1:8-9; Ps. 45:7-8).

‘Gij, Here, hebt in den beginne de aarde gegrondvest...’ (Hebr. 1 10; Ps. 102:26).

Wat een boeiend en onuitputtelijk onderwerp voor bijbelstudie: te overdenken wat elk boek van de bijbel ons leert over de Here!¹³³ Erich Sauer getuigt hieromtrent: ‘Jezus Christus staat in de bijbel centraal. Het is om Hem dat wij in de bijbel geloven. Door het geloof in Christus komen we tot een

volkomen geloof in Zijn Woord. In Christus, die het middelpunt van de openbaring van God is, hebben wij ook het middelpunt van een opvatting van de bijbel welke volgens Gods wil is. Alleen dit is in overeenstemming met de Schrift. Want Christus Zelf is het Woord, de Logos (in het Grieks), de eerste vorm van het woord, het persoonlijke en levende 'woord', de getrouwe en waarachtige getuige (Joh. 1:1; Openb. 1:5), de mond die de waarheid spreekt; meer dan dat: die de waarheid zelf is (Joh. 14:6). En Zijn Geest, de Geest van Christus, heeft de profeten geïnspireerd (1 Petr. 1:11), en het getuigenis van Jezus is de geest der profetie (Openb. 19:10).¹³⁴

II. CHRISTUS KOMT OM DE SCHRIFT TE VERVULLEN.

Christus zegt: 'Meent niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te *vervullen*' (Matth. 5:17). 'De Zoon des mensen gaat wel heen gelijk van Hem geschreven staat' (26:24). Toen Hij bij Zijn gevangenneming Petrus beval zijn zwaard weer in de schede te steken, voegde Hij eraan toe: 'Hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan, die zeggen, dat het aldus moet geschieden?' (v. 54).

Op de avond na de opstanding riep Hij weer uit: 'Alles wat over Mij geschreven staat in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen moet vervuld worden' (Luc. 24:44).

De evangelisten lieten ook geen gelegenheid voorbijgaan om aan te tonen in welke mate alle gebeurtenissen uit het leven van Christus de vervulling van de Schrift zijn. We zullen ons hier beperken tot de voorbeelden die door *Mattheus* worden gegeven:

- de wonderbare geboorte (Matth. 1:22-23; Jes. 7:14)
- te Bethlehem (2:5-6; Micha 5:1)
- het gaan naar Egypte (2:15; Hos. 11:1)
- de kindermoord (2:17-18; Jer. 31:15)
- Zijn jeugd in Nazareth in Galilea (2:23; 4:12-16; Jes. 8:23; 9:1)
- de voorloper Johannes de Doper (3:3; 11:10; Jes. 40:3)
- de genezing van de zieken (8:16-17; Jes. 53:4)
- de volmaakte Knecht des HEREN (12:16-21; Jes. 42:1-4)
- de verharding van het volk (13:14-15; Jes. 6:9)
- het leren in gelijkenissen (13:35; Ps. 78:2)
- de schijnheiligheid van de Farizeeën (15:7-9; Jes. 29:13)
- de komst van Elia (17:10-11; Mal. 4:5; vgl. Marc. 9:12)
- de intocht in Jeruzalem, rijdende op een ezel (21:4-5; Zach. 9:9)
- de tempel die tot een rovershol gemaakt is (21:13; Jes. 56:7; Jer. 7:11)
- de lof bereid uit de mond van kleine kinderen (21:16; Ps. 8:3)
- de afgekeurde hoeksteen (21:42; Ps. 118:22)
- de Messias die door David Here genoemd wordt (22:43-44; Ps. 110:1)
- de dertig zilverlingen aangeboden door de overpriesters (26:15; 27:3-10; Zach. 11:12-13)
- het verraad van Judas (26:24; Ps. 41:10)
- de herder geslagen en de kudde van de discipelen verstrooid (26:31, 56; Zach. 13:7)
- de gevangenneming; Jezus onder de overtreders geteld (26:54, 56; 27:38; Jes. 53:7, 9, 12)
- de Zoon des mensen komende op de wolken (26:64; Dan. 7:13)
- de Messias beschimpt, bespuwd en in het gezicht geslagen (26:67; 27:30; Jes. 50:6; 52:14)
- de wijn, vermengd met gal, de azijn (27:34; Joh. 19:29; Ps. 69:22)
- de kruisiging, het doorboren van Zijn handen en voeten (27:35; Ps. 22:15)
- het lot dat geworpen wordt om Zijn kleren (27:35; Ps. 22:15-19)
- de bespottingen tijdens de doodstrijd (27:39-44; Ps. 22:7-9)
- 'Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?' (27:46; Ps. 22:2)
- de begrafenis in het graf van de rijke (27:57-60; Jes. 53:9)
- de opstanding (28:7; Jes. 53:10; Ps. 16:9-10)
- het goede nieuws aan alle volkeren gebracht (28:19; Jes. 49:6)

Tot hier het getuigenis enkel van Mattheus. Waarlijk, de persoon en het werk van Christus zijn niet te scheiden van de Heilige Schrift!

III. DE PRAKTISCHE HOUDING VAN CHRISTUS TEN OPZICHTE VAN DE SCHRIFT.

1. *Hij geeft een opzienbarend getuigenis van het gezag en de goddelijke inspiratie van de Schrift.* Voor Hem kan de Schrift niet gebroken worden (Joh. 10:35). Haar duur wordt vergeleken met die van de hemel en de aarde, omdat haar oorsprong bovenmenselijk is (Matth. 5:18). God Zelf spreekt in de bijbelse tekst, bijvoorbeeld in dat gedeelte waar Mozes schrijft over de brandende braambos: ‘Hebt gij niet gelezen, wat door God tot u gesproken is, toen Hij zeide: Ik ben de God van Abraham’ (Matth. 22:31-32; vgl. 15:4). De geïnspireerde tekst is het ‘gebod Gods’, het ‘woord Gods’, want het is God Zelf die gezegd heeft ... (Matth. 15:3, 6). De Heilige Geest spreekt door David als hij Psalm 110 schrijft en de Messias Zijn Here noemt (Matth. 22:43). Het gebod Gods, het geschreven Woord overtreft alle menselijke overleveringen, ook de godsdienstige (Marc. 7:8-9).

2. *Hij legt de nadruk op het belang van elk woord van de Schrift.* ‘Gemakkelijker zouden hemel en aarde vergaan, dan dat er van de wet een tittel zou vallen’ (Luc. 16:17).

‘Al wat door de profeten geschreven is, zal aan den Zoon des mensen volbracht worden’ (Luc. 18:31; vgl. 24:44).

3. *Vaak baseert Hij Zijn bewijsvoering op één enkele uitdrukking van de tekst, b.v.:*

de naam die God Zichzelf geeft: ‘Ik ben de God van Abraham... (Matth. 22:32); het woord ‘mijn Heer’ dat gebruikt wordt voor de Zoon van David (v. 43-45);

de uitdrukking ‘goden’ in Ps. 82:6 (Joh. 10:34).

4. *Hij plaatst de tekst van de Schrift op hetzelfde niveau als Zijn eigen goddelijke en onfeilbare woorden, die nooit voorbij zullen gaan (Matth. 24:35).*

5. *Hij neemt voortdurend Zijn toevlucht tot de Schrift.*

a. *In Zijn strijd tegen de verzoeken van de duivel, antwoordt Hij drie keer: Er staat geschreven! en neemt hij heel Zijn bewijsvoering uit Deuteronomium (Matth. 4:4, 7, 10; Deut. 8:3; 6:16; 6:13).*

b. *In Zijn gesprekken met de loden, herhaalt Hij voortdurend:*

‘Hebt gij niet gelezen wat David gedaan heeft?’ (Matth. 12:3)

‘Hebt gij niet gelezen... ‘ (wat geschreven staat over de sabbat, v. 5)

‘Hebt gij niet gelezen, dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw heeft gemaakt?’ (Matth. 19:4)

‘Hebt gij nooit gelezen...’ (van Ps. 8:3; Matth. 21:16)

‘Hebt gij nooit gelezen in de Schriften?’ (de afgekeurde hoeksteen, Matth. 21:42)

‘Hebt gij niet gelezen, wat door God tot u gesproken is’ (over de ‘levenden’, wier God Hij is, Matth. 22:31-32)

‘wat heeft Mozes u geboden?’ (over echtscheiding, Marc. 10:2-3)

‘Wat betekent dan dit, dat er geschreven is?’ (in Ps. 118:22; Luc. 20:17).

‘In uw wet staat geschreven, dat het getuigenis van twee mensen waar is’ (Joh. 8:17)

‘Is er niet geschreven in uw wet...’ (feitelijk in Ps. 82:6, want het gehele Oude Testament was ‘de wet’ voor de Joden; Joh. 10:34)

c. *In Zijn onderwijs aan de discipelen, om zijn gezag te staven: Hij begint Zijn bediening door van een schriftgedeelte in Jesaja te zeggen: ‘Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld’ (Luc. 4:16-21). Hij antwoordt de wetgeleerde: ‘Wat staat in de wet geschreven? Hoe leest gij?’ (Luc. 10:26). De Bergrede is volledig gebaseerd op de wet die bevestigd en vervuld wordt (Matth. 5:17 e.v.)*

d. *In Zijn onderwerping aan de geboden van de wet:*

Jezus was bereid om ‘onder de wet’ geboren te worden (Gal. 4:4). Hij wordt besneden en voorgesteld in de tempel ‘overeenkomstig hetgeen in de wet des Heren gezegd is’ (Luc. 2:21-23).

Hij beveelt de genezen melaatse de gave te offeren die Mozes heeft voorgeschreven (Matth. 8:4). Hij verwaardigt zich het hoofdgeld voor de tempel te betalen (Matth. 17:24-27).

- e. *Aan het kruis*, spreekt Jezus de gebeden uit en vervult Hij de profetieën van de Messiaanse Psalmen: ‘Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?’ (Ps. 22:2; Matth. 27:46). ‘Hier-na zeide Jezus, daar Hij wist, dat alles reeds volbracht was, opdat de Schrift vervuld zou worden: Mij dorst’ (Ps. 69:22; Joh. 19:28). En toen Hij vervolgens riep ‘Het is volbracht’ (v. 30), wilde Hij daarmee tegelijkertijd zeggen, dat Zijn verzoenend werk voltooid was en dat de bijbelse profetie volkomen was vervuld. ‘Vader, in Uw handen beveel Ik mijn geest’ was het gebed van Ps. 31:6 (Luc. 23:46).
- f. *Na de opstanding* neemt Jezus niets terug van Zijn onvoorwaardelijke bevestiging van de waarheid van de Schrift tijdens de dagen van Zijn vernedering (waarvan sommigen beweren dat Hij gedurende die tijd afstand deed van Zijn alwetendheid). Integendeel, Hij legt aan de discipelen op de weg naar Emmaüs, en daarna aan de vergaderde discipelen, uit wat in al de Schriften op Hem betrekking had, vanaf Mozes tot aan de profeten en de psalmen (Luc. 24:27, 44, 46).

6. *Christus bevestigt de verhalen van de Heilige Schrift.*

Hij beroept Zich op een zeer stellige en natuurlijke wijze tot in de kleinste bijzonderheden op de gebeurtenissen van het Oude Testament. Het is duidelijk, dat Hij deze niet als mythen of legenden beschouwt, maar als vaststaande historische feiten:

- de schepping van het eerste echtpaar (Matth. 19:4-5)
- de moord op Abel (Luc. 11:51)
- Noach, de ark en de zondvloed (Matth. 24:37)
- de rol en het geloof van Abraham (Joh. 8:56)
- de besnijdenis die aan de aartsvaderen gegeven was en die plaats vond op de achtste dag, ook al viel deze dag op de sabbat (Joh. 7:22-23)
- de verwoesting van Sodom
- de redding van Lot, de ondergang van zijn vrouw (Luc. 17:29, 32)
- Isaäk en Jakob als historische personen (Luc. 20:37)
- de roeping van Mozes (Marc. 12:26)
- de wet door Mozes gegeven, die echtscheiding toelaat en de reiniging van de melaatse voorschrijft (Joh. 7:19; Matth. 19:18; 8:4)
- de tien geboden (Matth. 19:18)
- het manna (Joh. 6:31-51)
- de koperen slang (Joh. 3:14)
- David die de toonbroden eet (Matth. 12:3)
- de koningin van het Zuiden (Matth. 12:42)
- de wijsheid en de luister van Salomo (Matth. 12:42; 6:29)
- Elia en de weduwe van Sarepta (Luc. 4:26)
- de toekomstige rol van Elia (Marc. 9:12)
- Elisa en Naäman de melaatse (Luc. 4:27)
- Jona en de mensen van Ninevé (Matth. 12:40-41)
- de verdorvenheid van Tyrus en Sidon en het oordeel over hen (Matth. 11:21)
- de dood van Zacharia tussen het altaar en het tempelhuis (Luc. 11:51)
- de profetie van Daniël (Matth. 24:15).

7. *Jezus geeft, alsof het met opzet is getuigenis over Schriftgedeelten die tegenwoordig fel aangevallen worden.*

Wij hebben zojuist gezien wat Hij zegt over Adam en Eva, de zondvloed, Jona, Daniël (aan wie Hij Zijn titel ‘Zoon des mensen’ ontleent), enz. Hij bevestigt ook de echtheid en de eenheid van *Jesaja* door het feit dat Hij geen enkel onderscheid maakt tussen het eerste en het tweede gedeelte van het boek. Hij begint Zijn bediening door uitleg te geven over een profetie van *Jesaja* (61:1-2) (Luc. 4:17-21). Hij vestigt de aandacht op de bedreiging van *Jesaja* 6:9 (Matth. 13:14).

Hij past het ernstige verwijt van Jes. 29:13 (Matth. 15:7-9) op het volk toe. De evangelisten noemen *Jesaja* nog als de schrijver van de volgende schriftgedeelten: Jes. 6:1-5 (Joh. 12:39-41); Jes. 8:239:1

(Matth. 4:14-16); Jes. 40:3; (Joh. 1:23); Jes. 49; 42:1-4; (Matth. 12:17); Jes. 53:1 (Joh. 12:38); Jes. 53:4 (Matth. 8':17). Christus neemt uit de Pentateuch, die Hij steeds aan Mozes toeschrijft, de grootste twee geboden van de Here (Deut. 6:4-5; Lev. 19:18; Marc. 12:29-31).

Wij hebben ook gezien dat de Here, in Zijn zware strijd met de duivel, tot drie keer toe het zwaard van Deuteronomium hief (Luc. 4:4, 8, 12), een boek dat samen met Leviticus het meest door de critici is aangevallen.

8. *Jezus stelt dat de Schrift volkomen toereikend is om een mens tot het heil te brengen.*

Hij verklaart met betrekking tot de broeders van de slechte rijke man: 'Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren' (Luc. 16:29). De geschreven openbaring bevat alles wat nodig is om een zondaar tot de kennis van God en het eeuwige leven te brengen. Iemand die uit de doden is opgestaan (vv. 30-31) of zelfs een engel (Gal. 1:8) zou niets meer en niets beters kunnen zeggen.

9. *Hij laat zien dat elke dwaling voortkomt uit veronachtzaming en het niet verstaan van de Schriften.*

'Dwaalt gij niet daarom, dat gij de Schriften niet kent, noch de kracht Gods? Gij dwaalt wel zeer' (Marc. 12:24, 27).

De discipelen op de weg naar Emmaüs zijn treurig en verontrust omdat hun opvatting van Gods plan op niets is uitgelopen. Jezus kent de reden van deze teleurstelling en Hij zegt tegen hen: 'O onverstandigen en tragen van hart, dat gij niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben!' (Luc. 24:25).

Johannes Chrysostomus had inderdaad gelijk toen hij uitriep: 'De oorzaak van alle kwaad ligt in de onwetendheid aangaande de Heilige Schrift en de gebrekkige kennis daarvan!'

IV. CONCLUSIE.

In het kort samengevat kunnen we, met alle eerbied gesproken, zeggen dat Jezus Christus als het ware geheel doordrongen was van de Schrift, die Hij kende 'zonder onderricht te hebben ontvangen' (Joh. 7:15). Een tiende van Zijn woorden was uit het Oude Testament genomen. In de vier Evangelieën zijn van de 1800 verzen die Zijn toespraken vermelden er 180 die citaten zijn van de geschreven openbaring, of rechtstreekse toespelingen daarop. Als men ons verwijt voortdurend teksten uit de Schrift aan te halen, wat dan te zeggen van Christus die dit onophoudelijk doet? (Deze verhouding van één op de tien geldt bovendien ook voor de rest van het Nieuwe Testament; terwijl zij dicht bij de helft ligt in de redevoeringen in Handelingen).

De bijbel is voor Jezus het arsenaal waar Hij Zijn wapens vindt, de vesting van de waarheid. Als Hij door de duivel verzocht wordt, roept Hij de Here, Mozes de dienstknecht, te hulp, omdat Mozes de woorden van God Zelf heeft gesproken. Als de Joden Hem willen stenigen vanwege een uitspraak die zij als godslasterlijk beschouwen, neemt Hij in dit doodsgevaar nog Zijn toevlucht tot de Schrift, 'Die niet gebroken kan worden' (Joh. 10:31-36). Laten we les nemen in exegese in de school van Christus. Hij getuigt duidelijk van de volmaakte inspiratie en de continuïteit van de bijbelse openbaring, haar eenheid, haar samenhang en haar volkomen toereikendheid. Hij leert ons de kunst om alle onderdelen van de tekst, de kleine zowel als de grote, goed te doen uitkomen. Hij die de Waarheid is, het eeuwige Woord, onderwerpt Zich zonder enig voorbehoud aan de geïnspireerde tekst. Het is duidelijk, dat voor Hem elke uitspraak van het Oude Testament het Woord van God is.

Men heeft beweerd dat de Heer, door dit te doen, Zich liet beïnvloeden door de Joodse ideeën. Het tegendeel is waar! Jezus gebruikte zeker de taal van Zijn tijd, om Zich aan te passen aan de bevatting van Zijn hoorders; maar Hij heeft in geen enkel opzicht hun dwalingen of hun onwetendheid aanvaard. In feite bestreed Hij zonder ophouden de valse opvattingen van Zijn medeburgers inzake de overlevering, de ceremoniën, de reiniging, de wet, de sabbat, hun politieke en vleselijke verwachting van het 'Koninkrijk Gods', hun opvatting over het hiernamaals en de Messias Zelf. Als Jezus over de volledige inspiratie van het Oude Testament een andere mening had gehad dan de Joden, dan zou Hij hun opvatting daarover zeker even krachtig hebben bestreden als de menselijke overlevering. Wat zouden we anders moeten denken van Zijn morele integriteit en Zijn waarheidsliefde? Anderzijds, als Hij tijdens Zijn aardse leven behept zou geweest zijn met een zekere onwe

tendheid, zou Hij dan na Zijn luisterrijke opstanding Zijn onderwijs betreffende de Schrift niet hebben moeten verbeteren? Wij hebben daarentegen gezien, dat Hij dit onderwijs over de hele linie bevestigd heeft (Luc. 24).

Christus' houding van vertrouwen in de Schrift en volledige onderwerping daaraan, bepaalt hoe mijn eigen houding moet zijn ten opzichte van de Schrift. Mijn geloof in Christus, de goddelijke Heiland, is gebonden aan mijn geloof in de Schrift die Hem openbaart en die Hij bevestigt. Als ik het onfeilbare gezag van de Here erken, kan ik niet anders dan geloven in de feiten en in de leer van het inspirerende Boek. Omgekeerd, ieder die het getuigenis van de Bijbel aanvaardt wordt tot geloof in Christus gebracht. De Joden beweerden in Mozes te geloven, terwijl zij tegelijkertijd Jezus verwierpen. Maar Hij zei tot hen: 'Indien gij Mozes geloofdet, zoudt gij ook Mij geloven, want hij heeft van Mij geschreven. Maar indien gij zijn geschriften niet gelooft, hoe zult gij mijn woorden geloven?' (Joh. 5:46-47).

De welbekende Dr. H. C. G. Moule, een Anglicaanse bisschop, schreef: 'Christus vertrouwde volkomen op de bijbel en ofschoon er in de bijbel onverklaarbare en ingewikkelde dingen staan die mij veel moeite hebben gegeven, vertrouw ik op het Boek, niet op een blinde manier, maar eerbiedig, vanwege Hem'.¹³⁵

Een andere schrijver drukt zich als volgt uit: 'Het Nieuwe Testament canoniseert het Oude Testament; het Woord dat vlees geworden is bezegelt het geschreven Woord. Het Woord, dat vlees geworden is, is God; daarom wordt de inspiratie van het Oude Testament door God Zelf bevestigd'.¹³⁶

Christus, het thema van de Heilige Schrift en waarborg van haar echtheid, is ook de grote leraar van de Schrift. Na Zijn voortreffelijk bijbelonderricht zeiden de discipelen op de weg naar Emmaüs tot elkander: 'Was ons hart niet brandende in ons, terwijl Hij onderweg tot ons sprak en ons de Schriften opende?' En diezelfde avond opende de Here het verstand van alle gelovigen die in de opperzaal vergaderd waren, opdat zij de Schriften zouden begrijpen (Luc. 24:32, 45). Ook wij hebben geen andere toevlucht en geen ander streven dan dat in deze hele studie de opgestane Christus ons verstand moge openen en ons hart moge doen branden door middel van Zijn Woord, het geschreven en levende Woord.

(Dit hoofdstuk gaat vanzelfsprekend over het getuigenis dat Christus gaf omtrent het Oude Testament. Wij hebben reeds gezien (Deel III, hoofdst. V, par. II) op welke wijze Hij de inspiratie van het Nieuwe Testament van te voren voor echt heeft verklaard).

HOOFDSTUK II

De apostelen en de Heilige Schrift

Na het getuigenis van Jezus ten aanzien van de Schrift willen we nu luisteren naar het getuigenis van de apostelen en de eerste kerk.

I. HET GETUIGENIS VAN HET BOEK HANDELINGEN.

De eerste discipelen treden geheel in de voetsporen van hun Meester en baseren hun geloof en hun daden op het geïnspireerde boek, dat in die tijd beperkt was tot het Oude Testament.

1. *De eerste kerk twijfelt in geen enkel opzicht aan de volledige inspiratie van de Schrift.*

In de Schrift is het de Heilige Geest die profeteert bij monde van David (Hand. 1:16).

God Zelf spreekt door de Heilige Geest bij monde van David (4:25). Mozes ontving op de berg Sinaï levende woorden om die aan ons te geven (7:38).

Het is, nogmaals, de Heilige Geest die spreekt door de profeet Jesaja (28:25).

Als er geciteerd wordt uit de Schrift, worden de woorden van de tekst aan God Zelf toegeschreven:

'... heeft Hij aldus gezegd...' (Jes. 55:3; Hand. 13:34).

'en daarom zegt Hij ook...' (Ps. 16:10; Hand. 13:35).

‘Want zo heeft ons de Here geboden...’ (Jes. 49:6; Hand. 13:47) (Wij hebben gezien, dat ook Christus de zinnen uit de Schrift als door God Zelf gesproken aanvaardt: Matth. 15:4; 22:32).

2. *Het Evangelie is de vervulling van alles wat Mozes en de profeten hebben aangekondigd.*

Mozes is in de eerste plaats voor de apostelen de grote leider en *wetgever van Israël*:

Mozes heeft de Messias aangekondigd (Hand. 3:22).

Hij heeft de zeden voor het Joodse volk vastgesteld (6:14).

Nadat hij Israël uit Egypte had geleid, heeft hij op de berg Sinaï levende woorden ontvangen van de Here (7:36, 38).

Hij heeft de wet uitgevaardigd en de besnijdenis voorgeschreven (15:5). Elke sabbat worden zijn boeken gelezen in alle plaatsen waar een synagoge is (15:21).

De uitdrukking ‘*Mozes en de profeten*’ betekent in feite het gehele Oude Testament (vgl. Luc. 16:29).

Mozes en al de profeten hebben de tijd van de Messias aangekondigd (Hand. 3:18, 21-24).

De *profeten* die de komst van de Rechtvaardige hebben aangekondigd, zijn allen vervolgd (7:52).

Alle profeten beloven de vergeving der zonden door de Messias (10:43). Het lijden van de Christus is de vervulling van alle woorden van de profeten die elke sabbat gelezen worden (13:27, 29).

Het oordeel over de ongelovigen is ook voorzien (13:40).

Het heil voor de heidenen is ook in overeenstemming met de woorden van de profeten (15:15).

3. *De historiciteit van de bijbelse verhalen wordt volledig bevestigd.* Dit is vooral treffend in de twee volgende redevoeringen:

Stephanus, in Handelingen 7:2-50, beroept zich op de volgende feiten:

de roeping en het leven van Abraham
de aartsvaders: Isaäk, Jakob en zijn zonen Jozef en Israël in Egypte
Mozes en Aäron
de uittocht, de Rode Zee, de berg Sinaï, het gouden kalf,
de tabernakel, de veertig jaren in de woestijn,
Jozua en de verovering van Kanaän
David, Salomo, de Tempel.

Paulus, in Handelingen 13:16-41, verwijst ook naar

de uitverkiezing van Israël
de uittocht, de wet van Mozes
de woestijn, Kanaän
de richteren, Samuël, Saul
David, de belofte van de Messias, de Psalmen
de profeten.

Met andere woorden, de echtheid van de volgende bijbelboeken wordt in het bijzonder bevestigd:

Genesis	Jozua	Koningen
Exodus	Richteren	Psalmen
Numeri	Samuël	alle profeten

In die tijd had men nog niet de theorie van de mythen en legenden bedacht. God heeft Zich werkelijk in de geschiedenis geopenbaard en op de verhalen van het Oude Testament, evenals op die van het Nieuwe Testament, kunnen we vertrouwen.

4. *De Schrift is voor de eerste Kerk de hoogste autoriteit.*

Ongeveer de helft van de grote toespraken in Handelingen zijn samengesteld uit verzen van de Schrift:

de rede van Petrus op de Pinksterdag, 12 van de 23 verzen (Hand. 2:14-36)

De rede van Stephanus: de 49 verzen zijn niet anders dan een opsomming van feiten uit het Oude Testament (7:2-50)

de rede van Paulus te Antiochië in Pisidië: van de 26 verzen zijn er 15 die óf feiten, óf citaten uit de Schrift bevatten (13:16-41).

Wat een les voor de predikanten van tegenwoordig!

De hele bewijsvoering van Paulus tegenover de Joden berust op dezelfde basis: Nadat hij bij de Joden van Thessalonica was aangekomen, ‘behandelde hij met hen gedeelten uit de Schriften, door aanhalingen uitleggende, dat de Christus moest lijden en opstaan uit de doden’ (Hand. 17:3).

De Joden van Beréa ‘gingen dagelijks de Schriften na, of deze dingen zo waren’ (v. 11)

Ook in Rome probeerde Paulus ‘hen (de Joden) te overtuigen ten opzichte van Jezus uit de wet van Mozes en de profeten’ (28:23).

Dat is de reden waarom de apostel zijn onvoorwaardelijk geloof in de hele Schrift betuigt: ‘Ik ver-eer den God der vaderen ... gelovende al hetgeen in de wet en in de profeten geschreven staat’ (24:14).

‘Als een getuige... , sta ik dus hier ... zonder iets anders te zeggen dan wat de profeten en Mozes gesproken hebben, dat geschieden zou’ (26:22).

Als Festus hem ervan beschuldigt wartaal te spreken, antwoordt Paulus: ‘ . . ik spreek ... nuchtere waarheid ... Koning Agrippa, gelooft gij de profeten? Ik weet dat gij ze gelooft’ (v. 24-27).

Apóllos was een man ‘doorkneet in de Schriften’, en hij was van veel nut, ‘want onvermoeibaar bestreed hij de Joden in het openbaar en bewees uit de Schriften, dat Jezus de Christus is’ (18:24, 27-28).

Wanneer de christenen uit de twintigste eeuw aan de Schrift dezelfde plaats geven als de christenen uit de eerste eeuw dan zullen hun geestelijk leven en hun geestelijke kracht vergelijkbaar zijn met die van de eerste gemeente.

II. HET GETUIGENIS VAN PAULUS.

We volstaan hier met de bespreking van het getuigenis van Paulus in de brieven aan de Romeinen en aan de Galaten, daar de belangrijke teksten van zijn overige brieven elders in dit boek worden behandeld.

Alleen al de brief aan de Romeinen bevat zevenendertig rechtstreekse citaten uit het Oude Testament. De uitdrukking ‘gelijk geschreven staat’, keert telkens terug als een refrein (zeventien keer). De wet van Mozes wordt volledig gestaafd: zij is de heerlijkheid van Israël, de belichaming van de kennis en de waarheid (2:17-23), en zal een ieder oordelen en elke mond stoppen (2:12, 3:19). Een verbazingwekkend aantal in de Schrift vermelde geschiedkundige feiten wordt door Paulus bevestigd (zie ook zijn andere brieven). Voor hem bestaat geen enkele twijfel aangaande hun echtheid. Hij zegt zelfs dat ze alle voor ons onderricht werden geschreven, om ons tot voorbeeld te dienen (Rom. 15:4; 1 Cor. 10:11).

De apostel heeft een geheel eigen manier om de Schrift te verpersoonlijken en om haar te doen spreken of handelen als sprak of handelde God Zelf:

‘En de Schrift, die tevoren zag, dat God de heidenen uit geloof rechtvaardigt, heeft tevoren aan Abraham het Evangelie verkondigt’ (Gal. 3:8)

‘De Schrift heeft alles besloten onder de zonde’ (v. 22).

Voor Paulus is het Evangelie de vervulling van beloften door God tevoren door Zijn profeten in de heilige Schriften gedaan (Rom. 1:2); zie boven het getuigenis van Christus en van Handelingen. Dit zelfde Evangelie is thans geopenbaard door de geschriften van de profeten van het Nieuwe Testament (16:25-26).

Soms legt de apostel de tekst van het Oude Testament uit op een gedurfde allegorische manier. Hij ziet Sara en Hagar als typen van de twee verbonden (Gal. 4:21-27). Adam is het beeld van Christus (Rom. 5:14). De rots die geslagen werd op Horeb 'was de Christus' (1 Cor. 10:4). Christus is ook ons ware paaslam (5:6-8).

Het is geen wonder dat Paulus uitroept: 'Zo is dan het geloof uit het horen, en het horen door het woord van Christus' (Rom. 10:17). Voor hem was het Oude Testament reeds dit woord; ook de prediking van de apostelen was dat woord (1 Thess. 2:13), evenals de geschriften van het Nieuwe Testament (Rom. 16:25-26).

Zelfs schrijvers die neigen tot vrijzinnigheid moeten wel de Paulinische opvatting van de aard der inspiratie naar voren brengen. Hij beschouwde 'de woorden van de Schrift van gelijke omvang als, en identiek aan, de woorden van God'. 'Hij (Paulus) deelde ten volle de mening van zijn tegenstanders omtrent het onweerlegbare gezag van de letter als het rechtstreeks geopenbaarde Woord van God'. 'Paulus verkondigde een leer, waarbij het Oude Testament voor hem het goddelijk Woord was en de uitdrukking 'er staat geschreven' betekende voor hem hetzelfde als 'God zegt'¹³⁷.

III. HET GETUIGENIS VAN DE BRIEF AAN DE HEBREEËN

Daar de brief aan de Hebreeënen de strekking heeft de brug te vormen tussen het oude en het nieuwe verbond, is hij van bijzonder belang voor het onderwerp waar wij ons mee bezighouden. Meer dan welk ander boek van het Nieuwe Testament ook, is hij letterlijk vol van het Oude Testament.

Hij bevat 37 citaten die rechtstreeks genomen zijn uit elf boeken van de Hebreeuwse Schriften.

Ook deze brief bevestigt een groot aantal historische feiten, en is grondslag en illustratie van ons geloof:

de schepping - Gods rusten op de 7e dag
Abel, Henoeh en Noach
Abraham, Melchizédek, Sara, Isaäk, Jakob, Esau
Mozes, het Pascha, de Rode Zee, de berg Sinai, de twee tafelen van de wet
Aäron, de Tabernakel, de eredienst, de offeranden, het verbond
Kades-Barnea, de woestijn, het manna, Aärons staf
Jozua, Jericho, Rachab
de Richteren, Gideon, Barak, Simson, Jeftha
Samuël, David.

Zelfs de details hiervan worden door de Heilige Geest bevestigd (bv. het voorhangsel, Hebr. 9:8).

In het Oude Testament sprak God tot de vaderen door de profeten; in het Nieuwe Testament is Hij het die opnieuw spreekt, maar nu in Zijn Zoon (Hebr. 1:1-2).

Wat betreft de Auteur van de Schrift, is de brief aan de Hebreeënen zo duidelijk als maar kan: het is de Drieënige God die door de menselijke schrijver spreekt. De citaten worden ingeleid door een van de volgende uitdrukkingen:

'God spreekt...' (1:5, 6, 7, 8, 13 enz.). Derhalve is Hij het Zelf die spreekt in de Psalmen die aangehaald worden met de woorden 'als Hij door David spreekt' (4:7).

'Christus zegt...' (2:12-13; 10:5, als het woorden zijn uit de Psalmen of uit Jesaja).

'De Heilige Geest zegt...' (3:7-11; hier gaat het eigenlijk om een schriftgedeelte uit Psalm 95:8-11). Zie ook: 'De Heilige Geest gaf daarmede te kennen...' (9:8) en 'ook de Heilige Geest geeft daarvan getuigenis' (10:15).

Het Woord dat God heeft gesproken is van geen enkel nut als het niet gepaard gaat met geloof bij hen die het horen (4:2). Maar het blijft toch zelf niet minder levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard en dringt zo diep door, dat het vaneenscheidt ziel en geest, en dat het de overleggingen en gedachten des harten schift (v. 12). Hoe vaak hebben wij dit niet op een treffende en gezegende manier ervaren. Maar de ongelovige zal op de jongste dag verantwoording moeten afleggen tegenover ditzelfde woord (Joh. 12:48). Daarom waarschuwt de schrijver van de brief: *'Ziet dan toe, dat gij Hem, die spreekt, niet afwijst. Want als genen niet ontkomen zijn, toen zij Hem af*

wezen, die Zijn godsspraak op aarde deed horen, hoeveel te meer wij, als wij ons afwenden van Hem, die uit de hemelen spreekt'. (Hebr. 12:25). Indien wij 'het goede woord Gods gesmaakt hebben' (6:5) en de 'uitspraken Gods' ontvangen hebben (5:12) als *melk* geschikt voor het pasgeboren kind, dan willen wij ons ook tot dezelfde bron wenden om 'vaste spijs' te ontvangen, de 'rechte prediking', die nodig is voor volwassen mensen (vv. 12-14).

Tot besluit het getuigenis van Friedrich Tholuck, vermeld door Warfield¹³⁸: 'De manier waarop de schrijver van de brief aan de Hebreeën het Oude Testament toepast, berust op de meest strikte opvatting omtrent de inspiratie, daar ook schriftgedeelten waar God niet Zelf aan het woord is, worden geciteerd als zijnde woorden van God (1:6, 7, 8; 4:4, 7; 7:21) of van de Heilige Geest (3:7; 10:15)'.

IV. HET GETUIGENIS VAN JACOBUS.

Hij toont hetzelfde onfeilbaar geloof in de Heilige Schrift, het Woord van God. De profeten hebben werkelijk in de naam des Heren gesproken (5:10).

Zij hebben ons de volmaakte wet gegeven, de wet der vrijheid, de koninklijke wet der liefde (1:25; 2:8).

Er is slechts één wetgever en rechter. Degene die de wet oordeelt en zich boven het Woord van God stelt, neemt een dwaas en gevaarlijk risico: evenals een schuldige die voor de rechtbank staat en zich zou willen aanmatigen de plaats van de hoogste Rechter in te nemen (4:11-12). De goddelijke wet is onverbiddelijk: hij die de hele wet onderhoudt, maar tegen één enkel gebod zondigt, wordt schuldig ten opzichte van de hele wet. Als slechts één overtreding genoeg is om ons te veroordelen, zijn we dan niet allen verloren? (2:9-11; Rom. 3:19).

Laat niemand dit licht opvatten: 'Meent gij, dat het schriftwoord zonder reden zegt ...?' (Jac. 4:5).

Ziet Schriftwoord wordt vervuld in zijn oordelen, maar ook in zijn beloften. Toen God had gesproken, geloofde Abraham Hem; en zijn geloof werd hem tot gerechtigheid gerekend. Hij werd gered uit genade; en zijn werkzame geloof bracht werken voort die ook levend waren (2:21-23). Naar het Woord luisteren en de Schrift lezen is goed, mits we haar in praktijk brengen. Wat baat het als men zijn vuile gezicht in de spiegel bekijkt, als men zich vervolgens niet wast? Hij die niet een vergeetachtig hoorder is, gaat aan het werk en volhardt, en hij zal 'zalig zijn in zijn doen' (1:22-25). Het zichzelf misleiden waarvan vers 22 spreekt, zou iemand ertoe kunnen brengen zich te verbeelden, dat lezen van de bijbel of geloven in zijn inspiratie, voldoende is om de Here welbehaaglijk te zijn.

God heeft de wereld geschapen door Zijn Woord. Hij heeft ons ook tot nieuw leven gewekt, naar Zijn wil en door het Woord der waarheid, opdat wij zouden zijn 'eerstelingen onder zijn schepselen' (1:18). Daarom willen wij de raad van Jacobus opvolgen: 'Neemt met zachtmoedigheid het in u geplante woord aan, dat uw zielen kan behouden' (v. 21). Tenslotte benadrukt Jacobus de echtheid van de verhalen in de Schrift. Job, Abraham, het offer van Isaäk, Rachab en de boodschappers, en Elia, hebben werkelijk bestaan (5:11; 2:21, 25; 5:17-18).

V. HET GETUIGENIS VAN PETRUS.

Over de belangrijke teksten 1 Petr. 1:10-12 en 2 Petr. 1:19-21 spraken we reeds eerder (zie Deel III, hoofdstuk I, paragraaf III, 2). Laten we nu de andere uitspraken van deze brieven in beschouwing nemen.

Als mensen, door de Heilige Geest gedreven, van Godswege hebben gesproken door 'de geest van Christus in hen', werden zij in staat gesteld ons 'het levende en blijvende woord van God' over te brengen. Dit woord, dat ons in het Evangelie wordt verkondigd, heeft de kracht om ons te doen herleven, ons te doen wedergeboren worden (1 Petr. 1:23-25). Het werkt als een 'onvergankelijk zaad' (vgl. Luc. 8:11), dat eeuwig zijn levenskiem behoudt, ook al hebben de mensen het jaren lang, of zelfs eeuwenlang verworpen. Telkens wanneer een mens of een volk de bijbel opnieuw ontdekt, heeft dit een ontwaken tot gevolg, een hernieuwing van het geloof.

De geestelijke en zuivere melk waarnaar pasgeboren kinderen in Christus verlangen, wat is dat anders dan het Woord van God? (vgl. Hebr. 5:12). Dit Woord is genoeg om de pasbekeerde te doen groeien en de honger naar dit voedsel is het teken bij uitstek van zijn goede geestelijke gezondheid (1 Petr. 2:2-3).

Petrus ondersteunt, evenals alle andere apostelen, zijn argumenten voortdurend met citaten uit het Oude Testament, die hij als volgt inleidt: 'er staat geschreven' (1:16); 'er staat in een schriftwoord' (2:6); of eenvoudigweg: 'want...' (gevolgd door de toepasselijke tekst 4:8; 5:5).

Christus, de hoeksteen, wordt voor de ongelovigen 'een steen des aanstoets en een rots der ergernis, voor hen die zich daaraan in hun ongehoorzaamheid aan het woord, stoten' (2:7-8). Immers, alleen het woord openbaart Christus en leidt de mensen door Hem tot God. Hoe kan iemand ooit de Here kennen als hij Zijn woord verwerpt? Zegt Jezus Zelf niet: 'Zijn woord hebt gij niet blijvende in u; want dien Hij gezonden heeft, gelooft gij niet. Gij onderzoekt de Schriften ... en toch wilt gij niet tot Mij komen om leven te hebben!' (Joh. 5:38-40).

Nogmaals, Petrus neemt als vanzelfsprekend aan, dat de historische verhalen uit het Oude Testament werkelijk gebeurd zijn: Noach, de zondvloed (een beeld van de doop), de acht personen die in de ark gered werden, Abraham en Sara (1 Petr. 3:20-21, 6), de schepping, de val der engelen, Noach met zeven anderen gered, Sodom en Gomorra, Lot en Bileam met zijn ezel (2 Petr. 3:5; 2:4, 15-16).

In een treffende recapitulatie geeft de apostel de drie gedeelten van de schriftelijke openbaring aan (2 Petr. 3:2): de woorden die door de heilige profeten tevoren gesproken zijn (het Oude Testament), het gebod van de Here en Heiland (de Evangeliën), onderwezen door de apostelen (de rest van het Nieuwe Testament). Tenslotte aarzelt Petrus niet de brieven van Paulus onder 'de overige Schriften' te rekenen, hetgeen een bewijs is, dat de canon van het Nieuwe Testament reeds gevormd werd tijdens het leven van de apostelen. Deze brieven van Paulus die het merk van een bijzondere wijsheid dragen, bevatten sommige dingen die moeilijk te begrijpen zijn. Laten de onkundige en onstandvastige lieden zich ervoor hoeden de betekenis hiervan of van andere bijbelteksten te verdraaien (2 Petr. 3:15-16). Het verdraaien van de betekenis van de Schrift is een plaag waaronder het christendom nog steeds lijdt! Moge God ons genade geven om de door God ingegeven Schriften niet alleen te ontvangen, maar ze ook op de juiste manier uit te leggen en toe te passen op ons eigen leven. Dan zullen we met gezag erover kunnen spreken en dan zullen we 'woorden als van God' spreken (1 Petr. 4:11).

VI. CONCLUSIE.

Het Nieuwe Testament, Christus, de apostelen, de eerste gemeente en de schrijvers van het Nieuwe Testament zelf zijn eensgezind in hun houding ten opzichte van de Schrift:

Zij is voor hen het eigen woord van God. Ze onderwerpen zich allen zonder voorbehoud aan haar gezag.

Volgens de moderne opvattingen hadden ze, omdat ze tot een nieuwe bedeling behoorden, het juk van de vroegere openbaring kunnen afschudden; maar zij hebben zich er wel voor gewacht dit te doen.

Hun opvatting van de bijbelse inspiratie is precies de onze: inspiratie van de woorden en van elk gedeelte van de bijbel.

De wijze waarop zij de bijbelse teksten gebruiken komt ook heel dicht bij de onze, want zij citeren ze voortdurend.

Dit is een troost voor ons, wanneer we ervan beschuldigd worden 'de mensen met bijbelteksten om de oren te slaan!'

Hun bijbel is niet een bijbel vol mythen, legenden en vergissingen. Zij koesteren daarover geen enkele twijfel.

Hun kennis van de Schrift is verbazingwekkend. Zij kennen niet alleen de letter van de Schrift, maar ook de diepe betekenis en de geest. Het is duidelijk, dat de Heilige Geest hen leidde, zodat zij in het Oude Testament ook de geringste zinspelende op de Messias ontdekten.

Een wezenlijk kenmerk van hun bediening is, dat zij weten hoe het zwaard des Geestes, dat is het Woord van God, te hanteren (Efs. 6:17). Dit is de reden waarom hun bediening zo vruchtdragend is, want dat Woord keert nooit ledig tot Hem weer.

Het is precies zoals een schrijver, Richard Rothe, erkent, hoewel zelf een criticus: ‘De schrijvers van het Nieuwe Testament beschouwen de woorden van het Oude Testament als de rechtstreekse woorden van God. Zij citeren uitdrukkelijk als zodanig zelfs de woorden waarvan de tekst volstrekt niet zegt, dat God ze rechtstreeks heeft gesproken. Er is niets in het heilige boek dat zij enkel als het woord van een menselijk schrijver beschouwen, en dat niet tegelijkertijd het waarachtige woord van God Zelf is. Door alles was ‘geschreven’ staat, spreekt God tot hen’.¹³⁹

De zorgvuldige herziening van de tekst van het Nieuwe Testament en de toepassing van de wetenschappelijke beginselen van de historisch-grammaticale exegese hebben zonder een zweem van twijfel bewezen dat de bijbelschrijvers zich beschouwden als geïnspireerd. Richard Rothe schreef ook, dat het dwaasheid is te zeggen, dat men gelooft in de inspiratie van het onderwerp, maar niet in de inspiratie van de woorden. Want gedachten en woorden kunnen nergens van elkaar gescheiden worden. Het is duidelijk, dat naar zijn mening de orthodoxe theorie over de inspiratie (dat is te zeggen de meest zuivere in zijn ogen) beleden wordt door de schrijvers van het Nieuwe Testament.¹⁴⁰

HOOFDSTUK III

Het getuigenis van de kerk over de inspiratie van de Bijbel

Wij hebben het getuigenis van de Joden gehoord over de inspiratie van de Heilige Schrift (Deel III, hoofdstuk XI, punt B) en daarna dat van Christus en de apostelen. Hun verklaringen zijn zo duidelijk dat, zoals Emil Brunner zegt, ‘de leer van de woordelijke inspiratie al bekend was bij het vóór-christelijke Jodendom en ze werd ook door Paulus en de apostelen aangehangen’.¹⁴¹

Laten we nu bezien wat de traditionele overtuiging van de kerk door de eeuwen heen over deze leer geweest is. Dit is voor ons erg belangrijk, daar de meeste moderne denkers het op één punt met elkaar eens zijn: de leer van de volledige inspiratie van de bijbel dient radicaal verworpen te worden. Zij vinden dat de tijd is aangebroken voor een nieuwe opvatting omtrent de Schrift, en verkondigen, dat alleen onwetende mensen of sektariërs nog zo naïef kunnen zijn de echtheid en het gezag van alle bladzijden van het oude Boek te aanvaarden. Het staat hun natuurlijk vrij zich zo uit te drukken. Maar het is duidelijk dat zij, wanneer zij dit doen, zich richten tegen het eenstemmig getuigenis van de gelovigen tot aan de opkomst van de moderne kritiek. Wat ons aangaat, wij willen integendeel graag één van zin wezen met de schare van getuigen van de Openbaring die vóór ons geleefd hebben. De lezer oordele voor zichzelf.

I. DE KERKVADERS.

Deze mannen waren bijzonder duidelijk in hun geloofsgetuigenis. Voor hen was de inspiratie en het gezag van de Schrift iets vanzelfsprekends, niet alleen in het algemeen, maar ook in de details waarvan Matth. 5:18 spreekt.

Clemens Alexandrinus zegt dat er geen jota of tittel voorbij kan gaan, omdat de mond des Heren het alles gesproken heeft (Protrepticus, IX, 82, 1).

Gregorius van Nazianze: ‘Zelfs de kleinste regels in de Schrift zijn te danken aan de minutieuze zorg van de Heilige Geest, zodat we nauwkeurig acht moeten slaan op de geringste nuances in de betekenis’ (Orat. 2, 105).

Augustinus: ‘De gehele Heilige Schrift is geschreven door de vingers van God, dat wil zeggen door de Heilige Geest die de mannen Gods vervulde ... Ik lees de Schrift als ware zij geschreven met het bloed van Christus ... wij putten ons geloof enkel uit de Schrift, en deze enige bron bevestigt ons geloof ... Ik wil niet dat men wat dan ook bewijst door menselijke documenten, maar door de woorden van God. Wat we ook lezen, in de Profeten, in de Psalmen, het Evangelie, de Brieven, Handelingen: laten we het lezen - en geloven!’¹⁴²

Johannes Chrysostomus: ‘Het is geweldig om de Schrift te lezen; want het is niet mogelijk, ik herhaal, niet mogelijk, de geest van de Schrift uit te putten. Het is een onuitputtelijke bron’.¹⁴³

Athanasius: ‘Zij (de Schriften) werden gesproken en geschreven door God ... Deze (het Oude en het Nieuwe Testament) zijn de wateren des heils, opdat zij die dorsten verzadigd mogen worden met de

levende woorden die zij bevatten. Alleen daarin wordt de leer van de godvruchtigheid verkondigd. Laat niemand ervan afdoen of eraan toevoegen.¹⁴⁴

Origenes schrijft over Marcus 10:50: ‘Zullen we zeggen dat de evangelist gedachteloos schreef, toen hij vertelde dat de man zijn mantel afwierp, opsprong en naar Jezus ging? Durven wij te zeggen, dat deze dingen zonder bedoeling in de Evangeliën werden opgenomen? Wat mij aangaat, ik geloof, dat geen jota of tittel van de goddelijke leer nutteloos geschreven is. We mogen nooit zeggen, dat er in de Schriften van de Heilige Geest dingen staan die niet ter zake doen of overbodig zijn, ofschoon zij voor sommigen onverklaarbaar mogen lijken; maar wij moeten de ogen van onze geest richten op Hem die opdracht heeft gegeven deze dingen te schrijven, en we moeten Hem bidden om de uitlegging daarvan. De Heilige Schrift komt van de volheid des Geestes, zodat er niets is in de profeten, in de evangeliën, in de Handelingen of in de brieven dat niet voortkomt uit de volheid van de Goddelijke majesteit’.¹⁴⁵

Hiëronymus: ‘U ziet hoe ik, meegesleept door mijn liefde voor de Schrift, buiten de perken van de brief ben gegaan, zonder toch volledig mijn onderwerp te hebben behandeld. We hebben allen gehoord wat het is dat we behoren te kennen en waarnaar we moeten verlangen, opdat ook wij met de psalmdichter zullen kunnen zeggen: ‘Mijn ziel wordt verteerd van verlangen naar Uw verordeningen te allen tijde’ (Ps. 119:20)... Luister een ogenblik, opdat ik u moge vertellen hoe u moet wandelen in de Heilige Schrift. Alles wat we lezen in de goddelijke boeken is, ofschoon het blinkt en glanst aan de buitenkant, nog veel lieflijker van binnen’.¹⁴⁶

Irenaeüs: ‘Here Jezus, geef dat allen die de Heilige Schrift lezen, U leren kennen en in U geworteld worden’ (III, Contra Haeres, cap. 6). We beëindigen hiermee deze opsomming. Volgens Gaussen kan er in de eerste acht eeuwen van het christendom geen enkele kerkleraar geciteerd worden (uitgezonderd Theodore van Mopsuestia, die in 553 door het Vijfde Algemene Concilie van Constantinopel veroordeeld werd) die niet de volle inspiratie van de Schrift beleed, behalve natuurlijk de ketterse vijanden van het christelijk geloof.¹⁴⁷

II. DE HERVORMERS.

Na de afwijkingen van de middeleeuwen, moest de terugkeer van de Hervormers tot de bronnen wel de krachtige verkondiging van de volledige inspiratie en het toereikend gezag van de Heilige Schrift meebrengen.

Luther zegt daarover in de artikelen van Schmalkalden: ‘Het Woord van God is de grondslag voor de geloofsartikelen; daarbuiten is er geen andere, zelfs geen engel’ (Deel II, art. II, 15). De Hervormer stelt het gesproken Woord van God voortdurend gelijk met het Woord van God zoals het in de bijbel staat geschreven. ‘De prediker moet enkel het Woord van de Heilige Schrift verkondigen, want de bijbel is het Schriftwoord van de Geest’.

Luther heeft ook gezegd: ‘De geschriften die door mij aangehaald worden hebben mij veroverd en mijn geweten is gevangen door het Woord van God ... ik heb geleerd deze leer (dat is, de onfeilbaarheid) alleen toe te schrijven aan de canonieke boeken, zodat ik vol vertrouwen geloof dat geen van de schrijvers van deze boeken vergissingen heeft gemaakt, maar de werken van de andere schrijvers, onverschillig hoezeer zij zich onderscheiden door hun heiligheid en hun leer, lees ik op deze manier: dat ik ze niet als waar beschouw omdat zij zelf deze mening waren toegedaan, maar voorzover zij mij kunnen overtuigen door het gezag van de canonieke Schriften.’¹⁴⁸

Ergens anders heeft Luther ook nog gezegd: ‘Dit moet wel zo zijn, want de Schriften zijn goddelijk. God spreekt door hen en die Schriften zijn Zijn Woord ... Horen of lezen van de Schriften is hetzelfde als luisteren naar God’.¹⁴⁹

Zwingli deed voortdurend beroep op de door God geïnspireerde tekst van zowel het Oude als het Nieuwe Testament bij de uiteenzetting en verdediging van de zuivere christelijke leer. Reeds in 1523 antwoordde hij de bisschop van Konstanz, nadat deze hem had voorgesteld zich te beroepen op de universiteiten van Parijs, Keulen en Leuven: Dat is niet nodig, wij hebben al een onpartijdige en onfeilbare rechter. Die hebben wij in de Heilige Schrift, die niet kan liegen noch zich vergissen.¹⁵⁰

Calvijn: God heeft Zich geopenbaard. Hij heeft Zijn heilige mond geopend en tot de aartsvaders gesproken. ‘Hij heeft dat zelfde Woord op een nog plechtiger wijze openbaar willen maken en Hij heeft het laten opschrijven ... Het was noodzakelijk dat de hemelse leer zo op schrift vastgelegd zou worden, opdat zij niet in de vergetelheid zou geraken ... Bijgevolg hebben wij nu de Schrift als het enige waarin het God behaagd heeft Zijn waarheid vast te leggen ter eeuwige nagedachtenis ... Zij heeft voor de gelovigen hetzelfde gezag als de stem, uit Gods eigen mond vernomen, zou kunnen hebben’.¹⁵¹

‘De Schrift is de school van de Heilige Geest, waarin niets wordt weggelaten dat heilzaam is en nuttig om te weten, en waarin ook niets geleerd wordt dat niet nodig is om te weten’.¹⁵²

‘Als er onverwachts de een of andere controverse ontstaat, dan moet hieromtrent volstrekt geen beslissing getroffen worden naar het goeddunken van de mensen, maar alleen door het gezag van God. Aangezien er tegenwoordig grote opschudding is in de wereld vanwege de verscheidenheid der meningen, is er geen andere oplossing: wij moeten onze toevlucht nemen tot de Schrift’.¹⁵³

III. DE GROTE PROTESTANTSE GELOFSBELIJDENISSEN.

Het is treffend en opbouwend, dat we in deze monumenten van het geloof der kerk precies dezelfde overtuiging en volstreekte eenstemmigheid vinden. De volgende teksten en verscheidene andere zijn bijeengebracht in het monumentale werk van Philip Schaff over de geloofsbelijdenissen van de protestantse kerken.

De geloofsbelijdenis van La Rochelle, van de ‘Eglise Réformée’ van Frankrijk, 1559: ‘III. Deze hele Heilige Schrift is samengevat in de canonieke boeken van het Oude en het Nieuwe Testament ... IV. We erkennen dat deze boeken canoniek zijn en de zekere regel voor ons geloof, niet zozeer vanwege de algemene instemming en goedkeuring van de Kerk, als wel door het getuigenis en de innerlijke verlichting van de Heilige Geest ... V. Wij geloven dat het Woord dat in deze boeken is vervat, afkomstig is van God en dat het alleen aan Hem zijn gezag ontleent en niet aan mensen. En aangezien het de regel van alle waarheid is, en alles bevat wat noodzakelijk is voor de dienst van God en van ons heil, is het mensen noch engelen toegestaan er iets aan toe te voegen of er iets vanaf te doen, of eraan te veranderen’.¹⁵⁴

De 39 artikelen van de Anglicaanse Kerk.

‘VI Over de toereikendheid van de Heilige Schriften tot de Zaligheid: De Heilige Schrift bevat alles wat noodzakelijk is tot de zaligheid. Dus mag aan niemand worden opgedrongen als een geloofsartikel of als een noodzakelijk vereiste tot het heil, al hetgeen er niet in te lezen staat en er ook niet door bewezen kan worden’.¹⁵⁵

De Westminster geloofsbelijdenis, 1667:

‘II ... de boeken van het Oude en het Nieuwe Testament zijn alle door de inspiratie van God gegeven als regel voor geloof en leven ... IV Het gezag van de Heilige Schrift, waardoor zij geloofd en gehoorzaamd moet worden, hangt niet af van het getuigenis van enig mens of van enige kerk, maar geheel van God (die de waarheid zelve is); zij moet derhalve aanvaard worden, omdat zij het Woord van God is. V ... Onze volle overtuiging en onze zekerheid van de onfeilbare waarheid en het goddelijk gezag van dat Woord komen voort uit het innerlijke werk van de Heilige Geest ... VIII. Het Oude Testament ... en het Nieuwe Testament ... die rechtstreeks door God zijn ingegeven en door Zijn bijzondere zorg en voorzienigheid door de eeuwen heen zuiver zijn bewaard, zijn daarom authentiek; zodat de Kerk zich in al haar godsdienstige geschillen in hoogste instantie beroept op de Schrift. X. De Hoogste Rechter, waardoor alle godsdienstige geschillen beslecht moeten worden en waaraan alle decreten van concilies, opvattingen van oude schrijvers, leerstellingen van mensen en bijzonder begaafde geesten getoetst moeten worden en wiens uitspraak voor ons beslissend moet zijn, kan niemand anders zijn dan de Heilige Geest die in de Schrift spreekt’.¹⁵⁶

De tweede Helvetische geloofsbelijdenis, 1566:

‘Wij geloven en belijden, dat de canonieke Schriften van het Oude en het Nieuwe Testament het waarachtige Woord van God zijn. Zij hebben uit en door zichzelf voldoende gezag, dat niet van mensen afkomstig is. Want God Zelf spreekt nog steeds tot ons door de Heilige Schrift, zoals Hij

heeft gesproken tot de vaderen, de profeten en apostelen. Zij bevatten alles wat nodig is voor een reddend geloof en voor een heilig leven; dientengevolge mag er niets aan toegevoegd of van afgedaan worden'.¹⁵⁷

De geloofsbelijdenis van de Waalse, Vlaamse en Nederlandse Gereformeerde Kerken (1561, herzien in Dordrecht in 1619):

'VII. Wij geloven, dat deze Heilige Schrift den wil Gods volkomenlijk vervat, en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven om zalig te worden, daarin genoegzaam geleerd wordt ... Want dewijl het verboden is den Woorde Gods iets toe of iets af te doen, zo blijkt daaruit wel dat de leer daarvan zeer volmaakt en in alle manieren volkomen is ... Daarom verwerpen wij van ganser harte al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt ...'¹⁵⁸

We zouden nog veel meer dergelijke citaten kunnen geven; we zouden de Schotse geloofsbelijdenis kunnen noemen en die van de Waldenzen van Piémont, de eerste Helvetische Confessie, enz., die alle zich in dezelfde geest uitdrukken. Er kunnen wel enkele verschillen zijn tussen de diverse takken van de Kerkhervorming, maar op dit essentiële punt hebben ze slechts één leuze: Niets dan de Schrift en heel de Schrift! (Scriptura sola - Scriptura tota).

IV. MANNEN GODS EN CHRISTELIJKE GEMEENSCHAPPEN VAN ONZE TIJD.

Wij hebben reeds gewezen op het standpunt van de Lutheraanse theologen in de zeventiende en achttiende eeuw, die zonder uitzondering geloofden in de woordelijke inspiratie van de Schrift (zie Deel III, hoofdstuk II, paragraaf III).¹⁵⁹ Hier volgt de mening van enkele van de woordvoerders van het evangelisch geloof, tussen het Réveil van Genève aan het begin van de 19e eeuw en onze eigen tijd.

Adolphe Monod: 'Als de Schrift spreekt, is het God die spreekt ... Wat zij tot ons spreekt is niet minder waar en zeker dan wanneer de hemel zich op dit ogenblik boven ons hoofd zou openen en de stem van God zou weerklinken als destijds op de berg Sinaï, die ons dezelfde dingen zou zeggen. Ons vertrouwen op en onze onderwerping aan de Schrift moeten onbeperkt zijn...'

'De Schrift is de goddelijke uitdrukking van de waarheden en de grondstellingen die de grondslag zelve vormen van de onzichtbare en eeuwige dingen. Zij is als een brief die God vanuit de onzichtbare wereld heeft geschreven aan zijn kinderen die nog in de zichtbare wereld leven.. .'

'De Schrift is daarom in de meest verheven en tegelijkertijd in de meest eenvoudige zin het woord van God ... Zij is de enige zekere maatstaf voor ons geloof en ons leven ... Alle dingen hebben slechts waarde voor zover zij onderworpen en ondergeschikt zijn aan het soevereine, onfeilbare en onveranderlijke gezag van het Woord van God...'

De andere boeken... 'zijn alle min of meer beïnvloed door menselijke vergissingen; De Schrift alleen is hier vrij van: zij is het boek van God ... in haar horen wij God spreken door Zijn Heilige Geest... als wij dit woord lezen dat door de Geest van God is ingegeven dan hebben we als het ware een onderhoud met God'.¹⁶⁰

J. H. Merle d'Aubigné: 'Het goddelijke gezag en de inspiratie van de Schrift zijn twee verschillende waarheden die echter niet van elkaar te scheiden zijn. Het gezag van de Schrift komt voort uit haar inspiratie, en haar inspiratie grondvest haar gezag ...'

'De Heilige Geest heeft de schrijvers van de bijbel niet alleen de leer en de gedachten ingegeven, maar Hij heeft hun ook de juiste uitdrukkingen gegeven, de woorden. Er zijn geen begrippen zonder woorden. Als de Heilige Geest de woorden niet had gegeven, zou het mogelijk zijn geweest dat de mens, overgelaten aan zijn natuurlijke invloeden, woorden had gebruikt die Zijn gedachten niet weergaven', 'Christus eerde de Schriften, Hij legde ze uit en gebruikte ze als het eigen Woord van God, als het hoogste gezag; en Hij leerde Zijn Kerk, dat zij de geschriften van zijn discipelen, de boeken van het Nieuwe Verbond, waarin Zijn Geest Zijn definitieve en eeuwige leer zou vastleggen, op dezelfde wijze moest eren en gehoorzamen...' 'Bovendien stelde de Here vast, dat het getuigenis van de Schrift volkomen toereikend is om het eeuwige leven te geven. Het is Zijn wil, dat ons geloof gebaseerd is op haar gezag...'

‘De Here verklaart, dat de absolute en eeuwige waarheid in de Schrift te vinden is en dat zij nooit kan liegen. De Schrift kan niet gebroken worden (Joh. 10:34-35). Hij leert uitdrukkelijk dat geen enkele jota en geen enkele tittel van die Schrift ooit zal vallen. En als Hij op ditzelfde onderwerp terugkomt roept Hij uit: ‘Gemakkelijker zouden hemel en aarde vergaan, dan dat er van de wet één tittel zou vallen’ (Luc. 16:17; Matth. 5:18). En Hij zegt dit niet alleen over de woorden van het Oude Testament, maar ook over die van het Nieuwe Testament. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar Mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan’ (Matth. 24:35).¹⁶¹

Alexander Vinet: ‘Geloof niet dat het christendom inschikkelijk één van zijn gedachten zal opgeven om de wereld tegemoet te komen. Het is juist door zijn onbuigzaamheid dat het christendom sterk is ... Zij die het niet durven verwerpen spannen zich in het te verzachten. Zij ondoen het van zijn strengheid en zijn ‘mythen’ zoals zij die believen te noemen; zij maken het zelfs bijna redelijk; maar vreemd genoeg, als het redelijk is heeft het geen kracht meer ... IJver, vuur, heiligheid en liefde verdwijnen met deze vreemde leerstellingen. Het zout der aarde heeft zijn smaak verloren en niemand weet hoe het die smaak weer te hergeven. Verneemt ge daarentegen dat er ergens een opwekking komt, dat het christendom nieuw leven krijgt, dat het geloof beziel wordt en er een grote ijver betoond wordt? Vraag dan niet in wat voor aarde of in welk systeem deze kostbare planten groeien. Ge kunt te voren reeds antwoorden, dat ze alleen maar groeien in de zware grond van de orthodoxie, in de schaduw van die geheimenissen die het menselijk verstand in verwarring brengen en waarvan het zich zo graag zou willen ontdoen’.¹⁶²

Louis Gaussen hoeft hier nog slechts vermeld te worden, aangezien zijn beroemde boek ‘*Théopneustie*’ (5) in de voorafgaande bladzijden uitvoerig ter sprake is gekomen.

De talrijke werken die uit het Réveil zijn voortgekomen zijn tot stand gebracht door mensen die met dezelfde overtuiging beziel waren. Hoe waar blijkt het te zijn, dat het door een levend geloof is dat er vruchten worden voortgebracht, uitkomend in het winnen van mensen en in liefdadigheid. En hoe waar is het Woord van God dat zegt: ‘Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken’ (2 Cor. 4:13). Hier volgen enkele van die gezegende werken:

- Bijbelgenootschappen
- zendingsactiviteiten van kerken
- christelijk onderwijs op alle niveaus
- zendingsgenootschappen
- evangelisatiewerk
- vele tehuizen voor gebrekkigen, blinden, doofstommen en weeskinderen
- de oprichting van evangelische theologische faculteiten
- de hele beweging van bijbel- en zendingsscholen
- uitgeverijen voor evangelische literatuur
- de ‘world evangelical fellowship’
- reformatische studentenbewegingen
- charitatief werk in alle sectoren van de samenleving, enz.

Wij hebben niet genoeg plaats om het getuigenis te vermelden van alle mannen wier leven gekenmerkt werd door ijver en geloof. Zij zouden ons trouwens in wezen telkens hetzelfde zeggen. We zullen althans enkele van de meest bekende namen noemen:

Hudson Taylor, de oprichter van de ‘China Inland Mission’ (nu het Overzeese zendingsgenootschap)

- Charles Finney, een groot Amerikaans opwekkingsprediker
- D. L. Moody, een evangelist, wiens bediening nog over de hele wereld vruchten draagt
- William Carey, de pionier-zendingeling in India die vaak beschouwd wordt als de oprichter van de moderne zendingsbeweging
- George Muller, van de weeshuizen te Bristol in Engeland
- Charles H. Spurgeon, ‘de prins der predikers’
- Billy Graham, uit onze eigen tijd, wiens naam ons allen bekend is. Het is de moeite waard zijn getuigenis te citeren:

‘In augustus 1949 twijfelde ik zozeer aan alles, dat ik, wanneer ik opstond om te prediken en een uitspraak deed, bij mijzelf overlegde: ‘Ik vraag me af of dat de waarheid is. Ik vraag me af of ik dat werkelijk in alle eerlijkheid kan zeggen’. Mijn bediening was voorbij. Toen nam ik mijn bijbel mee naar de hoge Sierra Nevada bergen van Californië. Ik opende de bijbel en knielde neer. ‘Vader’, zei ik, ‘er zijn veel dingen in dit boek die ik niet kan begrijpen. Ik kan het met mijn verstand niet bevatten; maar ik neem het in geloof aan als het gezaghebbende, geïnspireerde Woord van de levende God’. Een maand later, in Los Angeles, merkte ik dat dit boek een zwaard in mijn hand was geworden. Waar menselijke argumenten faalden, deed nu het Woord van God zijn werk’.¹⁶³

Het volkomen geloof in de inspiratie en het gezag van de Schrift is tenslotte de grondslag voor bijzonder belangrijke werkzaamheden, die zich over de gehele wereld uitstrekken, t.w. die van:

‘De Wycliffe Bijbelvertalers, de grootste evangelische zending met 2000 medewerkers;

De Sudan Interior Mission, met 1300 zendelingen

Het Moody Bijbel Instituut van Chicago, met 1000 dagschoolstudenten en ongeveer 800 avondschoolstudenten en een omvangrijke correspondentieschool; met vier radiozendstations, het geweldige werk van de ‘Moody Presss’ en dat van de ‘Moody films’.

Het Overzeese zendingsgenootschap (vroeger de China Inland Mission) met 850 zendelingen

de Africa Inland Mission, met 600 zendelingen

de Bijbel Bond, die in meer dan 100 talen werkt

de Inter-Varsity Christian Fellowship, die werkt onder de studenten in de hele wereld

de ‘International Christian Broadcasters’, die bestaat uit verscheidene samenwerkende radiozendstations (zoals RCJB, Ecuador; DZAS, de Philippijnen; ELWA, Liberia; en Trans World Radio in Bonaire en Monte Carlo) met krachtige zendapparaten die elk deel van de aardbol bereiken met evangelische programma’s in bijna iedere taal, te veel om hier op te noemen.

‘Gospel Recordings’ die gratis miljoenen grammofonoplatten verspreidt, nu in 3.500 talen.

Kortgeleden is dit buitengewone feit aan het licht gekomen: de evangelische zendingsgenootschappen (de groepen die men ‘fundamentalisten’ noemt, en die niet verbonden zijn met de Wereldraad van Kerken) omvatten vandaag 62 procent van de protestantse zendelingen in de wereld. Dit percentage is pas in de laatste jaren tot deze hoogte gestegen.

V. CONCLUSIE.

God zorgt ervoor, dat er getuigen van Hem zijn. Wanneer wij geneigd zijn te denken, dat wij binnenkort de enigen zullen zijn die vasthouden aan het getuigenis dat de Bijbel tenvolle het Woord van God is, dan vestigt de Here onze aandacht op duizenden gelovigen, die hun knie voor Baäl niet hebben gebogen (Rom. 11:2-4).

Een opmerkelijke bladzijde geschreven door de Anglicaanse theoloog James I. Packer brengt dit beter onder woorden dan wij het zouden kunnen doen:

‘Als men beweert dat het evangelische standpunt sektarisch, schismatiek en niet katholiek (niet universeel) is, dan is dit geheel onjuist ... In feite is het evangelische geloof in de ware zin katholiek; en de strijd die het voert tegen het subjectivisme (en ook tegen het traditionalisme) is hier het duidelijkste bewijs van. Tenslotte is Christus de enige norm voor de katholiciteit. De universaliteit van het evangelische geloof blijkt uit zijn onvoorwaardelijke onderwerping aan de leer van Christus en van de Schrift in het bijzonder wat het gezag betreft ... en, ten tweede, uit de saamhorigheid met al diegenen die door de eeuwen heen hetzelfde geloof zijn blijven belijden, en die zich gebogen hebben voor het gezag van de Schrift, en die roemen in het Evangelie van de vrije genade en zich vol ijver inzetten voor het apostolische geloof. Zij die aan de kant staan van Augustinus, Luther, Calvijn, Baxter, Owen, Wesley, Whitefield, Edwards, de Hervormers, de Hugenoten, de Puriteinen, de Covenanters, de evangelische christenen uit de achttiende eeuw en de voorgangers en werkers van de zendingsbeweging van de negentiende eeuw - om maar enkelen te noemen - hoeven zich geen zorgen te maken over hun ‘katholiciteit’. De evangelische christenen lijken misschien niet meer dan

een andersgezinde minderheid in de hedendaagse Kerk, maar dit is niets nieuws; Luther leek toentertijd geheel alleen de minderheid te vormen, evenals Elia en Jeremia en Paulus. Er zijn inderdaad in verhouding weinig perioden geweest in de geschiedenis waarin de evangelische christenen meer waren dan een weerstand biedende minderheid binnen een grotere groep, en die onverschilligheid of zelfs onvriendelijkheid ondervonden van hun geloofsgenoten. Maar ware katholiciteit betekent niet te behoren tot de meerderheid. Numeriek genomen is de Roomse Kerk verreweg in de meerderheid. Maar vele anti-fundamentalisten zullen ongetwijfeld instemmen met vier eeuwen protestantse theologie, dat de kerk die zich katholiek noemt de grootste schismatische groep in het christendom is. Het is vaak gezegd dat één persoon met God de meerderheid vormt, hoeveel mensen er ook tegen hem mogen zijn; en het is niet minder waar dat een enkeling met Christus een 'katholiek' christen is, hoeveel mensen er ook mogen zijn die hem het recht op deze naam ontzeggen'.¹⁶⁴

HOOFDSTUK IV

Waar kan het verzet tegen de volledige inspiratie en de bijbelkritiek toe leiden?

Wij zetten hier in meer algemene zin de discussie voort die wij eerder begonnen zijn en herhalen enkele van de argumenten die we inzake de verschillende inspiratietheorieën vermeld hebben.

I. WAT VERSTAAN WIJ ONDER BIJBELKRITIEK?

Het woord 'kritiek' (van het Griekse woord *krinein*, oordelen) betekent een discussie, die ten doel heeft de waarheid of de echtheid van bepaalde feiten of documenten vast te stellen, door een logisch onderzoek. Laten we meteen zeggen, dat het volkomen geoorloofd en zelfs noodzakelijk is de oude teksten aan een positief kritisch onderzoek te onderwerpen. Wij hebben het Woord van God in de vorm van een verzameling boeken die geschreven zijn door verschillende schrijvers, in verschillende talen, gedurende verschillende tijden en in verschillende landen. Het is geheel terecht dat wij ons verstand gebruiken om de manuscripten en hun varianten te onderzoeken, de oorspronkelijke talen te bestuderen, de betekenis van de zinnen en de waarde van de uitdrukkingen vast te stellen. Aan dit werk, dat men de 'lagere kritiek' noemt, hebben geleerden hun hele leven gewijd en ze bestudeerden de kleinste details van het heilige Boek als onder een microscoop. Mannen als B. F. Westcott en F. J. A. Hort hebben met hun Griekse Nieuwe Testament een onwaardeerbare bijdrage geleverd tot de wetenschap van de tekstkritiek; t.a.v. het Oude Testament deden B. Kennicott en in recente tijd R. D. Wilson hetzelfde.

Daarentegen wordt als 'hogere kritiek' aangeduid het onderzoek van de literaire stijl, de inhoud van de boodschap en het verband waarin deze staat tot de zeden, het tijdperk, de geschiedenis enz. Lezen we ook niet van Lucas dat hij 'van meet aan alles nauwkeurig is nagegaan'? (Luc. 1:3).

Dus men moet geen kritiek verwerpen die tot beter begrip dient en wij hebben niets te vrezen van een wetenschappelijk onderzoek dat gedaan wordt in het licht en in de waarheid. Maar het is duidelijk dat het kritische onderzoek van de bijbel een zeer speciaal probleem met zich meebrengt. In dit unieke boek heeft de gelovige God ontmoet; zijn tegenwoordig en eeuwig leven is verlicht door de kennis van Jezus Christus. Daarom kan hij de Schrift niet benaderen als een gewoon menselijk boek. Bij zijn studie van de Schrift zal de Here Zelf steeds zijn Gids zijn. De verstandelijke kennis wordt dus aangevuld en beheerst door de levende kracht die tot ons komt uit de geïnspireerde tekst.

L. Gausson drukt zich als volgt uit over de rol van de bijbelkritiek: 'De kritiek van de heilige Schrift is een edele wetenschap! Dit is zij vanwege haar doel: een studie te maken van de lotgevallen van de geïnspireerde tekst, en van zijn canon, zijn manuscripten, zijn versies, zijn getuigen, en de talloze schrijvers die hem geciteerd hebben ... God behoede ons er dus voor ooit het geloof hier tegenover de wetenschap te stellen - het geloof dat leeft van de waarheid, tegenover de wetenschap die haar zoekt!

Maar 'de kritische wetenschap kent haar plaats niet, wanneer zij, in plaats van een geleerde te zijn, een rechter wil zijn; wanneer zij, in plaats van godsspraken te verzamelen, zij deze samenstelt, of uit elkaar neemt, bij de canon rekent of uit de canon schrappt; en als zij zelf godsspraken doet! ... Als zij het waagt van dit boek, dat zegt geïnspireerd te zijn, en dat verklaart u te moeten oordelen op de laatste dag, iets af te doen en als zij zich op de plaats der engelen van het laatste oordeel zet, (Matth.

13:48, 49), om het boek van God op het strand van de wetenschap te trekken, en in haar vaten datgene daaruit te verzamelen wat haar goeddunkt, en om weg te werpen al hetgeen zij slecht vindt, en als zij dan de pretentie voert op die manier de gedachten van God en de gedachten van mensen van elkaar te scheiden ... dan is het noodzakelijk haar terecht te wijzen ...' '... Het gebeurt maar al te vaak dat een langdurige studie van het uitwendige van het heilige Boek, (van zijn geschiedenis, de manuscripten, de vertalingen, de taal), de aandacht van de mensen die zich daarmee bezighouden zozeer in beslag neemt, dat zij niet meer letten op zijn betekenis, zijn doel, de morele kracht die zich erin vertoont, de schoonheden die er in geopenbaard worden en aan het leven dat eruit straalt ...' Zo iemand verstikt zijn geestelijk leven daardoor ... Kan hij de tempel kennen? Hij heeft er slechts de stenen van gezien; hij weet niets van de Shechina (de heerlijkheid des Heren, Ex. 40:35). Kan hij de beelden ('typen') begrijpen? Hij heeft zelfs geen vermoeden van het tegenbeeld: hij heeft slechts altaren gezien en schapen ... bloed, vuur, reukwerk, gewaden en ceremoniën; hij heeft niet de verlossing van de wereld gezien, de toekomst, de hemel, de heerlijkheid van Jezus Christus'.¹⁶⁵

De negatieve kritiek. Het is inderdaad helaas duidelijk, dat een bepaald soort kritiek, de negatieve kritiek, haar taak te buiten is gegaan. Maar al te vaak uitgaande van theologische en filosofische vóóronderstellingen en niet bewezen theorieën, heeft deze kritiek zich het recht aangematigd de Schrift als een dode tekst te ontleden. Wij gaan nu enkele van de problemen behandelen die een dergelijke kritiek heeft opgeleverd en zullen zien waartoe zij uit de aard der zaak leidt.

II. HET BEGIN EN DE ZEGETOCHT VAN DE MODERNE KRITIEK

Het wordt algemeen erkend dat de Joden, Christus, de apostelen, de eerste christengemeente, de kerkvaders, de Hervormers en hun opvolgers tot aan de achttiende eeuw eenstemmig de volledige inspiratie van de Schrift hebben aangehangen (zie het vorige hoofdstuk).

Het rationalisme van de achttiende eeuw, en daarna vooral het godsdienstig liberalisme van de negentiende eeuw hebben een breuk geslagen in deze orthodoxe stellingname. Onder invloed van de evolutietheorie, is men ertoe gekomen het bijbelse verhaal van de schepping en de zondeval te verwerpen. Volgens deze theorie heeft de mens, toen hij ophield holbewoner te zijn, zich goden gemaakt naar zijn beeld (polytheïsme); hij liet langzamerhand het barbarendom achter zich en kwam later op de idee van een enig God (monotheïsme). Vóór de ontwikkeling van de moderne archeologie, honderd jaar geleden, geloofde men dat geen enkel vaststaand historisch gegeven betreffende de oudheid verder terug kon gaan dan de VIe eeuw voor Christus. Dientengevolge verklaarde men de hele geschiedenis van de aartsvaders en van Israël voor mythen en legenden. Het was zeker dat Mozes kon lezen noch schrijven en hij was niet in staat het wetboek en de ingewikkelde rituele voorschriften die zijn naam dragen, samen te stellen. De beschrijving van de Egyptenaren, de Kananieten en de koningen van Israël - vooral van Salomo - dat alles waren slechts fabelen. Dus (let op de volgorde van de gevolgtrekkingen), konden de zogenaamde boeken van Mozes niet van hem zijn. Zij waren veel later geschreven door verschillende auteurs, in totaal verschillende tijdperken. De wetenschap der critici zou hen in staat hebben gesteld om duizenden jaren later nauwkeurig de veelvuldige 'bronnen' aan te geven, waarvan de volgende de belangrijkste zijn (ook al verschillen de geleerden onderling sterk van mening op vele van deze punten);

- a. De schrijver die J (Jahvist, omdat hij God Jahveh noemt) genoemd wordt, zou in Juda geleefd hebben ongeveer 950-850 v. Chr. Bepaalde critici verdelen deze 'bron' nog onder in J1 en J2.
- b. de schrijver E. (Elohist, die God Elohim noemt, de Here) zou geleefd hebben omstreeks 750 v. Chr. Na de val van Samaria zou een 'redakteur' JE de J en de E hebben samengevoegd en er zelf nog wat van zijn eigen vinding aan hebben toegevoegd.
- c. Het document D zou het grootste deel van Deuteronomium bevatten. Dit zou het boek der wet zijn dat 'teruggevonden' werd in de tempel tijdens de regering van Josia in 621 (2 Kon. 22 en 23).
- d. H. was de 'Heiligheidscode' (Lev. 17:26), die de ceremoniële reinheid behandelt; de critici zijn het niet eens over de vraag of zij vóór of na Ezechiël moet worden geplaatst.
- e. P (van het woord Priesters), bekend als de 'Priester Codex'; samengesteld door de priesters tijdens de ballingschap, zou aan het volk gegeven zijn (in de naam van Mozes) door Ezra omstreeks 398 voor Chr.

f. Tenslotte zouden een of meer samenstellers (Rd, redakteur) een groot aantal heterogene elementen samengevoegd hebben, waardoor de huidige Pentateuch ontstond. Zodoende, zeggen Oesterley en Robinson, 'vormde de wet in het begin van de tweede eeuw voor Chr. één geheel, en had men blijkbaar geen vermoeden van het feit dat zij oorspronkelijk een samenstelling was. Wij lopen nauwelijks het gevaar ons te vergissen als we het tijdstip van haar voltooiing vaststellen op ongeveer 300 jaar voor Chr.'¹⁶⁶ Onnodig te zeggen, dat tal van argumenten zijn aan te voeren die duidelijk de onhoudbaarheid en de onwaarschijnlijkheid aantonen van deze reeks ingewikkelde hypothesen die niet op feiten berusten.

Een studie van Oesterley en Robinsons boek laat extravagante voorbeelden zien van dit in stukken verdelen van de bijbeltekst volgens bovenbedoelde bronnentheorie:

Genesis 2:4b-4:2b wordt toegeschreven aan J; 1:1-2:4a aan P; Genesis 5:29, J; 5:1-28 en 30-32, P; Genesis 6:1-8, J; 6:9-22, P;

Genesis 7:1-5, 7, 10, 12, 16b, 17b, 22a-23a; 8:2b-3a, 6-12, 13b 20-22; 9:18-27, J;

Numeri 15:1b, JE; 14:3-4, J; 14:8, 9, 11-25, JE; 14:1a, 2, 5-7, 10, 26-30, 33-38, P;

Deuteronomium 34:1b-6, E; 32:48-52, P; 34:1a-7-12, P;

Deuteronomium 7:6, 8-9, 11, 13-16a, 17a, 18-21, 23b-24; 8:1-2a, 3b-5, 13a, 14-19; 9:1-17, 28-29, P.

Zo zijn er bladzijden en bladzijden vol en studenten in de theologie met wie wij kennis maakten, die consciëntieus de 'bronnen' met verschillende kleuren hadden onderstreept, spraken over hun 'regenboogbijbel'. In dezelfde trant hebben we bijvoorbeeld in het Frans de 'Dictionnaire Encyclopédique de la Bible', uitgegeven door A. Westphal in 1932, die kortgeleden onveranderd in herdruk is verschenen; en de Jeruzalem bijbel van 1956 (de katholieken gaan tegenwoordig feitelijk even ver als de protestanten en de Joden in de tekstkritiek). Zulke critici doen waarlijk denken aan de Romeinse waarzeggers van wie Cicero zich afvroeg hoe zij elkaar aan konden kijken zonder te lachen. Als men de bijbel op deze manier tot een puzzel herleidt (volgens sommigen is Genesis 37 onderverdeeld in zesentwintig fragmenten, waarvan drie in één vers) dan betekent dit, dat men de historische waarheid van het hele Oude Testament tot nul reduceert en dientengevolge ook de geestelijke boodschap.

Het liberalisme dat de bijbel als een gewoon boek behandelt, heeft ook het Nieuwe Testament aangevallen. Als de mens geen zondeval heeft gekend, maar zich geleidelijk tot het goede ontwikkelt, dan heeft hij geen goddelijke Verlosser nodig. De evangelieverhalen zijn alleen maar legenden, het bovennatuurlijke is er eenvoudigweg uit verwijderd. Jezus is niet door een wonder geboren en zijn dood kan de zonden niet wegnemen. Er is geen sprake van Zijn glorierijke wederkomst en de eeuwige hel bestaat niet. Het vierde Evangelie, bepaalde brieven en de Openbaring zijn zeker niet authentiek.

III. DE 'BIJBELSE HERNIEUWING'

Een beter onderrichte wetenschap heeft nu het antwoord verschaft op vele van de argumenten van het oude liberalisme. Een groot aantal geleerden heeft de evolutieleer bestreden. De ontdekking van Ur der Chaldeeën en van de oudste beschavingen (Sumer, Babylon, Ninevé, Mari, Ugarit, Jericho, Creta, Egypte, enz.) heeft aangetoond hoe juist de bijbelse beschrijving van het tijdperk van de aartsvaders, van Mozes en van Israël was; wie waagt het nog na de ontdekking van de wetten van Hammurabi te zeggen, dat Mozes niet in staat was om iets dergelijks te schrijven? Evangelische christenen hebben zich verheugd over dergelijke ontwikkelingen, ofschoon men niet kan zeggen, dat deze bevestigingen hun de Schrift hebben teruggegeven, aangezien zij deze nooit hadden verloren.

Een recente stroming in de theologie heeft vaak de wens uitgedrukt de eer van het Woord van God te herstellen en ons terug te brengen tot de bijbel. Maar het is de vraag welk Woord en welke bijbel er wordt bedoeld.

Er heeft inderdaad een vrij belangrijke hernieuwing plaatsgevonden van de bijbelstudie en van publicaties over de tekst van de Schrift. Echter is één ding duidelijk voor de meeste hedendaagse the

ologen: zij keren niet terug tot hetgeen zij beschouwen als een 'niet-wetenschappelijke' opvatting, namelijk, dat de bijbel het Woord van God is. Volgens hun mening, evenals volgens die van de oudere liberalen, bevat de Schrift vele vergissingen, legenden en tegenstrijdigheden. Het is niet het Woord van God, maar slechts een getuigenis van dat Woord gegeven door mensen die zelf feilbaar waren.

Karl Barth schrijft: 'De profeten en de apostelen konden zelfs in die hoedanigheid fouten maken in hetgeen zij zeiden of schreven; zij waren immers feilbare mensen, net als wij allen'.¹⁶⁷

'Als God zich niet schaamde te spreken door de Schrift met haar feilbaarheid van menselijke woorden, haar geschiedkundige en wetenschappelijke onjuistheden, haar theologische tegenstrijdigheden, de onzekerheid van haar overdracht en bovenal haar Joods karakter, maar integendeel haar aanvaardde in al haar feilbaarheid om Hem te dienen dan hoeven wij ons ook niet voor de bijbel te schamen, als zij met al haar feilbaarheid ons opnieuw getuigenis wil geven. Het zou ongehoorzaamheid zijn en het zoeken van onze eigen wil, om in de bijbel onfeilbare elementen te willen ontdekken'.¹⁶⁸

De profeten en de apostelen ... 'waren feilbare mensen die fouten konden maken net als wij, kinderen van hun tijd, zoals wij kinderen van onze tijd zijn; hun intellectuele horizon was ook beperkt net als die van ons. Men kan, als men wil, telkens opnieuw constateren, dat hun wetenschappelijke opvattingen, de voorstelling die zij maakten van de wereld en in grote mate zelfs hun moraal, geen maatstaf voor ons kunnen zijn. Zij hebben ons in kennis gesteld van overleveringen en legenden, en zij hebben erg vrij gebruik gemaakt van allerlei mythologische thema's. Zij hebben zich meer dan eens tegengesproken en zelfs in zeer belangrijke beweringen. Op enkele uitzonderingen na waren zij geen theologen'.¹⁶⁹ En Karl Barth heeft ergens anders geschreven: 'De bijbel is ook kwetsbaar en feilbaar in zijn meer specifiek godsdienstige en theologische gedeelten ... er komen vele dubletten en tegenstrijdigheden in voor'.¹⁷⁰

De Franse dominee Pierre Courthial schrijft met veel inzicht over deze *niet-schriftuurlijke* leer van de Schrift:

'Op dit fundamentele punt heeft Barth de demonen van de reeds verouderde kritische traditie waarin hij onderricht was en die - helaas - nog steeds in heel wat protestantse en katholieke theologische hogescholen en seminaries onverstoorbaar geleerd wordt, niet kunnen en willen uitdrijven ... Als de opleving van de protestantse theologie en daarna van de prediking en van het leven der kerken van de Reformatie niet de vruchten voortgebracht heeft die men er in de jaren dertig en veertig van verwachtte en als ettelijke van deze kerken vandaag in een doodlopend slop geraakt zijn (in het bijzonder het oecumenische), een situatie die we overal om ons heen kunnen zien, dan is dat vanwege het feit dat de bijbelse grondmotieven, nadat ze een tijdlang voortreffelijk gewerkt hadden in de theologische en kerkelijke vernieuwing van de 20ste eeuw, belemmerd en overschaduwde werden door bovenschiftuurlijke en tegen-schriftuurlijke grondmotieven die zich reeds van het begin af aan deden gelden in de Barthiaanse leer van de Schrift'. ... het is duidelijk, dat voor Barth de *werkelijke* menselijkheid van de bijbel de niet minder werkelijke mogelijkheid van fouten met zich meebrengt. Het is ook duidelijk, dat voor Barth de werkelijke menselijkheid van de bijbel de grondslag legt voor de rechtmatigheid van de kritische traditie'.¹⁷¹

Pierre Courtbial zegt zeer terecht, dat daarom de bijbel nog niet feilbaar is: 'Maar evenals het vleesgeworden Woord van God zonder zonde was, is ook het 'geschreven' Woord van God zonder fouten ... De menselijkheid van Jezus is gelijk aan die van ons, in alle dingen, *uitgenomen de zonde*. De menselijkheid van de bijbel is gelijk aan die van vele andere boeken, behalve dat er *geen fouten in voorkomen*'.¹⁷²

Volgens de populaire dialectische methode, laat Barth het daar niet bij: alles wat Barth zegt over de menselijkheid en de feilbaarheid van de bijbel, zijn slechts zijn eerste beweringen over de bijbel. *Vervolgens en vooral wil hij met volle kracht handhaven dat de Schrift het Woord van God is*: 'Wij geloven in en met de Kerk, dat de Heilige Schrift, het oorspronkelijke en enige rechtmatige getuigenis van de openbaring, het Woord van God is'.¹⁷³ 'Maar', voegt Courthial eraan toe, 'het is belangrijk dat we goed begrijpen wat Barth bedoelt met deze uitspraak, aangezien hij *zeer beslist de leer van de inspiratie van de bijbel verwerpt*, zoals deze is uiteengezet door de oude kerkvaders

(zoals onder anderen door Augustinus) en door de Reformatoren van de 16e eeuw (zoals onder anderen door Calvijn), en zoals deze gehandhaafd wordt door de gereformeerde geloofsbelijdenissen'.¹⁷⁴

Emil Brunner, nog een beroemd theoloog, aarzelt niet te zeggen: 'Ik zelf ben een aanhanger van een nogal radicale school van de bijbelkritiek die, bijvoorbeeld, het Evangelie van Johannes niet als een historische bron aanvaardt en die legenden vindt in vele delen van de synoptische evangeliën'.¹⁷⁵ 'Degene die beweert, dat het Nieuwe Testament ons een waarlijk samenhangend verhaal van de opstanding geeft, is of onwetend, of niet erg eerlijk'.¹⁷⁶ De dialectische theologie beweert dat de Schrift daarom op zichzelf geen openbaringskarakter bezit, omdat de aard van de openbaring niet toelaat dat ze op schrift wordt gesteld. Dat wat 'opgeschreven' is wordt aan het toezicht van de mens onderworpen; om de woorden van E. Brunner te gebruiken: het is alsof de Geest van God 'gevangen zou zijn tussen twee kaften van het geschreven Woord'. 'Om deze reden kunnen de bijbelse documenten, welke inspiratieleer wij ook mogen aanhangen, niet beschouwd worden geïnspireerd te zijn'.¹⁷⁷ Professor Brunner verwerpt ook de leer van de wonderbare geboorte en van het plaatsvervangend zoenoffer. Over de synoptische evangeliën schrijft hij voorts nog: 'Zij vermelden vele dingen die niet historisch zijn. Ook zij leggen Jezus woorden in de mond die Hij niet zelf heeft uitgesproken, en zij vertellen verscheidene dingen over Hem die nooit plaats hebben gevonden op de manier waarop ze beschreven zijn'. Wat betreft het vierde evangelie is het volgens Brunner mogelijk, dat Jezus in feite geen van de woorden uitsprak die Johannes aan Hem toeschrijft. 'Op sommige punten biedt de verscheidenheid van de apostolische leer, zuiver theologisch en verstandelijk beschouwd, een onverzoenlijke tegenstrijdigheid'.¹⁷⁸ Let goed op dit bijzonder ernstige feit: als de bijbel feilbaar is en op dwaling berust op het gebied van de theologie en de moraal, evenals op het terrein van de geschiedenis en de wetenschap, wat heeft hij ons dan te bieden? Blijft dan zelfs de mogelijkheid nog bestaan om God objectief te kennen? Zijn wij niet geneigd met Maria te zeggen: 'Zij hebben mijn Here weggenomen en ik weet niet, waar zij Hem gelegd hebben?' (Joh. 20:13).

Als de grootste theologen zich zo uitdrukken over de werkelijke waarde van de bijbelse teksten, hoe kunnen zij dan op een dergelijke basis een 'theologie van het Woord van God' vestigen? In werkelijkheid geeft men tegenwoordig aan deze uitdrukking een betekenis die volkomen verschilt van de traditionele. God spreekt wel tot ons door middel van de bijbel, maar het is niet de geschreven tekst die Zijn Woord is. Het Woord is de boodschap die tot ons komt door de Schrift heen, maar het zou een grove vergissing zijn te geloven, dat de boodschap van God gebonden is aan één of ander speciaal vers. Tenslotte zegt Courthial nog: voor vele neoprotestantse en 'barthiaanse' theologen (zoals G. S. Hendry, E. Brunner, J. A. Mackay) kan de openbaring van God die de openbaring is van iemand, van een persoon, ons daarom geen 'onderwijzingen', 'waarheden', 'leerstellingen' en 'informaties' geven. Gods 'daad', of 'daden' zijn onverenigbaar met de 'onderwijzingen' en 'beweringen' van de bijbel'. Dit is natuurlijk onhoudbaar en men staat verbaasd over de vindingrijkheid van de menselijke (of duivelse) geest waarmee hij in een nieuwe vorm telkens weer het Woord van God in twijfel trekt. Courthial besluit zeer terecht met de volgende woorden: 'Het neo-protestantisme spreekt in zijn verschillende vormen telkens weer van een 'theologie van het Woord' en van een 'bijbelse theologie', terwijl het onophoudelijk en overal bestrijdt hetgeen de bijbel van zichzelf zegt, namelijk dat zijn 'onderwijzingen' zijn 'leerstellingen', zijn 'informaties' en zijn 'beweringen' het Woord van God vormen, geschreven en geïnspireerd door God'.¹⁷⁹

De echo van de openbaring.

De hedendaagse theologie gaat uit van het principe, dat de Schrift op zichzelf niet de geopenbaarde waarheid is. William Temple, de Anglicaanse aartsbisschop van Canterbury, vroeger voorzitter van de Wereldraad van Kerken, schreef: 'Er is geen geopenbaarde waarheid' ... Er zijn openbaringswaarheden, dat wil zeggen meningen die het resultaat uitdrukken van juiste gedachten over de openbaring; maar deze meningen zelf zijn niet rechtstreeks geopenbaard'.¹⁸⁰ De Schrift zou dus het menselijke antwoord op en het getuigenis van de openbaring zijn; zij zou de echo van de openbaring zijn, maar volstrekt niet de openbaring zelf. Professor D. D. Williams beweert, dat bijna alle hedendaagse theologen er deze opvatting op na houden. 'Op deze manier', schrijft hij, 'kan het christelijk denken bevrijd worden van het onverdraagzame dogmatisme, dat beweert dat de waar

heid van God hetzelfde is als de een of andere menselijke formulering daarvan' (in de Schrift, ongetwijfeld, of in een latere geloofsbelijdenis).¹⁸¹

Temple schrijft verder nog: 'Het is buitengewoon belangrijk, dat Christus geen boek heeft geschreven. Het is zelfs nog belangrijker, dat wij van geen één van Zijn daden of woorden volledig zeker zijn, dat Hij ze precies zo gedaan, of precies zo gezegd heeft'. Wat de bijbel in zijn geheel betreft, voegt Temple eraan toe: 'Men kan geen enkele zin aanhalen die het gezag heeft van een uitspraak van de driemaal heilige God'.¹⁸²

R. A. Finlayson concludeert: 'Dit laat zien hoe ver het neo-liberalisme gedwongen is te gaan in zijn pogingen om de openbaring van de Schrift te scheiden, en de bijbel als bron van toereikende en betrouwbare kennis van God neer te halen. Waarschijnlijk is voor Dr. Temple de onzekerheid aangaande alle woorden of daden van Christus zo 'ontzettend belangrijk', omdat dit meer ruimte geeft voor de uitoefening van het geloof. Maar een geloof gebaseerd op dergelijke onzekerheden is een zuiver vermoeden'.¹⁸³

IV. HOE ZOU DE FEILBARE BIJBELSE BOODSCHAP HET WOORD VAN GOD KUNNEN 'WORDEN'?

Als de bijbelse tekst zo onzeker is, en als de schrijvers van die tekst op alle punten feilbaar zijn, en als de bladzijden daarvan vol staan met legenden en fouten, hoe kan de gelovige dan de waarheid onderkennen? Men antwoordt ons dat dit gebeurt als God gebruik maakt van de tekst, zoals die is, om de gelovige rechtstreeks te treffen, hier en nu. Dan wordt deze boodschap het 'Woord van God' en wordt de openbaring aan de mens verleend in deze persoonlijke ontmoeting met de Here. John Murray vat de moderne opvatting, die hij overigens niet deelt, als volgt samen: De Schrift 'getuigt ons van het Woord van God, zij is het instrument van dit woord en in die zin is zij uniek...' Maar er is een 'voortdurende nieuwe handeling van God, een goddelijk besluit nodig, opdat het getuigenis dat de Schrift geeft van het Woord van God ons met een onweerstaanbare kracht kan treffen. Het gezag van de Schrift is dus noch voorafgaand, noch objectief. Het bestaat slechts hier en nu, voor een bepaald mens en niet voor een ander, in een concrete crisis en confrontatie. God openbaart zich door tussenkomst van de Schrift, maar de Schrift wordt slechts het Woord van God in de voortdurende vernieuwing van de crisis die in de mens teweeg wordt gebracht, en in de voortdurende vernieuwing van het goddelijk besluit'.¹⁸⁴

Th. Engelder heeft, zoals wij reeds eerder hebben aangehaald, over deze theologen opgemerkt: 'Zij weigeren te geloven, dat God het wonder heeft verricht ons door inspiratie een onfeilbare bijbel te geven, ... maar zij zijn bereid te geloven, dat Hij elke dag een groter wonder verricht door mensen in staat te stellen in een feilbaar menselijk woord het onfeilbare Woord van God te ontwaren'.¹⁸⁵

Als het waar is dat God mij Zijn Woord pas overbrengt op het ogenblik waarop ik God ontmoet door Zijn waarheid en waarop Zijn boodschap mij raakt, dan wil dat zeggen, dat het gezag van de Schrift zetelt in degene die zijn boodschap ontvangt. Dit is in feite een verwarring van de inspiratie van de bijbel met het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest.¹⁸⁶

'Bovendien, wat is deze tekst die 'het Woord van God wordt', vraagt Robert Preus: 'De Schrift is het Woord van God. Zij wordt het niet en *kan* in het bijzondere geval ook niet het Woord van God worden. Zij wordt dit niet als de Kerk haar als zodanig erkent, of als God iemand ertoe brengt haar als zodanig te aanvaarden. Evenals de brief van een vriend zijn gedachten uitdrukt, geeft de Schrift te allen tijde het plan van God voor ons heil ... Vanuit welk gezichtspunt men het Woord van God ook beschouwt, het is steeds hetzelfde, het identieke Woord des Heren. Men kan het bezien in de Geest van God, in de geest van de profeten en van de apostelen, gepredikt of geschreven door mensen of ontvangen in onze harten: het blijft altijd hetzelfde Woord van God'.¹⁸⁷

V. VOLGENS WELK CRITERIUM KAN MEN HET 'WOORD VAN GOD' ONDERSCHIEDEN?

Door te beweren dat de bijbel slechts het Woord van God 'bevat', en dat de gelovige Gods Woord in de bijbel moet ontdekken, stelt men in feite een onoplosbaar probleem. J. I. Packer geeft een duidelijke formulering van het dilemma waarmee de hedendaagse theologen geconfronteerd worden: Hoe kunnen zij 'het goddelijke gezag van de bijbelse openbaring bevestigen zonder de mogelijk

heid (feitelijk is het, naar hun opvatting: de aangetoonde werkelijkheid) uit te sluiten, dat er in de Schrift menselijke vergissingen voorkomen? Hun doel is niet de bijbel uit het zuurbad van de rationalistische kritiek te halen, maar een of andere toevoeging aan het bad uit te denken die het aantastend effect neutraliseert. Het probleem is het volgende: hoe kan men de bijbel herstellen als soevereine rechter over de dwalingen van de mens, en tegelijkertijd de mens de soevereine rechter laten over de vergissingen van de bijbel? Hoe kan men verklaren, dat het getuigenis van de Schrift waar is, en tegelijkertijd doorgaan de Schrift van onwaarheid te beschuldigen? Men kan niet ontkomen aan de gedachte, dat het een krachttoer moet zijn om een overtuigende oplossing te vinden voor een dergelijk probleem. En toch is dat de taak die de moderne theologie op zich heeft genomen. Zij is van plan de leer van de openbaring opnieuw te formuleren op zodanige wijze, dat aan de ene kant de orthodoxe onderwerping van het hart en de geest aan het bijbelse gezag, en aan de andere kant de onderwerping van de bijbel aan het gezag van de rationalistische kritiek als het ware twee grondbeginselen blijken te zijn die elkaar aanvullen en niet tegenstrijdig zijn'.¹⁸⁸

Vervolgens vraagt J. I. Packer zich af wat het criterium voor de openbaring dan wel is: 'Als er geen geopenbaarde waarheid is en de bijbel alleen maar een menselijk getuigenis is van de openbaring, feilbaar en gebrekkig zoals alles wat menselijk is, welke garantie kunnen we dan hebben dat ons begrip van de openbaring overeenkomt met de realiteit van de openbaring zelf? Wij zijn zondige mensen en wij hebben geen reden om eraan te twijfelen, dat onze eigen gedachten over de openbaring net zo feilbaar en foutief zijn als over alle andere dingen; volgens welke maatstaf moeten wij onze gedachten dan toetsen en verbeteren? ... Het traditionele christendom antwoordt daarop: een zodanige maatstaf is er, nl. de bijbelse voorstelling van de waarheid. De moderne theologie kan dit echter niet anders zeggen dan zo: 'De enige maatstaf die wij hebben om onze eigen feilbare beoordelingen te toetsen is onze eigen feilbare beoordeling zelf ...'

'Een vanzelfsprekend gevolg van deze moderne methode om het probleem te benaderen is het aanmoedigen van een soort dubbelzinnige taal inzake de bijbel, waarin men veel speelt met bijbelse termen. De bijbelse begrippen worden voorgesteld als de beste manier om het christelijke geloof uit te drukken, maar zij worden vervolgens onderworpen aan een rationeel interpretatieprincipe dat hen berooft van hun fundamentele bijbelse betekenis. (Men behandelt bijvoorbeeld het verhaal van de zondeval als een mythe, een waar en veelbetekenend symbool van de werkelijke staat van de mensen van heden, maar onwaar als verhaal van een objectieve gebeurtenis). Zodoende is de theologische munt gedevalueerd en hangt er nu een wolk van dubbelzinnigheid over een groot deel van het moderne bijbelonderzoek. Bultmann heeft althans de verdienste dat hij alles consequent heeft doorgetrokken: nadat hij verklaard heeft, dat de hele leer van de verlossing in het Nieuwe Testament een mythe is, heeft hij met een doorzicht dat maar weinigen bezitten, gezien, dat het het redelijkste zou zijn om de mythologie volkomen te laten vallen en eenvoudigweg het soort existentialisme te prediken dat naar zijn mening de ware 'betekenis' van het Nieuwe Testament is'.¹⁸⁹

Inzake het verhaal van Elia (1 Kon. 17 en 18), verklaarde een professor aan één van de franse theologische faculteiten onlangs, ondanks de getuigenissen van Jezus (Luc. 4:25-26) en Jacobus (5:16-18): 'Men zou kunnen zeggen dat dit verhaal historisch niet waar is, maar geestelijk wel'. Wat zullen de studenten van deze professor er wel van denken; en vooral, wat zullen zij erover prediken voor de gemeente van Christus, die gelooft, dat de bijbel de waarheid is?

VI. HOE MOETEN WE ONTKOMEN AAN DE VALSTRIK VAN HET SUBJECTIVISME?

Als de bijbel zelf niet de openbaring is, als hij feilbaar en foutief is op theologisch, moreel, geschiedkundig en wetenschappelijk gebied, dan zal het zogenaamde 'Woord van God' dat ik door middel van de bijbel ontvang in hoge mate subjectief zijn; dat wil zeggen, het zal afhankelijk zijn van mijn ervaring en mijn waardering daarvan. Immers, wie moet beslissen wat waar is, wat waardevol is in de tekst die ik onder ogen heb? Hoe moet ik weten of de gebeurtenissen die ze beschrijft waar zijn, of dat zij mooier zijn gemaakt, of zelfs verzonnen? Hoe moet ik onderscheiden tussen feiten en leer, tussen de wezenlijke boodschap en de achtergrond, die zogenaamd weinig betrouwbaar is? In feite beslist het menselijk verstand noodzakelijkerwijs op grond van bepaalde criteria die eigen zijn aan ons denken. De kennis en het begrip van de mens is daarom de hoogste rechter die beoordeelt wat het Woord van God is.¹⁹⁰

Nogmaals, hoe kunnen we een dergelijk Woord van God onderscheiden? Hoe moeten we het identificeren, het herkennen? Deze brandende vraag houdt ook E. J. Young bezig.¹⁹¹ Men komt telkens weer terecht bij het subjectivisme, volgens hetwelk de mens zelf degene is die deze vraag beoordeelt. Iedereen die onderscheid maakt tussen de Schrift en het Woord van God aanvaardt praktisch heel de bijbelkritiek, vaak zelfs in de meest radicale vorm. Ieder woord van de tekst kan in twijfel getrokken worden, en dit gebeurt inderdaad ook. Alle kennis die de moderne theologen bezitten over God, de Drieëenheid, Jezus Christus, de Heilige Geest, de opstanding en hetgeen zij 'het Woord van God' noemen - dit alles verkrijgen zij uit de woorden van de bijbel. Maar als die woorden niet zeker of niet betrouwbaar zijn, moet men dan zekerheid zoeken in zijn eigen gedachten? Hoe kan men dan van deze vage mededelingen de juiste inhoud aangeven, als het niet de verzen zelf zijn die tot ons gesproken hebben? Bovendien zal het waargenomen Woord verschillen van mens tot mens en van de ene grote theoloog tot de andere. Denk alleen maar eens aan de fundamentele verschillen in de theologie van Barth, Brunner, Bultmann, Tillich en Robinson. Waar ligt de waarheid dan?

Wij hebben zojuist gesproken over subjectivisme, maar we zouden ook de termen 'illuminisme' of 'mysticisme' kunnen gebruiken. In het *illuminisme* beweert de gelovige, dat hij een speciaal licht ontvangt rechtstreeks van God, een mededeling van de Geest die hem onafhankelijk maakt van de geschreven openbaring. Wij geloven inderdaad dat de Here zich rechtstreeks kan richten tot ieder van ons. Maar om ons voor afdwalen te behoeden, heeft Hij ons de onmisbare toetssteen van Zijn onfeilbare Woord gegeven. De moderne theologen hebben deze maatstaf niet en de hele kerkgeschiedenis leert ons hoe gevaarlijk dat is. Het *mysticisme* is een gemeenschapsoefening van de ziel met God, die naar zijn diepste wezen niet uit te drukken is. Dit is bijvoorbeeld wat Brunner bedoelt als hij het heeft over de 'persoonlijke ontmoeting', waarin God tot de enkeling spreekt. De communicatie die Hij daardoor tot stand brengt is onuitsprekelijk en kan niet worden uitgedrukt in een verstaanbaar woord. Nogmaals, als men deze communicatie niet stelt onder de normatieve waarheid van de Schrift, wat is dit dan anders dan een oncontroleerbaar mysticisme?

In de achttiende en negentiende eeuw was men overtuigd van de onfeilbaarheid van het menselijk verstand, dat men volstrekt niet aangetast achtte door de zonde. Onze tijdgenoten hebben deze illusie verloren: zij hebben zoveel filosofieën en idealen in elkaar zien storten; zij zijn zich bewust van de invloed van niet-rationele factoren op het denken; zij hebben de macht bemerkt van de propaganda en van de hersenspoeling; zij zien waartoe het ongeremde gebruik van de wetenschap en van het menselijk verstand kan leiden. Zij hebben weinig hoop meer om van wat dan ook objectieve kennis te verwerven. Waar moeten zij de zekerheden vinden die hun leven zo nodig heeft? Zij zullen deze niet vinden bij mensen die, ofschoon zij bekennen dat het rationalisme gefaald heeft, tegelijkertijd twifelen aan het bestaan van een op schrift gestelde goddelijke waarheid. Tenzij wij toegang hebben tot een normatieve openbaring die het mogelijk maakt onze feilbare menselijke begrippen naar waarde te schatten en te verbeteren, zijn zondaars zoals wij er altijd aan prijsgegeven uit de rechte koers te drijven op een oceaan van twijfel en speculaties. En als de moderne theologie ons vertelt, dat wij noch de bijbel, noch onszelf kunnen vertrouwen, dan geeft zij ons aan een dergelijk lot over, zonder hoop of uitzicht. Als wij dit alles letterlijk opvatten, leidt dit rechtstreeks tot dogmatisch scepticisme. Men verduistert de situatie alleen maar door hier te spreken van een paradox of van dialectische spanning. In werkelijkheid, doordat de moderne theologie twee tegenstrijdige opvattingen met elkaar in overeenstemming tracht te brengen, veroordeelt zij zichzelf tot een oneindig naar willekeur heen en weer slingeren, tussen het bevestigen en het ontkennen van de betrouwbaarheid van, hetzij de menselijke speculaties, hetzij de uitspraken van de bijbel. De enige vaste grondregel die zij kan vinden is de sceptische conclusie, dat wij geen enkele zekere kennis hebben van God. De enige manier om een dergelijke conclusie te vermijden is terug te keren tot de enig juiste opvatting omtrent de Schrift, die van de bijbel zelf, namelijk, dat zij de op schrift gestelde en onfeilbare openbaring is van God.¹⁹²

VII. DE JACHT OP DE MYTHEN.

Het is in de mode om te spreken over de mythen in de bijbel. Een mythe is niet een legende of een fabel, maar 'een verhaal dat de gebeurtenissen van de geestelijke wereld beschrijft alsof deze op aarde plaats hadden gevonden, of een verhaal dat aardse gebeurtenissen weergeeft op een manier

waardoor duidelijk wordt gemaakt dat deze gebeurtenissen een geestelijke oorsprong hebben'.¹⁹³ Professor Rudolf Bultmann, uit Marburg, heeft een grote bekendheid en een geweldige invloed verworven door zijn poging om de bijbel, en vooral het Nieuwe Testament te ontmythologiseren. Zijn bekendste boek is *'Kerygma und Mythos'*. Wij zullen in het kort samenvatten hetgeen P. E. Hughes hierover zegt in zijn boek *'Scripture and Myth'*. Bultmann is van mening, dat, als we de bijbelse tekst zuiveren van elk mythologisch element, de wezenlijke kern van het evangelie - het Kerygma (de verkondiging, de waarheid die gepreekt moet worden) - over zal blijven. Wij hebben in hoofdstuk II van het derde deel paragraaf II, 3) reeds enkele van de mythologische elementen genoemd die volgens hem verwijderd moeten worden. Alles wat het karakter van een wonder draagt is synoniem met mythologie en dientengevolge vreemd aan de moderne mens die bij uitstek 'technologisch' is.¹⁹⁴

Jezus van Nazareth is een gewoon mens, zijn persoon en werk hebben niets bovennatuurlijks. Hij is een concrete historische figuur en zijn kruisiging heeft werkelijk plaatsgevonden. Voor het overige verklaart Bultmann, dat de wonderbare geboorte, het lege graf en de hemelvaart legenden zijn, en dat de opstanding een niet historische gebeurtenis is die wij niet moeten aanvaarden. De leer die zegt, dat Jezus Christus de Zoon van God is, die vóór alles bestond, is enkel mythologisch. Dergelijke en ook andere elementen van het Nieuwe Testament worden met bekwame spoed (en heel gemakkelijk) van de hand gewezen, omdat ze zeer zeker latere verfraaiingen van de eerste overlevering zouden zijn.¹⁹⁵ Wat de verzoeningsdood van Christus betreft, de mythologische interpretatie is een samenvoegsel van analogieën van offeranden en wet die in onze tijd niet meer houdbaar zijn. Bultmann zegt verder, dat de dood als straf voor de zonde in strijd is met het naturalisme en het idealisme, aangezien beide de dood slechts zien als een normaal proces, aan gene zijde waarvan er helemaal niets is. De christelijke hoop is dus zinloos. 'Al ons huidige denken wordt bepaald door de moderne wetenschap ... Nu de krachten van de natuur en de natuurwetten ontdekt zijn, zijn de wonderen van het Nieuwe Testament niet wonderbaarlijk meer ... Het is onmogelijk te geloven in de Nieuw-testamentische wereld van demonen en geesten ... De mythologische eschatologie is onhoudbaar, zodat we de wederkomst van de Zoon des mensen op de wolken des hemels niet meer kunnen verwachten en ook niet meer hoeven te hopen, dat de uitverkorenen samen op de wolken weggevoerd zullen worden den Here tegemoet in de lucht. Dankzij de kennis die de moderne mens heeft van zichzelf, kan men nu stellen, dat de menselijke natuur een eenheid is die op zichzelf kan bestaan, gevrijwaard voor de tussenkomst van bovennatuurlijke krachten'.

P. E. Hughes trekt de volgende conclusie: 'Bultmann gaat ervan uit dat de kennis van de 'moderne mens' en van de 'moderne wetenschap' bepaalt wat al of niet mogelijk is in onze wereld. Hij schrijft dus aan deze kennis van de mens gezag toe en spreekt zich op deze manier uit tegen de kennis en het gezag van God. Ziet hij niet in dat de logica van zijn systeem eist, dat hij de laatste stap onderneemt door te verklaren dat God de laatste mythe is die verwijderd moet worden?'¹⁹⁶ Het is de moeite waard de hele brochure te lezen en erover na te denken.

VIII. GOD ZONDER GOD - GOD IS DOOD - DE MENS IS GOD.

Men heeft het werkelijk gewaagd deze stap te doen. Het boek 'Honest to God' (in het Nederlands 'Eerlijk voor God') geschreven door de Anglicaanse bisschop John A. T. Robinson, werd terstond overall ter wereld een best-seller. In het begin van 1966 was het in negen talen vertaald en waren er meer dan een miljoen exemplaren van verkocht. Voor de auteur is de mens van de 20ste eeuw volwassen geworden. Hij kan niet meer geloven in een God die onderscheiden is van hemzelf, die 'daar boven', 'daarginds', 'daar buiten' zou zijn, tot wie men zich richt als tot de 'oude grootvader van de hemel', en die de wereld regeert als een 'hemelse dictator'. Robinson beroept zich daarbij op Dietrich Bonhoeffer en zelfs nog meer op Paul Tillich, een welbekend professor aan het Union Theological Seminary te New York. Volgens Tillich is God niet een projectie ergens buiten onszelf en onze geschapen wereld, 'een Ander' buiten het luchtruim, van wiens bestaan wij onszelf moeten overtuigen, maar hij is de *Grond van ons wezen*.¹⁹⁷

Tillich spreekt hier van 'de oneindige en onuitputtelijke diepte en grond van elk bestaan'. Want, voegt Robinson eraan toe, 'het woord *God* betekent de laatste diepte van ons hele wezen, de grond en zin van ons hele bestaan'. Martin Buber, een tegenwoordig populair Joods filosoof drukte het als volgt uit: 'Als iemand die de naam van God verafschuwt en meent dat hij atheïst is, zich met zijn

hele wezen wijdt aan de dialoog met de 'Gij' van zijn wezen, als met een 'Gij' die niet door een ander beperkt kan worden, dan richt hij zich tot God'.¹⁹⁸ Betekent deze manier van denken niet het einde van het 'Theïsme' (volgens Koenen en Endepols 'de leer van het bestaan van één God als opperwezen en als eerste oorzaak of als Schepper dezer eindige wereld)? Robinson antwoordt: 'Inderdaad, zij gedooft niet de zegswijze 'een persoonlijk God' te gebruiken, want zij staat vreemd tegenover de gedachtenwereld waaruit deze uitdrukking stamt'. Te zeggen dat 'God persoonlijk is' betekent dat 'de werkelijkheid op het allerdiepste vlak persoonlijk is' ... Als dat waar is zijn de theologische stellingen dus niet een beschrijving van 'het Opperwezen', maar een analyse van de diepten van persoonlijke verhoudingen - of, liever gezegd, een analyse van de diepten van elke ervaring 'geïnterpreteerd door de liefde'.¹⁹⁹ Daaruit volgt, dat Feuerbach (een Duits filosoof) werkelijk gelijk had toen hij de 'theologie' in 'antropologie' wilde veranderen (hetgeen Bultmann, in zijn antwoord aan Karl Barth, beweerde dat hij ook probeerde te doen!).

Over Jezus Christus zegt Robinson nog, dat de traditionele wijze waarop men hem voorstelt ook mythologisch is: 'Een God in de vorm van een mens ... Hij ging door voor een mens ... maar eigenlijk was hij God die zich verkleed had als mens - zoals het kerstmannetje. Ik ben mij ervan bewust dat dit een parodie is ... en zeer waarschijnlijk een beledigende parodie; maar ik denk, dat het de waarheid gevaarlijk dicht nadert ... Het hele begrip van 'een God' die de aarde 'bezoekt' in de persoon van 'Zijn Zoon' is net zo mythologisch als de prins uit het sprookje ... Het geloof, dat wij door deze persoon (Christus nedergedaald uit de hemel, die de aarde bezoekt als een prins uit het sprookje) in contact komen met God, is hoe langer hoe meer de zaak van een religieuze minderheid die nog altijd bereid is de oude mythologie als waar te aanvaarden.²⁰⁰ Het Nieuwe Testament op deze manier geïnterpreteerd, heeft nooit gezegd, dat Jezus Christus de Zoon van God was, en men weet niet of Hij Zelf beweerd heeft de Zoon van God te zijn. De leer van de verlossing is niet, zoals de supranaturalisten het zien (zij die geloven in het bovennatuurlijke) een zeer mythologische en nogal vage transactie tussen 'God' aan de ene kant en de 'mens' aan de andere kant. Vooral de opvatting dat de Vader de Zoon heeft gestraft in onze plaats is in ieder geval een verdraaiing van wat het Nieuwe Testament leert. Ook al is de inhoud van deze opvatting christelijk(?), de hele voorstelling van een bovennatuurlijk Wezen dat uit de hemel neerdaalt om de mensheid van de zonde te 'redden', zoals men zijn vinger in een glas water steekt om een insect te redden dat aan het verdrinken is, is eerlijk gezegd ondenkbaar voor de 'volwassen' mens die niet meer gelooft in een dergelijke *deus ex machina*. Hetzelfde geldt ook voor de mythen van Kerstmis en van de opstanding'.²⁰¹

Laten we de analyse van deze wartaal hier beëindigen. Het laat ons op de meest bedroevende wijze zien, dat iemand bisschop kan zijn van een kerk die aangesloten is bij de Wereldraad van Kerken, of een in Europa en Amerika beroemd theoloog, en toch volledig de boodschap en het gezag van de Heilige Schrift ontkennen. Als de Schrift niet meer de onfeilbare uitdrukking van de geopenbaarde waarheid is, dan kan de mens, al beweert hij godsdienstig te zijn en is hij doctor in de theologie, niet anders dan meegevoerd worden door allerlei wind van leer om tenslotte afvallig te worden van het geloof.

God is dood. Nadat zij de mythe van een God in de hemel verworpen hebben, heeft een groep Amerikaanse professoren in de theologie en leken beroemdheid verworven door te verklaren dat de God van de Bijbel, de schepping en de geschiedenis *dood is*.

In de vorige eeuw uitte Nietzsche, kort voordat hij volkomen krankzinnig werd, deze wanhoopskreet: 'God is dood!' Tegenwoordig zijn er doopsgezinden, episcopale-anglicanen en methodisten die zich 'christelijke atheïsten' noemen. Wij moeten inzien dat de dood van God een historisch feit is, zeggen zij. God is dood in onze tijd, in onze geschiedenis en in ons bestaan. In *Look Magazine* van 22 februari 1966 verklaarde een Episcopale bisschop op zijn beurt, dat hij de Drieëenheid, de menswording en de wonderbare geboorte van Christus had verworpen. Hij had bovendien de voorstelling van God als Opperwezen prijsgegeven, evenals de begrippen gebed, wonderen en goddelijkheid van Christus. Toch bleef hij bisschop! Billy Graham vermeldt een en ander vergezeld van het volgende commentaar: 'De mensen zeggen niet dat wij dood zijn voor God; zij zeggen werkelijk dat *God Zelf* dood is. Deze radicale en belachelijke beweringen zijn slechts symptomen van wat er zich vandaag in vele van onze christelijke universiteiten en seminaries voordoet ...'²⁰²

De mens is God. De bovengenoemde stroming kan niet worden ontkend of belachelijk worden gemaakt. Zij ligt ten grondslag aan geheel de geweldige beweging die sedert de zondeval de mens steeds verder weg voert van de kennis en de aanbidding van God, naar de verheerlijking en de aanbidding van het schepsel (Rom. 1:18-25). De verraderlijke belofte van de verleider is steeds dezelfde: 'Gij zult als God zijn!' (Gen. 3:1, 5). De mens is, zoals Buffon heeft gezegd, een godsdienstig dier. Hij onderscheidt zich van het dier door zijn vermogen om te geloven en te aanbidden. Als hij de Schepper en Zijn Woord verlaat, dan zal hij zich noodzakelijkerwijs valse goden maken, totdat hij tenslotte zichzelf zal aanbidden in de persoon van de Antichrist. Nietzsche's supermens, de mens 'die goddelijk is in het diepst van zijn wezen', is slechts een voorafschaduw van de superdictator die zich weldra zal laten aanbidden door allen die op aarde wonen (2 Thess. 2:3-12; Openb. 13:8). Op politiek gebied is de verheerlijking van mensen als Hitler, Stalin en Mao Tse-Tung zo groot, dat het bijna of helemaal aanbidding is. Op godsdienstig en theologisch terrein, heerst er, buiten de onwankelbare rots van de volledig geïnspireerde Schrift, een zeer verontrustende verwarring. Het zou ons dus niets verbazen als een omvangrijk syncretisme tenslotte erop zou uitlopen, dat op de hele aarde de *godsdienst van de mens* van het grote Babylon zich vestigt, waarvan de profeten zo duidelijk hebben gesproken.

IX. WAT BLIJFT ER TENSLOTTE OVER?

Als men alle kritiek van de critici bij elkaar zou voegen, dan zouden er in de Schrift maar heel weinig authentieke verzen, ware boeken en aanvaardbare leerstellingen overblijven.

Er is trouwens niets nieuws onder de zon. Gaussen gaf meer dan honderd jaar geleden de volgende samenvatting van de houding van de rationalisten die hun eigen verstand boven de bijbel stellen. 'Zij zeggen dat er een vermenging van verschillende elementen is in het Woord van God. Zij sorteren het, zij verbeteren het en dan komen ze u met de bijbel in de hand zeggen, dat Christus niet God is, dat er geen wederopstanding van het vlees is, geen Heilige Geest, geen duivel, dat er geen demonen bestaan, dat er geen hel is, geen verzoeningsdood van Jezus Christus, dat de mens van nature niet verdorven is, dat er geen eeuwige straf is, dat er geen wonderen zijn, ja zelfs dat Jezus Christus geen werkelijkheid is'.²⁰³

Is dit niet een samenvatting van alle twijfel die tegenwoordig aan de dag wordt gelegd, een versterkte echo van de oude vraag van de verleider in de hof van Eden: 'God heeft zeker wel gezegd?' (Gen. 3:1). Dit is zeer zeker de mening van Professor R. A. Finlayson: 'De huidige theologische opvatting heeft het historisch geloof van de kerk opgegeven. Het laat de christelijke godsdienst beroofd van zijn gezaghebbende bron en de gelovige zonder een verstaanbare basis voor zijn geloof ... Een kenmerk van deze beweging is, dat het gezag van de Schrift vervangen wordt door de ervaring en de verlichting van de mens ... Deze breuk tussen het geloof en de realiteit van de feiten brengt ons alleen maar op het vage terrein van het 'doen alsof', en maakt het geloof even onwerkelijk als een dagdroom. Men kan zien, dat dit in werkelijkheid een poging is om een basis van vertrouwen te scheppen in bepaalde geestelijke feiten en begrippen van de bijbel, zonder het goddelijke gezag of zelfs de historische betrouwbaarheid van de bijbel te aanvaarden ... Dit alles verklaart niet hoe wij, als hetgeen in de bijbel geschreven staat niet betrouwbaar is, kunnen vertrouwen op een daarop gebaseerde geestelijke ervaring ... Op geen enkel ander terrein van de wetenschap of van het menselijk denken is de waarheid gebaseerd op subjectieve ervaring die verstoken is van objectieve realiteit. En toch is dit wat men ons biedt als basis voor de religie'.²⁰⁴

X. EEN ONJUISTE REDENERING!

In de praktijk zijn vele kritische theologen gelukkig niet logisch. Na verklaard te hebben, dat veel bladzijden van de bijbel mythologisch en foutief zijn, aarzelen zij vaak niet om die tot onderwerp te maken van een ijverige en diepgaande bijbelstudie. Deze mensen hebben kennelijk een waterdichte afscheiding in hun hersenen die het mogelijk maakt, dat ontkenning samenwoont met de schoonste bevestigingen. Dat behoort bij de dialectiek en bij de existentiële spanning die tegenwoordig in de mode is.

Professor Brunner schrijft: 'Het wordt algemeen aangenomen, dat de verhalen van Genesis 1-12 niet historisch maar mythologisch zijn. Dit belet mij echter in het geheel niet er het Woord en de openbaring van God in te ontdekken'.

Professor Jacques Ellul heeft een studie van ongeveer 100 bladzijden uitgegeven over de profeet Jona. In het hele eerste gedeelte toont hij aan, dat het verhaal niet historisch is. Jona is een legendaire figuur, de vis heeft niet bestaan, alles in verband met Ninevé is bepaald onjuist, de stad heeft geen berouw gehad, God is nooit op zo'n manier opgetreden; als men gelooft in het wonder van Jona, wil dat zeggen (ondanks de bevestiging van de Here, Matth. 12:39-41), dat men meer in papier gelooft dan in Jezus Christus! Vervolgens laat de heer Ellul het kritische probleem stilzwijgend terzijde, en wijdt hij de rest van zijn geschrift aan een opbouwende en positieve bijbelstudie van de vier hoofdstukken van het boek.²⁰⁵

Het schijnt dat de moderne theologen, vooral Barth, zonder de minste moeite deze omkering maken. Zij beroepen zich voortdurend op de woorden en de gedeelten van de Schrift die 'niet het Woord van God zijn' en die men niet als 'bewijsteksten' zou behoren te gebruiken. Dit moet ons niet verbazen; in feite is het onderscheid niet te maken en niemand kan dit vage Woord van God nader omschrijven. Gelukkig blijft de tekst van de Schrift dezelfde, en Barth bijvoorbeeld gebruikt die vaak, net zoals een verdediger van de woordelijke inspiratie zou doen. Met een merkwaardig verhangen van de bordjes verwijten degenen die ons zo onlogisch toeschijnen ons dat we rationalisten zijn. In de vorige eeuw was het precies andersom. De vrijzinnigheid beroemde zich op het onfeilbare menselijke verstand, en maakte de evangelische christenen belachelijk, omdat zij zouden weigeren na te denken en bang waren voor de wetenschap. Nu maakt de dialectiek en het irrationele opgang. Degenen die, vanwege hun geloof, niet bereid zijn zuivere logica en evenwichtige redenering op te geven, worden ervan beschuldigd alles te rationaliseren. Haalt men dan de dingen niet door elkaar? Het was nooit Gods bedoeling het verstand dat Hij ons Zelf heeft gegeven uit te schakelen. Maar dit verstand moet vernieuwd worden en het moet zich onderwerpen aan Zijn Geest en aan Zijn Woord: 'Gij wáárt slaven der zonde, doch gij zijt van harte gehoorzaam geworden aan die vorm van onderricht, die u overgeleverd is' (Rom. 6:17). God wil immers dat wij Hem liefhebben 'met geheel ons verstand' (Matth. 22:37). Wij moeten Hem een redelijke eredienst bieden (een logische, zoals er in het Grieks staat; Rom. 12:1); Hij wil dat wij vervuld worden met wijsheid en geestelijk inzicht (Col. 1:9; 2 Tim. 2:7; 2 Thess. 2:2; Hand. 26:25). Op deze manier zullen wij goed verstand verwerven (Spr. 3:4). Wij kennen de beperkingen van dit verstand en daarom willen wij het volledig aan de openbaring onderwerpen. De goddelijke wijsheid is volmaakt; zij verlicht, zij geeft inzicht en leidt in alle waarheid. Deze wijsheid is in Christus en in de bijbel het 'ja' van God. Zij kan niet tegelijkertijd 'ja' en 'nee' zijn (2 Cor. 1:19-20).

XI GAAN DE EVANGELISCHE CHRISTENEN UIT VAN EEN NIET-WETENSCHAPPELIJK A PRIORI TEN OPZICHTE VAN DE BIJBEL?

Dat is nog een grief die de moderne theologen tegen ons hebben. Zij zeggen tegen ons: 'Jullie draaien rond in een vicieuze cirkel. Eerst stellen jullie je leer van de inspiratie en de onfeilbaarheid van de Schrift vast; en vervolgens halen jullie uit die geïnspireerde bijbel teksten die de inspiratie bewijzen. Iemand die de wetenschap beoefent onderzoekt eerst de feiten zonder een vooropgezet idee, vervolgens leidt hij daar een wet uit af als het kan. Op deze manier moet men de bijbel onderwerpen aan een wetenschappelijk onderzoek en vervolgens eerlijk de resultaten daarvan aanvaarden'.

Nogmaals, wij zouden dit compliment gemakkelijk terug kunnen geven. Het lijkt ons dat S. van Mierlo dit voortreffelijk doet in *La Révélation Divine*.²⁰⁶ Hier volgt in hoofdzaak hetgeen hij ervan zegt: 'Het is waar, dat de man van wetenschap een kritische houding aanneemt, als hij de waarheid zoekt door het onderzoek van de natuurverschijnselen. Maar hij past een dergelijke methode niet toe op de natuur in haar geheel. Voor hem is *de natuur a priori waar en vormt een begrijpelijke eenheid*. Men kan zelfs spreken van het diepe geloof dat de geleerden hebben in de eenheid van de schepping. De fysicus bekritiseert de natuur niet als hij stuit op een schijnbare fout of op een tegenstrijdigheid. Hij onderzoekt, vergelijkt, probeert te begrijpen en doet veel moeite om tot de waarheid te komen die hij veronderstelt te bestaan. Als hij geconfronteerd wordt met verschijnselen die volgens hem ongeloofwaardig zijn of in strijd met andere verschijnselen, dan besluit hij dat de fout bij hemzelf moet liggen. Hij verbetert zijn beoordeling, herziet zijn theorie en offert, als het nodig is, zijn eigen denken op. Hij neemt een nederige houding aan ten opzichte van de waarheid. Hij

twijfelt niet aan de betrouwbaarheid, noch aan de eenheid van de natuur, maar hij bekritiseert de menselijke opvatting omtrent de natuur.

Op dezelfde manier buigt de gelovige zich voor het gezag, de eenheid en de betrouwbaarheid van de Schrift. Deze dingen worden hem echter niet op een autoritaire manier opgelegd. Als hij de Schrift heeft benaderd met een open en nederig hart, dan heeft hij de grootste schok van zijn leven gekregen: hij heeft God daarin ontmoet, zijn ogen zijn geopend, hij heeft nieuw leven ontvangen. Voortaan zal hij, omdat hij er zeker van is dat hij tegenover het boek van God staat, de inhoud ervan eerbiedigen en zal hij zijn kritische verstand gebruiken om de interpretaties die de mensen en hij zelf daaraan geven te beoordelen.

Met betrekking tot de *wetenschap* zouden we willen opmerken, dat het riskant is voor de theologen zich door haar te laten meeslepen, zoals dat bijvoorbeeld het geval is geweest bij Brunner en Bultmann. Eerstgenoemde verklaart, dat de wetenschap het onmogelijk heeft gemaakt te geloven in de verhalen van Genesis; voor laatstgenoemde heeft de techniek van de twintigste eeuw definitief een eind gemaakt aan het geloof in het bovennatuurlijke. Maar vreemd genoeg, de 'moderne wetenschap' is al spoedig niet meer op de hoogte! De wetenschappelijke handboeken van de ene generatie worden al gauw door de volgende generatie aan de kant gezet. Nog niet zo lang geleden verzekerde men ons plechtig, dat de moderne wetenschap het onmogelijk maakte te geloven in het catastrofale einde van de wereld waarvan de bijbel spreekt. Nu verklaart men ons naïef dat de atoomwetenschap ons doet terugkeren naar dit geloof dat gisteren absurd en onwetenschappelijk genoemd werd. Dientengevolge hebben de theologen die zich op een slaafse manier hadden toegewijd aan de wetenschap van de dag een volledige ommekeer moeten maken. Zo komt Brunner ertoe te schrijven: 'Hetgeen kortgeleden nog slechts de apocalyptische fantasieën van het christelijk geloof leken te zijn, is tegenwoordig in de sfeer van de somberste wetenschappelijke voorspellingen gekomen, namelijk het plotselinge eind van de geschiedenis der mensheid ... Deze gedachte heeft opgehouden absurd te zijn, dat wil zeggen zodanig dat iemand die op de hoogte is van de moderne wetenschap die idee zou moeten prijsgeven'.²⁰⁷

Het zoeken naar 'wetenschappelijke achtenswaardigheid'. De theologische vrijzinnigheid is in ruime mate beïnvloed - zo niet gecreëerd - door de golf van wetenschappelijk rationalisme die de hele 19e eeuw in beroering heeft gebracht. De meer recente theologen hebben, toen zij een nieuwe openbaringstheorie formuleerden, gemeend dat zij de resultaten die de kritiek had opgeleverd niet konden prijsgeven. Op deze manier wilden zij 'bij' blijven en een wetenschappelijke achtenswaardigheid behouden die hen het contact met de wereld der intellectuelen verzekerde. Maar zij bleken weinig aandacht te hebben voor de vorderingen van de positieve bijbelse onderzoekingen. Integendeel, zij zijn er toe gekomen zich van de bijbelse tekst af te wenden en hun toevlucht te zoeken tot een verlichtingsdweperij en een mystiek die geheel buiten het bereik en de belangstelling van de moderne wetenschap liggen.

Dit is één van de redenen waarom wij het snobisme dat sommige zich modern wanende christenen ertoe aanzet 'wetenschappelijke achtenswaardigheid' te zoeken alleen maar als een illusie kunnen beschouwen. Aangezien de kritiek in de mode is, en men deze kritiek praktisch moet aanvaarden om bepaalde diploma's te halen, aarzelt men soms niet zijn bijbels geloof en geestelijke kracht op het spel te zetten door deze bloot te stellen aan de aantastende werking van de negatieve theorieën. Wij geloven dat er gelukkig een ander middel bestaat om het geloof in de hele Schrift te behouden en tegelijkertijd alle nuttige informatie te verwerven die de moderne wetenschappen kunnen verschaffen. (Bijbelscholen en evangelische theologische faculteiten, positieve literatuur die werkelijk op de hoogte is).

XII. WAAROP MOET DE PREDIKING BETREKKING HEBBEN?

Als de bijbel niet het Woord van God is, dan kan men zich moeilijk voorstellen waarover de prediker met zekerheid zou kunnen preken. Wij hebben gezien, dat de apostelen, toen zij overal het 'Woord van God' verkondigden, niet aarzelden in hun toespraken telkens citaten uit de bijbel aan te halen (b.v. Hand. 13:16-41, 44, 46, 48, 49). Maar degene voor wie hele boeken van de bijbel 'vroom bedrog' zijn en die de meest essentiële historische feiten als legenden of 'verfraaiingen' beschouwt - wat moet hij zeggen? Wat de mythen betreft zal het zonder twijfel moeilijk voor hem zijn de schapen van de kudde een betrouwbare uitleg te geven van hun betekenis.

Wij hebben in Deel III, hoofdstuk II, paragraaf II, 3, preken aangehaald waarin gezegd werd, dat het kerstverhaal legendarisch is, en dat de bevestiging of de ontkenning van de lichamelijke opstanding onbelangrijk is. Het ontbreken van geloof bij zulke sprekers nu maar terzijde latend, wat moeten wij denken van de verwarring waarin zij hun gehoor zullen brengen? En wat moet de dominee zeggen wanneer het christelijk publiek een preek van hem verwacht over iets waarin hij niet meer gelooft? *óf* hij zal doen 'alsof' ... om de eenvoudige zielen geen aanstoot te geven, door de traditionele evangelische taal te gebruiken die voor hem in werkelijkheid een dubbele betekenis heeft; *óf* hij zal door middel van ingewikkelde zinnen de godsdienstige filosofie ontwikkelen die in zijn geest de plaats heeft ingenomen van de zuivere en eenvoudige bijbelse leer. (De reden waarom deze filosofie niet het evangelie kan zijn is deze: het evangelie is verborgen voor wijzen en verstandigen en is aan kinderkens geopenbaard. Vandaar dat zoveel moderne preken vervelend zijn en over de hoofden van de hoorders heengaan. Toch heeft Jezus, zoals Spurgeon opmerkte, tegen Petrus gezegd: 'Weid mijn schapen', en niet 'Weid mijn giraffen!'); *óf*, de spreker die eerlijk wil zijn zal het moment gekomen achten om zijn gehoor te 'bevrijden' van het oude afgedane geloof. Het resultaat zal waarschijnlijk zijn, dat hij enkele vrome zielen zal ergeren, en dat hij het kinderlijke geloof van vele anderen kapot zal maken. Het kan ook heel goed zijn, dat laatstgenoemden er hem dankbaar voor zullen zijn, te oordelen naar het enorme wereldsucces van het boek van bisschop Robinson 'Eerlijk voor God', waarvan wij hierboven een korte samenvatting hebben gegeven.

XIII. HOE MOETEN WIJ DE OPEENVOLGENDE THEOLOGISCHE STROMINGEN VERKLAREN?

Wij hebben zojuist de netelige positie geschetst van de predikant die boordevol kritische ideeën zit. Was de moderne leer tenminste nog maar, niet alleen duidelijk, maar vooral stabiel! Helaas verandert de kritiek voortdurend, niet alleen in haar conclusies, maar ook vaak in haar methode, en het is heel goed mogelijk, dat zij vandaag datgene op een voetstuk plaatst wat zij gisteren in het vuur wierp.

Zoals wij hebben gezien is de kritiek terecht gekomen in het subjectivisme: haar autoriteit is niet meer die van de bijbel, maar die van de mens die meent in zijn ervaring en in zijn innerlijke verlichting het Woord van God te ontwaren. Het is duidelijk dat grote mannen in het bijzonder voor innerlijk verlicht zullen worden gehouden, en men zal spoedig geneigd zijn de autoriteit van hun ervaring en hun leer te erkennen. Deze leer zal noodzakelijkerwijs feilbaar en partieel zijn en haar invloed zal in het algemeen niet veel langer duren dan het leven van haar auteur. Het is trouwens veelzeggend, te zien op hoeveel punten de critici elkaar tegenspreken en hoe de grote leiders verschillen. Elke generatie zal dus een nieuwe theologie zien ontstaan, en zal gaan dwepen met een nieuwe meester in het denken. Wij hebben achtereenvolgens gezien:

de vrijzinnigheid, die hoogtij vierde vanaf de vorige eeuw, met de grote namen van Schleiermacher en Wellhausen (laatstgenoemde is zó verouderd dat toen een theoloog hem in 1948 citeerde hij eraan toevoegde 'Neemt u mij niet kwalijk dat ik deze vervloekt oude draak aanhaal'.²⁰⁸)

de dialectische theologie, vooral vertegenwoordigd door Karl Barth, E. Brunner, R. Niebuhr. Het leek er op, dat vooral de reactie die teweeg gebracht was door Barth blijvend zou zijn. Iedereen weet dat zijn invloed nu sterk afgenomen is ten gunste van

de theologie van R. Bultmann, E. Käsemann, P. Tillich in Duitsland en Amerika; van Robinson in Engeland, enz.

Gezien het feit, dat deze laatste stroming verreweg de meest negatieve is, vraagt men zich ongerust af wat de volgende geestesrichting zal zijn. De Amerikaanse beweging die beweert dat *God dood* is laat ons zien, dat we tegenwoordig praktisch alles kunnen verwachten. Het is frappant, dat Paul Tillich één van zijn boeken 'Het schudden van de grondvesten' (The shaking of the foundations) heeft genoemd.

Met het oog op dit alles is het een sterke troost voor de gelovige en voor de evangelische prediker te steunen op het onwankelbaar gezag van de Heilige Schrift, het Woord van God. Zij zijn geen volgelingen van de beroemde theologen die in de mode zijn, zelfs niet van Calvin, Luther, Wesley of Darby, maar van Jezus Christus en van Zijn apostelen. Voor hen is 'het geloof eenmaal den heiligen overgeleverd' (Judas 3). Zij zijn bereid te strijden en te lijden voor een zo heerlijke erfenis.

XIV. HET MORELE EN GEESTELIJKE GEZICHTSPUNT.

De aanval op de ongereptheid van de bijbelse tekst en op de volledige inspiratie daarvan, wordt gedaan op een terrein dat men wetenschappelijk noemt. Men brengt allerlei geschiedkundige, filosofische, taal- en letterkundige redenen naar voren om te beweren, dat de bijbel op zichzelf niet het Woord van God kan zijn (zie Deel III, hoofdstuk X over 'de mogelijkheden van de bijbel'). Maar het komt ons voor dat men morele en geestelijke beschouwingen terzijde laat die tenslotte nog veel belangrijker zijn. Hier volgen er enkele:

1. Het is ondenkbaar dat de geestelijke waarde van een groot deel van de boeken van de bijbel geen wijziging ondergaat als we, zoals men zegt, te maken hebben met vervalsingen. Het feit dat verscheidene gedeelten van de Schrift anoniem zijn (vele van de Psalmen), of toe te schrijven aan meerdere auteurs van wie er enkele onbekend zijn (Spreuken), levert geen moeilijkheden op en doet niets af aan hun inspiratie. Maar het is heel anders gesteld met de veronderstelde 'bronnen' van de Pentateuch, die afkomstig zouden zijn van allerlei auteurs die elkaar tegenspraken en die in feite onbekend zijn en wier bedenksels in de loop der eeuwen met elkaar vermengd zouden zijn en ten onrechte aan Mozes zijn toegeschreven. Wij hebben bijvoorbeeld het feit genoemd dat Leviticus 51 keer vermeldt, dat Mozes daarin de woorden van God voor het volk heeft vermeld. Welnu, volgens de critici zou het hele 'priesterwetboek' bedacht zijn door de priesters uit de tijd van Ezra en toegeschreven aan de grote wetgever van Israël om het makkelijker aanvaard te krijgen. Hetzelfde zou zo ongeveer gelden voor Deuteronomium dat men voor de eerste keer zou hebben 'ontdekt' in de tempel ten tijde van Josia (2 Kon. 22:8).

De profetie van Daniël, 2 Timotheus en 2 Petrus die alle vol staan met bijzonderheden over de schrijvers en de omstandigheden van hun leven, zouden ook het resultaat zijn van 'vrome bedriegerijen', geschreven door bedriegers lang na de dood van deze mannen Gods (of, in een ander geval, na de voorspelde gebeurtenissen). Men werpt ons tegen, dat men in die tijd geen auteursrecht kende zoals wij, en dat men dit alles met een volkomen zuiver geweten kon doen. Nu zijn we, tenminste in het geval van de Israëlieten, van het tegendeel overtuigd. Door hun wet hadden zij een veel hogere opvatting dan onze tijdgenoten van de waarheid, heiligheid, moraal, sociale verplichtingen, bezit, het recht van individuele personen en vooral van de volstreekte eerbied die men moet bewijzen aan de persoon en aan het Woord van God. Een profeet die ten onrechte beweerde, dat hij een boodschap van de Here had ontvangen, werd gestraft met de dood (Deut. 18:20). Aan de andere kant is de veronderstelling dat Israël, dat eeuwen lang nauw verbonden was met Mozes en zijn heilige boeken, dergelijke bedriegerijen zou hebben gedoogd zonder de minste reactie, psychologisch en ethisch bezien - nog daargelaten historisch - volstrekt onmogelijk. De bewering dat Jezus een Oud Testament dat vol staat met dergelijke vervalsingen met heel Zijn gezag zou hebben gedekt, is nogmaals een belediging van zijn morele opvattingen of zelfs een volledige ontkenning van zijn godheid. Ditzelfde geldt voor de waarachtigheid en het geestelijke onderscheidingsvermogen van de apostelen en de eerste gemeente.

2. Wij hebben gesproken over de moeilijkheden van de predikant die gedwongen is over teksten te spreken die hij als onwaar beschouwt. Maar wat te zeggen van de schok die de jonge student in de theologie krijgt, als hij merkt dat bepaalde professoren meteen beginnen zijn kinderlijk geloof belachelijk te maken en hem ervan proberen te overtuigen dat 'de bijbel niet het Woord van God is'? Vaak komt zulk een jonge man uit een positief christelijk milieu, waar nog mensen zijn die zich geroepen voelen dominee te worden. Elk jaar heb ik gevallen gezien waar de twijfel die op deze wijze gezaaid werd ware drama's teweegbracht. En hoeveel jonge dominees zijn er niet die in de worsteling met de realiteiten van de ambtsbediening hun geloof - en de bijbel - weer teruggevonden hebben door vastberaden de negatieve kritiek die men hun had geleerd te verwerpen!

3. Als de bijbelse tekst geen gezag heeft, en als iedereen er zijn eigen Woord van God in ontdekt, dan moet men wel een relativistische houding aannemen. Alle interpretaties zijn goed en niemand kan zeggen dat hij de waarheid heeft (Paulus heeft nochtans uitgeroepen: 'Wij hebben den zin van Christus'; en 'Maar ook al zouden wij, of een engel uit den hemel, (u) een evangelie verkondigen, afwijkend van hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt!' (1 Cor. 2:16; Gal. 1:8). Leerstellingen, zegt men, zijn niet belangrijk; zij kunnen zelfs gevaarlijk zijn. Zijn zij niet de oorzaak geweest van de kerkelijke hardheid, de heftige polemieken en de vervolgingen in het verleden? De

oecumenische stroming is gericht op de dialoog, waar de meest bijbelse zaken met elkaar geconfronteerd worden in een vriendschappelijke geest. Een typisch voorbeeld is de basis van de Wereldraad van Kerken. Omdat het onmogelijk bleek te zijn tot overeenstemming te komen inzake het Credo (de geloofsbelijdenis van de apostelen), aanvaardde men een korte formule die verklaart, dat Jezus Christus God en Heiland is volgens de Schrift tot glorie van de Drieëenheid. Maar men is overeengekomen, dat iedereen deze formule mag uitleggen zoals hij dat zelf wil. De grootste kerken van Frankrijk en Zwitserland hebben in New Delhi ronduit gezegd, dat zij door een dergelijke verklaring te aanvaarden hun theologisch 'pluralisme' handhaafden, terwijl ze tegelijkertijd hun volledige dogmatische vrijheid behielden.

Het prijsgeven van de grote historische geloofsbelijdenissen heeft in de grond der zaak dezelfde reden. De geloofsbelijdenissen waren zeer precies en zorgvuldig in hun formulering (te precies, naar de smaak van sommigen) op alle belangrijke geloofspunten. Zie in deel IV, hoofdstuk III, par. III 'De grote protestantse geloofsbelijdenissen', wat enkelen daarvan zeggen over de inspiratie van de bijbel. De Zwitserse kerken zeggen zelfs, dat zij geen geloofsbelijdenis meer hebben. Elders verhindert het in theorie handhaven van de 39 anglicaanse artikelen niet de grootst mogelijke theologische vrijheid. Een beweging die veel invloed heeft in de godsdienstige wereld bekennt zich te hebben vrijgemaakt van een oude echt evangelische geloofsbelijdenis omdat deze een waar dwangbuis was geworden.

Zulk een ruime opvatting constaterende, moet men zich wel zeer ongerust maken over de toekomst. Volkomen tegengestelde meningen bestaan reeds naast elkaar in dezelfde kerkelijke organisaties. Als de bijbelse openbaring niet langer dient als enige norm voor het geloof, wat zal dan het samengaan van al deze organisaties - en zelfs een vereniging met volkomen andere godsdiensten - in de weg staan?

4. In het algemeen kan gesteld worden, dat de negativistische vrijzinnigheid een onvruchtbaar makende uitwerking heeft gehad. Maar, een Christus die enkel en alleen mens is en feilbaar en niet in staat om uit het graf te komen en het heil der wereld te verzekeren (waarvan men bovendien niet geloofde dat ze verloren was) wat voor geloof zou die ook kunnen wekken? En wat te zeggen van een kritiek die praktisch het gezag en de boodschap van de Heilige Schrift teniet doet? Wij zijn er in alle nederigheid van overtuigd, dat alleen het geloof in de goddelijke inspiratie van de Schrift geestelijke kracht en geestelijk leven in volheid teweeg brengt. Wij hebben dit trachten aan te tonen in het hoofdstuk over het getuigenis van de Kerk en in het hoofdstuk over het bovennatuurlijk karakter van de Schrift.

5. Tenslotte willen wij ons aansluiten bij hetgeen professor Finlayson zegt over de moderne vijandigheid ten opzichte van de inspiratieleer: 'Zij heeft het christelijk geloof afgesneden van zijn historische wortels, en heeft het verlaagd tot het niveau van de mystieke ervaring; zij heeft het christelijk geloof beroofd van zijn geopenbaarde leerstellige inhoud en het onderscheid uitgewist tussen waarheid en dwaling, tussen orthodoxie en ketterij, tussen geloof gebaseerd op kennis en louter lichtgelovigheid. Maar wat nog het allerergste is, zij heeft het vertrouwen op de historische Christus aangevallen en daardoor de van leven trillende woorden van Zijn boodschap aan de wereld, veranderd in louter echo's van de ervaring van andere mensen. Door de werking van dit oplosmiddel ver vaagt de persoon van Christus, wijkt geheel terug en heeft tenslotte slechts een denkbeeldig bestaan. Zoals iemand gezegd heeft, Hij is als een ongenode gast binnengeslopen en heeft de mensen veront-rust met zijn boodschap, zonder een betrouwbaar woord achter te laten voor het nageslacht. Want men moet goed begrijpen, dat de strijd die gevoerd wordt tegen de inspiratie van de bijbel, uiteindelijk een aanval is op het historische christendom en zijn fundament Jezus Christus. Dit is een indrukwekkende erkenning van het feit, dat de Schrift het bolwerk is van het ware christelijke geloof'.²⁰⁹

Deel V

Het gezag van de Schrift

HOOFDSTUK I

Het bovennatuurlijke van de Schrift

Van het begin tot het eind verkondigt de Schrift haar goddelijke inspiratie. De profeten, Christus en Zijn apostelen bevestigen haar onvoorwaardelijk. De synagoge en de eerste gemeente geloofden er ook volstrekt in. Maar zijn er in de bijbel innerlijke kenmerken die zijn bovennatuurlijke oorsprong bevestigen? Die zijn er ongetwijfeld, en God heeft gewild, dat de bijbel zijn eigen bewijs zou leveren. Hij heeft niet gewild, dat de uiterst belangrijke kwestie van het gezag van de Schrift zou afhangen van nauwgezette onderzoeken waarvoor alleen geleerden de tijd en de capaciteiten hebben, of van abstracte en metafysische redeneringen die buiten het bereik liggen van gewone stervelingen. Het gezag en de oorsprong van de Schrift moeten duidelijk blijken uit de bladzijden van de bijbel. Hierbij komt natuurlijk het inwendige getuigenis van de Heilige Geest, want zonder dit getuigenis kan er geen waar en levend geloof zijn in het Woord van God.²¹⁰

I. DE VERHEVEN OPENBARING VAN GOD EN VAN JEZUS CHRISTUS.

De Schrift, die zegt Gods Woord te zijn, schildert een uniek beeld van Hem, dat iedere menselijke voorstelling van de godheid te boven gaat. ‘De HERE is groot en zeer te prijzen, geducht is Hij boven alle goden; want alle goden der volken zijn afgoden, maar de HERE heeft den hemel gemaakt’ (Ps. 96:4-5). Uitgezonderd enkele zeldzame overblijfsels van de oorspronkelijke openbaring, geven de Babylonische, de Egyptische, de Griekse, de Romeinse, de Germaanse, de Keltische, de Hindoeïstische, de Chinese en andere mythologieën blijk van een volledige aftakeling van ieder begrip van waarheid, heiligheid en zekerheid.

De God van de bijbel is de enige ware God, Geest, Schepper, de soevereine Heer van het heelal, glorieus, eeuwig, heilig, volkomen wijs, niet te kennen in Zijn wezen, volmaakt rechtvaardig - Hij is de bron van onpeilbare liefde die voor eeuwig opwelt uit de diepten van Zijn Vaderhart.

Hij is ook de Verlosser die leed in een vereenzelviging met zijn gevallen schepselen, en die naar hen toekwam door de openbaring en de menswording, om het grootse plan van God voor het heil van de mensen - en tegen welk een prijs - te bewerken.

Ook de persoon van Jezus Christus gaat elke aardse gedachtengang te boven. ‘Zoiets kan men niet bedenken’. Geen enkele menselijke schrijver zou onder de zonen van ons ras een zo zuivere en stralende figuur hebben kunnen bedenken. ‘Nooit heeft een mens zó gesproken, als deze mens spreekt!’ (Joh. 7:46). Nooit heeft iemand zó geleefd, geleden en liefgehad als Hij. Omdat Hij is opgestaan uit de dood is alleen Hij in staat ons met Hem op te wekken tot nieuw leven.

Jezus Christus, het vleesgeworden Woord, is het bewijs bij uitstek van de goddelijke inspiratie van het Woord dat een boek is geworden. Hij is er zelfs het enig werkelijk noodzakelijke bewijs van. Hij die, door het geloof en de verlichting van de Heilige Geest, in Hem de levende God heeft ontmoet in de bladzijden van het heilige boek, heeft geen ander bewijs nodig. Hij roept uit: ‘Eén ding weet ik, dat ik, die blind was, nu zien kan’ (Joh. 9:25) ... Deze mens-God - en dit Boek - hebben mij tegelijkertijd ziende en levend gemaakt! ‘Slechts van horen zeggen had ik van U vernomen, maar thans (nu ik U heb gelezen) heeft mijn oog U *aanschouwd*’ (Job. 42:5).

II. DE UNIEKE OPENBARING AAN DE MENS.

Aan zich zelf overgelaten kan de mens, in zijn huidige gevallen staat, het wezenlijke van zijn natuur en van zijn bestemming niet kennen. Waar komt hij vandaan, wat is het doel van zijn bestaan, zijn lijden, zijn dood, wat is zijn uiteindelijke bestemming? Hij weet het niet. Alle aardse godsdiensten en filosofieën die elkaar door hun tegenstellingen opheffen, laten de mens op elk gebied in onzekerheid en duisternis.

Alleen de Schrift, het Woord van de Schepper Zelf, geeft een antwoord op deze vragen. Zij onthult de mens zijn oorsprong, z’n oneindig verheven *afkomst*, namelijk dat hij geschapen is naar het beeld van God. Zij verklaart door de zondeval de tegenstrijdige toestand waarin hij zich bevindt, heen en weer getrokken tussen goed en kwaad, geluk en leed, leven en dood. Voor deze spiegel ziet de mens met verwondering zijn *hart* blootgelegd. Hij voelt zich betrappt, terechtgewezen en veroordeeld; maar tegelijkertijd geroepen, bemind, gewaardeerd en in zijn eer hersteld. De auteur van de Schrift is alwetend, Hij heeft de mens geschapen: niemand hoeft Hem te vertellen wat er in Zijn schepsel is. De bijbel toont een beeld, kort samengevat, van heel het menselijk wezen, hij brengt zijn diepste

beweegredenen aan het licht, zijn geheime hartstochten, zijn niet vermoede mogelijkheden (vgl. 1 Cor. 14:25).

Nooit heeft een boek gesproken zoals dit boek, en de mens herkent, door Gods Geest geleid (Joh. 10:3), in deze stem de stem van de Vader die hem leidt op de weg van het eeuwige leven.

Vanaf dat ogenblik weet hij waar hij naar toe gaat, hij ontdekt de zin van de geschiedenis van zijn eigen bestemming, hij bereidt zich voor op het komende koninkrijk en hij leeft nu reeds met het oog gevestigd op de eeuwigheid. Wij zien werkelijk met Paulus in dat deze dingen in geen mensenhart zijn opgekomen: zij dragen in zichzelf het bewijs van hun bovennatuurlijke oorsprong (1 Cor. 2:9-10).

III. HET HEILSPLAN, ONBEGRIPELIJK VOOR DE MENSELIJKE GEEST.

Als wij nog eens de verschillende godsdiensten vergelijken met het bijbelse geloof, dan constateren wij het volgende. De menselijke systemen kunnen geen waarachtig heil bieden, omdat zij niet de driemaal heilige God kennen, Zijn absolute eisen, Zijn veroordeling van elke overtreding van Zijn wet. Omdat zij niet de ware betekenis van de zonde kennen, hebben zij hier ook in 't geheel geen oplossing voor. De mens is niet onherroepelijk verloren en hij kan zich zelf verlossen door zijn eigen pogingen, door zijn 'goede werken'. Hij redt dus zichzelf, of liever gezegd, hij redt zich helemaal niet, en zijn geweten dat ondanks alles niet tot rust komt, vindt nooit de zekerheid van de vergeving.

De bijbel daarentegen verkondigt, zoals alleen God dat kan doen, de schuld, de machteloosheid en het eeuwig verderf van de mens. Vervolgens laat hij de Here zien die uit liefde al onze schuld voldeed aan het kruis en ons om niet Zijn onbegrijpelijke genade biedt en daarbij de verzekering van het volle heil. Onze hele toekomst, op aarde en in de hemel is voortaan geconcentreerd in de persoon van Hem die zal komen om voor eeuwig te heersen.

Welke menselijke schrijver, welk godsdienstig genie zou ooit een boodschap hebben bedacht die tegelijkertijd zo vernederend is voor de trotse zondaar en zo wonderbaarlijk voor de berouwvolle gelovige? Paulus heeft reden om uit te roepen: 'God heeft hen allen onder ongehoorzaamheid besloten, om Zich over hen allen te ontfermen. O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoordringelijk zijn Zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk Zijn wegen! Want: wie heeft den zin des Heren gekend? ... Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid' (Rom. 11:32-36).

IV. DE PROFETIËN, HET BEWIJS VAN DE GODDELIJKE INSPIRATIE.

1. *Alleen God is alwetend en daarom in staat de toekomst te voorzien.*

Hij is eeuwig, tijd speelt voor Hem geen rol, en de dag van morgen, en zelfs de eeuwigheid, zijn voor Zijn ogen even tegenwoordig als de dag van vandaag. Geen valse god, geen andere godsdienst op aarde heeft ooit profetieën voortgebracht die te vergelijken zijn met die van de bijbel. 'Wie heeft het van den aanvang af bekend gemaakt ... En tevoren, zodat wij moeten zeggen: Hij heeft gelijk? ... Er is niemand; en zie Ik naar hen, dan is er geen raadsman ... Ik heb verkondigd, verlost en doen horen, en ben geen vreemde onder u ... die de aankondiging mijner boden volvoer' (Jes. 41:26, 28; 43:12, 44:26). Waarzeggerij en toverij kwamen echter heel vaak voor in de wereld van toen (evenals in onze moderne wereld). Er waren overal veel orakels, profetessen, de priesteressen van Delphi en andere plaatsen, sterrenwichelaars en waarzegsters. Men kan de valse profeten herkennen aan het feit dat hun voorspellingen niet uitkomen (Deut. 18:20-22) of dat hun dubbelzinnige uitspraken zich tot iedere interpretatie lenen (de orakels van Delphi, Nostradamus, enz.). Zonder de goddelijke inspiratie is profetie zoiets riskants, dat de zogenaamde heilige boeken van de menselijke godsdiensten praktisch geen profetieën bevatten.

2. *Profetie neemt in de Schrift een belangrijke plaats in.*

In het Oude Testament zijn zeventien van de negen en dertig boeken profetische boeken, ongerekend de vele voorspellingen in bijvoorbeeld de boeken van Mozes en in de Psalmen. In het Nieuwe Testament zijn hele hoofdstukken van de evangeliën, vele gedeelten in de brieven en ook de hele Openbaring van Johannes eveneens gewijd aan de profetie. Het gaat dus niet om een paar raadselachtige zinnen waar iemand uit op kan maken wat hij wil, maar om belangrijke gebeurtenissen die

lang van te voren zijn aangekondigd, de kleinste bijzonderheden die letterlijk zijn uitgekomen en een groot aantal verifieerbare omstandigheden, die alleen God op zo'n manier kon voorzeggen!

Terwijl men gemakkelijk duizend fouten zou hebben kunnen vinden bij menselijke profetieën van een dergelijke lengte, 'is het zeer opmerkelijk dat men in geen enkel geval kan aantonen dat een bijbelse profetie door de feiten gelogenstraft is'.²¹¹

3. Grote profetische thema's.

We zullen nu enkele profetieën de revue laten passeren waar de aangekondigde vervulling zich leent voor een onweerlegbare verificatie.

a. *Israël*

Het verblijf in Egypte van de nakomelingen van Abraham gedurende 400 jaar (Gen. 15:13-16)

Uit Juda zullen de koninklijke familie en de Koning der koningen voortkomen (Gen. 49:10)

Israël zal voor altijd een afgescheiden volk zijn (Num. 23:9)

De ontrouw, de gevangenschap en de verstrooiing van het volk (Deut. 28:20-66; Lev. 26:14-39)

De 10 stammen van Israël werden vijftien jaar van te voren gewaarschuwd, dat de koning van Assyrië hen in ballingschap zou voeren (Jes. 7:8-20). Juda's ballingschap in Babylon gedurende 70 jaar (Jer. 25:11; 29:10).

Na de verwerping van de Messias zullen Jeruzalem en de tempel verwoest worden (Dan. 9:25-26; Mt. 24:1-2, 34).

De verstrooiing van Israël over de gehele wereld en zijn lijden (Luc. 21:20-24; Deut. 28:64-67).

Het Joodse ras zal ondanks alles blijven bestaan tot het eind der tijden (Jer. 31:35-36), terwijl alle grote volken uit de oudheid verdwenen zijn.

Israël zal teruggebracht worden naar het land zijner vaders, een verlaten wildernis, die weer zal opbloeien (Ezech. 36-37).

b. *de Messias*

Wij hebben reeds (in Deel IV, hoofdstuk I, paragraaf II) de vervulling van de Messiaanse profetieën aangehaald, die alleen al worden vermeld in het Evangelie naar Mattheus. Welnu, men bevestigt dat 333 van de profetieën over Christus in vervulling zijn gegaan! Volgens de waarschijnlijkheidsberekening is er een kans van één op de 83 miljard dat zóveel voorspellingen vervuld zouden worden in één enkele persoon.²¹² Zo'n 'kans' bestaat vanzelfsprekend niet en alleen de alwetende God heeft op zo'n manier kunnen voorzeggen en handelen.

c. *De volkeren.*

Veel historische gebeurtenissen buiten Israël zijn eveneens voorwerp van profetie geweest:

De totale verwoesting van Ninevé, de trotse hoofdstad van Assyrië (Zef. 2:13-15; Nahum);

de dramatische val van Babylon (Jes. 13; 21:1-10); het oordeel over Egypte en het uiteindelijke verlies van zijn overheersende macht (Ezech. 29, vooral vv. 15-16);

de opkomst en het verval van de rijken die op het Babylonische rijk volgen, de rijken van de Meden en de Perzen, Griekenland (met Alexander en zijn opvolgers), en tenslotte Rome, zonder dat het genoemd wordt (Dan. 2; 7-8, enz.).

De befaamde profetie van de zeventig weken van Daniël 9 die nauwkeurig aangeeft hoe lang het zal duren totdat de Messias zal verschijnen, en ook welke rol de volkeren zullen spelen in verband met Zijn komst;

De inneming van Tyrus door Nebukadnezar na een beleg van dertien jaar en het lot dat Alexander haar uiteindelijk deed ondergaan (Ezech. 26; Jer. 27:1-11).

d. *De eindtijd.*

Christus en de profeten van het Oude zowel als het Nieuwe Testament hebben de ontknoping van de geschiedenis tot in details afgeschilderd, wat des te aangrijpender is vanwege het feit dat dit in grote trekken overeenkomt met hetgeen voor onze ogen in vervulling begint te gaan. Er zal een dag komen waarop de aarde vervuld zal zijn met mensen, volgens het gebod dat geschreven staat in Genesis 1:28 (over twintig jaar zullen er waarschijnlijk 6 miljard mensen zijn).

Het evangelie van Christus zal aan alle volkeren gepredikt worden; dan zal het einde komen (Matth. 24:14). Wat een vermetele uitspraak van de nederige timmerman van Nazareth! En toch is de bijbel, in zijn geheel of gedeeltelijk, in duizenden talen vertaald en wordt hij in verschillende vormen gepredikt: door het gesproken woord, door literatuur, grammofonplaten, radio en televisie, zo dat allen de bijbelse boodschap kunnen horen (zie onder paragraaf VII van dit hoofdstuk. Desondanks zullen de meeste mensen hun harten verharden in ongelof en in hun verwerping van morele en geestelijke waarden (Matth. 24:10-12). Deze uitspraak behoeft geen commentaar.

Oorlogen zullen steeds heviger worden en meer universeel (Matth. 24:6-7; Openb. 6:4, 8). De vrede zal van de aarde weggenomen worden: een ontzaglijk groot deel van de mensheid zal uitgeroeid worden: deze dingen zijn maar al te goed mogelijk in ons atoomtijdperk.

De godsdienstvervolgingen zullen steeds erger worden (Matth. 24:8-10). Na de vernietiging van 5 of 6 miljoen Joden in deze twintigste eeuw, zal niemand kunnen beweren, dat deze voorzegging onuitvoerbaar is (vgl. Dan. 12:7; Zach. 13:8-9).

De mensheid gaat een universele regering tegemoet, nl. de dictatuur van de antichrist waarvan de profeten hebben gesproken (Dan. 7:24-26; 2 Thess. 2:3-12; Openb. 13:1-8).

Dit alles zal samenvallen met buitengewone gebeurtenissen in Palestina, waar de nog ongelovige Joden terug zullen keren naar hun land (Ezech. 37; Matth. 24:15-16).

Jezus Christus heeft ons ernstig gewaarschuwd: 'Wanneer deze dingen beginnen te geschieden, richt u op en heft uw hoofden omhoog, want uw verlossing genaakt' (Luc. 21:28).

Nogmaals, vormen deze profetieën niet een verzameling onweerlegbare bewijzen van de goddelijke inspiratie van de Schrift?

4. *De geestelijke waarde van de bijbelse profetieën.*

Waarzeggerij heeft als doel de nieuwsgierigheid of de belangstelling van de mens te bevredigen. De bijbelse profetie daarentegen, bevat altijd een element van ernstige waarschuwing en bemoediging met het oog op de verwezenlijking van het plan van God. Als de Here de toekomst onthult, openbaart Hij iets van Zichzelf en bereidt Hij de mens voor Hem te ontmoeten. Zo doet Hij Zijn wijsheid, Zijn alwetendheid, Zijn almacht en Zijn eeuwigheid op onweerstaanbaar heerlijke wijze stralen. De profetieën betreffende Israël hebben een pedagogische waarde. De profetische figuur van de Messias gaat elk begrip en zelfs elke verwachting van het uitverkoren volk te boven; de profetieën zijn bedoeld om deze mensen voor te bereiden Hem te ontvangen. De voorspellingen over de volkeren zijn niet overeenkomstig de normen van de menselijke politiek, maar in overeenstemming met die van het koninkrijk Gods. De uitbeelding van het eind der tijden moet een oriënteringspunt zijn in heel ons leven en in al onze activiteiten. Het visioen van de zege van de Heer, doet ons de wereld in een juist perspectief zien, en plaatst ons nu reeds in het teken van de eeuwigheid. Alleen een goddelijke boodschap kan dergelijke resultaten opleveren. Niemand anders dan God kan geheimen onthullen (Dan. 2:20-23). Dat wat Hij ons van te voren zegt versterkt ons geloof als wij het in vervulling zien gaan (Joh. 13:19; 14:29).

V. DE LEVENSKRACHT DIE VAN DE BIJBEL UITGAAT.

1. *Het Woord van God is levend en krachtig.*

Het eeuwige Woord heeft door een woord de wereld geschapen (Hebr. 11:3). Er gaat een bovennatuurlijke kracht uit van het geschreven woord, het levende woord van de Here. 'Is niet mijn woord zó: als een vuur, luidt het woord des Heren, of als een hamer, die een steenrots vermorzelt? ... Zie, Ik maak mijn woorden in uw mond tot vuur en dit volk tot hout en het zal hen verteren'. (Jer. 23:29; 5:14).

Nadat de schrijver van de brief aan de Hebreëen heeft gesproken over de boodschap die het volk in de woestijn had ontvangen en die in de Psalmen door de Heilige Geest bevestigd werd, besluit hij met de volgende woorden: 'want het woord Gods is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard en het dringt door, zó diep, dat het vaneen scheidt ziel en geest, gewrichten en merg, en het schift overleggingen en gedachten des harten ... alle dingen liggen open en ontbloot voor de ogen van Hem, voor wien wij rekenschap hebben af te leggen' (3:7; 4:12-13).

2. De Schrift overtuigt van zonde en doet ons geweten ontwaken.

Omdat de Schrift uitdrukking geeft aan de wet van God en aan Zijn wil, doet zij onze ongehoorzaamheden scherp uitkomen en velt zij het oordeel over ons dat wij verdienen. Zij laat ons, net als in een spiegel, ons natuurlijke gezicht zien, dat anderen zó gemakkelijk zien, maar dat wij zelf niet zien (Jac. 1:23). Als wij eerlijk zijn brengt deze ontdekking ons in grote verwarring. Ook de Heilige Geest bevestigt in ons de ernst van de uitspraken van de Schrift. Het Woord des Heren zal ons oordelen ten jongsten dage (Joh. 12:48). En Mozes zal zijn lezers die geen berouw hebben getoond, aanklagen bij God. (5:45).

Het is gemakkelijk aan te tonen, dat iedere opwekking in Israël veroorzaakt werd door een herontdekking van de Schrift en de overtuiging van de zonde die daardoor onmiddellijk in de harten werd teweeggebracht. Op een dag bracht men Josia het boek der wet dat in de tempel lag en dat men totaal vergeten was. 'Zodra de koning de woorden der wet hoorde, ... scheurde hij zijn klederen. Toen gebod de koning ... Gaat den HERE raadplegen ... over de woorden van het boek dat gevonden is, want groot is de gramschap des HEREN, die Zich over ons uitgestort heeft, omdat onze vaders het woord des HEREN niet in acht genomen hebben, en niet hebben gehandeld overeenkomstig al wat in dit boek geschreven staat' (2 Kron. 34:14-21).

Ten tijde van Jeremia, vroegen alle vorsten van het volk of Baruch hun de boodschap wilde voorlezen die de profeet had opgeschreven. 'Toen zij al de woorden (van de Here, die in het boek stonden geschreven) gehoord hadden, uitten zij onder elkander hun vrees en zeiden: 'Stellig moeten wij al deze woorden aan den koning overbrengen'. Maar de koning, die geheel niet ontzet was, sneed het boek met een schrijversmes in stukken en wierp het in het vuur. Om deze reden, sprak de Here een verschrikkelijke straf uit over hem, zijn huis en zijn volk (Jer. 36:1-31).

Na de ballingschap wijdden *Ezra en Nehemia*, met het volk, zich opnieuw op plechtige wijze toe aan God. Het is duidelijk, dat dit geschiedde door een openbare voorlezing van de Heilige Schrift. De uitwerking was zodanig, dat de leiders tot de mensen zeiden: 'Bedrijft geen rouw en weent niet! Want het gehele volk weende, toen het de woorden der wet hoorde'. Toen werd er gevast: 'Men las voor uit het boek der wet van den HERE, hun God ... een vierde deel van den dag; en een ander vierde deel deden zij belijdenis en bogen zich neer voor den HERE hun God'. (Neh. 8:1-9, 10; 9:1-3).

Wie van Gods kinderen is niet door het Heilige Boek ontdekt aan zijn staat van verlorenheid voor de soevereine Rechter, zodat hij, net als de Samaritaanse vrouw, uitroept: 'Hij heeft mij gezegd alles wat ik gedaan heb' (Joh. 4:39)? En zijn alle geestelijke vernieuwingen in de geschiedenis van de Kerk, evenals in Israël, niet allemaal zonder uitzondering teweeggebracht door een terugkeer tot de Bijbel? Neem bijvoorbeeld de Waldenzen van Lyon en van Piémont, Wycliffe en de Lollards in Engeland; Joh. Huss en de Boheemse broeders, de grote Hervormers Luther, Calvijn, Zwingli, Knox; de Piëtisten en de Moravische broeders uit de achttiende eeuw; Haldane en de mannen van het Réveil van Genève in de negentiende eeuw, enz.

Voor ieder tijdperk geldt de uitspraak van Jesaja: 'Tot de wet en tot de getuigenis! Voor wie niet spreekt naar dit woord, is er geen dageraad' (Jes. 8:20).

3. Het Woord des levens doet de zondaar wedergeboren worden.

Menselijke boeken, zelfs de allervroomste, hebben in zichzelf geen leven. Zij kunnen hoogstens een echo zijn van de hemelse boodschap. De Heilige Schrift, het levende en blijvende Woord van God, werkt als een onvergankelijk zaad om ons wedergeboren te doen worden, dat wil zeggen, om ons geestelijk levend te maken (1 Petr. 1:23-25). Haar boodschap, gepreekt of geschreven, is het Woord des levens, dat licht geeft in de wereld (Fil. 2:15). Het is werkzaam in degenen die geloven (1

Thess. 2:13), want het is Geest en leven. De wet zonder de Geest (de 'letter') veroordeelt en doodt; maar de Geest die het Woord levend maakt brengt door het Woord het eeuwige leven over (Joh. 6:63; 2 Cor. 3:3, 6).

'Het evangelie ... is een kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft' (Rom. 1:16). 'Geloof is uit het horen, en het horen door het woord van Christus' (10:17). Paulus schreef aan de Corinthiërs: 'Ik heb u in Christus Jezus door het evangelie verwekt' (1 Cor. 4:15).

Jezus, tenslotte, riep uit: 'Wie Mijn woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit den dood in het leven'. (Joh. 5:24).

Zulke beweringen zijn niet alleen maar loze praatjes. Er zijn duizenden, ja zelfs miljoenen mensen waarvan men kan zeggen dat het contact met de Schrift hun leven letterlijk heeft vernieuwd. Wij zullen drie beroemde voorbeelden citeren:

Augustinus leidde dertig jaar lang een onstuimig leven, waarbij pogingen om het goede te doen afgewisseld werden door tijden van ellende waarbij hij weer tot zonde verviel. Toen hij zich op een dag weer diep ongelukkig voelde en zuchtend in zijn huis liep, hoorde hij vanuit een naburig huis een kinderstem zingen 'Neem en lees! Neem en lees'. Hij ging de boekrol halen die de brieven van Paulus bevatte en zijn blik viel op Rom 13:14. Toen was alles door een woord beslist. Jezus had overwonnen. Augustinus wilde meteen niets anders meer weten: hij gaf zich gewonnen. 'Toen ik die zin gelezen had, vertelt hij, stroomde er licht en zekerheid in mijn ziel en de hele nacht van al mijn twijfel was verdwenen'.²¹³

Luther, verpletterd onder zijn zondelast en uitgeput door zijn nutteloze kastijdingen, beklimt in Rome op zijn knieën de befaamde Pilatustrap. Plotseling wordt hij met onweerstaanbare kracht gegrepen door een eenvoudig woord uit de Schrift, namelijk Rom. 1:17: 'De rechtvaardige zal uit geloof leven'. Dat woord is genoeg, en de Reformatie is begonnen, die de Bijbel, de Heiland, de vrijheid van de kinderen Gods en de verzekering van het eeuwige leven terugbrengt aan de mensen.

Wesley had theologie gestudeerd in Oxford, terwijl hij poogde een vroom leven te leiden op een methodische manier (daarvan komt het woord 'methodist'); vervolgens wilde hij zendingswerk beginnen in Amerika, ofschoon hij nog geen zekerheid had van zijn heil. Maar op 24 mei 1738 sprak God tweemaal tot hem door verzen van de bijbel (2 Petr. 1:4 en Ps. 130). 'Die avond', aldus vertelt Wesley, 'begaf ik mij met tegenzin naar een bijeenkomst in Aldergate Street, waar ik Luthers inleiding op de brief aan de Romeinen hoorde voorlezen. Tegen kwart voor negen, bij het horen van de beschrijving die hij geeft van de verandering die God in het hart teweegbrengt door het geloof in Christus voelde ik, dat mijn hart op een vreemde manier verwarmd werd. Ik voelde, dat ik mijn vertrouwen op Christus stelde, op Christus alleen voor mijn zaligheid; en ik ontving de verzekering, dat Hij mijn zonde had weggenomen en dat Hij mij had gered van de wet der zonde en des doods'.²¹⁴

Omdat ons leven, dankzij de bijbel, op deze zelfde manier volkomen veranderd is, getuigen wij van de vernieuwende kracht die van hem uitgaat. Alle argumenten die tegen hem ingebracht worden kunnen ons er niet van weerhouden te antwoorden: 'Want ik weet, op wien ik mijn vertrouwen heb gevestigd' (2 Tim. 1:12); en 'Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken' (2 Cor. 4:13).

4. De Schrift heiligt de gelovige.

'Niet alleen van brood zal de mens leven, maar van alle woord, dat uit den mond Gods uitgaat' (Matth. 4:4). Nadat dat Woord het kind van God levend heeft gemaakt, voedt het hem en doet het hem opwassen. 'Verlangt als pasgeboren kinderen naar de redelijke, onvervalste melk, opdat gij daardoor moogt opwassen tot zaligheid, indien gij geproefd hebt, dat de Here goedertieren is' (1 Petr. 2:2-3). De Psalmdichter roept uit: 'Mijn ziel wordt verteerd van verlangen naar uw verordeningen te allen tijde. Ik verlustig mij in uw wet. Hoe aangenaam zijn uw redenen voor mijn verhemelte, meer dan honing voor mijn mond! Ik doe mijn mond wijd open en hijg, want ik verlang naar uw geboden' (Ps. 119:20, 70, 103, 131).

Dit verlangen van de pasbekeerde christen, elke dag opnieuw, naar het Woord van God is een onbetwistbaar feit. Telkens als hij het Woord overdenkt, wordt hij daardoor gesterkt, getroost en ge

waarschuwde. Dus ook hier geeft de Schrift nogmaals door de feiten blijk van haar bovennatuurlijk karakter.

Jezus Zelf bad: 'Heilig hen in Uw waarheid. Uw woord is de waarheid'. (Joh. 17:17). Hij voegde eraan toe: 'Als gij in mijn woord blijft, zijt gij waarlijk discipelen van Mij en gij zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken. Gij zijt nu rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb' (Joh. 8:31-32; 15:3). Christus heeft zichzelf voor Zijn gemeente overgegeven 'Om haar te heiligen ... met het woord' (Efz. 5:26). 'Jongelingen, ... gij zijt sterk, ... het woord Gods blijft in u en gij hebt den boze overwonnen' (1 Joh. 2:14).

De zuivere en stralende levens van echte christenen vormen ook, in onze corrupte wereld, een van de grootste bewijzen van de goddelijke oorsprong van de Schrift. Alleen het scheppende Woord kan van een egoïstisch, door de zonde bezoedeld mens - soms zelfs van een uitgesproken wrak - iemand maken die stand houdt in de strijd tegen het kwaad en die overvloeit van liefde. Zulke gelovigen zijn ware 'brieven van Christus', levende bijbels, gekend en gelezen door alle mensen (2 Cor. 3:2-3) 'Opdat gij onberispelijk en onbesmet moogt zijn', zegt Paulus, 'onbesproken kinderen Gods te midden van een ontaard en verkeerd geslacht, waaronder gij schijnt als lichtende sterren in de wereld, het woord des levens vasthoudende' (Fil. 2:15-16).

Door Gods genade is de wereld nooit zonder deze levende getuigen van Christus geweest, mensen die hun tijd tot nieuw leven hebben gewekt, die de wereld hebben vernieuwd, of de kerk hebben doen ontwaken. De reeds genoemde Hervormers deden na de slaap van de middeleeuwen een wind van de Geest over Europa waaien. Pascal, ofschoon gekweld door lichamelijk lijden, bracht in geniale taal de diepste en eenvoudigste waarheden van het Evangelie onder woorden. Wesley en Whitefield hebben Engeland letterlijk gered uit een zedelijke, sociale en geestelijke toestand die het land te gronde dreigde te richten. Dat de boodschap van het Evangelie nog steeds overal wonderen verricht is getoond door Elizabeth Fry en Mathilde Wrede in de gevangenissen, Josephine Butler onder de prostituees, Felix Neff in het departement les Hautes Alpes, William en Catharine Booth in de achterbuurten, en door Hudson Taylor in het hartje van China.

5. Het Woord van God jaagt de tegenstander op de vlucht.

Het is het zwaard van de Geest, het aanvalswapen bij uitnemendheid (Efz. 6:17). Adolphe Monod herinnert ons in de volgende woorden eraan hoe Christus daarvan gebruik maakte om over Satan te zegevieren: 'Alleen maar een aanhaling uit de Schrift zonder uitweiding of kommentaar, dat was alles waarmee Jezus de grote tegenstander weerstond, op die geheimzinnige en verschrikkelijke dag, toen het hele werk van onze verlossing afhing van de afloop van die strijd.

'Er staat geschreven!' en de verleider houdt op.

'Er staat geschreven!' en hij deinst terug.

'Er staat geschreven!' en zie, hij heeft Hem de rug toegekeerd.

'Er staat geschreven', en door wie? Door Mozes, de boodschapper, de dienstknecht, het schepsel van Hem Wien het woord van Mozes te hulp komt in het uur van de strijd en in de benauwdheid!²¹⁵

Hoe zou zo iets mogelijk zijn als het Woord niet door God geïnspireerd was?

Dat de vijand de kracht van de Schrift vreest blijkt uit het feit, dat hij haar voortdurend aanvalt. Hij verafschuwt dit Boek dat van de Heiland spreekt en dat hemzelf volledig ontmaskert. Hij haat de bijbel, die laat zien, dat hij overwonnen is en dat hij voor eeuwig gestraft zal worden; deze zekerheid wordt herhaald van Gen. 3:15 tot Openb. 20:10. Vanaf het begin heeft hij de sluwe vraag gesteld: 'God heeft zeker wel gezegd?' (Gen. 3:1). In elke eeuw heeft hij twijfelaars gevonden die meenden de vrijheid te vinden door hem te volgen. Maar het meest verontrustende kenmerk van onze tijd van afvalligheid is de systematische aanval die de tegenstander de laatste tweehonderd jaar doet op de Schrift en op haar gezag. Het grootste deel van de wereldbevolking is onderworpen aan regimes die openlijk atheïstisch zijn. Wij in de westerse wereld hebben een tijdperk bereikt dat getypeerd wordt als na-christelijk, waarin ongeveer slechts 10 procent van de mensen 'de godsdienst' ernstig opvatten. Een nog ernstiger zaak tenslotte, waardoor vele andere feiten worden verklaard, is

dat een groot gedeelte van het huidige 'christendom' in koor de befaamde vraag stelt: 'God heeft zeker wel gezegd' (N.V. Gen. 3:1, d.i. 'Heeft God werkelijk gezegd') en de opvatting verwerpt dat de Bijbel het Woord van God is.

6. *De Schrift weerstaat alle aanvallen.*

De Hugenoten beeldden de bijbel en het christelijke geloof af als een aambeeld met drie krachtige smeden eromheen, en met het volgende onderschrift (vrij vertaald):

'Hoe meer zij zich er in vermaken mij te slaan, des te eerder zullen hun hamers vergaan'.

Is het niet een goddelijke ironie dat de XIXe eeuw, met haar bijzonder kritische geest op theologisch, letterkundig en politiek gebied, tegelijkertijd getuige was van de grootste overwinningen van de bijbel? Alleen al de 'British and Foreign Bible Society' heeft in 150 jaar (van 1804 tot 1954) meer dan 600 miljoen Bijbels en Bijbelgedeelten gedrukt. De andere bijbelgenootschappen meegerekend, is de totale productie gedurende die periode niet minder dan 1300 miljoen exemplaren geweest. Toch waren eeuwen lang krachtige pogingen gedaan de Schrift te vernietigen, haar te verbieden, te weerleggen en haar belachelijk te maken, en wel vanaf de vervolgingen van Antiochus Epiphanes, van Domitianus en van de Inquisitie, tot aan de aanvallen van de filosofen, de spot van de vijanden van het geloof en de zwaarwichtige argumenten van de zogenaamde wetenschap die zelf voortdurend aan verandering onderhevig is.

'En dat is des te opmerkelijker als men bedenkt door wie die boeken werden bewaard. De Joden waren de plichtsgetrouwe bewakers van het boek van het Koninkrijk. Rome bewaarde het boek van de Kerk. De Joden, die zelf de Messias, van wie Mozes en de profeten getuigen, verwierpen, bewaren de boeken die het bewijs vormen van hun ongeloof en die de wereld overtuigen van het goddelijk gezag en de goddelijke zending van den Christus.²¹ Waar elders vindt men een volk dat zorgvuldig een document bewaart dat herhaaldelijk en nadrukkelijk verklaart, dat het halsstarrig, on dankbaar en verdorven is; en dat al zijn overwinningen en voortreffelijkheden toeschrijft, niet aan zijn natuurlijke aard en eigenschappen, maar uitsluitend aan de barmhartigheid van God? Anderzijds bewaart de Kerk van Rome de geschriften van evangelisten en apostelen; zij waakt voor het behoud van boeken die verklaringen bevatten als de navolgende: Christus heeft door één offerande voor altijd hen volmaakt die geheiligd worden; de behoudenis is uit genade, door het geloof; en dat niet uit ons, het is een gave van God; alle gelovigen zijn koningen en priesters voor God; er is geen andere middelaar tussen God en de mensen dan de mens Jezus Christus. Mensen die het huwelijk verbieden en het gebruik van bepaalde spijzen, heten in de Schrift valse leraars; de Zoon zelf zegt tegen Maria, dat zij zich niet moet mengen in de zaken van het Koninkrijk; zij speelt geen enkele rol in de kerk na Handelingen 1:14. Petrus wordt ernstig door Paulus terechtgewezen. De christenen worden geprezen om het feit, dat zij zelfs de leer van de apostelen onderwerpen aan het gezag van de Schrift (Hebr. 7:24-25; 10:14; Efz. 2:8-9; Openb. 1:6; 1 Tim. 2:5; 4:1-5; Gal. 2:11; Hand. 17:11)'.²²

'De Joden getuigen zonder het te willen van Christus, en Rome heeft haar eigen veroordeling bewaard en zorgvuldig overgeschreven.²¹⁷ Men kan hetzelfde zeggen van de protestanten, eens het volk van de bijbel; ook zij hebben hem bewaard en verspreid zonder er altijd in te geloven.

7. *Conclusie.*

Het is moeilijk in enkele woorden alle diensten te noemen die de bijbel de mensheid heeft bewezen door de telkens hernieuwde betoning van zijn levenwekkende kracht. Vinet heeft gezegd: 'Het Evangelie is in de wereld het onsterfelijk zaad van de vrijheid'. Men kan het woord 'Evangelie' vervangen door het woord 'Schrift', omdat men het alleen in de Schrift vinden kan. Geïnspireerd door de bijbel, waren de Christenen, die uit de wrede en zedeloze maatschappij van de oudheid kwamen, de pioniers op de volgende terreinen:

- de afschaffing van de slavernij
- de emancipatie van de vrouw
- erbarming over het leed en de menselijke ellende
- de zorg voor zieken, gebrekkigen en ouden van dagen
- het oprichten van ziekenhuizen, rusthuizen en weeshuizen

de snelle ontwikkeling van de wetenschappen doordat de boeien van het bijgeloof werden verbroken
de strijd tegen de prostitutie, het alcoholisme en de zedeloosheid
het onderwijs aan kinderen, zelfs de meest misdeelden
de jeugdbewegingen en -kampen
de strijd tegen de armoede en sociaal onrecht.

Deze initiatieven van leerlingen van de Schrift zijn vaak nagedaan en overgenomen door de Staat en door politieke partijen, toen men geen invloed van godsdienstige zijde meer wenste (of toen die invloed langzamerhand was verdwenen). Maar er bestaat geen enkele twijfel over hun oorsprong. Zo zelfs, dat men een duidelijk verschil kan zien tussen christelijke en niet christelijke landen, zowel in levensstandaard als in moraliteit. En zelfs onder de christelijke landen kan men in het algemeen onmiddellijk een tegenstelling zien ten gunste van de landen met de bijbel, dat wil zeggen de protestantse landen. Vergelijk bijvoorbeeld Noord- en Zuid-Europa, Noord- en Zuid-Ierland, Engels sprekend Canada en Franssprekend Canada, Angelsaksisch Amerika en Latijns Amerika, enz.²¹⁸

‘Welzalig het volk, welks God de Here is’. (Ps. 33:12) Welzalig het land (als er zo’n land is!) dat geheel door de bijbel geïnspireerd wordt!

VI. DE EEUWIGE JEUGD VAN DE SCHRIFT.

Omdat de bijbel het boek van de eeuwige God is, is hij gehuld in een sfeer van eeuwigheid. In zekere zin is de bijbel verheven boven de tijd en gaat hij ver uit boven de geschiedenis van ons ras, van onze aarde en van het heelal. Omdat hij het plan openbaart van Hem die de alpha en de oméga is, leidt hij ons van eeuwigheid tot eeuwigheid, van dat wat voorafging aan het grote begin tot aan het einde van alle dingen. Daar de bijbel nooit iets anders dan de waarheid heeft geleerd, is hij het boek voor alle generaties; de ervaringen van de verste tijden dienen als een voorbeeld voor ons en zijn opgetekend ter waarschuwing van ons, over wie het einde der eeuwen gekomen is (1 Cor. 10:11). Zodoende veroudert de Schrift nooit. Zij openbaart ons het hart van God en het hart van de mens op een manier die nooit veroudert. Dit lijkt eigenlijk wonderbaarlijk en uniek, als men bedenkt, dat de boeken van de bijbel 19 tot 35 eeuwen oud zijn. Welk boek uit de oudheid kan op dit punt, evenals op vele andere punten, de vergelijking met de bijbel doorstaan? Alle menselijke boeken raken heel snel uit de tijd, zo snel, dat de leerboeken van de ene generatie, terstond door de volgende generatie worden afgedankt. Van het boek van God in al zijn onderdelen geldt juist het tegenovergestelde.

Mozes spreekt ons nu aan, zoals geen enkel ander boek van 3500 jaar geleden. Hij doet ons de soevereine God kennen, de heilige en barmhartige schepper.

Zijn wetten zijn geïnspireerd door een ongeëvenaarde en voorbeeldige liefde en zorg (b.v. de tien geboden).

Zijn sociale stelsel staat op een veel hoger plan dan dat van de meest vooruitstrevende naties en hervormers.

Zijn hygiënische voorschriften wekken de bewondering van de moderne medici.

Zijn beeldrijke eredienst en zijn priesterschap dienen als grondslag voor de gehele weergave van het Evangelie van Christus in de brief aan de Hebreeën.

De psalmdichters spreken de universele taal van het hart dat lijdt, twijfelt, om hulp roept, gemeenschap heeft met God, triomfeert en overstelpt is van vreugde.

Gedurende de laatste oorlog was er een soldaat die voor het eerst de Psalmen las. Hij was er van overtuigd, dat ze kortgeleden waren verschenen en hij verbaasde zich erover, dat de pers nergens melding maakte van zo’n uitzonderlijke en actuele schrijver.

De Profeten lijken ook voor onze tijd geschreven te hebben. Heel wat bladzijden van Jesaja, Jeremia, enz. schilderen precies de huidige toestand van de wereld en van de gelovigen, te meer waar zowel hun beloften als hun bedreigingen nog bezig zijn in vervulling te gaan.

De Evangelieën, vervuld van de onvergelykelijke figuur van den Christus, hebben niets verloren van hun frisheid en van hun zuiverheid. Deze onvergankelijke juwelen blijven voor alle tijden de mooiste en de meest gelezen bladzijden uit de wereldliteratuur.

Het boek der Handelingen, en de brieven, vormen nog steeds de grondslag van de inspiratie voor de kerk van Jezus Christus.

Openbaring tenslotte gaat evenals de geschriften van de profeten, uit boven de tijd en doet elke generatie versteld staan vanwege het feit, dat de profetieën die dit boek bevat de een na de ander in vervulling gaan.

Dit altijd levende karakter wordt bevestigd door de Schrift zelf: 'Van oudsher weet ik uit Uw getuigenissen, dat Gij ze voor eeuwig hebt vastgesteld. Al Uw rechtvaardige verordeningen zijn voor eeuwig'. (Ps. 119:152, 160). 'Eer de hemel en de aarde vergaat, zal er niet één jota of één tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan' (Matth. 5:18; 24:35). 'Als wedergeboren ... uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende woord van God' (1 Petr. 1:23-25).

Wij ondergaan steeds weer opnieuw de wonderbaarlijke ervaring, dat de bijbel voor eeuwig het Woord des Heren blijft dat ons rechtstreeks aanspreekt, hier en nu.

Het onuitputtelijke karakter van de bijbelse tekst is een ander bewijs van hetzelfde feit. Een Schriftgedeelte houdt nooit op tot ons te spreken. Wij hebben het misschien al tientallen keren gelezen en vaak zijn wij er duidelijk door geholpen. Toch, onder andere omstandigheden, treft het ons opnieuw en openbaart het ons een aspect van de waarheid dat wij tot dat ogenblik niet hadden opgemerkt. Iedere aandachtige en gelovige bijbellezer is 'gelijk aan een heer des huizes, die uit zijn voorraad oude en nieuwe dingen te voorschijn brengt'. (Matth. 13:52). Als ons hart recht is voor God dan zullen wij nooit zijn Woord overpeinzen zonder er de één of andere nieuwe openbaring in te ontdekken. En de enige manier waarop een predikant een levende, vernieuwde en oorspronkelijke boodschap kan brengen, is door voortdurend uit de schatkamer van de Schrift datgene te voorschijn te halen wat tegelijkertijd nieuw en fundamenteel is.

VII. DE UNIVERSALITEIT VAN DE BIJBEL.

Is de bijbel het boek van alle tijden, hij is ook het boek van alle mensen. Hij richt zich letterlijk tot alle volken, talen, rassen en natiën; tot alle leeftijden - van de kinderjaren tot de ouderdom; tot alle individuen en tot alle soorten mensen; tot alle maatschappelijke standen.

Zijn de menselijke schrijvers van de bijbel niet de meest uiteenlopende personen geweest: herders, vissers, onontwikkelde mensen, priesters, wetgeleerden, een arts, intellectuelen, koningen, staatslieden, dichters, profeten, geschiedkundigen?

Ook bezit de Schrift een veelzijdigheid die aan iedere behoefte en aan iedere smaak kan voldoen. Men vindt er elk genre: geschiedkundig, juridisch, wetgevend, sociaal, moreel, biografisch, poëtisch, didactisch; men vindt er brieven, profetieën en spreuken.

'De lyrische dichters van Griekenland en Rome zijn slechts bekend bij een letterkundige elite. Wij hebben wel reden ons af te vragen hoe het mogelijk is, dat het verdriet en de vreugde, de moeilijkheden en de twijfel, de aspiraties en de hoopvolle verwachtingen van mensen die qua tijd en ras zo verschillend zijn, hun uitdrukking vinden in dezelfde gezangen (de Psalmen) ... De meest ontwikkelde volken buigen zich voor dit boek en, als leergierige kinderen, putten zij onderricht uit zijn rijke schatkamers. Aan de meest wilde volksstammen brengen deze eenvoudige en krachtige uitspraken licht en liefde... Aanzienlijken en filosofen vinden wijsheid en raad in het geïnspireerde boek. Maar tevens is het de metgezel van de ambachtsman en van de koopman, de troost van de weduwe, de leermeester van de ongeletterden. De bijbel past zich aan bij elke leeftijd. Hij is de melk voor de kinderen, de gids voor de jongeren, de kracht van volwassen mensen, de troost van bejaarden ... Hij is een wapenrusting in de strijd, een toevlucht voor eenzamen, een sterke steun voor stervenden'.

Het verbaast ons niet dat men de bijbel 'het Boek' heeft genoemd. Walter Scott vroeg tijdens zijn laatste ziekte aan zijn zoon hem uit het boek voor te lezen. Welk boek, vroeg deze. Het antwoord van de beroemde man was 'Er is slechts één Boek, de bijbel'.²¹⁹

Aangezien de bijbel het enige werk is dat geschreven is gedurende een tijdsperiode van vijftienhonderd jaar, is de bijbel van te voren bestemd te voldoen aan de behoefte van de meest verschillende perioden uit de geschiedenis. Reeds van het begin is hij het boek geweest voor alle tijden.

Het is bovendien opmerkelijk, dat dit meest universele van alle boeken voortgebracht werd door een klein volk, apart gezet van alle andere volkeren en dat zich in het geheel niet onderscheiden had op het gebied van cultuur, kunst, filosofie, geleerdheid, macht of een bijzonder hoge beschaving. Griekenland en Rome, die op al deze gebieden zo uitblonken, hebben iets dergelijks in het geheel niet voortgebracht. En, nog een opmerkelijk feit is, dat Israël zelf volstrekt niets heeft voortgebracht dat ermee vergeleken kan worden. Welke andere gevolgtrekking kunnen wij dus maken dan dat het unieke en universele karakter van de Schrift het wonderbare product is van een unieke goddelijke inspiratie?

Men zou kunnen zeggen, dat bovenstaande beweringen vrucht zijn van de verbeelding en van een vooropgesteld idee. Hierop kunnen we gemakkelijk antwoorden met tastbare bewijzen. Het feit, dat de Schrift verspreid is over de gehele wereld en dat zij nog volop in de twintigste eeuw het best verkochte boek blijft, kan niet worden ontkend. De hele bijbel was in 1965 vertaald in 236 talen die gesproken worden door 90 procent van de wereldbevolking. Het Nieuwe Testament is vertaald in 289 andere talen die gesproken worden door nog eens 5 procent van de wereldbevolking. Afzonderlijke boeken van de Schrift in meer dan 700 minder belangrijke talen, maken dat er nog eens 3 procent van de bewoners van de aardbol bereikt kunnen worden. De rest van de bevolking - ongeveer 2 procent - wordt gevormd door beperkte bevolkingsgroepen (in Nieuw Guinea en Equatoriaal Afrika en onder Latijns-Amerikaanse Indianen bijvoorbeeld), waarvan de taal nog niet op schrift gesteld is, en die nog volledig analfabeet zijn (Ecumenical Press Service, 1965).

Aan de bovengenoemde aantallen worden jaarlijks 30 tot 40 nieuwe vertalingen toegevoegd. In 1962 werden er op de vijf continenten 50 miljoen bijbels en gedeelten van de Heilige Schrift verspreid. Er wordt nu een krachtige poging gedaan deze cijfers te verdrievoudigen. Alleen al in Latijns Amerika zijn er in 1961 9 miljoen exemplaren verspreid en in 1962 17 miljoen. Wat het evangelie op grammofoonplaten betreft, de pas opgerichte organisatie 'Gospel Recordings' heeft alleen al grammofoonplaten geleverd in 3321 talen en heeft er gratis 5 miljoen verspreid.

VIII. DE SUPERIORITEIT VAN DE BIJBEL BOVEN ALLE ANDERE JOODSE, CHRISTELIJKE EN HEIDENSE GODSDIENSTIGE BOEKEN.

Een ander bovennatuurlijk kenmerk van de Schrift komt aan het licht als men haar vergelijkt met onverschillig welk ander boek. De werkelijke Auteur van de Schrift is duidelijk veel groter dan de menselijke geest, want de boodschap van de Schrift is oneindig en eeuwig.

De apocriefen van het Oude Testament, ook al zijn ze soms interessant vanuit historisch oogpunt, doen in elk opzicht onder voor de canonieke geschriften. Wij hebben reeds de zeer besliste mening van Hieronymus hierover geciteerd (in deel III, hoofdstuk XI, paragraaf VI). En Saphir zegt over dit onderwerp: 'Welk mens zou, nadat hij de oude goede wijn heeft gemaakt, die kunnen verwarren met slechte wijn vermengd met water. Het ene verhoudt zich tot het andere als kaf tot het koren'.²²⁰

M. von Niebuhr, die de bijbelse tekst vergelijkt met de bronnen van de Assyrische en Babylonische geschiedenis, merkt op: 'In het Oude Testament komt geen enkele patriotische leugen voor; het verbergt of bedekt nooit de ellenden van het volk welks geschiedenis het beschrijft. Wat dat betreft heeft het Oude Testament een unieke plaats tussen alle geschiedenisboeken - zijn waarheidsgetrouwheid is ongeëvenaard - zelfs in de ogen van hem die niet gelooft in de goddelijke inspiratie. En men moet ook toegeven dat het Oude Testament uiterst nauwkeurig IS'.²²¹

Wat een scherpe tegenstelling is er ook tussen de vier Evangelieën en de *Apocriefe verhalen van het leven van Jezus*. En hoe kinderachtig zijn de wonderen die de traditie toeschrijft aan Hem, die in alles wat Hij deed de Vader verheerlijkte en Hem openbaarde!'²²² Bovendien zegt Johannes duidelijk, dat Jezus in Kana Zijn eerste wonder deed; daarmee worden dus alle wonderen die Hij in Zijn jeugd zou hebben verricht, uitgesloten (Joh. 2:11).

Ook de *geschriften van de kerkvaders*, hoe mooi en heilzaam zij ook zijn, laten alleen maar nóg duidelijker de verheven oorspronkelijkheid van de geïnspireerde apostolische brieven zien; hun on

uitputtelijke diepte, hun goddelijke eenvoud, hun bewonderenswaardige beknoptheid, hun duidelijkheid, hun universaliteit, in één woord, hun goddelijk karakter'.²²³

Néander merkt hetzelfde op: 'Een verschijnsel dat enig in zijn soort is, is het frappante verschil tussen de geschriften van de apostelen en die van de kerkvaders, die bijna hun tijdgenoten waren. In het algemeen gaan de overgangen geleidelijk, maar hier zien wij een plotselinge verandering ... een verschijnsel dat ons moet leiden tot de erkenning, dat er in de zielen van de apostelen een werking van de Geest van God plaatsvond, de dageraad van een nieuw scheppingselement'.²²⁴

Het is overigens ontstellend te zien hoe snel de kerkvaders zich hebben verwijderd van de Schrift en van de eenvoud van het Evangelie. Twee of drie eeuwen na de tijd van de apostelen, hadden zij reeds een begin gemaakt met de afwijkingen die de kerk in de daaropvolgende eeuwen van haar eigen karakter hebben beroofd. En wat te zeggen van hun onvoorzichtigheden en hun flagrante dwalingen op het gebied van de natuurwetten? (zie deel III, hoofdstuk X, par. V).

De Koran maakt er aanspraak op, dat hij door de Engel Gabriël deel voor deel uit de hemel aan Mohammed gebracht is. Naast enkele moraliserende uitspraken en enkele voorschriften voor het sociale leven, draagt hij overal het stempel van de feilbare en aardse menselijke geest. Volgens de Koran zijn de bergen geschapen om de aarde te beletten zich te bewegen en om haar vast te houden als met ankers en touwen. Mozes' zuster Miriam wordt verward met de moeder van Jezus (Sura 19:29). Gabriël brengt verschillende malen een speciale openbaring uit de hemel om Mohammed te rechtvaardigen: toen hij de vrouw van zijn geadopteerde zoon nam, toen hij alle vrouwen van zijn harem probeerde te bevredigen en toen hij zijn familieleden en diegenen onder de gevangenen die hem aanstonden als bijvrouwen nam (Sura 33:49 tot 52, enz.). De Koran verklaart ook de heilige oorlog tot een blijvend beginsel en belooft aan de getrouwen het meest vleeselijke paradijs dat men zich maar kan voorstellen. Maar het verschil tussen de Koran en de bijbel komt vooral duidelijk uit in datgene wat de Koran niet zegt: de liefde van God die in de vleeswording lijdt met zijn schepselen, Zijn heiligheid die de straf op de zonde eist, de verzoening van onze overtredingen aan het kruis, de volle verzekering van vergeving, de wedergeboorte die de mens nieuw maakt, en het geestelijk karakter van de waarheid van heel de geopenbaarde boodschap - dit alles ontbreekt in het boek van Mohammed en dit overtuigt ons, door de scherpe tegenstelling des te meer van het goddelijke karakter van de Schrift.

Ook *de heilige boeken van de Hindoes* kunnen niet vergeleken worden met de Bijbel; deze Hindoeboeken met hun 330 miljoen goden, waarvan de grootste Siva, onder het symbool van de fallus (penis) vereerd wordt; de honderdduizenden veronderstelde reïncarnaties in de gedaante van een beest of een mens, totdat een kleurloos nirwana de mens bevrijdt door elk verlangen in hem te niet te doen. Ook hier ontbreekt ten enenmale een werkelijke oplossing van het probleem van zonde en ellende en is nergens sprake van de overgang, reeds hier op aarde, tot een zuiver en bevrijd leven, noch van absolute gerechtigheid, of van een eeuwige actieve gelukzaligheid in de tegenwoordigheid van God.

En dit is wat de kosmologie van de Hindoes zegt: De maan staat vijftigduizend mijl hoger dan de zon; zij schijnt door haar eigen licht; zij geeft ons lichaam leven. De nacht komt doordat de zon onder gaat achter de berg Someyra, die zich in het midden van de aarde bevindt en ettelijke duizenden mijlen hoog is. Onze aarde is plat en driehoekig samengesteld uit zeven verdiepingen, die elk hun graad van schoonheid hebben en hun eigen bewoners en hun eigen zee. De eerste verdieping is gemaakt van honing, de volgende van suiker, de volgende van boter, de volgende van wijn. De hele massa wordt gedragen op de koppen van ontelbare olifanten die, als zij zich schudden, op aarde aardbevingen veroorzaken!²²⁵

Voor *Plato* is de wereld een intelligent dier. De werken van de *Griekse en Romeinse filosofen*, Aristoteles, Seneca, Plinius, Plutarchus, Cicero, die in menig opzicht zo opmerkelijk zijn, staan vol met beweringen waarvan één enkele genoeg zou zijn om onze inspiratieleer in gevaar te brengen, als iets dergelijks gevonden zou worden in één van de boeken van de Heilige Schrift.²²⁶

Wij zouden nog een lange tijd door kunnen gaan met onze vergelijking, maar we zullen die nu beperken tot de goddelijke beknoptheid van de geïnspireerde teksten.

De *Joden* hebben de twee Talmuds aan de Schrift toegevoegd, waaraan zij hetzelfde goddelijke gezag toekennen; één van de twee (die van Jeruzalem) is een groot boek in folio-formaat, en de andere (die van Babylon), bestaande uit twaalf folio-boekdelen, is de Talmud die men het meest volgt en die door alle schriftgeleerden bestudeerd moet worden.

De *Roomse Kerk* heeft tijdens het concilie van Trente verklaard, dat zij 'haar tradities omtrent het geloof en de zeden', dat wil zeggen haar enorme verzameling synodale besluiten, pauselijke edicten en bullen, canones en de brieven van de heilige Kerkvaders, ... 'met dezelfde genegenheid en eerbied aanvaardt als de bijbel'.²²⁷ Zie daartegenover, zegt Gaussen, wat de Heilige Geest heeft gedaan in de bijbel en bewonder de hemelse behoedzaamheid van zijn onnavolgbare beknoptheid. Het hele verhaal van de schepping van de wereld neemt slechts éénendertig verzen in beslag. Het proefgebod, de zondeval en de veroordeling van ons mensengeslacht beslaan vierentwintig verzen, terwijl er vele hoofdstukken worden gebruikt om de tabernakel en de offers te beschrijven die een voorafschaduwing waren van Jezus Christus en Zijn verlossingswerk. Twee hoofdstukken zijn voldoende om de geschiedenis van de mensheid vanaf de zondeval tot aan de zondvloed te beschrijven; daarna is het grootste gedeelte van Genesis gewijd aan de levensbeschrijvingen van de aartsvaders, omdat met hen de lijn der geslachten begint die uitloopt op de Messias.

De Tien Geboden en de prachtige samenvatting daarvan (Deut. 6:5; Lev. 19:18) zeggen veel meer over onze plichten jegens God, onze ouders en ons gezin, jegens arbeiders en vreemdelingen, over goederen, leven, rust, eer en waarheid, dan alle werken uit de oudheid samen.

Elk van de Evangeliën vertelt in 16 tot 28 korte hoofdstukken - in slechts 800 regels het leven van Jezus Christus: Zijn geboorte en jeugd, zijn leer, wonderen en voorbeeld, zijn lijden, dood, opstanding en hemelvaart. Deze feiten worden op zo'n onpartijdige manier verteld, met zulk een eerbied voor God en voor de mensen en met zo'n terughoudendheid en echtheid, dat wij weer vragen: 'Is dit de manier waarop de mens iets vertelt? Toch waren de evangelisten mannen vol bewogenheid, met harten brandende van liefde voor hun Meester. Hoe konden ze dan op zo'n rustige en terughoudende, sobere, ja schijnbaar onbewogen manier de afschuwelijke moord beschrijven op Degene die zij aanbaden, en op zo'n realistische wijze hun eigen lafheid en vleselijke geest aan het licht brengen, zonder voor zichzelf een enkele verontschuldiging te zoeken en zonder enige verklaring daarvoor? In Handelingen verhaalt Lucas in ongeveer dertig bladzijden de dertig mooiste jaren van het christendom. Nogmaals, wat een bewonderenswaardige kortheid! Van wie anders dan de Heilige Geest zou deze beknoptheid, deze keuze van bijzonderheden, deze manier van zeggen - vroom, kort en betekenisvol - afkomstig kunnen zijn, die in zo weinig woorden zoveel waarheden bevat!

Hierbij komt nog de gereserveerdheid en het zichzelf op de achtergrond houden van de geschiedschrijver; hij komt zelf nergens voor het voetlicht, behalve in het veranderen van het persoonlijk voornaamwoord (het 'wij' dat begint in Hand. 16:10). En toch nam Lucas gedurende tien jaar deel aan Paulus' werk, leefde mee in zijn lijden, vergezelde hem op zijn reizen van Troas tot Jeruzalem en Cesaréa, en naar Rome waar Paulus uitroept: 'Allen hebben mij in de steek gelaten. Alleen Lucas is nog bij mij' (2 Tim. 4:16, 11).

De voorafgaande alinea's ontleenden wij aan Gaussens boek, waaruit tot slot nog dit citaat van Origenes: 'De bijbelse geschriften getuigen van de volheid van de Geest; en er is niets in de profeten, of in de wet, of in het Evangelie, of in de apostelen, dat niet van de majesteit van God afkomstig is'.²²⁸

IX. CONCLUSIE.

Voor degene die kan zien zijn het bestaan van de zon, haar stralen, en haar warmte niet discutabel. Een blinde kan, als hij wil, aan dat alles twijfelen, omdat hij het zelf niet kan zien.

Voor de gelovige is het bovennatuurlijke karakter van de Schrift meer dan duidelijk. Hij weet dat hij door haar tot het licht is gekomen: 'Ik, die blind was, kan nu zien'. Hij heeft God ontmoet in de bijbel; hij heeft daarin door Christus gevonden de vergeving, het nieuwe leven en de verzekering van het eeuwig heil. De profetieën hebben hem overtuigd van de alwetendheid van de Auteur van het Boek. In de spiegel van het Woord, heeft hij de beeltenis van zijn eigen hart herkend, getekend door Hem die het beter doorgrondt dan hijzelf. Iedere dag ervaart hij meer van de kracht, de eeuwigheid, de universaliteit en de superioriteit van de Schrift over alles wat menselijk is.

Ja, wij roepen met de Psalmddichter uit: 'Ik verlustig mij in Uw wet. De wet van Uw mond is mij beter dan duizenden stukken goud en zilver. Mijn hart vreest voor Uw woorden. Ik verblijd mij over Uw woord als iemand die rijken buit vindt. Uw bevelen heb ik verkozen' (Ps. 119:70, 72, 161-162, 173).

Helaas schijnt dit alles, dat voor ons een onweerlegbaar bewijs is, op geen enkele wijze de ongeloofvige te raken. Hetzelfde geldt voor het zo duidelijke getuigenis van de schepping. 'De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt het werk Zijner handen'. 'Het is geen sprake en het zijn geen woorden, hun stem wordt niet vernomen toch gaat hun prediking uit over de ganse aarde (Ps. 19:2, 4, 5), want hetgeen van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht, en goddelijkheid, wordt sedert de schepping der wereld uit zijn werken met het verstand doorzien' (Rom. 1:20).

Toch verheerlijkt het merendeel der mensen niet de levende en ware God. Er zijn vele dwazen die in hun hart zeggen: 'Er is geen God' (Ps. 14:1). Talrijk zijn ook de godsdienstige mensen, zelfs mensen die beweren christenen te zijn, die het getuigenis van 't wondere boek van God, de bijbel, verwerpen. Voor velen is de oorzaak hiervan, dat zij nog niet 'opnieuw geboren' zijn, en 'een ongeestelijk mens aanvaardt niet hetgeen van den Geest Gods is, want het is hem dwaasheid ... , omdat het slechts geestelijk te beoordelen is' (1 Cor. 2:14). Het geval van Nicodemus laat zien, dat er zelfs godsdienstige leiders en leraars van Israël kunnen zijn in wier leven geen wedergeboorte heeft plaatsgehad (Joh. 3:3-10). Anderen, die misschien beter zijn begonnen, dreigen te bezwijken voor de gevaren vermeld door Paulus: 'Ziet toe, dat niemand u medeslepe door zijn wijsbegeerte en door ijdel bedrog in overeenstemming met de overlevering der mensen, met de wereldgeesten en niet met Christus' (1 Col. 2:8). 'Bewaar wat u is toevertrouwd, houd u buiten het bereik van de onheilige, holle klanken en de tegenstellingen der ten onrechte zo genoemde kennis. Sommigen, die woordvoerders daarvan zijn, zijn het spoor des geloofs bijster geraakt' (1 Tim. 6:20-21).

Wij beelden onszelf niet maar iets in. Het heelal is het grote boek van God voor hen die willen geloven. Evenzo is de bijbel Zijn geschréven boek, voor hen die door het geloof zijn getuigenis van leven en van kracht aannemen. De bovennatuurlijke eigenschappen van de Schrift die wij hierboven opgenoemd hebben, kunnen noch willen wij aanvoeren als een rationalistische argumentatie om aan onze lezers de moeite van het geloof te besparen. Integendeel, wij kunnen slechts met Paulus herhalen, en daarmee willen wij besluiten: 'Mijn spreken en mijn prediking kwam ook niet met meeslepende woorden van wijsheid, maar met betoon van geest en kracht, opdat uw geloof niet zou rusten op wijsheid van mensen, maar op kracht van God' (1 Cor. 2:4-5).

HOOFDSTUK II

Het Goddelijk gezag van de Schrift

I. GOD, DE BRON VAN ALLE GEZAG.

Het ganse heelal is onderworpen aan zijn soevereine Heer, de Schepper. Hij is de hoogste realiteit, de enige bron van leven, van waarheid en van harmonie. Hij is de onfeilbare wetgever, wiens geestelijke, morele en natuurkundige wetten de wereld regeren. 'De HERE is Koning, eeuwig en altoos' (Ps. 10:16). 'Den Koning der eeuwen, den onvergankelijken, den onzienlijken, den enigen God, zij eer en heerlijkheid ... de zalige en enige heerser, de Koning der koningen en de Here der heren' (1 Tim. 1:17; 6:15).

De mens is, evenals alle schepselen, afhankelijk van dit gezag. De zondeval is gekomen door het feit, dat hij er zich van heeft willen losmaken om 'als God te zijn', door 'de heerschappij te verachten' (Gen. 3:5; 2 Petr. 2:10). Zijn heil bestaat uit zijn volledige onderwerping aan de Koning tegen wie hij heeft gezondigd, en uit zijn wederopneming in het Koninkrijk waar alleen de Here gebiedt, handelt en redt.

II. HET GEZAG VAN JEZUS CHRISTUS.

Christus, God in het vlees, brengt in deze wereld heel het gezag van Zijn Vader tot ontplooiing. Van het moment af dat Hij optreedt leert Hij als gezaghebbende, en niet als de schriftgeleerden (Marc. 1:22).

Hij zegt niet zoals de profeten: 'Het Woord des HEREN kwam tot mij' ... 'zo zegt de HERE', maar 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg U ... Gij hebt gehoord, dat er tot de ouden gezegd is ... Maar Ik zeg U ...'. Hij legt met gezag en macht aan de onreine geesten zijn bevelen op (Luc. 4:36).

Hij heeft macht (of gezag, exousia) op aarde zonden te vergeven (5:24).

Hij oefent hetzelfde gezag uit over ziekte (6:19), de dood (8:53-55) en de natuur (Matth. 8:23-26).

God heeft Hem macht gegeven over alle vlees, om eeuwig leven te schenken (Joh. 17:2).

Het gehele oordeel is aan de Zoon gegeven (5:22).

Alle dingen zijn Hem overgegeven door Zijn Vader (Matth. 11:27). Hij kan dus verklaren: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op (de) aarde' (28:18).

Paulus roept verheugd uit: 'Gij hebt de volheid verkregen in Hem, die het hoofd is van alle overheid en macht' (Col. 2:10).

En Johannes verkondigt: 'Nu is verschenen het heil en de kracht en het koningschap van onze God en de macht van Zijn Gezalfde' (Openb. 12:10).

Maar dit totale en zo duidelijk blijkende gezag doet zich niet op een dwingende manier gelden. Jezus verschijnt in het vlees als een gewoon mens; Hij had 'geen gedaante dat wij hem zouden hebben begeerd', Hij had geen koninklijke kroon op Zijn hoofd en Hij bezat geen priesterbevoegdheid en was ook niet gewijd als priester (Joh. 7:15). Hij was niet rijk en had geen bijzondere maatschappelijke rang. Zelfs de overpriesters en de oudsten van Zijn eigen volk hebben Hem verworpen en vroegen Hem ongeduldig: 'Krachtens welke bevoegdheid doet Gij deze dingen?' (Matth. 21:23).

Slechts door het geloof kan zijn gezag herkend worden. Het komt voort uit Zijn diepe natuur, de kracht en de liefde die van Hem uitgaan, en de tegenwoordigheid van de Vader die in Hem woont. De Godvrezende Israëlieten die het getuigenis van Johannes de Doper hebben aangenomen, hebben ook herkend krachtens welke bevoegdheid Jezus handelde (vv. 24-27).

Hij spreekt, en de stomverbaasde dienaars roepen uit: 'Nooit heeft een mens zó gesproken!' (Joh. 7:46). Hij werpt een boze geest uit en vele omstanders 'staan verslagen over de majesteit Gods' (Luc. 9:43).

Weliswaar voert Christus meerdere bewijzen aan van het feit dat Hij door God met gezag bekleed is: Zijn eigen woord, de wonderen die Hij verrichtte, het getuigenis van God de Vader uit de hemel, en tenslotte de Schrift (Joh. 5:24, 31, 36, 37, 39). Maar Hij geeft deze bewijsvoering zonder dat Hij zich de illusie maakt of zelfs maar de bedoeling heeft, dat het verstand haar zal aanvaarden: alleen de nederigheid van het geloof zal dat werkelijk doen. Daarom voegt Hij er aan toe: 'Indien iemand diens wil doen wil (de wil van Hem die Mij gezonden heeft) zal hij van deze leer weten of zij van God komt, dan of Ik uit Mijzelf spreek' (Joh. 7:17).

III. HET GEZAG VAN DE SCHRIFT.

I. Bron en definitie.

Van dit gezag geldt hetzelfde als van het gezag van Jezus Christus; het komt voort uit het wezen van de Schrift. Het is een rechtstreeks gevolg van de inspiratie. Als God de hele Schrift heeft geïnspireerd (zoals wij gezien hebben), dan is de Schrift bekleed met Zijn gezag. Geen enkele andere macht zou haar ooit die eigenschap kunnen geven of die van haar kunnen wegnemen. Het boek dat duizenden keren kan herhalen 'Zo zegt de HERE!' dwingt tot eerbied voor de Auteur van dit boek en tot gehoorzaamheid aan Hem. J. H. Merle d'Aubigné zegt hierover: 'Het goddelijke gezag van de Schrift en de inspiratie zijn twee onderscheiden, maar niet van elkaar te scheiden, waarheden. Het gezag van de Schrift komt voort uit haar inspiratie, en haar inspiratie vestigt haar gezag, op dezelfde manier waarop het harden van het metaal staal voortbrengt, en staal voortkomt uit het harden van het metaal. Als het gezag wegvalt, valt de inspiratie weg; als de inspiratie wordt weggenomen, verdwijnt het gezag ook. De Schrift zonder de inspiratie is als een kanon waaruit men de lading heeft verwijderd'.²²⁹ Misschien zal iemand zeggen: Is dit geen schijnbewijsvoering, een cirkelredenering? U beweert, dat de bijbel gezag heeft, omdat hij geïnspireerd is en omdat God erin spreekt. Maar deze bewering komt uit de Schrift zelf! Is de bijbel dan geïnspireerd, omdat hij zégt geïnspi

reerd te zijn? Het antwoord op deze tegenwerping kan men vinden in de voorafgaande hoofdstukken, speciaal in het vorige hoofdstuk. Wij zijn zozeer overtuigd van de goddelijke inspiratie van de bijbel door zijn sublieme openbaring van God, van Jezus Christus en van de mens, dat wij er niet meer aan kunnen twijfelen, dat in de bijbel de Here spreekt, niet het schepsel. De profetieën konden alleen maar voortkomen uit de alwetende God, en de onvoorwaardelijke wijze waarop Christus de Schrift bevestigt, heeft onze houding ten opzichte van de bijbel bepaald. Wij hebben het Woord gehoord en wij hebben geloofd (Joh. 5:24; Rom. 10:17). Het gevolg hiervan is geweest een diep doorvoelde ervaring van wedergeboorte en van vergeving en nieuw leven, die ons eigenlijke leven geworden is, de ware reden van ons bestaan. En het is het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest (Rom. 8:16) dat deze overtuiging teweegbrengt en in stand houdt. Zoals wij zojuist hebben gezegd, wij zijn hier volledig van overtuigd niet door bijeengebrachte menselijke bewijzen of verstandelijke argumenten maar door 'betoon van Geest en kracht' (1 Cor. 2:4-5). Gausson vertelt hoe hij, gekweld door twijfel, veel had gezocht en gelezen in apologetische werken, maar dat hij tenslotte slechts tevreden gesteld en overtuigd werd door het woord van de bijbel zelf.

'De Schrift getuigt van zichzelf niet alleen door haar inhoud, maar ook door haar uitwerking ... want zij verspreidt gezondheid, leven, warmte en licht ... Lees dus de bijbel ... hij zal U overtuigen; hij zelf zal U zeggen of hij van God komt. U zult ervaren, dat het enkele lezen van een psalm, een verhaal, een voorschrift, een vers, een woord in een vers, U een veel sterker bewijs zal leveren van de goddelijke inspiratie van de gehele bijbel dan de meest welsprekende en goed geargumenteerde redeneringen van geleerden of van boeken dat zouden kunnen doen'.²³⁰

Voor een ieder die door het geloof de Schrift aanvaardt als het Woord van God, is de zaak beslist: haar gezag moet niet verdedigd worden, maar betuigd (juist zó als het bestaan van God en de uitnemendheid van Jezus Christus). C. H. Spurgeon heeft hierover gezegd: 'Men hoeft geen leeuw te verdedigen die in zijn kooi zit: het is voldoende het hek te openen en hem eruit te laten!' Dr. Martin Lloyd-Jones zegt dit ervan: Het enige dat de waarheid en het gezag van de bijbel werkelijk aantoonst is het prediken en het verklaren van de bijbel. Bijvoorbeeld: alleen de bijbel, met zijn leer van de zondeval geeft een verklaring voor de huidige wereldsituatie na de twee wereldoorlogen. Hetzelfde geldt voor de oorsprong van het heelal: Na zoveel rationalisme en materialistische wetenschap, bekennen zeer beroemde geleerden, dat zij hebben moeten concluderen, dat er een soevereine geest, een groot architect van het heelal bestaat - hetgeen de bijbel altijd al gezegd heeft. Maar de bijbelcritici haten de leer van de zondeval en van de zonde. Zij blijven geloven, dat de mensheid zich steeds ontwikkelt, dat zij vooruit gaat en steeds beter wordt. Vandaar dat deze mensen slechts met tegenzin terugkeren tot begrip van het kwaad en van de ondergang van ons menselijk geslacht. Zij doen het, gedwongen door de lessen van de geschiedenis en niet vanwege het gezag van de bijbel. Voor ons is het juist om deze laatste reden, dat wij deze dingen geloven en leren.²³¹

2. *Het gezag van de Schrift in Israël.*

Het boek der wet, de openbaring van de goddelijke wil, was de grondslag van het verbond (Exodus 24:7). De taak van de priesters en de levieten was de wet te onderwijzen en al hun uitspraken op de wet te baseren. (Deut. 17:9-11; 24:8). 'Want de lippen van de priester bewaren kennis en uit zijn mond zoekt men onderricht in de wet, want een bode van de HERE der heerscharen is hij' (Mal. 2:7). Het gezag van het Heilige Boek strekte zich uit over 'allen die beefden voor de woorden van den God van Israël' (2 Kron. 34:19; Ezra 9:4; Neh. 8:9, enz.). De psalmdichter roept uit: 'Mijn vlees beeft van schrik voor U, ik vrees voor Uw oordelen (Ps. 119:120). Jesaja begint zijn profetie op plechtige wijze met de woorden: 'Hoort hemelen, en aarde neigt Uw oor, want de HERE spreekt'. Daarna, ziende de betreuenswaardige toestand van Israël, roept hij uit: 'Tot de wet en tot de getuigenis! Voor wie niet spreekt naar dit woord is er geen dageraad' (1:2, 8:20). En Jeremia voegt eraan toe: 'Vervloekt zij de man die niet hoort naar de woorden van dit verbond, dat ik aan Uw vaderen geboden heb! (11:3-4).

Het geduchte gezag van Gods wet wordt ook vandaag nog uitgeoefend over allen die niet gered zijn uit genade en door het geloof in Christus: 'Vervloekt is een ieder, die zich niet houdt aan alles, wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen'. (Gal. 3:10). Alle zondaren worden 'door de wet veroordeeld als overtreders. Want wie de gehele wet houdt, maar op één punt struikelt, is schuldig geworden aan alle (geboden)' (Jac. 2:9-10).

3. Jezus Christus onderwerpt zich aan het gezag van de Schrift.

Wij hebben reeds eerder (Deel IV, hoofdstuk I, paragraaf III) laten zien hoe nauwgezet Christus zich aan het gezag van de Schrift onderwerpt door: onvoorwaardelijk de Schrift te bevestigen (Matth. 5:17-18) de Schrift tot in de kleinste bijzonderheden te vervullen (Matth. 26:54; Luc. 24:44) de tegenstander alleen te antwoorden met: 'Er staat geschreven' (Matth. 4:4-10) allen die Hem tegenspraken te confronteren met de bijbelse tekst: 'Hebt Gij niet gelezen ... dwaalt gij niet daarom, dat gij de Schriften niet kent, noch de kracht Gods?' (Matth. 12:3; Marc. 12:24) aan het kruis de woorden aan te halen van de bijbelse profetieën die Hij bezig was te vervullen (Joh. 19:28-30) Zijn onderricht aan de discipelen, zelfs na Zijn opstanding te baseren op alle delen van de Joodse Canon (Luc. 24:27, 44, 46) te verkondigen, dat het laatste oordeel uitgevoerd zal worden op grond van de Schrift (Joh. 5:45-47; verg. Rom. 2:12). Wat kunnen wij anders zeggen dan dat het gezag van het geschreven Woord, bekrachtigd als het is door het volledige gezag van het vleesgeworden Woord, niet kan worden gebroken (Joh. 10:35).

4. Het gezag van de Schrift in de eerste gemeente.

Wij hebben dit onderwerp reeds in het algemeen behandeld (deel TV, hoofdstuk II, paragraaf I) in onze studie over het getuigenis van de apostelen en het Nieuwe Testament ten aanzien van de Heilige Schrift. Want voor hen was er geen probleem. Aangezien de bijbel volledig geïnspireerd was, bestond er voor hen nooit enige twijfel aangaande zijn absolute gezag. De apostelen onderwierpen zich volledig aan de Schrift, zowel het Oude als het Nieuwe Testament, en zij moesten vóór alles woordvoerders van de Heer zijn, met de opdracht de geschreven openbaring te bevestigen en te voltooien door Christus bekend te maken aan de wereld en aan de kerk. De dienstknechten van God van alle volgende generaties, moesten noodzakelijkerwijs hun ambt in de kerk uitoefenen in onderwerping aan de openbaring, daar zij geen ooggetuigen van de opstanding waren geweest, noch bijbelboeken hadden geschreven. Hun gezag moet dus wel verschillend zijn van dat van de apostelen, namelijk minder groot. Timotheus moet, ook al is hij geroepen om te weerleggen, te verbeteren en te onderwijzen, in de eerste plaats 'het Woord verkondigen' en 'het werk van een evangelist doen', en dit 'in overeenstemming met de gezonde leer' (de woorden 'leer', 'leraar' en 'onderricht' worden ongeveer dertig keer gebruikt in 1 en 2 Tim. en in Titus). Het is de gehele geïnspireerde Schrift die de man Gods volkomen maakt en hem toerust voor zijn dienst (2 Tim. 3:16-4:3). Paulus schreef ook in dezelfde zin aan Titus, dat de ware oudste zich moet houden aan het 'betrouwbare woord naar de leer, zodat hij ook in staat is te vermanen op grond van de gezonde leer en de tegensprekers te weerleggen'. Dan voegt hij er aan toe: 'Maar gij, kom uit voor hetgeen met de gezonde leer strookt. Spreek hiervan, vermaan en weerleg met allen nadruk: niemand mag U verachten' (Titus 1:9; 2:1, 15). De rol van de oudste of van de bisschop (vg. Hand. 20:17, 28) is dus om over de kudde te waken en om haar te voeden met het Woord van God, met een gezag dat geheel en al op de Schrift berust en daardoor beheerst wordt. Evenzo is het met ons die de functie bekleden van gezanten van Christus, omdat God 'ons het woord der verzoening heeft toevertrouwd', het woord dat kan binden of ontbinden en dat sommigen het leven geeft (hun die het aanvaardden) en anderen de dood (hun die het afwijzen; 2 Cor. 5:19-20; 2:14-16).

Het is duidelijk, dat de soevereiniteit van de HERE in de kerk wordt uitgeoefend door het gezag van de Schrift gepaard aan dat van de Geest. Enkele teksten zijn voldoende om aan te tonen wie de bevelen gaf in de eerste gemeente:

Het is door de Heilige Geest dat de discipelen, die gedoopt waren en toegerust met kracht, overal getuigen zullen zijn van Christus (Hand. 1:5,8);

Het is de Heilige Geest die hen in staat stelt van de grote daden Gods te spreken en te profeteren (2:4, 11, 17-18);

Het gezag dat zij uitoefenen berust op de almachtige naam van Jezus en op de Schrift die steeds hun getuigenis ondersteunt. Men vraagt hun: 'Door welke kracht of door welken naam hebt gij dit gedaan?' Hun antwoord is te vinden in Hand. 3:16, 18; 4:7-12;

Zij spreken het Woord Gods met vrijmoedigheid, omdat zij vervuld zijn met de Geest (4:31, 8);

Elke bediening, die van de diakenen daarbij inbegrepen, vereist deze zelfde volheid (6:3, 5);

De Geest leidt Zijn dienstknechten (8:29; 10:19), Hij doet de gemeente groeien (9:31), Hij stelt de nieuwe werkers aan en zendt hen uit (13:2, 4), en Hij legt hun Zijn onfeilbare strategie op (16:6-10);

Tijdens de enige kerkelijke ‘vergadering’ die genoemd wordt in het Nieuwe Testament, durfden en konden de oudsten en de broeders, nadat zij zich vergewist hadden van de overeenstemming met de woorden van de profeten in de Schrift, dit zeggen: ‘Het heeft den Heiligen Geest en ons goed gedacht’ (15:15, 23, 28).

Christus is het enige hoofd van de kerk en Hij heeft Zijn boodschap aan niemand anders overgedragen (Efz. 1:22-23; Hebr. 7:24-25). Hij is het dus, het Hoofd, die door de Geest over Zijn lichaam heerst, en aan een ieder van Zijn leden een bovennatuurlijke gave geeft voor een bepaalde functie, hen gebruikt volgens Zijn wil en hen voedt met Zijn Woord.

Uit dit bijbelse beeld blijkt duidelijk, dat het gezag slechts aan het Hoofd kan toebehoren: geenszins aan de leden, noch aan het lichaam zelf (de Kerk), en ook niet aan een tweede Hoofd (dat niet bestaat!) ... Verordeningen van een godsdienstige gemeenschap of gevolgtrekkingen uit de ervaring van de één of andere persoon, kunnen daarom niet tot wetten worden verheven, want dat leidt tot machtsmisbruik.

IV. WAT HEEFT PRIORITEIT: DE SCHRIFT OF DE KERK?

Voor de Roomse kerk staat de zaak vast. Volgens Bellarminus is het gezag van de Schrift gegrond op dat van de Kerk (Lib. II, de Concilies, Cap. 12). De apostelen, de schrijvers van het Nieuwe Testament vormden de hiërarchie van de kerk, en de uitdrukking van haar gezag. (Een dergelijke redenering heeft twee kanten, want Marcus, Lucas en Jacobus en misschien de schrijver van de brief aan de Hebreeëen, waren geen apostelen). Daarom, zeggen zij, is de Kerk de meesteres van de Schriften. De bijbel kan alleen op de juiste manier begrepen worden dank zij de interpretatie en de uitlegging van de geestelijkheid (vandaar de onmisbare aantekeningen in de katholieke bijbels). Bovendien vulde de Kerk de Schriften aan naar haar goeddunken, toen zij er de Apocriefen van het Oude Testament aan toevoegde (tijdens het Concilie van Trente in 1546), en tegelijkertijd besloot, dat de Traditie, de besluiten van de Concilies en tenslotte de decreten van de onfeilbare Paus (dit vanaf 1870) eveneens als bron voor haar leer zouden gelden.

Er zijn genoeg argumenten om integendeel de prioriteit en het soevereine gezag van de Schrift aan te tonen.

1. Het is duidelijk, dat de Kerk niet het Oude Testament heeft voortgebracht, en wij hebben reeds gezien hoezeer Christus Zelf en de apostelen, en de eerste christenen, aan het gezag van het Oude Testament onderworpen waren.
2. De Kerk is in het leven geroepen door het Woord van God, dat de apostelen overal predikten en dat zij tegelijkertijd bewaarden in het Nieuwe Testament (1 Thess. 2:13). Iedere gelovige is wedergeboren door het levende, blijvende Woord van God (1 Petr. 1:23, 25).
3. Een groot gedeelte van het Nieuwe Testament is gewijd aan de wijze waarop het leven van de Kerk moet worden geregeld en in stand gehouden. De pastorale brieven, evenals 1 Corinthiërs en Galaten (zonder nog te spreken van Handelingen en Openbaringen 2 en 3) leggen de grondregels voor de kerk vast en geven zich veel moeite om bepaalde afwijkingen, die reeds in de loop van de eerste eeuw aan het licht traden, recht te zetten. Het is daarom het gezag van de Schrift dat de Kerk vestigt en de rechte kijk geeft op wat de kerk werkelijk moet zijn. Men kan daarom het Nieuwe Testament niet afhankelijk maken van de instelling die uit zijn bladzijden is ontstaan.
4. Om haar oppergezag te bevestigen, steunt Rome op haar manier op de woorden van Christus. Maar waar anders kan zij deze woorden vinden dan in de evangeliën, dat wil zeggen, in de bijbel?
5. De Schrift bestond voordat er kerkvaders, concilies en - let wel - pausen waren. De verschillende boeken van het Nieuwe Testament, die in de eerste eeuw werden geschreven, werden pas enige tijd later in hun geheel door de kerken erkend. Toch bestond van het begin af hun goddelijke inspiratie, afkomstig van de HERE en niet van de kerk. Uiteindelijk heeft de kerk gebogen

voor de inspiratie van de apostolische geschriften. Welnu, het is duidelijk, dat een boek zijn gezag aan de schrijver ontleent en niet aan de lezers of aan degenen die het boek bewaren (voor de Canon, zie eerder deel III, hoofdstuk XI). De brieven van Paulus b.v. waren voor hun gezag volstrekt niet afhankelijk van kerkelijke goedkeuring! In de vaak geciteerde tekst, prijst de apostel de Thessalonicenzen, omdat zij zijn boodschap hebben aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een Woord van God (1 Thess. 2:13). Hij beveelt, dat een ieder die niet gehoorzaam is aan hetgeen geschreven staat, geëxcommuniceerd moet worden (2 Thess. 3:14). Hij bezweert, dat zijn brieven ter kennis zullen worden gebracht van de broeders en van de kerken (1 Thess. 5:27; Col. 4:16). Hij durft de Galaten te zeggen dat als een engel uit de hemel hem zou tegenspreken, deze vervloekt is. (Gal. 1:8).

6. Men zegt, dat de kerk, die toch de Canon samenstelde, gezag heeft over de Schrift. Maar volgens hetgeen wij zojuist gezegd hebben is dit net zo min waar als dat een rechter gezag zou hebben over de wet die hij heeft ontvangen uit de handen van de wetgever. Hij heeft de wet niet gemaakt. Nadat hij zich heeft overtuigd van de echtheid van de wet, is het alleen nog maar zijn taak die wet te verdedigen en haar toe te passen.

De kerk is dus niet de meesteres, maar de dienaar van de Schrift, niet de moeder, maar de dochter, niet de schrijver, maar degene die de Schrift leest en haar uitlegt, niet de rechter, maar de getuige en de verdediger van de bijbelse tekst.

Als er buiten de Schrift een andere bron van gezag nodig zou zijn om haar te staven en om haar macht over ons te geven, zou deze andere bron dan zelf geen bekrachtiging nodig hebben en zo vervolgens, tot in het oneindige? Hetzelfde geldt voor degenen die niet tevreden zijn met de wonderbare geboorte van Christus. Zij hebben de onbevleete ontvangenis van Maria verzonnen die echter genade bij God had gevonden en die God haar Heiland noemde, (Luc. 1:30, 47); en zij beseften niet, dat in dat geval (zoals men heeft opgemerkt) ook haar grootmoeder, haar overgrootmoeder en het hele voorgaande geslacht tot aan het begin, zonder zonde zouden moeten zijn ontvangen.

7. De Schrift is voortgebracht door mensen die rechtstreeks door God werden geïnspireerd. Hij is het, en niet de kerk, die haar deze inspiratie heeft gegeven; dientengevolge komt haar gezag van Hem en is het volledig toereikend om daarop ons geloof te grondvesten. Zodoende verklaart Paulus, dat de kerk gebouwd is op het fundament van de apostelen en profeten, terwijl Christus Jezus zelf de hoeksteen is. (Efs. 2:20). Voor degenen die tot overeenstemming zochten te komen over de samenstelling van de canon was de enige zorg er volkomen zeker van te zijn, dat de geschriften die zij in overweging namen van apostolische herkomst waren.
8. Iedere door God ingestelde autoriteit die zich doet gelden, moet de HERE waardig zijn, dat wil zeggen, het moet een stabiele en onfeilbare autoriteit zijn. Wij zien een dergelijke autoriteit in de theocratie in Israël en bij Jezus in de evangeliën en bij de apostelen toen zij het Nieuwe Testament opstelden. Maar Petrus zelf was op een dag bestraffenswaardig en verdiende een berisping vanwege zijn huichelarij en geveinsdheid (Gal. 2:11-14). En Paulus en Barnabas gingen uiteen na een ingrijpend meningsverschil om Marcus (Hand. 15). De pastorale brieven, 2 Petrus, 2 Johannes, Judas en Openbaring 2-3, laten zien hoe snel valse profeten en valse leraars zich in sommige gevallen gezag in de kerk hebben toegeëigend. Deze stand van zaken verergerde alleen maar in de loop der eeuwen: de kerkvaders hebben de meest tegenstrijdige meningen geuit; en er zijn Pausen geweest die volkomen onwaardig waren, en godsdienstige leiders (ook protestantse) die totaal ongelovig waren. Vervolgingen en afschuwelijke oorlogen zijn begonnen op last van kerkelijke autoriteiten, talloze concilies zijn met elkaar in strijd geweest en de leerstellingen ontleend aan de traditie zijn steeds verder af komen te staan van het Evangelie. Volgens de profetieën zal de afvalligheid tenslotte de zogenaamde godsdienstige wereld veroveren, hetgeen zal uitlopen op de valse kerk, Babylon (2 Thess. 2:3-12; 1 Tim. 4:1; 2 Tim. 4:3-4; Openb. 17).

God voorzag de ongehoorzaamheid en het verval van Israël en daarom liet Hij het boek der wet in het heiligdom plaatsen als de norm en de onvergankelijke getuige van het gedrag van het volk (Deut. 31:24-27). Wij zijn er van overtuigd, dat de gehele geïnspireerde Schrift, als de enige onwankelbare autoriteit, op dezelfde wijze binnen het bereik gesteld is van de kerk, die voortdurend

geneigd is in te slapen, af te wijken van de waarheid, en ontrouw te worden. Zoals wij reeds hebben gezien, de Schrift is er altijd, niet alleen als een norm, om alle ongehoorzaamheid aan het licht te brengen, maar ook als een vuurtoren, om de juiste weg te wijzen en als een onuitputtelijke bron van leven, opwekking en heiliging.

V. AANVALLEN OP HET GEZAG VAN DE SCHRIFT.

1. *De opstandige geest van de mens.*

De mens, die geschapen is naar het beeld Gods en die geroepen is om over de aarde te heersen, bezit een ongelooflijk hoogmoedige en eerezuchtige geest. Hij is gevallen door zijn hoogmoed, doordat hij zich wilde losmaken van de bescherming van zijn Schepper. Hij werd meegesleept door de 'geest die thans werkzaam is in de kinderen der ongehoorzaamheid' (Efz. 2:2). Hij vindt het bovenal heel moeilijk te erkennen, dat hij afhankelijk is, en de beperktheid van zijn verstand en zijn krachten in te zien. Elke 'vaderlijke zorg' ergert hem, zelfs als hij beseft dat die van God komt. De mens doet overal ter wereld zijn uiterste best zich te ontdoen van elk gezag dat niet hemzelf toekomt. 'Waarom woelen de volken en zinnen de natiën op ijdelheid? De koningen der aarde scharen zich in slagorde en de machthebbers spannen samen tegen den HERE en Zijn gezalfde: Laat ons hun banden verscheuren en hun touwen van ons werpen' (Ps. 2:1-3). Deze opstand heeft reeds het kruis tot gevolg gehad: 'Wij willen niet, dat deze koning over ons wordt!' (Luc. 19:14). Dezelfde opstandige geest valt nu meer dan ooit de Schrift aan, die gehaat is vanwege haar gezag. Want de bijbel, het Woord van God, is de grootste hindernis voor wat de mensheid haar 'emancipatie' noemt. De Antichrist zal verschijnen, degene die Paulus de goddeloze noemt, of eigenlijk 'de weteloze' (in het Grieks: anomos, 2 Thess. 2:8). Wat is de bijbel hinderlijk, daar hij het geweten herinnert aan de onaantastbare rechten van God en aankondigt, dat de dag van de grote afrekening nabij is! De eerste verzoeking was een frontale aanval op het Woord en Zijn gezag: 'God heeft zeker wel gezegd?' (Gen. 3:1). De vijand weet, dat hij nog maar weinig tijd heeft, en daarom mobiliseert hij nu al zijn troepen tegen de onneembare rots van de openbaring.

2. *Machten die in strijd gewikkeld zijn om het gezag.*

a. *God of de mens.*

Er zijn in de wereld slechts twee godsdiensten: die van God die ons de verlossing door Jezus Christus biedt, en die van de mens, die alle systemen omvat die gebaseerd zijn op de bedenksels en de verdiensten van het schepsel dat zich wil redden door zijn eigen werken. Er staan dus slechts twee machten tegenover elkaar: die van God, Christus en de bijbel; én die van de mens. Aangezien wij het reeds over de eerste macht gehad hebben, zullen wij nu de tweede nader beschouwen. Het gaat in het kort om de worsteling tussen tweeërlei aanspraak op de allesbeheersende macht. God, onze Schepper en onze Heiland, heeft alle recht op ons. Teneinde ons vrij te maken en voor eeuwig gelukkig, wil Hij onbetwistbaar over ons hart, onze ziel en zelfs over onze gedachten regeren. De mens verzet zich tegen deze aanspraak, evenzeer op het godsdienstige vlak, als op het gebied van het verstand, de wetenschap, de moraal of de politiek. De mensheid zwicht telkens voor de verleiding te zeggen 'Ik blijf eeuwig gebiedster ... Ik ben het en niemand anders' (Jes. 47:7-8). Het betekent in wezen, dat zij er de voorkeur aan geeft het schepsel (zichzelf) te vereren en te dienen, in plaats van de Schepper (Rom. 1:25).

Als het verstand autonoom wordt, de wetenschap atheïstisch, als de moraal geen enkele norm meer erkent, als de politiek heidens wordt, dan meent de mens zich te hebben vrijgemaakt, terwijl hij in werkelijkheid elk van deze gebieden in een nieuwe godsdienst heeft veranderd, in een 'ideologie', zoals men dat tegenwoordig noemt. Maar er is geen sprake van dat hij daarmee ieder gezag aan de kant heeft gezet; hij heeft eenvoudigweg een andere autoriteit gekozen, die evengoed zijn priesters heeft, zijn fanatisme en zijn onfeilbaarheid. Op dit gebied zijn de verschillende stromingen die zich verzetten tegen de soevereiniteit van het Woord van God alle voortgekomen uit één en hetzelfde verzet van de mens tegen zijn Schepper.

b. *Het gezag van de kerk.*

Dit heeft onder verschillende vormen de neiging het gezag van de Schrift uit de weg te ruimen, te delen of te verminderen.

De Paus wordt tot het onfeilbare hoofd van de kerk hier op aarde verklaard.

De apocriefe boeken worden aan de Canon toegevoegd ter ondersteuning van leerstellingen die in de Canon niet voorkomen.

De Schrift wordt onderworpen aan het gezag van de kerk, en haar interpretatie is volledig afhankelijk van dat gezag. De Katholieke kerk beweert, dat haar leer gebaseerd is op de eenstemmige mening van de kerkvaders, maar een dergelijke eenstemmigheid bestaat niet.

Aangezien de traditie, de besluiten van de concilies en de ex-cathedra-uitspraken van de paus op hetzelfde niveau worden geplaatst als de Schrift, kan men naar willekeur toevoegen aan het Woord van God. Dit Woord is dan in ieder geval teruggebracht tot een tweede plaats. De bijbelkritiek, die kortgeleden door Rome is geautoriseerd (zie de aantekeningen bij de Jeruzalembijbel!), heeft niet zo'n overwegende invloed als bij de protestanten, omdat zij zich niet richt tegen het oppergezag van de kerk.

De Grieks-Orthodoxe kerk, die zichzelf onfeilbaar verklaart, baseert haar leer niet alleen op de Schrift, maar ook op de besluiten van de zeven eerste z.g. oecumenische concilies (die echter reeds in vele opzichten ver van de Schrift afstaan).

c. Het gezag van het godsdienstige en kritische verstand.

Het is niet te zeggen met welk een opluchting sommige theologen zich hebben bevrijd van het 'dwangbuis' van een onfeilbare Schrift, om haar te vervangen door hun eigen redeneringen. Professor Brunner drukt het heel duidelijk uit: 'Vroeger betekende het 'Er staat geschreven' het einde van de discussie, d.w.z. het beroep op de leer van de woordelijke inspiratie door de Heilige Geest was beslissend. Tegenwoordig kunnen wij dit beroep niet meer doen, ook al zouden wij het willen'.³³ ... 'Een beroep in hoogste instantie op wat de bijbelse tekst zegt is onmogelijk. Want achter de oorspronkelijke vertegenwoordigers van de christelijke leer, zelfs achter de woorden van Jezus en de apostelen, moet men altijd eerst de 'ware leer' zoeken ... Men kan ook niet langer de bijbel gelijkstellen met 'het Woord van God', omdat het begrip 'Woord van God' op zichzelf al een probleem vormt'.²³⁴

De Belgische schrijver S. van Mierlo geeft een heel goede verklaring voor een dergelijke houding. Hij zegt: 'De 'moderne' theologen veroordelen de 'autoritaire godsdiensten' en staan niet toe, dat een gezag van buiten de mens zich doet gelden. Maar zij komen zelf ook tot een dergelijke godsdienst. Want als niet de gehele Schrift door God is ingegeven en als zij voor een groot gedeelte samengesteld is uit documenten van twijfelachtige waarde, bijeen gebracht door onbekende schrijvers, hoe moet dan de gelovige, die niet gespecialiseerd is in de kritiek, er wegwijs uit worden? Hoe zal hij kunnen onderscheiden op welk punt de bijbel enkel de puur menselijke meningen weergeeft van zekere personen uit de oudheid? Ieder mens zou dus de theologen moeten raadplegen om uit te vinden welke teksten betrouwbaar zijn en hoe hij deze moet lezen. Maar aangezien deze critici vaak onderling van mening verschillen, zal hij dan één van hen moeten kiezen. Deze gekozen wordt dan een autoriteit voor hem. Men verwerpt dus de autoriteit van God, maar aanvaardt die van een mens'.²³⁵ En wat gebeurt er als de grote theoloog die uitgekozen is als de meester van het denken van mening verandert en zelfs zo ver gaat, dat hij tegensprekt wat hij eerst heeft geleerd; of als hij eenvoudig niet meer in de mode is en vervangen wordt door een nieuwe gezaghebbende figuur die even feilbaar is als hijzelf?

Sommigen zien hier geen moeilijkheid in. Zij zeggen, dat het karakter van het geloof vrijheid vereist en er zou geen sprake meer zijn van vrijheid, indien de openbaring ons met gezag pasklare waarheden zou opleggen. Er moeten dus vergissingen, tegenstrijdigheden, legenden en mythen zijn, opdat wij er nooit zeker van zullen zijn, dat een bepaald schriftgedeelte de waarheid tot uitdrukking brengt. Zodoende wordt het 'risico van het geloof' verzekerd door de methode van de twijfel. De lezer zal door middel van zijn 'godsdienstig geweten' in staat zijn te voelen wat waar is in de tekst; en hij kan door de Heilige Geest onderscheiden of een bepaalde tekst voor hem 'woord van God' wordt (ook al bevat die tekst in feite een fout of een legende). Een dergelijk volkomen oncontroleerbaar subjectivisme, laat ons geen enkele verzekering of zekerheid. Is het nodig te zeggen, dat deze 'twijfelmethode' lijnrecht het tegenovergestelde is van het geloof? Zij beweegt de lezer alles wantrouwend te benaderen en alles te verwerpen wat hem niet aanstaat.²³⁶ Dr. S. Kulling merkt op:

‘Alles hangt af van het punt waar wij van uitgaan: is het boek waar wij mee te maken hebben goddelijk, of is het gewoon menselijk? Een goddelijk boek vereist een benadering op basis van vertrouwen en niet op basis van wantrouwen’.²³⁷

J. I. Packer drukt zich in zijn eerder aangehaald boek als volgt uit: ‘Nu ... zijn wij in een positie om begrip te hebben voor de fundamentele kloof tussen de zogenaamde fundamentalisten en hun critici. Laatstgenoemden zijn in feite subjectivisten wat betreft het gezag. Hun stellingname is gebaseerd op het aanvaarden van de vooronderstelling en gevolgtrekkingen van de negentiende eeuwse kritische bijbelstudie, radicaal tegengesteld tot hetgeen de bijbel over zichzelf zegt. Op grond hiervan menen zij, dat het noodzakelijk is om te zeggen - ja, om nadrukkelijk te verkondigen - dat sommige beweringen in de bijbel foutief zijn. Zij zeggen, dat wij ons christelijke verstand moeten gebruiken om onderscheid te kunnen maken tussen de feilbare woorden van feilbare mensen en de eeuwige waarheid Gods. Maar dit maakt het onmogelijk om de Schrift onvoorwaardelijk als gezaghebbend te beschouwen. Wat tegenwoordig gezag heeft is niet meer de Schrift zoals zij is, maar de Schrift, besnoeid door een zekere wetenschap, met andere woorden, menselijke opvattingen omtrent de Schrift. Weliswaar spreken deze critici in theorie nog van het principe van het bijbelse gezag, maar hun opvatting omtrent de natuur van de Schrift belet hen dit principe toe te passen ... Hun mening komt er eigenlijk op neer, dat ze zeggen dat de kwestie van het gezag nu vaststaat; de hoogste autoriteit is ontegenzeggelijk het christelijk verstand, dat in de bijbel op zoek moet gaan naar het Woord van God, bij het licht van rationalistische kritische principes’.²³⁸

Dr. Martin Lloyd Jones, een van de beste Engelse theologen, schrijft: ‘Men zegt ons, dat wij de boodschap (van de bijbel) moeten aanvaarden en geloven, maar dat wij de *feiten* niet zo nauw hoeven te nemen. Als voorbeeld ter illustratie moge dienen wat ik onlangs las. In een artikel over de geschiedenis van Daniël, merkt de schrijver op: ‘Wij geloven, dat het van weinig belang is of deze geschiedenis werkelijk gebeurd is, of dat het een prachtige parabel is voor alle generaties’. Dit typeert deze hele opvatting. De feiten zijn niet erg belangrijk. Waar het om gaat is de geestelijke boodschap, de leer ... Er wordt vaak beweerd, dat dit een wezenlijk nieuw standpunt is. Maar als men eens een ogenblik analyseert wat zij zeggen, dan zal men ongetwijfeld tot de conclusie komen, dat het in de grond nog steeds hetzelfde oude standpunt is. Want de vragen die zich onmiddellijk voordoen zijn deze: ‘Wie beslist wat waar is? Wie beslist wat waardevol is? Hoe kan men onderscheid maken tussen de belangrijke feiten die waar zijn en die welke onwaar zijn? Hoe kan men het verschil vaststellen tussen de feiten en de boodschap? Hoe kan men de wezenlijke boodschap van de bijbel scheiden van de achtergrond waartegen ze gegeven wordt? Trouwens, een dergelijke verdeling of zulk een onderscheid komt zeker niet in de Schrift voor ... Er is niets wat er op duidt, of doet vermoeden, dat bepaalde gedeelten belangrijk zijn en andere niet...’

‘Met andere woorden, het moderne standpunt komt er op neer, dat het verstand van de mens beslist. Bij het benaderen van de bijbel maken wij onze eigen keus volgens bepaalde principes die ons verstand voor de juiste houdt. Wij beslissen, dat het ene Schriftgedeelte overeenkomt met de boodschap waarin wij geloven en dat dit niet het geval is bij een andere Schriftplaats. Ondanks de steeds herhaalde bewering, dat het hier gaat om een hedendaagse nieuwe opvatting, gaat het hier om een stellingname waarin de kennis en het begrip van de mens de hoogste scheidsrechter zijn en de laatste beroepsinstantie, en dat was nu precies het standpunt van de oude vrijzinnigheid’.

‘Er zijn echter sommigen die de dingen een beetje anders voorstellen. Zij zeggen, dat U datgene als het Woord van God moet erkennen wat U werkelijk aanspreekt. Wanneer iets in de bijbel van toepassing is op onze situatie, dan is dat het Woord van God; zo niet, dan is het niet het Woord van God. Dat plaatst U weer in een volkomen subjectieve positie. Het is nogmaals de mens die regeert en die bevoegd is te beslissen wat werkelijk het Woord van God is en wat niet’.

‘Een ander aspect van de moderne opvatting blijkt uit de suggestie, dat wij conservatieve evangelische christenen de bijbel tot een afgod zouden maken, doordat wij de bijbel in de plaats zouden stellen van de HERE. De critici vertellen ons, dat hun autoriteit niet de Schrift is, maar de Heer. Nu, dit klinkt op ‘t eerste gehoor erg indrukwekkend, alsof deze mensen daarmee hetzelfde doel tot uitdrukking brengen als wij trachten te bereiken. Een dergelijk standpunt lijkt in hoge mate geestelijk, totdat men de moeite neemt het eens nader te gaan beschouwen. De voor de hand liggende vragen die men zulke mensen moet stellen, zijn deze: ‘Hoe kent U de Here? Wat weet U van de Here bui

ten de Schrift om? Waar vindt U Hem? Hoe weet U, dat hetgeen U schijnt te hebben ervaren over Hem niet een verzinsel van Uw verbeelding is, of het gevolg van een abnormale psychische toestand of zelfs misschien het werk van een occulte macht of een boze geest? Het klinkt wel heel indrukwekkend, als iemand zegt 'Ik richt mij rechtstreeks tot de Here'. Maar het gaat erom te weten waarop deze kennis van de Here berust, welke zekerheid wij daaromtrent hebben en hoe wij het vraagstuk van Zijn gezag in de praktijk oplossen'.²³⁹

d. *Het gezag van de Wetenschap.*

Soms is het de angst om niet wetenschappelijk genoeg te lijken die theologen er toe brengt de leer van het gezag van de Schrift prijs te geven. Voor velen is de moderne wetenschap de hoogste autoriteit geworden, uit angst waarvoor zelfs sommige evangelische christenen in de verleiding zijn gekomen totaal overbodige concessies te doen. Toch, vervolgt Dr. Martin Lloyd Jones (arts en theoloog) 'als U begint de geschiedenis van de wetenschap te bestuderen, dan zal haar pretentie de hoogste autoriteit te zijn steeds minder indruk op U gaan maken. Het is slechts een eenvoudig geschiedkundig feit, dat op zijn hoogst honderd jaar geleden de geleerden als onweerlegbaar leerstuk onverstoortbaar doceerden, dat de schildklier, de slijmkluis en andere klieren slechts overblijfselen waren van een eerder stadium in de evolutie, en dat ze geen enkele waarde of functie hadden ... Maar tegenwoordig weten wij, dat deze klieren onontbeerlijk zijn voor het leven. Zonder een gedetailleerde argumentering te geven over wetenschappelijke vraagstukken, zeg ik dat het niet alleen een gebrek aan geloof en aan eerbied voor de bijbel is, maar ook onkunde als men 'de Wetenschap' of 'Moderne kennis', of 'geleerdheid' een gezag toekent, dat zij in werkelijkheid niet bezitten. Laten wij wetenschappelijk sceptisch staan tegenover de beweringen van de wetenschap. Laten wij bedenken, dat een groot deel van deze beweringen enkel veronderstellingen en theorieën zijn die niet kunnen worden bewezen en waarvan het heel goed mogelijk is, dat zij later blijken niet juist te zijn, zoals dat gedurende de afgelopen honderd jaar bij zovele het geval is geweest'.²⁴⁰

e. *Het 'inwendige licht'.*

Nog een ander gevaar dat wij opnieuw moeten noemen is, dat men de werking en de verlichting van de Heilige Geest losmaakt van de Schrift. In de zeventiende eeuw beschouwden de Quakers het 'inwendig licht', het innerlijk getuigenis van de Geest en de persoonlijke ervaring als het allerbelangrijkste. Deze opvatting bracht sommigen er toe in de praktijk de rol en het gezag van de Schrift te verminderen en sommigen gingen zelfs zo ver, dat zij zeiden dat de Schrift niet nodig was. Bovendien kende men aan een 'geïnspireerde' uitspraak van een broeder in de bijeenkomst dezelfde waarde toe als aan de bijbelse tekst. Het valt gemakkelijk in te zien waar deze manier van denken op uit loopt.

Wij hebben in onze tijd mensen gekend die op ongeveer dezelfde wijze spraken. De buitensporige nadruk die zij legden op de Heilige Geest, het streven naar gaven, geestverrukkingen en profetieën, bracht hen er toe de Schrift te verwaarlozen. Waarom zou men gebonden zijn aan een boek uit het verleden, als men iedere dag gemeenschap kan hebben met de levende God? Maar dit is nu juist het gevaarlijke punt. Want zonder de voortdurende controle van de geschreven openbaring komen we weer geheel en al in het subjectivisme terecht, en de gelovige, ook al heeft hij de beste bedoelingen, vervalt spoedig tot dwaling en tot de cultus van de verlichting of geestvervoeringen. Laat een ieder zich toch te binnen brengen, dat het verboden is iets van de Schrift af te doen of er aan toe te voegen. (Deut. 4:2; Openb. 22:18-19). Bijna alle ketterijen en secten vonden hun oorsprong in een veronderstelde openbaring of een nieuwe ervaring van hun oprichter, geheel buiten het strikt bijbelse gedachtenklimaat. Wij moeten er nogmaals de nadruk op leggen, dat de Heilige Geest altijd het kind van God zal leiden, onderrichten en heiligen in overeenstemming met - en door middel van - het Woord der Waarheid dat Hij zelf heeft geïnspireerd.

f. *Het gevaar om verlichting en inspiratie met elkaar te verwarren.*

Toen wij eerder spraken over het feit dat de verlichting nodig is om de bijbel te begrijpen (zie deel III, hoofdstuk XIII, punt III), zagen wij, dat sommigen dit verwarren met de inspiratie. Welnu, alleen de bijbelschrijvers, de woordvoerders van de Here, zijn bewaard gebleven voor fouten toen zij de oorspronkelijke teksten samenstelden. Toen de Synagoge of de Kerk aan de bijbelverklaarders

hetzelfde of zelfs een groter gezag toekenden, ontnamen zij duidelijk de bijbel zijn rechtmatige plaats.

Laten we hier meer in bijzonderheden citeren wat Gaussen schrijft over de Joden: 'Zij hebben de rabbijnen uit de eeuwen na de verstrooiing beschouwd als mensen die begiftigd waren met een onfeilbaarheid die hen op hetzelfde niveau (of zelfs hoger) plaatste als Mozes en de Profeten. Zij hebben ongetwijfeld een soort goddelijke inspiratie toegekend aan de Heilige Schrift; maar zij hebben verboden de Woorden van God anders uit te leggen dan volgens hun tradities (Talmud, Mishna, Gemara) ... 'Mijn zoon', zegt Rabbi Isaäk, 'leer meer aandacht te schenken aan de woorden van de schriftgeleerden dan aan de woorden van de wet'. Op zijn sterfbed antwoordde Rabbi Eleazar zijn leerlingen die hem de weg des levens vroegen: 'Houdt Uw kinderen af van de studie van de bijbel, en plaatst hen aan de voeten der wijzen'. 'Leer, mijn zoon', zegt Rabbi Jakob, 'dat de woorden van de Schriftgeleerden aangenamer zijn dan die van de profeten'.²⁴¹

De Roomse kerk is, zoals wij reeds eerder hebben opgemerkt, aan dezelfde verwarring ten prooi gevallen. Het 'onfeilbare' concilie van Trente (eerste decreet, vierde zitting) heeft bevolen, dat alle boeken van het Oude en het Nieuwe Testament geëerd moeten worden, aangezien God de auteur van deze boeken is, en samen met deze boeken ook de overleveringen die betrekking hebben op het geloof en de zeden zoals die zijn opgetekend uit de mond van Jezus Christus of van de Heilige Geest en die in de Katholieke Kerk bewaard zijn gebleven door ononderbroken successie ... Als iemand de genoemde boeken niet in hun geheel aanneemt, of opzettelijk de genoemde overleveringen veracht, die zij vervloekt!²⁴² Bellarminus, een dogmaticus die officieel door de kerk is erkend, verklaarde: 'De Heilige Schrift bevat niet alles wat nodig is tot de zaligheid, zij is niet toereikend ... zij is onduidelijk ... Het komt aan het volk niet toe de Heilige Schriften te lezen. Wij moeten in gehoorzaamheid des geloofs vele dingen aannemen die niet in de Schrift staan.'²⁴³ Bovendien kan men in Gaussen uittreksels vinden van de pauselijke bullen van Clemens VI (Sept. 8, 1713) en van Leo XII (1824), gericht tegen het lezen van de bijbel in de landstaal. Leo XII weeklaagde over de bijbelgenootschappen, 'die de overleveringen van de kerkvaders en het concilie van Trente schenden, door de bijbel te verspreiden in de landstaal van alle volkeren ... Om dit onheil af te wenden, hebben onze voorgangers verscheidene verhandelingen uitgegeven ... met de bedoeling te laten zien hoe verderfelijk dit valse bedenksel is voor het geloof en voor de zeden'.²⁴⁴ Ofschoon zulke 'onfeilbare' verhandelingen nooit werden herroepen, kan men gelukkig zeggen, dat de katholieke priesters tegenwoordig het lezen van de bijbel aanmoedigen. Toch blijft het te allen tijde gevaarlijk zich tegen het unieke gezag van de Heilige Schrift te keren, en precies datgene te doen wat Jezus Zijn tijdgenoten verweet: 'Gij hebt het Woord van God van kracht beroofd terwille van Uw overlevering' (Matth. 15:1-9)!

3. *Het gevaar de bijbel tot een afgod te maken (bibliolatrie)*

Wij komen nog eens terug op dit onderwerp dat wij reeds aangesneden hebben in hoofdstuk IX van deel III, (punt IV, paragraaf 9) en willen een samenvatting geven van enkele ter zake dienende opmerkingen hieromtrent van Adolph Saphir in 'Christ and the Scriptures'.

Degene die het gezag van de Schrift boven alles verheft, kan in de verleiding komen de bijbel in zekere zin in de plaats van God te stellen. Bibliolatrie zou zijn het streven het boek te scheiden van de persoon van Christus en van de Heilige Geest, en zodoende Hem die alleen het licht en de gids is voor de gelovigen, te vervangen door de geschreven tekst. En als wij op dit dan dode boek ons geloof, onze eerbied en onze liefde zouden richten, dan zou dat zeker een vorm van afgoderij zijn.

Het voorbeeld van de Joden kan ons helpen dit te verstaan. Zij beschouwden de Schrift als het Woord van God. Zij eerbiedigden zelfs de letter van de Schrift, zij waakten er angstvallig over en maakten haar tot onderwerp van onvermoeide studie. Zij verdedigden met grote ijver de 'Woorden van God' en beroemden zich op het feit dat zij een dergelijke schat bezaten. Hoe was het dan mogelijk dat zij het levende Woord van Jezus Christus niet konden begrijpen, en dat zij niet inzagen dat hij precies de verwezenlijking was van de beeltenis van de Messias, zoals Mozes en de profeten die getekend hadden?

De Here zelf heeft dit verklaard: Zij meenden in de Schrift het eeuwige leven te hebben, maar zij hadden het Woord van God niet blijvend in zich. Zij eerbiedigden de letter van de bijbelse tekst,

maar zij herkenden Hem niet die het wezen van die tekst is. Zij geloofden op orthodoxe wijze in het gezag van de Schrift en zij verdedigden dit gezag met veel ijver, maar zij begrepen absoluut niet de geestelijke betekenis daarvan. Wat een tragisch feit, wat een jammerlijke mogelijkheid: in de bijbel geloven en toch Christus verwerpen; roemen in het geschreven woord en tegelijkertijd de Here uit de Heilige Stad werpen; in de ene hand de bijbel houden en met de andere hand Jezus kruisigen!

Was dát geen bibliolatrie? Deze mensen hadden de bijbel in de plaats gesteld van God die in en door dit boek spreekt. Zij meenden, dat zij in plaats van een levende Here die hen leidde en Zich met hen bezighield, nu een boek hadden dat alles bevatte, en dat het enige waar het op aan kwam was dit boek op de juiste wijze te verklaren. Een dergelijk gevaar zou ook ons kunnen bedreigen als wij er niet zorgvuldig voor op onze hoede zijn: namelijk te geloven dat de bijbel de waarheid bevat, zonder werkelijk de waarheid te geloven die er in staat.

De ware Israëliet beschouwde de Schrift als de weg die hem tot God leidde, het middel dat Hij gebruikte om te onderrichten, te heiligen en te troosten; voor de tekstaanbidder neemt de bijbel de plaats van God in, zodat het Boek voor hem een manier wordt om het zonder God te stellen. Heeft één Rabbi het niet zó gesteld: 'God heeft, nadat Hij ons de wet heeft gegeven, niet meer het recht ons lastig te vallen met nieuwe openbaringen?' Onder het voorwendsel de bijbel te eren, kwamen zulke mensen er toe God te behandelen alsof Hij niet meer leefde temidden van Zijn volk en het regeerde.

De kerk zelf loopt gevaar het bestaan van de Heilige Geest uit het oog te verliezen, te vergeten dat zij van Hem alleen afhangt en het Boek of haar eigen oppergezag in de plaats te stellen van de Here. En dan begint de heerschappij van de mens, door middel van handboeken, catechismussen, commentaren en interpretaties. Men meent het onderricht van de Geest te hebben in het Boek, en niet van de Geest die spreekt dóór het Boek. Dat onderricht willen de mensen dan weldra samengevat, vereenvoudigd, en in een systeem ondergebracht zien. Van dat ogenblik af staan de interpretaties van de kerk en het Credo in de praktijk boven de bijbel, die men verwaarloost en nauwelijks meer openslaat. Dat is een diepgewortelde neiging van de mens: het wezenlijke te vervangen door de schaduw, het wezen door de vorm, het leven door methodes, de levende God door dode dingen; koperen slangen te verafgoden (2 Kon. 18:4), evenals bijbelse leerstellingen (losstaand van het leven), of ervaringen uit het verleden!

Men vindt het eenvoudiger te vertrouwen op commentatoren, tekstverklaarders en casuïsten. De tekst is onduidelijk en het commentaar is nauwkeurig. De tekst is streng, de casuïst is inschikkelijk. De tekst is diepgaand en heeft verschillende kanten, terwijl de oppervlakkige tekstverklaarder er maar één van ziet. De tekst vraagt innerlijke rechtschapenheid en beoogt een radicale genezing te bewerken; de overlevering heeft oppervlakkige en ondoeltreffende middelen die de breuk van de dochter mijns volks niet kunnen genezen! Mettertijd gaat men de overlevering beschouwen als iets dat waardevoller, noodzakelijker en praktischer is dan de bijbel. En dat is vanzelfsprekend: als men de bijbel beschouwt buiten de levende God om en als iets dat Hem vervangt, dan wordt een nauwkeurige en gedetailleerde verklaring van het wetboek belangrijker dan het wetboek zelf.²⁴⁵

En wij, worden wij bedreigd door bibliolatrie? Geloven wij niet alleen in de inspiratie van de bijbel, maar onderwerpen wij ons ook onvoorwaardelijk aan het gezag van zijn Auteur? En wij, die roemen in de bijbel, hebben wij ons ook aan zijn boodschap onderworpen, zoals die tot ons is gekomen uit de mond van de levende God? Als wij het contact met de Geest verloren hebben, gaan we dan dóór een tekst te lezen die niet langer tot ons spreekt zoals voorheen, en die intussen voor ons de stem van de Here is gaan vervangen? Zal dan niet het geschreven blad opnieuw niets anders worden dan een wet, die veroordeelt en doodt, terwijl alleen de Geest kan levend maken?

Komt het gevaar van bibliolatrie voort uit het geloof in de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift? Volstrekt niet, want dat gevaar ligt op een heel ander vlak. 'Indien de bijbel zijn ware en noodzakelijke eenheid alleen vindt in de persoon van onze Here Jezus Christus, dan kan er geen sprake zijn van bibliolatrie in welke vorm ook ... want de Schrift, ook al is zij nog zo groots, mag nooit vergoddelijkt worden. In al haar volmaaktheid en waarheid behoort zij, zelfs al is zij als boek uniek, toch slechts tot het geschapene. Volgens het getuigenis dat zij over zichzelf geeft is de Schrift een instrument van de levende God - het zwaard van de Geest, het onvergankelijk zaad waardoor wij wedergeboren worden, de Wet des Heren die de ziel bekeert, de spiegel waarin wij ons zelf zien bij het

ontdekkende licht van Gods waarheid, de hamer die de hardheid van ons hart verbrijzelt. Maar ook al is zij nog zo groots, zij is slechts een instrument (zij het geïnspireerd en uniek) voor het bereiken van een bepaald doel, en niet een doel op zichzelf. De bijbel kan roeit en op geen enkele manier voorwerp zijn van verering, net zo min als de natuur, dat andere boek van God'.²⁴⁶

Wij hoeven niet nogmaals de nadruk te leggen (zie Deel III, hoofdst. IX, paragraaf IV, 8, 'de papieren paus') op het feit dat degenen die geloven in de volstreekte inspiratie van de Schrift er soms van beschuldigd worden de paus van Rome te hebben vervangen door *een papieren paus*. Wij zouden zodoende de heerschappij van Christus hebben weggedaan en God tot gevangene van een boek hebben gemaakt.

Het is duidelijk, dat er in de bijbel geen spoor is van een dergelijk,, kloof tussen God en Zijn Woord. God grondvestte heel Zijn gezag over Israël op de wet, zoals Jezus Christus Zijn gezag baseerde op de Schrift, en op Zijn Woord dat spoedig het Nieuwe Testament zou worden. De bijbel blijft Gods instrument, en kan in geen geval Zijn plaats innemen. Een papieren paus zou een levenloze tekst zijn, niet anders dan drukwerk op de bladzijden van een boek. Zoals wij al vaak hebben gezien, blijft de Schrift altijd levend en dynamisch: zij gaat alleen voor ons open en zij spreekt alleen tot ons als de Heilige Geest ons verlicht en overtuigt. Als wij ons, zoals God dat van ons vraagt, aan Zijn geschreven openbaring onderwerpen, gehoorzamen wij aan Hem, aan Zijn gezag. Zij die dat gezag verwerpen, onderwerpen zich in werkelijkheid aan een andere 'paus', die van het feilbare verstand van de mens.

VI. DE VRUCHTEN VAN HET GEZAG VAN DE SCHRIFT.

1. *Bevrijding.*

De onvoorwaardelijke terugkeer tot het soeverein gezag van de Schrift was het grote doel van de Hervormers. Hun devies is ook het onze: Alleen de Schrift en de hele Schrift. Deze herontdekking heeft de gelovigen bevrijd van alle machtsaanmatiging, bijgeloof en verarming van de voorafgaande eeuwen. Dit is precies wat Jezus beloofde aan allen die zijn volle boodschap aanvaarden: 'Als gij in mijn woord blijft, zijt gij waarlijk discipelen van Mij en gij zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrij maken'. (Joh. 8:31-32).

2. *Eenheid.*

Het gezag van de Schrift verzekert bovendien de geestelijke eenheid van allen die zich aan dit gezag onderworpen hebben. Voor evangelische christenen blijft dit het beslissende argument: 'Er staat geschreven'! Zij zijn bereid om samen de hele, duidelijke, leer van de Schrift te belijden, welke overeenstemming in belijden van groot belang is. Zij kunnen van mening verschillen over minder belangrijke punten en over kwesties van interpretatie (Fil. 3:15-16) maar zij zijn er zeker van dat zij dezelfde Bijbel hebben, dezelfde Christus en dezelfde boodschap om aan de wereld te verkondigen. Wij hebben het bewijs hiervan gezien in 'Het getuigenis van de kerk en de inspiratie van de Bijbel', en in 'De canon draagt bij tot de eenheid'. De 'christenheid' kan geen verenigd front vormen, sinds in haar boezem velerlei gezag het gezag van de Schrift, het onfeilbare Woord van God, heeft verdronken.

Er is voor de evangelische gelovigen nog veel te doen om hun fundamentele eenheid te manifesteren. Ook voor hen klinkt de oproep: 'Tot de wet en tot de getuigenis!' (Jesaja 8:20). Als men werkelijk in praktijk brengt het: 'Alleen de Schrift en de hele Schrift', zullen ondergeschikte verschillen niet langer op de eerste plaats komen en de gemeenschap van christenen zal geheel en al Hem verheerlijken die niet ophoudt tot ons te spreken in Zijn Woord.

3. *Gezag*

Het is geen paradox te zeggen, dat de gelovige die zich aan het gezag van de Schrift onderwerpt, zelf bekleed wordt met een deel van dit gezag. Voor hem is de Bijbel waarlijk het scherpe en tweesnijdende zwaard van de Geest dat hij zowel tegen zichzelf als tegen de vijand mag heffen. Hij kan zonder aarzeling of verstandelijk voorbehoud zeggen: 'Er staat geschreven'! 'Zo spreekt de Here!' Evenals Paulus weet hij, dat wat hij predikt werkelijk het Woord van God is (1 Thess. 2:13). Net zoals Zijn Meester, leert hij - omdat hij diens onfeilbare boodschap overbrengt - 'als gezaghebbende en niet als de schriftgeleerden' (Markus 1:22). Wanneer hij zich zwak voelt en beeft kan hij schui

len achter het Boek en zeggen: 'Dit Woord is niet van mij maar van God!' Kortom, hij is een doeltreffende gezant, omdat hij spreekt 'alsof God door zijn mond vermaande'. (2 Cor. 5:18-20). Hij durft, en is gehouden, de volle raad Gods te verkondigen, zonder daar ook maar iets van achter te houden. (Hand. 20:27). Hij weet, dat zijn werk niet vergeefs zal zijn in de Here, omdat het goddelijk Woord dat hij heeft verkondigd nooit ledig tot God zal terugkeren. (Jesaja 55:11).

4. Een vrije keuze

Eén ding is zeker: God, aan wie alle soevereiniteit toekomt, dwingt ons er (voor het ogenblik) niet toe voor Hem te buigen. Zijn openbaring maakt ons niet blind: zij spreekt tot ons hart en vraagt dat wij vrij in geloof een beslissing zullen nemen. (vgl. Hand. 17:17). Ook dringt Hij ons Zijn gezag niet op. Nu is het het uur van genade en goddelijk geduld. Zalig zijn zij die de slavernij van het kwaad en van het opstandig denken opgeven en de vrijheid kiezen door zich aan Christus en aan Zijn wonderbaarlijk woord te onderwerpen: 'Maar Gode zij dank: gij wáárt slaven der zonde, doch gij zijt van harte gehoorzaam geworden aan dien vorm van onderricht, die u overgeleverd is' (Rom. 6:17)! En Paulus voegt eraan toe: 'Zodat wij de redeneringen en elke schans, die opgeworpen wordt tegen de kennis van God, slechten, elk bedenkensel als krijgsgevangene brengen onder de gehoorzaamheid aan Christus' (2 Cor. 10:5).

Het is echter duidelijk dat er een eind komt aan Gods geduld. Het uur zal aanbreken, dat iedere knie zich voor Hem zal buigen. Degenen die zich niet aan Zijn heerschappij wilden onderwerpen staat een verschrikkelijk lot te wachten (Luc. 19:14, 27). Christus, die niet gekomen is om de wereld te oordelen maar om haar te redden, voegt er evenwel deze woorden aan toe: 'Wie Mij verwerpt en Mijn woorden niet aanneemt, heeft één, die hem oordeelt: het woord, dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen ten jongsten dage' (Joh. 12:48).

VII. CONCLUSIE

Wij zouden door kunnen gaan met de studie van dit grootse thema van de geschreven openbaring, want wij hebben het nog lang niet uitgeput. Wij moeten er echter een eind aan maken om de lezers niet te zeer te vermoeien, en iedereen de tijd te geven om persoonlijk na te denken over de waarheden die wij in dit boek besproken hebben. De tijd is nu gekomen om tot daden over te gaan. De God van liefde, de soevereine Heer, de grote Rechter, is bereid Zich te openbaren. Wat wij moeten doen is stil zijn, eerbiedig elk woord horen dat van zijn lippen vloeit, Zijn woord gehoorzamen en al deze heerlijke waarheden doorgeven aan de wereld die wacht.

Spreek HERE, want uw knecht hoort!

'Ieder schriftwoord is van God ingegeven' (2 Tim. 3:16).

'Welzalig de man ... die aan des HEREN wet zijn welgevallen heeft; ... en diens wet overpeinst bij dag en bij nacht ... al wat hij onderneemt gelukt'. (Ps. 1:1-3)

'Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen uit uw wet. Gij zult mij uw inzettingen leren. Mijn tong zal uw woord bezingen'. (Ps. 119:18, 171-172)

'Mijn woord, dat uit mijn mond uitgaat ... zal niet ledig tot Mij wederkeren'. (Jes. 55:11).

'Heilig hen in uw waarheid; uw woord is de waarheid' (Joh. 17:17)

'Doet alles zonder morren of bedenkingen, opdat gij onberispelijk en onbesmet moogt zijn, onbesproken kinderen Gods te midden van een ontaard en verkeerd geslacht, waaronder gij schijnt als lichtende sterren in de wereld, het woord des levens vasthoudende' (Fil. 2:14-16).

Register van verwijzingen

Ontleend aan het register bij de Engelse vertaling.

DEEL II

Hoofdstuk III

1. Adolphe Monod, *Farewells*, p. 151-61.

2. Louis Gaussen, *La véritable doctrine de Al. Gaussen sur l'inspiration des Ecritures, Trois Lettres*, p. 13.

DEEL III

Hoofdstuk I

3. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 107.
4. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 163.
5. Louis Gaussen, *La Theopneustie*. p. 320-321; idem *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 116-17.

Hoofdstuk II

6. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 280.
7. Ibid., p. 296.
8. Cf. Roland de Pury, *Qu'est-ce que le protestantisme?* p. 38.
9. Cf. Rudolf Bultmann, *Kerygma und Mythos*: idem *Theologie des neuen Testaments*; P. E. Hughes, *Scripture and Myth*.
10. Cf. Carl F. H. Henry, cd., *Revelation and the Bible*, p. 129.
11. Cf. Gertrud Wasserzug *Gottes Wort Ist Gottes Wort*, p. 39.
12. Frank E. Gaebelin, *The Meaning of Inspiration*, p. 9-10.
13. Robert Preus, *The Inspiration of the Scriptures*.
14. James I. Packer, *Fundamentalism and the Word of God*.
15. Ibid., p. 78 e.v.
16. Cf. Preus, p. 67, 195.
17. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 421-22.
18. Louis Gaussen, *La véritable doctrine de M. Gaussen sur l'inspiration des Ecritures, Trois Lettres*, p. 17, 2-3.
19. Warfield, p. 173.
20. Packer, p. 178-79.
21. Adolph Saphir, *Christ and the Scriptures*, p. 74-80.
22. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 104-5.
23. Dr. André Lamorte, *La nature de L'inspiration des Ecritures*, p. 22.
24. Edward J. Young, *Thy Word Is Truth*, p. 15.

Hoofdstuk III

25. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 173.
26. Frank E. Gaebelin, *The Meaning of Inspiration*, p. 9.
27. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 23-28.
28. Cf. R. Preus, *The Inspiration of the Scriptures*, p. 45.
29. T. C. Hammond, *Inspiration and Authority*, p. 12-13.
30. Charles Hodge, aangehaald door Edward J. Young, *Thy Word Is Truth*, p. 96.
31. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 103.
32. Ibid.
33. Ibid., p. 100-102.

Hoofdstuk IV

34. Cf. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 299-300.
35. Aangehaald in Carl F. H. Henry, cd., *Revelation and the Bible*, p. 140.

36. James I. Packer, *Fundamentalism and the Word of God*, p. 88-89.
37. Edward J. Young, *Thy Word Is Truth*, p. 40-41.

Hoofdstuk V

38. Adolph Saphir, *Christ and the Scriptures*, p. 84-85.

Hoofdstuk VI

39. Voor de samenstelling van dit hoofdstuk wordt dankbaar gebruik gemaakt van Roger Nicole's hoofdstuk "New Testament Use of the Old Testament," in *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 137-51.
40. *Ibid.*, p. 138.
41. Roger Nicole, 'New Testament Use of the Old Testament', *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 140.
42. Nicole, p. 146-48.
43. Cf. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 161-64.
44. Cf. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 143.
45. Toy, aangehaald door Nicole, p. 151.
46. R. Rothe, *ibid.*
47. E. Huehn, *ibid.*

Hoofdstuk IX

48. Frank E. Gaebelien, *The Meaning of Inspiration*, *passim*.
49. Cf. R. A. Finlayson, aangehaald in *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 223-24.
50. Zie bij Albert Liischer, *Wenn das Wort nicht mehr soll Belten*, p. 31.
51. Gaebelien, p. 16-22; E. R. Thiele, *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings*.
52. N. B. Stonehouse and Paul Woolley, eds., *The Infallible Word*, p. 198-99.
53. Aangehaald door Lüscher, p. 64.
54. *Ibid.*, p. 16.
55. J. K. S. Reid, *The Authority of Scripture*, p. 279.
56. S. van Mierlo, *La révélation divine*, p. 234.
57. Heinrich Vogel, aangehaald door R. A. Finlayson, *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 227.
58. *Ibid.*
59. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 179-80.
60. Aangehaald door Finlayson in Henry, p. 232.
61. Cf. Edward J. Young, *Thy Word Is Truth*, p. 104.
62. *Ibid.*, p. 107.
63. Aangehaald door Robert Haldane, *Dien a Parlé*, p. 70.
64. Louis Gaussen *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 165-66.
65. *Ibid.*, p. 160-61.
66. James I. Packer, *Fundamentalism and the Word of God*, p. 90.

Hoofdstuk X

67. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 221.
68. François Prévost, *La Vie des Bêtes* (October 1965) p. 36.
69. Warfield, p. 435.
70. O. T. Apis, *The Five Books of Moses*, p. 168-72.

71. Aangehaald door S. van Mierlo, *La révélation divine*, p. 62.
72. Cf. John A. Witmer, 'In Defense of the Infallible Word', *The Sunday School Times CIV* (October 27, 1962): 777, 782-83; W. F. Albright, *The Archaeology of Palestine; Recent Discoveries in Bible Lands*.
73. Cf. artikel over Ninevé in René Pache, *Nouveau Dictionnaire Biblique*, p. 529-31.
74. Warfield, p. 439.
75. Louis Gaussen *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 215.
76. Zie William F. Arndt and F. Wilbur Gingrich, eds., *A Greek-English*

303

- Lexicon of the New Testament*, p. 207; A. Souter, *A Pocket Lexicon to the Greek New Testament*, p. 214.
77. F. F. Bruce, *On the Migration of Abraham*, p. 177.
 78. Cf. F. F. Bruce, *The Acts of the Apostles*, p. 162; P. E. Kahle, *The Cairo Geniza*, p. 143.
 79. Louis Gaussen, p. 15-16.
 80. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 106.
 81. Gaussen, p. 254-55.
 82. Robert Dick Wilson, aangehaald in S. van Mierlo, *La révélation divine*, p. 100-101; zie ook R. D. Wilson, *A Scientific Investigation of the Old Testament*.
 83. Charles Hodge, *Systematic Theology*, I: 169.
 84. Robert Watts, aangehaald in Warfield, p. 204.
 85. Sauer, p. 122, 127.
 86. Albert Liischer *Wenn das Wort nicht mehr soll gelten*, p. 15-16.
 87. Robert Dick Wilson, aangehaald door Liischer, p. 64.
 88. J. C. Ryle, aangehaald door Frank E. Gaebelin, *The Meaning of Inspiration*, p. 25.

Hoofdstuk XI

89. Calvijn, *Institutie* (ed. Sizoo) I-VII-1, 2.
90. Cf. Louis Gaussen, *The Canon of the Holy Scriptures*, p. 26
91. Flavius Josephus, *Against Apion* I, 8. 861-62.
92. Eusebius, *Evangelical Preparation* VIII. 6.
93. R. H. Pfeiffer, *Introduction to the Old Testament*, aangehaald door Edward J. Young in N. B. Stonehouse and Paul Woolley, eds., *The Infallible Word*, p. 78.
94. Young, in Stonehouse and Woolley, p. 79-80.
95. Harold H. Rowley *The Growth of the Old Testament* p. 170.
96. Merrill F. Unger, 'Apocrypha', *Introductory Guide to the Old Testament*.
97. Tertullianus *Prescriptions*, hoofdstuk 36; cf. Gaussen, p. 164-65.
98. Gaussen, p. 412.
99. *Ibid.*, p. 294-319.
100. *Ibid.*, p. 427.
101. B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 412-13.
102. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 133.
103. Gaussen, p. 431-32.
104. *Ibid.*
105. Charles Masson, *L'Épître de St. Paul aux Ephésiens*, p. 228.
106. Charles Masson, *L'Épître de St. Paul aux Colossiens*, p. 86.
107. Cf. Charles Masson, *Les deux Épîtres de St. Paul aux Thessaloniens*, p. 9-13.

108. Herman Ridderbos, aangehaald in *Revelation and the Bible*, cd. Carl F. H. Henry, p. 191-92.

Hoofdstuk XII

109. Cf. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 171-72.
110. Cf. Dr. A. Lamorte, 'Manuscrits de la Mer Morte', in René Pache, *Nouveau Dictionnaire Biblique*, p. 468-71.
111. Cf. R. D. Wilson, *A Scientific Investigation of the Old Testament*, p. 69: 'The Textual Criticism of the Old Testament', *The Princeton Theological Review* XXVII (January 1929): p. 40 e.v.
112. Gaussen, p. 169.
113. Wilson, *Scientific Investigation*. p. 176, 92-97.
114. f. Frederic Kenyon, *Our Bible and the Ancient Manuscripts*, p. 264; J. H. Skilton, aangehaald in *The Infallible Word*, ed. N. B. Stonehouse and Paul Woolley, p. 152, e.v.
115. F. F. Bruce, *The Books and the Parchments*, p. 171.
116. Gaussen, p. 168.
117. B. F. Westcott and J. F. A. Hort, *The New Testament in the Original Greek*, p. 2.
118. B. B. Warfield, *An Introduction to the Textual Criticism of the Old Testament*, p. 12: e.v. 'The Greek Testament of Westcott and Hort', *The Presbyterian Review* III (April 1882): 356.
119. Cf. Albert Lüscher, *Wenn das Wort nicht mehr soll gelten*, p. 10.
120. Cf. Gaussen, p. 177.
121. *Ibid.*, p. 189-90.
122. *Ibid.*, p. 169-70.
123. Skilton, aangehaald in Stonehouse and Woolley, p. 160-63.
124. Bengel, aangehaald in Gaussen, p. 195-96.
125. Kenyon, p. 11.

Hoofdstuk XIII

126. Calvijn *Institutie I* (ed. Sizoo), p. 47-49 (I-VII-4 en 5).
127. Calvijn, *Commentary on 11 Timothy 3:16*, p. 249.
128. Cf. A. Saphir, *Christ and the Scriptures*, p. 86-87.
129. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 134.
130. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 119-23.
131. Calvijn, *Institutie I* (ed. Sizoo), p. 68 (I-IX-3).
132. Gaussen, p. 358.

DEEL IV

Hoofdstuk I

133. Zie: A. M. Hodgkin. *Christ in All the Scriptures*; Norman Geisler, *Christ: The Theme of the Bible*, 1968.
134. Erich Sauer, *From Eternity to Eternity*, p. 131.
135. H. C. G. Moule, aangehaald in Frank E. Gaebelien, *The Meaning of Inspiration*, p. 25.
136. Christopher Wordsworth, *On the Inspiration of Holy Scripture*, p. 51. Hoofdstuk II
137. Frederic Farrar, Otto Pflieger, E. Stapfer, aangehaald in B. B. Warfield, *The Inspiration and Authority of the Bible*, p. 175-76.
138. Friedrich Tholuck, aangehaald in *ibid.*
139. Richard Rothe, in *Zur Dogmatik*, aangehaald in Warfield, p. 177-78.
140. *Ibid.*

Hoofdstuk III

141. Emil Brunner, in *Dogmatik I*, aangehaald in Albert Luscher, *Wenn das Wort nicht mehr soll gelten*, p. 13.
142. Augustinus, aangehaald in Philip Schaff, cd., *The Nicene and Post-Nicene Fathers*, III: 28, 353.
143. Joh. Chrysostomus, aangehaald in Schaff, XI: 126-27
144. Athanasius, aangehaald in Schaff, IV: 552.
145. Origenes, aangehaald in Robert Haldane, *The Books of the Old and New Testaments Canonical and Insfired*, p. 131.
146. Hiëronymus, aangehaald in Schaff, VI: 101. 122.
147. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 139.
148. Martin Luther, aangehaald in M. Reu, *Luther and the Scriptures*, p. 28, 24.
149. Martin Luther, aangehaald in Reu, p. 17.
150. Ulrich Zwingli, aangehaald in Jean Rilliet, Zwingli, *Third Man of the Reformation*, trans. Harold Knight, p. 79.
151. Calvijn, *Institutie I-UI-2 en 3* (cd. Sizoo, p. 39-43).
152. Calvijn, *Institutie III*.
153. 'Calvin's Reply to Sadoleto', in John Olin, *A Reformation Debate*, p. 89, 92, 75.
154. Philip Schaff, *The Creeds of Christendom*, III: 360-62.
155. *Ibid.*, p. 489.
156. *Ibid.*, 601-6.
157. *Ibid.*, 831.
158. *Ibid.*, 387-88.
159. Cf. Robert Preus, *The Inspiration of the Scriptures*, p. 39.
160. Adolphe Monod, *Farewells*, p. 92-93, 67.
161. J. H. Merle d'Aubigné, *The Authority of God*, p. 48-191.
162. Alexandre Vinet, *ital Christianity, Essays and Discourses*, p. 99-100.
163. Billy Graham, 'In Training for Christ', *Decision* (February 1962), p. 15.
164. James I. Packer, *Fundamentalism and the Word of God*, p. 174-75.

Hoofdstuk IV

165. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scrifitures*, p. 323 e.v.
166. William Oesterley and Theodore Robinson, *Introduction to the Books of the Old Testament*, p. 63.
167. Karl Barth, *Kirchl. Dogmatik* Vol. I, IIe deel, p. 563 e.v.; idem *Church Dogmatics*, I, trans. Thomson and Knight, 528-29.
168. *Ibid.*, p. 590, idem p. 531.
169. Karl Barth, *L'Eglise, Labor et Fides*, 1964, p. 212-213.
170. Idem, *Kirchliche Dogmatik*, ed. franc. V, p. 51.
171. Pierre Courthial, 'La conception barthienne de l'Écriture Sainte, examinée du point de vue réformé', *La Revue Réformée XVII* (1966/2): 1-35.
172. *Ibid.*
173. Barth, p. 502.
174. Courthial.
175. Emil Brunner, *The Theology of Crisis*, p. 41.
176. Emil Brunner, *The Mediator*, trans. Olive Wyon, p. 577.
177. R. A. Finlayson, aangehaald in *Revelation and the Bible*, cd. Carl H. Henry, p. 225.
178. Emil Brunner, *Revelation and Reason*, trans. Olive Wyon, p. 290.

179. Courthial.
180. W. Temple, *Nature, Man, and God*, p. 317.
181. D. D. Williams, *What Present-Day Theologians Are Thinking*, p. 64, e.v.
182. Temple, p. 350.
183. R. A. Finlayson, aangehaald in Henry, p. 227.
184. John Murray, aangehaald in *The Infallible Word*, cd. N. B. Stonehouse and Paul Woolley, p. 41-42.
185. Theodore Engelder, aangehaald in Henry, p. 228.
186. Edward J. Young, *Thy Word Is Truth*, p. 241.
187. Robert Preus, *The Inspiration of the Scriptures*, p. 16, 19.
188. James I. Packer, 'Contemporary Views of Revelation', *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 94.
189. Ibid., p. 97-98.
190. Cf. D. M. Lloyd-Jones, *Authority*, p. 34-36.
191. Young, p. 24.
192. Packer, aangehaald in Henry, p. 99, 102-3.
193. Otto Piper, *God in History*, p. 61.
194. Zie: *Kerygma and Myth*, ed. Hans Werner Bartsch.
195. Rudolf Bultmann, aangehaald in P. E. Hughes, *Scripture and Myth*, p. 19.
196. Hughes, p. 27.
197. John A. T. Robinson, *Honest to God*, p. 22.
198. Martin Buber, aangehaald in Robinson, p. 46-48.
199. Robinson, p. 50.
200. Ibid., p. 66-70.
201. Ibid., p. 70 e.v.
202. Billy Graham. 'Is God Then Dead?' (May 1966), p. 14-15; cf. John I. Paton, 'Is God Dead?' *Good News Broadcaster* (February 1966), p. 3, 5.
203. Gaussen, p. 357.
204. R. A. Finlayson, 'Contemporary Ideas of Inspiration', *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 222, 229-30.
205. Jacques Ellul, 'Jonas', *Foi et Vie*, No. 2 (maart 1952).
206. S. van Mierlo, *La révélation divine*, p. 40-43.
207. Emil Brunner, *Eternal Hope*, trans. Harold Knight, p. 127; cf. Hughes, p. 20-21.
208. A. Bentzen, aangehaald in Henry, p. 342.
209. Finlayson, aangehaald in Henry, p. 234.

DEEL V

Hoofdstuk I

210. Cf. Adolph Saphir, *Christ and the Scriptures*, p. 46 e.v.
211. S. van Mierlo, *La révélation divine*, p. 209.
212. F. A. Tatford, *Is the Bible Reliable?* p. 12.
213. Cf. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 345-46.
214. W. H. Fitchett, *Wesley and His Century*, p. 123-24.
215. Adolphe Monod, *L'inspiration de la Bible prouvée par ses oeuvres*, p. 43.
216. Pascal, *Pensées*, aangehaald in Saphir, p. 52.
217. Saphir, p. 52-53.

218. Frédéric Hofflet, *L'impérialisme protestant*.
219. Saphir, p. 54-55.
220. Ibid., p. 50.
221. R. Niebuhr, aangehaald in Saphir, p. 352-53.
222. Saphir, p. 50.
223. Ibid., p. 51.
224. August Neander, *Church History*, aangehaald in Saphir, p. 51.
225. Cf. Gaussen, p. 253-54.
226. Ibid., p. 161, 171.
227. Bellarminus, *De Verbo Dei*, aangehaald in ibid., p. 296.
228. Gaussen, p. 304-5.

Hoofdstuk II

229. J. H. Merle d'Aubigné, *The Authority of God*, p. 48.
230. Louis Gaussen, *The Inspiration of the Holy Scriptures*, p. 340.
231. Cf. Martyn Lloyd-Jones, *Authority*, p. 41-43.
232. Robert Preus, *The Inspiration of the Scriptures*, p. 97-99.
233. Emil Brunner, *The Mediator*, p. 323.
234. Emil Brunner, *Dogmatics I, Prolegomena*, p. 13.
235. S. van Mierlo, *La révélation divine*, p. 69.
236. Ibid., cf. p. 69-70.
237. T. Samuel Kulling, *Bibel und Gemeinde* (Oktober 1965), p. 344.
238. James I. Packer, *Fundamentalism and the Word of God*, p. 72-73.
239. Lloyd-Jones, p. 34-36.
240. Ibid., p. 40.
241. Gaussen, p. 119-20.
242. Aangehaald in ibid., p. 121-22.
243. Bellarminus, *De Verbo Dei*, vol. II, cap. 19; vol. IV, cap. 3.
244. Gaussen, p. 123.
- 245 Cf. Adolph Saphir, *Christ and the Scriptures*, p. 115-42.
246. F. E. Gaebelein, 'The Unity of the Bible', *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry, p. 401.